

CURRENT DEBATES IN SOCIAL SCIENCES 2021

ŞEVKET ALPER KOÇ
ÜNAL ÇAĞLAR
ABİDİN ÇEVİK

CAUTION CAUTION CAUTION

CURRENT DEBATES IN SOCIAL SCIENCES 2021

Editors

Şevket Alper Koç

Ünal Çağlar

Abidin Çevik

Current Debates in Social Sciences 2021

Şevket Alper Koç, Ünal Çağlar, Abidin Çevik

IJOPEC Publication Limited

60 Westmeade Close
Cheshunt, Waltham Cross
Hertfordshire
EN7 6JR London

www.ijopec.co.uk

E-Mail: info@ijopoc.co.uk

Phone: (+44) 73 875 2361 (UK)
(+90) 488 217 4007 (Turkey)

Current Debates in Social Sciences 2021

First Edition, September 2021

IJOPEC Publication No: 2021/07

ISBN: 978-1-913809-25-6

No part of this book may be reproduced, stored in a retrieval system, transmitted in any form or by any means electronically without author's permission. No responsibility is accepted for the accuracy of information contained in the text, illustrations or advertisements. The opinions expressed in these chapters are not necessarily those of the editors or publisher. A catalogue record for this book is available from Nielsen Book Data, British Library and Google Books.

The publishing responsibilities of the chapters in this book belong to the authors.

Printed in London.

Cover Design & Composer:

IJOPEC Art Design

Cover illustrators are from Pinclipart & Freepik

CONTENTS

INTRODUCTION	7
1. ANALYZING OF SCHOOL CHOICE PROBLEM AND COLLEGE ADMISSIONS PROBLEM BY USING MATCHING MECHANISMS / OKUL SEÇİMİ PROBLEMİ VE ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ PROBLEMİNİN EŞLEŞTİRME MEKANİZMALARI KULLANILARAK ANALİZ EDİLMESİ	13
<i>Uğur Çubalılar, Şevket Alper Koç</i>	
2. BİR OYUN TEORİSİ ANALİZİ: TRAKYA EKONOMİSİNİN YAPISAL DEĞİŞİMİ VE TRAKYA ÜNİVERSİTESİ / ANALYSIS OF A GAME THEORY: STRUCTURAL CHANGE OF TRAKYA ECONOMY AND TRAKYA UNIVERSITY	33
<i>Ümran Gümüş, Şevket Alper Koç</i>	
3. THE HISTORY OF INDUSTRIAL RELATIONS AND THE EMERGENCE OF LABOUR UNIONS / ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİNİN TARİHSEL SÜRECİ VE SENDİKALARIN ORTAYA ÇIKIŞI	41
<i>Derya Demirdizen Çevik, M. Emin Çaycı</i>	
4. HOW NATIONAL EDUCATION IN TURKEY AFFECTED THE ECONOMIC GROWTH AND DEVELOPMENT OF THE COUNTRY.....	65
<i>Osman Gültekin</i>	
5. CRIMEAN CRISIS AND THE BALANCE OF POWER IN THE BLACK SEA REGION	83
<i>Akif Bahadır Kaynak</i>	
6. CHILD LABOR AND SOCIAL POLICY RECOMMENDATIONS IN TURKEY AND MEXICO.....	101
<i>Gülten Çakmak</i>	
7. UNDERSTANDING WORKFARE AS A NEOLIBERALISING FAST POLICY STRATEGY.....	123
<i>Aslı Taşdemir</i>	
8. LONELINESS: FROM INDIVIDUALISTIC LONELINESS TO WORKPLACE LONELINESS	145
<i>Sevda Kose, Arzu Özsoy Özmen</i>	

9. AN EXAMINATION ON THE RELATIONSHIP AMONG BRAND HATE, NEGATIVE PAST EXPERIENCE AND NEGATIVE WORD-OF-MOUTH: EMPIRICAL EVIDENCES FROM THE CARGO SECTOR / MARKA NEFRETİ, OLUMSUZ GEÇMİŞ DENEYİM VE OLUMSUZ AĞIZDAN AĞIZA İLETİŞİM ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: KARGO TAŞIMACILIĞI SEKTÖRÜNDEN AMPİRİK KANITLAR	157
<i>Murat Burucuoğlu</i>	
10. USE OF AUDIO AESTHETIC ELEMENTS IN TV ADVERTISEMENTS: AN EMPIRICAL STUDY ON AUTOMOBILE ADVERTISEMENTS	179
<i>Ali Alper Akgün, Nurhan Papatya</i>	
11. INTEGRATING QUALITY MANAGEMENT IN ATTEMPT TO OPTIMISE MANUFACTURING-PRODUCING EFFICIENCY AND INCREASE CONSUMER LOYALTY	207
<i>Ayşenur Erdil</i>	
12. BALANCED RESULT CARD METHOD AS A STRATEGIC MANAGEMENT TECHNIQUE / STRATEJİK YÖNETİM TEKNİĞİ OLARAK DENGELİ SONUÇ KARTI YÖNTEMİ.....	231
<i>Arzu Yıldırım</i>	
13. SCHOOL CHOICE IN TURKEY IN LIGHT OF MATCHING THEORY / EŞLEŞTİRME TEORİSİ IŞIĞINDA TÜRKİYE'DE OKUL TERCİHİ.....	247
<i>Özgün Ekici</i>	
14. TÜRKÇEDE BESTELEMEN ANLAMINA GELEN KELİMELE İÇİN BİR ŞECERE DENEMESİ / A GENEALOGY OF BESTE (COMPOSITION) AND ITS SYNONYMS IN TURKISH	269
<i>Mustafa Avcı</i>	
15. GENDER AND POVERTY	291
<i>F. Ozlem Tezcek</i>	
16. CONSTITUTION DEBATES IN THE COMITEE OF UNION AND PROGRESS PERIOD AND ITS EFFECTS ON THE HISTORY OF TURKISH CONSTITUTIONALISM / İTTİHAT VE TERAKKİ CEMİYETİ DÖNEMİ ANAYASA TARTIŞMALARI VE TÜRK ANAYASACILIK DENEYİMİNE ETKİLERİ.....	305
<i>Abidin Çevik</i>	
17. SECURITY AND GENDARMERIE IN WESTERN ANATOLIA IN THE LATE OTTOMAN EMPIRE / OSMANLI İMPARATORLUĞU'NUN SON DÖNEMİNDE BATI ANADOLU'DA GÜVENLİK VE JANDARMA	325
<i>Ufuk Adak</i>	

18. KLASİK DÖNEM OSMANLI'SINDAN ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ MAZGİRT'İNE DEMOGRAFİK YAPI VE DEĞİŞİM / FROM CLASSICAL OTTOMAN PERIOD TO EARLY REPUBLICAN ERA, DEMOGRAPHIC STRUCTURE AND CHANGE IN MAZGİRT.....	339
<i>M. Ali Sağlam</i>	
19. A CONCEPTUAL COMPARISON: TRIADIC ANALYSIS OF POSITIVE AND NEGATIVE CONCEPTIONS OF FREEDOM / KAVRAMSAL BİR KARŞILAŞTIRMA: POZİTİF VE NEGATİF ÖZGÜRLÜK ANLAYIŞLARININ ÜÇ PARÇALI ANALİZİ	355
<i>M. Malik Yavuz</i>	
20. CHALLENGES OF BEING A PROSECUTOR IN TURKEY: STUCK BETWEEN PROFESSIONAL AND SOCIAL IDENTITY	377
<i>Gözde Aytemur</i>	
21. THE DYNAMICS OF IMMIGRANT SMUGGLING IN TURKEY	391
<i>Ruken Macit</i>	
22. TOPICAL ISSUES OF ONOMASTICS OF THE KAZAKH AND TURKISH LANGUAGES	403
<i>Miramgul Mnaidarova, Gulnar Sarseke</i>	
23. ACADEMIC INCENTIVE SYSTEM IN TURKEY FROM PAST TO PRESENT QUO VADİS?.....	413
<i>Alaeddin Bobat</i>	

INTRODUCTION

This book examines the diversity of social science debates and contains four topics; economics, philosophy, linguistics and history. We can define the aims of these science branches as follows: The target of economics is to keep people's welfare level as much as possible. The fact that individuals have wealth does not mean that their welfare level is high. Increasing the quality of life rather than wealth is essential. Because it is not possible to make people equally wealthy, but at least it is possible to offer an equal and fair standard of living that will sustain their vital existence (Yardımcı Kılıçkan, Karacan; 2019).

The main purpose of philosophy is to provide answers to fundamental questions about human existence, reason, knowledge, values, mind and language (Moore, 2019). Linguists (experts in linguistics) work on specific languages, but their primary goal is to understand (Kristina,2020). Studying history allows us to observe and understand how people and societies behaved. History provides us with the data that is used to create laws, or theories about various aspects of society (Nord, 2020).

Under these four topics, the book aims to make contributions both to academic world, namely to the literature of economics, philosophy, linguistics and history and to real world through some applications. The main discourse of the study is to give the reader concise, short and clear ideas on new science, rather than trying to make them memorize some concepts (Karakuş, 2021:13). Consequently, any academician, or practitioner who is interested in these areas would benefit from the book.

With this object in mind, the study is composed of 2 sections and 23 chapters. The sections are economics and philosophy, linguistics and history. In the first section, there are 13 studies on economics. The fundamental topics in this section are game theory, labor economics, economic growth, economic crisis, advertisement and strategic management. These topics are discussed through various approaches such as game theory, econometrics and behavioural economics.

In the second section, on philosophy, linguistics and history there are 10 studies. The studies focus on onomastics, gender and poverty, Turkish constitution, freedom, social identity and dynamics of immigrant in Turkey.

INTRODUCTION

Below, these studies are briefly summarized.

In the first chapter Koç and Çuhalılar examine school choice problem and college admission problem by using matching mechanisms. They demonstrate the theories in the matching mechanism literature by showing examples.

In the second chapter Koç and Gümüş study the structural change of Trakya Economy and Trakya University by analyzing a game theoretical model. They plan a three-period ultimatum bargaining game which focuses on explaining the structural change of the Trakya economy. They conclude that the establishment of Trakya University has a high level of impact on economic structural change.

In the third chapter Demirdizen and Çaycı analyze the history of industrial relations and emergence of labor unions. In the study, the transformation of the guilds in England and the unionization process and the establishment date of the unions in the USA, France and Germany is discussed.

In the forth chapter Gültekin analyzes how national education in Turkey affected the economic growth and development of the country. This study demonstrates how human capital plays a critical role in the economic growth of countries and how it is derived from the supply-side Cobb-Douglas production function. It also investigates the situation in the case of Turkey and explores how increases in educational attainment play a very important role in the country's economic growth and development.

In the fifth chapter Kaynak investigates crimean crisis and the balance of power in the black sea region.

In the sixth chapter Çakmak studies child labor and social policy recommendations in Turkey and Mexico. The study deals with child labor in Turkey and Mexico. The main aim is to state the main causes of child labour, which is a problem that needs an urgent solution. By choosing Turkey and Mexico countries, it will be emphasized that child labor is a structural problem. The main and visible causes of child labor, the similarities and differences in the areas where child labor is seen are discussed.

In the seventh chapter Taşdemir analyzes understanding workfare as a neoliberalising fast policy strategy. This study aims to explain the ways in which activation measures in general and workfare programmes are fostered as neo-liberalizing

fast-policy strategies. Fast policies and ideas travel over distinct policy contexts and, are adopted as best practices to manage various social and labour market problems.

In the eight chapter Köse and Özsoy study the concept of loneliness. The study shows that moving away from loneliness not only contributes to the psychological well-being of the individual, but also ensures to integrate with the organization as an employee and increase organizational efficiency. It is not inevitable for the emotionally lonely person to isolate himself and to evolve into organizational loneliness in the workplace. For this reason, examining loneliness in work life will contribute to the literature both individually and organizationally.

In the ninth chapter Burucuoglu analyzes an examination on the relationship among brand hate, negative past experience and negative word-of-mouth: empirical evidences from the cargo sector. The aim of the research is to examine the relationship between negative past experience – that is one of the major premises of brand hate identified as the dark side of relationship between consumers and brand – and negative word-of-mouth which is the major result of brand hate. The research also examines the mediating role of brand hate in the relationship between negative past experience and negative word-of-mouth.

In the tenth chapter Akgün and Papatya study the use of audio aesthetic elements in tv advertisements and they incorporate an empirical study on automobile advertisements. The study will guide researchers' works in this field and encourage different studies on the subject, in addition to the clues it provides to television producers, advertisers and advertisement producers. The study may also trigger more comprehensive studies on the subject that cover various sectors and allow comparisons between them.

In the eleventh chapter Erdil examines integrating quality management in attempt to optimise manufacturing-producing efficiency and increase consumer loyalty. This research establishes a methodology for understanding the basics of Quality Management in businesses and attempts to provide production-manufacturing-service management and professionals, customer loyalty with in-depth understanding of Quality Management theory. Some management applications, potential management implications, recommendations and areas for further research are highlighted.

INTRODUCTION

In the twelfth chapter Yıldırım investigates balanced result card method as a strategic management technique. A conceptual framework was created on the Balanced Scorecard method in the study. The relationship between the Balanced Scorecard and strategic management was examined, and the contributions that the Balanced Scorecard would provide to the institutions implementing it and the difficulties they might encounter during the implementation phase were evaluated.

In the thirteenth chapter Ekici analyzes school choice in Turkey in light of matching theory. In this chapter, the researcher looks at the transformation of Turkey's student placement policies in recent years in light of the findings of the matching theory. Our view is that in the main, the current two-stage system, LGS, which combines an exam-based priority rule with the "student optimal stable mechanism," is an effective one for placement of students at high schools.

In the fourteenth chapter Avcı studies a genealogy of *beste* (composition) and its synonyms in Turkish. This article analyzes the vocabulary in Ottoman classical music and Turkish folk music with similar meanings to the word *beste*.

In the fifteenth chapter Tezcek investigates the relationship between the gender and poverty. This chapter will first briefly discuss the specific history of poverty and women's poverty in capitalism. Then, the work of international institutions on gender and poverty will be examined and evaluated from a critical perspective. Particular attention will be paid to the possible effects of masculinity studies in poverty research.

In the sixteenth chapter Çevik examines constitution debates in the committee of union and progress period and its effects on the history of Turkish Constitutionalism. The writer focuses on the debates in the Assembly and the effects of the changes made in the Constitution as a result of this on the Republican period, national sovereignty and the preparation process for the parliamentary system constitute.

In the seventeenth chapter Adak analyzes security and gendarmerie in Western Anatolia in the late Ottoman Empire. Based on the archival collections of the Ottoman Empire and Ahenk newspaper published in Izmir, which allocated detailed columns about the regional news, this work analyzes the security mission assumed by the gendarmerie from the late nineteenth century to the first decades of the twentieth century in the Province of Aydın.

In the eighteenth chapter Sağlam studies the demographic structure and the demographic change in mazgirt from classical ottoman period to early republican era. The aim of this study is to give a general view of changes in the demographic structure of Mazgirt as a subprovince of Tunceli province from the classical Ottoman period to early republican era. In this context, the study analyzed the demography of the classical period and its spatial distribution by drawing on studies having used the land registry books and the poll tax books of the sixteenth century.

In the nineteenth chapter Yavuz examines a conceptual comparison by using a triadic analysis between negative and positive conceptions of freedom. In this work, the writer assesses two conceptions of freedom, which were conceptualized by Isaiah Berlin as positive and negative freedom, through the question ‘which conception of freedom covers a larger area of freedom?’

In the twentieth chapter Aytemur analyzes the challenges of being a prosecutor in Turkey. The analysis reveals that prosecutors improve their own strategies of identity (outside the institution) through specific working conditions, behaviour patterns imposed by their institution and the image of the profession. Thus, the identity strategies of prosecutors trigger an isolation process characterized by absence of trust, tendency to construct short term and reserved relations, and uprooting from one’s cultural origins. In conclusion, the misconduct of social relations of prosecutors causes the legitimization and the reproduction of the dominant components of professional identity which penetrates and dominates all the social relations of prosecutors and their families.

In the twenty-first chapter Macit studies the dynamics of immigrant smuggling in Turkey. This study aims to analyze the phenomenon of migrant smuggling that has increased in Turkey in recent years and the dynamics affecting this phenomenon sociologically.

In the twenty-second chapter Mnaidarova and Sarseke examine topical issues of onomastics of the Kazakh and Turkish languages. The article analyzes the language relations in the onomastics of the Kazakh-Turkish languages. These connections draw attention to the common channel of languages-generic units. In determining the differences between lexical and morphological changes in each language, attention is paid to several points. It is necessary to study the lexical and morphological changes in onomastics based on historical, political, social, and cultural characteristics.

And finally, in the twenty-third chapter Boba tinvestigates academic incentive system in Turkey from past to present. Both the 2018 and 2019 regulations reforming the academic incentive system in Turkey have caused both legal and economic and ethical polemics. This study specifically aims to examine the problematic changes in terms of time and conditions in 2018 and 2019, and to question where the system is going.

References

- Karakuş, Girayalp (2021). “Haymatlos’un Tarih ve Felsefi Ethosu”, *Cudes Journal*, 4(1), 13-23.
- Kristina, Avagyan (2020). “What is Linguistics?”.
https://www.academia.edu/11388107/What_is_Linguistics
- Moore, David (2019). “What is the Purpose of Philosophy”
What is the purpose of philosophy? - Quora
- Nord, Anglia (2020).”Why is it Important to Study History?”
Why is It Important to Study History? | Nord Anglia Education
- Yardım Kılıçkan, Z., Rıdvan Karacan (2019). “Ekonomik Refah Düzeyi ve Uluslararası Termonükleer Deneyisel Reaktörü (ITER) Projesi”, *Turkish Studies Dergisi*, Vol.14, Issue 4: 1594.1600.

1

ANALYZING OF SCHOOL CHOICE PROBLEM AND COLLEGE ADMISSIONS PROBLEM BY USING MATCHING MECHANISMS / OKUL SEÇİMİ PROBLEMİ VE ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ PROBLEMİNİN EŞLEŞTİRME MEKANİZMALARI KULLANILARAK ANALİZ EDİLMESİ

Uğur Çuhallılar¹, Şevket Alper Koç²

Abstract:

Two of the important matching problems encountered in the markets are the school choice problem and the college admissions problem. In the field of Matching Theory, many mechanisms have been developed to solve these problems. In the literature, these mechanisms have been shown with many theories. Many theories about the mechanisms developed in matching theory have been mathematically proven. However, these theories have not been demonstrated through sample markets. In this study, two different student-school matching market example's matchings are made, and important three different theories are shown based on the matching results.

Key Words: Matching Theory, College Admissions Problem, School Choice Problem, Matching Mechanisms

1 Kocaeli University

2 Kocaeli University

1. Introduction

David Gale and Lloyd S. Shapley laid the foundation for Matching Theory and mechanism design with the article “College Admissions and Stability of Marriage” published in 1962. In the study, they introduced the most important algorithm of the matching theory and realized the solution of the marriage model they established through this algorithm. Later, many mechanisms developed in the field of matching theory have used this algorithm, which is called deferred acceptance algorithm.

While the matching theory, which has a wide range of markets, continued to develop, the markets were divided into two main groups according to their characteristics as bilateral matching markets and one-sided matching markets. Markets with two different groups of players are considered bilateral matching markets, and markets with two different groups, one of which is an object and the other a player (human), are considered to be one-sided matching markets. Student-university, worker-firm matching markets are examples of bilateral matching markets, while students are placed in their dormitories, etc. markets can be cited as an example of one-sided matching markets. In two-sided match markets, if a player in a group can match with at most one of the players in the opposite group, these markets are one-to-one match markets, if a player can match more than one player, these markets are one-to-many match markets. While the marriage model established by Gale and Shapley (1962) is one of the best examples of one-to-one matchmaking markets, the best example of one-to-many matching markets is the college admissions markets. In this market, the limited quota of universities and the fact that students can match with more than one university caused the college admissions problem introduced by Gale and Shapley (1962). Similarly, when we examine the one-sided matching markets, there is also a problem in the student-school matching market, which is an example of these markets. This problem, introduced by Abdulkadiroglu and Sönmez (2003) and called the school choice problem, is the problem of which schools and in which order students will be placed in a market where students have preferences and schools are actually seen as objects but have a priority order over students. The existence of college admissions problem and school choice problem has led experts to seek solutions and develop different mechanisms on this issue for years.

After these developments, many mechanisms have been developed in the fields of matching theory such as kidney transplantation, school choice, and college

admissions. Some of these are Roth et al. (2004) on kidney replacement and the mechanisms proposed by Abdulkadiroğlu and Sönmez (2003) on the problem of school choice.

After this part of our study, the student-school matching market refers the student-university market as well as the student-school market.

In this study, analyzes of Gale-Shapley Student Optimal Stable Mechanism (GSSOSM), Gale-Shapley School Optimal Stable Mechanism (GSCOSM), Top Trading Cycles Mechanism (TTC) and Multi-Category Serial Dictatorship Mechanism (MCSD), which are the most important mechanisms developed for the student-school market, will be made through examples. The three mechanisms to be analyzed, GSSOSM, GSCOSM and MCDS will be assigned to each of the same market example, and the matching results will be compared and analyzed. As a result of this analysis, the compatibility of the assignment results with the two different theories put forward by Balinski and Sönmez (1999) will be examined. Balinski and Sönmez showed in their studies that the GSSOSM and MCDS are equivalent and GSSOSM Pareto dominates all pairings that remove justified envy. With another market example, the TTC will be compared with the GSSOSM. And after this comparison, the evaluation of the matches formed for both mechanisms will be included. As a result of this analysis, the compatibility of the assignment results with the theory in the literature stating that TTC is Pareto efficient and in some cases Pareto dominates the GSSOSM will be examined.

2. Matching Theory and Gale-Shapley Algorithm

“Matching” in economy focuses on the question of who will buy what in the economy, especially when the scarce goods to be allocated are heterogeneous and indivisible: For example, which students go to which school, who gets which transplantable organ, who works in which job, etc. (Sönmez & Ünver, 2011, p. 783). Matching theory, on the other hand, is a rapidly developing field of microeconomics in the last thirty years, which examines the distribution, exchange and pairing of indivisible resources by using game theory and mechanism design tools (Doğan, 2014, p. 380).

Historically and theoretically, David Gale and Lloyd S. Shapley carried out the pioneering work of matching theory with the article “College Admissions and Stability of Marriage” published in 1962. In this article, David Gale and Lloyd

S. Shapley introduced the deferred acceptance algorithm they developed, which was later called the Gale-Shapley algorithm, which they named. Gale and Shapley (1962) designed the deferred acceptance algorithm to find a stable matching (Economic Sciences Prize Committee of the Royal Swedish Academy of Sciences, 2012, p. 9). In the deferred acceptance algorithm, the players (agents) on one side of the matching make an offer to the players (agents) on the other side according to their own priority, each player (agent) who receives the offer keeps (holds) his/her priority choice among the offers and rejects the other offers, the important point here is that the players (agents) do not immediately accept the offers and hold them (Economic Sciences Prize Committee of the Royal Swedish Academy of Sciences, 2012, p. 9). The procedure continues until no player (agent) is willing to make another offer, during which the players (agents) finally accept the suggestions they hold (Economic Sciences Prize Committee of the Royal Swedish Academy of Sciences, 2012, p. 9). Gale and Shapley (1962) proved that the deferred acceptance algorithm is stable, that is, it always produces a stable matching (Economic Sciences Prize Committee of the Royal Swedish Academy of Sciences, 2012, p. 10).

2.1. College Admissions Problem

If universities and students are considered strategic players, a bilateral matching problem arises (Economic Sciences Prize Committee of the Royal Swedish Academy of Sciences, 2012, p. 26). As a result, the “college admissions problem” introduced by Gale and Shapley (1962) emerges. Gale and Shapley (1962) basically stated the reasons for the college admissions problem as follows; (a) It may not be known whether a particular applicant has applied elsewhere; If this is known, (b) it may not be known how it ranks the colleges to which it has applied; Even if this is known, (c) it will not be known which of the other colleges will offer to accept it (Gale & Shapley, 1962, p. 9). Although the college admissions problem is similar to the marriage problem created by Gale and Shapley (1962), the biggest difference is that every woman can match with only a man and every man with only a woman in the marriage problem, while in the college admissions problem, colleges can match with more than one student.

2.2. School Choice Problem

School choice is widely discussed in education. It is not possible to place every student in the school they prefer most, so one of the most important issues regarding school selection is the design of a student placement mechanism (Abdulkadiroğlu & Sönmez, 2014, p. 303).

As Abdulkadiroğlu and Sönmez (2014, p. 307) stated in the school choice problem:

(...) there are a number of students, each of whom should be assigned a seat at one of a number of schools. Each school has a maximum capacity but there is no shortage of the total seats. Each student has strict preferences over all schools, and each school has a strict priority ordering of all students. Abdulkadiroğlu and Sönmez (2014, p. 307)

One of the most important differences between the college admissions problem and the school choice problem: In the school choice problem, schools are seen as an object to be consumed, not a strategic player, while in the college admissions problem, universities are considered as players. In the school choice problem, it is assumed that the priorities of the schools are regulated externally, that is, by legal regulations (Doğan, 2014, p. 391).

2.3. Developed Mechanisms

In the student-school matching market, where there is a college admissions problem and school choice problem, there are many mechanisms developed to make matches. Among these, mechanism we examined in our study: GSSOSM, GSCOSM, MCSD and TTC are some of the most important mechanisms.

The Gale-Shapley algorithm is an algorithm that can be applied in markets where both college admissions problems and school choice problems are experienced. The algorithm differs in terms of returns according to the proposing player or object side. GSSOSM, one of the developed mechanisms, is the mechanism by which the student proposes and Pareto dominates other stable matchings. GSSOSM selects the most ideal stable matching of the related college admissions problem for students for each placement problem (Balinski & Sönmez, 1999, p. 80). Likewise, in the school choice problem, the mechanism selects the most ideal stable matching of the relevant school choice problem for the student.

ANALYZING OF SCHOOL CHOICE PROBLEM AND COLLEGE ADMISSIONS PROBLEM BY USING MATCHING MECHANISMS

Uğur Çuhallılar, Şevket Alper Koç

In the GSCOSM, the sides that submit proposals are the schools. GSCOSM selects the most ideal stable matching of the relevant school choice problem or college admissions problem for school for each placement problem (Balinski & Sönmez, 1999, p. 80).

TTC starts with students who have the highest priority in practice. These students can exchange among themselves the highest priority schools if there is Pareto improvement. The mechanism continues with the highest priority among the remaining students after the exchanging students are out, and it is Pareto efficient. In some cases, TTC matchings can Pareto dominate GSSOSM matchings. But it is not a stable mechanism, as it cannot always eliminate justified envy.

In MCSD, students can have different order of priority for different categories. For example, students can get points in two different categories from an exam they take to be assigned a school. And they can apply for quotas suitable for these two different categories. This mechanism is one that can be used in markets where there is a college admissions problem and is equivalent to the GSCOSM.

3. Comparison of Mechanisms with Example Market Assignments

3.1. Comparison of Gale-Shapley Algorithm and Multi-Category Serial Dictatorship

Example 1: There are four schools $C=\{c_1, c_2, c_3, c_4\}$ and six students $S=\{s_1, s_2, s_3, s_4, s_5, s_6\}$ to be assigned to these schools. In this example, there is an exam application that can be used as a preference order for college admission. There are two different categories in the exam. There t_1 and t_2 . The total quota in the market is shown with q . The expression $P_{s_2} = c_4, c_1, c_3, c_2$ indicates the preference order of s_2 , where s_2 's first preference is c_4 , second preference is c_1 , and third preference is c_3 . Similarly, $P_{s_1} = s_1, s_2, s_3, s_4, s_5, s_6$ indicates the preference order of type t_1 schools. Any $s \in S$ can choose not to be assigned rather than match with any $c \in C$. In order of $P_{s_2} = c_4, c_1, c_3, c_2$, s_2 's third choice c_3 , is the last school s_2 is willing to be assigned to, and prefers to stay idle rather than being assigned to c_2 . $\psi_{s_2} c_1$ indicates that s_2 prefers c_4 to c_1 . In a matching μ , if s_2 assigned to c_1 , it is $\mu(s_2) = c_1$. If $\mu(s_2) = c_1$ then $R_{\mu(s_2)} = 2$. That is, the expression $R_{\mu(s_2)}$ shows which rank of its preference s_2 is assigned to. The expression $f^{s_2} = (f_{t_1}, f_{t_2}) = (80, 60)$ indicates that the student s_2 got 80 points from the t_1 type and 60 points from the t_2 type.

$$T=\{t_1, t_2\}, t(c_1) \text{ ve } t(c_4)=t_1, t(c_2) \text{ ve } t(c_3)=t_2$$

$$q = q_{c_1} + q_{c_2} + q_{c_3} + q_{c_4}$$

$$q_{c_1}=2, q_{c_2}=2, q_{c_3}=1, q_{c_4}=1$$

Students' scores:

$$f^{s_1} = (f_{t_1}, f_{t_2}) = (90, 90)$$

$$f^{s_2} = (f_{t_1}, f_{t_2}) = (80, 60)$$

$$f^{s_3} = (f_{t_1}, f_{t_2}) = (70, 70)$$

$$f^{s_4} = (f_{t_1}, f_{t_2}) = (50, 80)$$

$$f^{s_5} = (f_{t_1}, f_{t_2}) = (60, 50)$$

$$f^{s_6} = (f_{t_1}, f_{t_2}) = (65, 95)$$

Ranking of students according to their scores for each type:

t_1	t_2
s_1	s_6
s_2	s_1
s_3	s_4
s_6	s_3
s_5	s_2
s_4	s_5

preferences:

$$P_{s_1} = c_3, c_2, c_1, c_4, c_0$$

$$P_{s_4} = c_3, c_1, c_2, c_0, c_4$$

$$P_{s_2} = c_4, c_1, c_3, c_0, c_2$$

$$P_{s_5} = c_1, c_2, c_3, c_4, c_0$$

$$P_{s_3} = c_2, c_3, c_4, c_1, c_0$$

$$P_{s_6} = c_3, c_4, c_2, c_0, c_1$$

ANALYZING OF SCHOOL CHOICE PROBLEM AND COLLEGE ADMISSIONS PROBLEM BY USING MATCHING MECHANISMS

Uğur Çuhallılar, Şevket Alper Koç

Solution according to GSSOSM:

In the GSSOSM, each student applies to schools in order of their preference until they are assigned to any school. There is no order of preference for students. In other words, each student makes his proposal at the same time. In this example, the priority ranking of the schools is the score ranking that the students create separately for each type.

preferences of all schools in the category t_1 :

$$P_{c(t_1)} = s_1, s_2, s_3, s_6, s_5, s_4$$

preferences of all schools in the category t_2 :

$$P_{c(t_2)} = s_6, s_1, s_4, s_3, s_2, s_5$$

Solution of the example:

In the first round, all students apply for their first choices. As a result of these applications, s_5 is temporarily placed in c_1 , s_3 is temporarily placed in c_2 and s_2 is temporarily placed in c_4 . The quotas of these schools are reduced by one. There are three applications to the c_3 , which has only one quota. School c_3 accepts the application of the student s_6 , who has the highest priority according to its own preference order among the three applicants, that is, has the highest score in the category t_2 , and rejects the offers of other students. The student s_6 is temporarily assigned to the school c_3 and the quota of the school is reduced by one.

Figure 1: Example 1 – Gale-Shapley Student Optimal Stable Mechanism 1. Round

	c_1	c_2	c_3	c_4
1.round	s_5	s_3	s_1, s_4, s_6	s_2

In the second round, students s_1 and s_4 whose applications are rejected apply for their second choices in their order of preference: Student s_1 applies to school c_2 , student s_4 applies to school c_1 . Offers from these students are accepted. In this round, the quota of each school has been filled and each student has been assigned to a school. There are no students left idle. Therefore, the assignments in this round have reached the final result. Students are now permanently assigned to the schools to which they were temporarily assigned.

Figure 2: Example 1 – Gale-Shapley Student Optimal Stable Mechanism
Final Assignments

	c_1	c_2	c_3	c_4
1.round	s_5	s_3	s_1, s_4, s_6	s_2
2.round	s_5, s_4	s_3, s_1	s_6	s_2

$$\mu_{\text{student optimal}} = \begin{pmatrix} s_1 & s_2 & s_3 & s_4 & s_5 & s_6 \\ c_2 & c_4 & c_2 & c_1 & c_1 & c_3 \end{pmatrix}$$

Solution according to GSCOSM:

According to the GSCOSM, in this example each school applies to students according to its category and number of quotas. Each school has a preference order to make the first offer to the student with the highest score in its category. If the student in the first place in the ranking does not prefer that school, the school will make an offer to the student in the next order. If the second ranked student also chooses to go to another school, the school will apply to the third ranked student:

In the first round, since the school c_1 is in the category t_1 and the number of its quota is two, it will make an offer to the first two students with the highest score in category t_1 . These students are s_1 and s_2 . Since school c_2 is in the category t_2 , it makes offers to s_6 and s_1 for the same reason. Since the school c_3 has only one quota, it makes an offer only to the student s_6 and c_4 , that is in the category t_1 , for the same reason, makes an offer to the student s_1 first. As a result of these offers, s_1 gets three offers, s_6 gets two offers and s_2 gets one offer in the first round. The student s_2 is temporarily assigned to the school c_1 . Among the students who received more than one offer, s_1 accepts the offer of the highest ranked school, namely school c_2 , and rejects the offers of other schools. This student is temporarily assigned to school c_2 . On the other hand, s_6 accepts the offer of school c_3 among the schools that made an offer and rejects the other schools. Students are temporarily assigned to these schools and the quota of these schools is reduced by one.

Figure 3: Example 1 – Gale-Shapley School Optimal Stable Mechanism 1. Round

	s_1	s_2	s_3	s_4	s_5	s_6
1.round	c_1, c_4, c_2	c_1				c_2, c_3

ANALYZING OF SCHOOL CHOICE PROBLEM AND COLLEGE ADMISSIONS PROBLEM BY USING MATCHING MECHANISMS

Uğur Çuhallılar, Şevket Alper Koç

In the second round, one of the two offers made by the school c_1 was rejected and the school made an offer to s_3 , the next student in the ranking, to fill the other vacant quota. For the same reason, the school c_2 makes an offer to the student s_4 . c_4 , whose offer is rejected by s_1 , makes an offer to student s_2 , who is next in the ranking. At this stage, the s_2 student who receives more than one offer rejects the offer of the school c_1 and accepts the offer of the school c_4 and is temporarily assigned to this school. Student s_3 is temporarily assigned to the school c_1 , and the student s_4 is temporarily assigned to the school c_2 . As a result of the assignments, the quota of that school is reduced by one for each student assigned to the school.

Figure 4: Example 1 – Gale-Shapley School Optimal Stable Mechanism 1. and 2.

	Round					
	s_1	s_2	s_3	s_4	s_5	s_6
1.round	c_1, c_4, c_2	c_1				c_2, c_3
2.round	c_2	c_1, c_4	c_1	c_2		c_3

In the third round, c_1 , whose offer was rejected in the previous round, makes an offer to the next student in the ranking, i.e., s_6 . Student s_6 , who receives two offers, rejects the offer of the school c_1 , since the school c_3 , has priority in their preferences.

Figure 5: Example 1 – Gale-Shapley School Optimal Stable Mechanism 1.– 2. and 3.

	Round					
	s_1	s_2	s_3	s_4	s_5	s_6
1.round	c_1, c_4, c_2	c_1				c_2, c_3
2.round	c_2	c_1, c_4	c_1	c_2		c_3
3.round	c_2	c_4	c_1	c_2		c_3, c_1

In the fourth round, c_1 , whose offer was rejected by s_6 in the previous round, makes an offer to student s_5 . The s_5 student accepts this offer and is temporarily assigned in this school. The school's quota is reduced by one. After this assignment, all the quotas of the schools were filled and there was no student left who could not be assigned. Therefore, the assignment has reached its final conclusion.

Figure 6: Example 1 – Gale-Shapley School Optimal Stable Mechanism Final Assignments

	s_1	s_2	s_3	s_4	s_5	s_6
1.round	c_1, c_4, c_2	c_1				c_2, c_3
2.round	c_2	c_1, c_4	c_1	c_2		c_3
3.round	c_2	c_4	c_1	c_2		c_3, c_1
4.round	c_2	c_4	c_1	c_2	c_1	c_3

$$\mu_{school\ optimal} = \begin{pmatrix} s_1 & s_2 & s_3 & s_4 & s_5 & s_6 \\ c_2 & c_4 & c_1 & c_2 & c_1 & c_3 \end{pmatrix}$$

Solution according MCSD:

Temporary appointments are started with the preferences of the students who come first in both categories according to the score ranking. It doesn't matter which category you start from first. Because schools differs for each category. And so the quotas are separate. Let's start with assignments with category t_1 :

In the first round, since student s_3 's, who is in first rank at category t_1 , first choice is c_3 and next choice c_2 , are in category t_2 , these choices are skipped. This process continues until the first school in the category t_1 in the preference order. The school c_1 , which is the third choice of the s_1 student, is in the category t_1 and this student is temporarily placed in the school c_1 . The quota of the school c_1 is reduced by one. The next student is s_2 who is the second ranked student at category t_1 . The student s_2 is temporarily assigned to his first choice, school c_4 . The quota of the school c_4 is reduced by one and goes to zero. The next student in the ranking, s_3 , is temporarily assigned to the school c_1 , which is his fourth choice, after his first two choices, schools c_2 and c_3 , are in different categories, and the third choice school c_4 does not have a quota. The quota of the school c_1 is reduced by one and goes to zero. After this assignment, the quotas of all schools in the category t_1 are filled. The s_6 ranked first in the category t_2 is placed in its first choice, school c_3 . The quota of the school c_3 drops to zero. As the school's quota is full, s_1 who is the second ranked in the category t_2 cannot be assigned to school c_3 . s_1 is temporarily assigned to the school c_2 , which is the next in the order of preference, and the quota of the school is reduced by one. It's the turn of student s_4 . Student s_4 ' first two preferences is skipped because his first preference is c_3 quota is full and his second preference (c_1) is because his category is different. The student is temporarily assigned to his third choice school c_2 . The quota

ANALYZING OF SCHOOL CHOICE PROBLEM AND COLLEGE ADMISSIONS PROBLEM BY USING MATCHING MECHANISMS

Uğur Çuhallılar, Şevket Alper Koç

of the school decreases by one to zero. Temporary appointments have been terminated because the quotas of all schools are full. Updated preference lists at the end of the first round:

$$\begin{aligned} P_{s_1} &= c_3, c_2, c_0 & P_{s_4} &= c_3, c_1, c_2, c_0 \\ P_{s_2} &= c_4, c_0 & P_{s_5} &= c_1, c_2, c_3, c_4, c_0 \\ P_{s_3} &= c_2, c_3, c_4, c_1, c_0 & P_{s_6} &= c_3, c_0 \end{aligned}$$

Figure 7: Example 1 – MCSD 1. Round

	c_1	c_2	c_3	c_4
1.round	s_1, s_3	s_1, s_4	s_6	s_2

In the first round, the student s_1 was assigned to both schools c_1 and c_2 on a temporary basis. In the second round, it is checked which of the two schools the student s_1 prefers first, and whichever of the two schools he chose first is assigned to that school. Therefore, student s_1 is assigned to school c_2 . The quota of the school c_2 is increased by one. Since the quota of a school in the category t_1 has increased, a reassignment is made in the category t_1 . The second ranked student s_2 is checked according to the score ranking. This student has been placed in her first choice and therefore she will be skipped. Since the next student s_3 is already in school c_1 and the next student s_6 in the ranking is also assigned to his first preference, these students do not need to be reassigned. The turn is for student s_5 . The first choice of student s_5 is school c_1 and this school has a quota. Therefore, student s_1 is assigned to school c_1 . The school's quota is reduced by one. After this assignment, all students were assigned to at most one school. The final result of the assignments has been reached.

Figure 8: Example 1 – MCSD Final Assignments

	c_1	c_2	c_3	c_4
1.round	s_1, s_3	s_1, s_4	s_6	s_2
2.round	s_3, s_5	s_1, s_4	s_6	s_2

$$\mu_{MCSD} = \begin{pmatrix} s_1 & s_2 & s_3 & s_4 & s_5 & s_6 \\ c_2 & c_4 & c_1 & c_2 & c_1 & c_3 \end{pmatrix}$$

$$R_{\mu_{\text{student optimal}}(s_1)} = 2, R_{\mu_{\text{student optimal}}(s_2)} = 1, R_{\mu_{\text{student optimal}}(s_3)} = 1, R_{\mu_{\text{student optimal}}(s_4)} = 2, R_{\mu_{\text{student optimal}}(s_5)} = 1, R_{\mu_{\text{student optimal}}(s_6)} = 1$$

$$R_{\mu_{\text{school optimal}}(s_1)} = 2, R_{\mu_{\text{school optimal}}(s_2)} = 1, R_{\mu_{\text{school optimal}}(s_3)} = 1, R_{\mu_{\text{school optimal}}(s_4)} = 4, R_{\mu_{\text{school optimal}}(s_5)} = 3, R_{\mu_{\text{school optimal}}(s_6)} = 1$$

$$R_{\mu_{\text{MCSD}}(s_1)} = 2, R_{\mu_{\text{MCSD}}(s_2)} = 1, R_{\mu_{\text{MCSD}}(s_3)} = 4, R_{\mu_{\text{MCSD}}(s_4)} = 3, R_{\mu_{\text{MCSD}}(s_5)} = 1, R_{\mu_{\text{MCSD}}(s_6)} = 1$$

When the assignment results after solving the same market example with three different mechanisms are compared, the assignment results made according to the MCSD and GSCOSM are exactly the same, as can be seen above. In the assignments of the two mechanisms, student s_3 was placed in his fourth preference and the student s_4 in his third preference, while in the GSSOSM matching, the student s_3 was placed in his first choice and the student s_4 was placed in his second choice. Both students were placed in the schools they preferred more than the schools they were assigned to in the other two mechanisms in the assignments made according to the GSSOSM. And when we compare the assignment results of other students, we can see that there is no student in worse condition than their assignment in the other two mechanisms. Therefore, we can easily see through the example that the GSSOSM Pareto dominates the other stable mechanisms.

3.2. Comparison of Top Trading Cycles Mechanism Gale-Shapley and Student Optimal Stable Mechanism

We know that the TTC is Pareto efficient and even Pareto dominates other mechanisms in some matches. The reason why we accept the GSSOSM as the second best mechanism despite the fact that TTC's matchings Pareto dominates the GSSOSM is that TTC cannot always create a stable matchings because it cannot eliminate the justified envy in every matching. Let us show this situation with the example below.

Example 2: There are six schools $C = \{c_1, c_2, c_3, c_4, c_5, c_6\}$ and eight students $S = \{s_1, s_2, s_3, s_4, s_5, s_6, s_7, s_8\}$ to be assigned to these schools. Market information is as follows;

$$q_{c_1} = q_{c_2} = q_{c_3} = q_{c_4} = q_{c_5} = q_{c_6} = 2$$

ANALYZING OF SCHOOL CHOICE PROBLEM AND COLLEGE ADMISSIONS PROBLEM BY USING MATCHING MECHANISMS

Uğur Çuhallılar, Şevket Alper Koç

preferences:

$$P_{s_1} = c_1, c_2, c_3, c_4, c_5, c_6$$

$$P_{s_2} = c_1, c_4, c_6, c_3, c_2, c_5$$

$$P_{s_3} = c_5, c_6, c_4, c_1, c_3, c_2$$

$$P_{s_4} = c_5, c_4, c_3, c_2, c_1, c_6$$

$$P_{s_5} = c_5, c_2, c_1, c_4, c_3, c_6$$

$$P_{s_6} = c_6, c_4, c_5, c_1, c_2, c_3$$

$$P_{s_7} = c_6, c_2, c_3, c_4, c_5, c_1$$

$$P_{s_8} = c_3, c_1, c_2, c_4, c_6, c_5$$

$$P_{c_1} = s_3, s_4, s_5, s_8, s_1, s_2, s_7, s_6$$

$$P_{c_2} = s_4, s_7, s_8, s_1, s_6, s_2, s_3, s_5$$

$$P_{c_3} = s_1, s_2, s_3, s_6, s_5, s_4, s_7, s_8$$

$$P_{c_4} = s_7, s_5, s_3, s_2, s_1, s_8, s_4, s_6$$

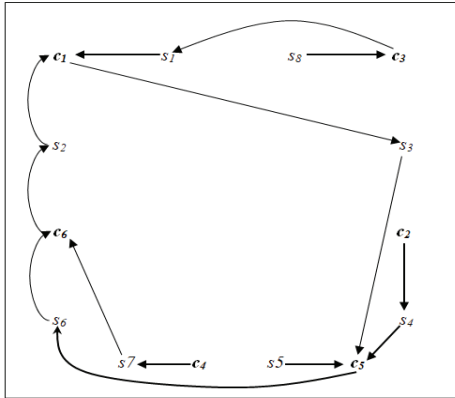
$$P_{c_5} = s_6, s_1, s_5, s_4, s_7, s_8, s_3, s_2$$

$$P_{c_6} = s_2, s_5, s_8, s_1, s_7, s_6, s_4, s_3$$

Solution according to TTC:

In the first round, each school and student will points to their first choice. This situation is illustrated in the figure below.

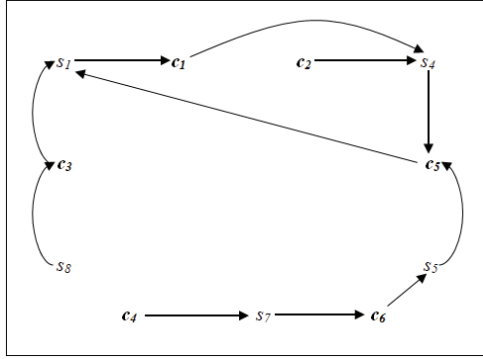
Figure 9: Example 2 – TTC 1. Round

There is a single loop ($s_2 \rightarrow c_1 \rightarrow s_3 \rightarrow c_5 \rightarrow s_6 \rightarrow c_6 \rightarrow s_2$) in the first round, where each school and student points to their first choice. After this cycle, s_2 is assigned to

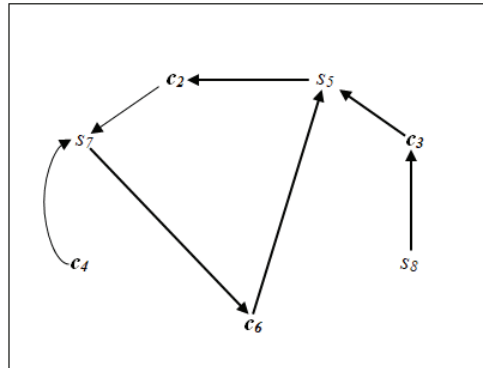
the school c_1 , s_3 to the school c_5 , and s_6 to the school c_6 . These three students are removed from the loop and the quotas are arranged as $q_{c_1}=1$, $q_{c_5}=1$, $q_{c_6}=1$. Assignments continue with next round.

Figure 10: Example 2 – TTC 2. Round

The second round also has a single loop $(s_1 \rightarrow c_1 \rightarrow s_4 \rightarrow c_5 \rightarrow s_1)$. After this cycle, s_1 is assigned to the school c_1 and s_4 to the school c_5 . These two students are removed from the loop and the quotas are arranged as $q_{c_1}=0$, $q_{c_5}=0$. Schools c_1 and c_5 are removed from the loop, as they have no quota. After this process, next round is started.

Figure 11: Example 2 – TTC 3. Round

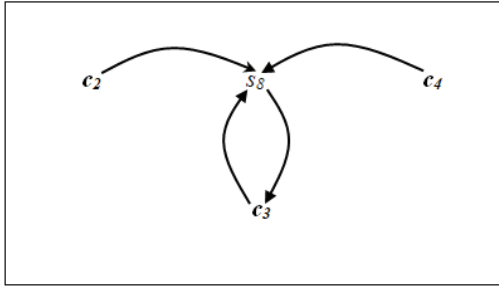

ANALYZING OF SCHOOL CHOICE PROBLEM AND COLLEGE ADMISSIONS PROBLEM BY USING MATCHING MECHANISMS

Uğur Çuhallılar, Şevket Alper Koç

The only loop that occurs in this round is $(s_5 \rightarrow c_2 \rightarrow s_7 \rightarrow c_6 \rightarrow s_5)$. Each student is assigned to the school he or she points to. Therefore, s_5 is placed in school c_2 and s_7 to the school c_6 . s_5 and s_7 students are removed from the cycle and the quotas of the schools they are assigned to are reduced by one. $q_{c_2} = 1$, $q_{c_6} = 0$ and school c_6 is removed from the loop. After this process, next round is started.

Figure 12: Example 2 – TTC 4. Round

Only s_8 remained that could not be assigned to a school in this round. Every school whose quota is not filled points to the student s_8 , while s_8 points to its first choice, c_3 , because its quota is not filled. So s_8 is assigned to school c_3 and is removed from the loop. The school's quota is reduced by one. After this assignment, the mechanism ends as there are no students left who could not be appointed.

$$\mu_{TTC} = \begin{pmatrix} s_1 & s_2 & s_3 & s_4 & s_5 & s_6 & s_7 & s_8 \\ c_1 & c_1 & c_5 & c_5 & c_2 & c_6 & c_6 & c_3 \end{pmatrix}$$

$$R_{\mu_{TTC}(s_1)} = 1, R_{\mu_{TTC}(s_2)} = 1, R_{\mu_{TTC}(s_3)} = 1, R_{\mu_{TTC}(s_4)} = 1, R_{\mu_{TTC}(s_5)} = 2, R_{\mu_{TTC}(s_6)} = 1,$$

$$R_{\mu_{TTC}(s_7)} = 1, R_{\mu_{TTC}(s_8)} = 1$$

Solution according to GSSOSM:

In the first round, all students apply for their first choice. So s_1 and s_2 apply to school c_1 , s_3 , s_4 and s_5 apply to school c_5 , s_6 and s_7 apply to school c_6 , and s_8 applies to school c_3 . c_5 , who received three applications in this round, has to temporarily accept the applications of two of these three students and reject the application of the other student due to the quota constraint. According to P_{c_5} , c_5 rejects the application of student s_3 and temporarily accepts the applications of

the other two students. All students except s_3 are temporarily assigned to the schools they apply to.

Figure 13: Example 2 – Gale-Shapley Student Optimal Stable Mechanism 1. Round

	c_1	c_2	c_3	c_4	c_5	c_6
1.round	s_1, s_2		s_8		s_3, s_4, s_5	s_6, s_7

In the second round, s_3 whose application is rejected applies to his second choice school c_6 . Receiving three applications, c_6 accepts the applications of students s_6 and s_7 in order of priority, while rejecting the application of student s_3 .

Figure 14: Example 2 – Gale-Shapley Student Optimal Stable Mechanism 1. and 2. Round

	c_1	c_2	c_3	c_4	c_5	c_6
1.round	s_1, s_2		s_8		s_4, s_5	s_6, s_7
2.round	s_1, s_2		s_8		s_4, s_5	s_6, s_7, s_3

In the third round, s_3 , whose application was rejected again in the previous round, this time applies to school c_4 , which is his third choice. c_4 accepts the student s_3 's application and the student is temporarily assigned to this school. The mechanism ends in this round, as each student is assigned in a school and no school's quota limit is exceeded.

Figure 15: Example 2 – Gale-Shapley Student Optimal Stable Mechanism All Rounds and Final Assignments

	c_1	c_2	c_3	c_4	c_5	c_6
1.round	s_1, s_2		s_8		s_4, s_5	s_6, s_7
2.round	s_1, s_2		s_8		s_4, s_5	s_6, s_7, s_3
3.round	s_1, s_2		s_8	s_3	s_4, s_5	s_6, s_7

In the third round, the temporary assignments of the students become final.

$$\mu_{\text{student optimal}} = \begin{pmatrix} s_1 & s_2 & s_3 & s_4 & s_5 & s_6 & s_7 & s_8 \\ c_1 & c_1 & c_4 & c_5 & c_5 & c_6 & c_6 & c_2 \end{pmatrix}$$

ANALYZING OF SCHOOL CHOICE PROBLEM AND COLLEGE ADMISSIONS PROBLEM BY USING MATCHING MECHANISMS

Uğur Çuhallılar, Şevket Alper Koç

$$\begin{aligned} R_{\mu_{\text{student optimal}}(s_1)} &= 1, R_{\mu_{\text{student optimal}}(s_2)} = 1, R_{\mu_{\text{student optimal}}(s_3)} = 3, R_{\mu_{\text{student optimal}}(s_4)} \\ &= 1, R_{\mu_{\text{student optimal}}(s_5)} R_{\mu_{\text{student optimal}}(s_5)} = 2, R_{\mu_{\text{student optimal}}(s_6)} = 1, R_{\mu_{\text{student optimal}}(s_7)} \\ &= 1, R_{\mu_{\text{student optimal}}(s_8)} = 1 \end{aligned}$$

When the assignments of the two mechanisms are compared, we can see that TTC Pareto dominates the GSSOSM. Because, according to μ_{TTC} all students are placed in their first choice, except for a single student. The s_5 is placed in its second choice. According to the $\mu_{\text{student optimal}}$ all students except one student were placed in their first choice, while the student s_3 was placed in her third choice. This shows that μ_{TTC} performs a better assignment for students than $\mu_{\text{student optimal}}$. However, when we check the student s_5 who was placed in his second preference in μ_{TTC} , we know that he could not get into the c_5 , which is his first choice, and students s_3 and s_4 were placed in this school. However, we see that according to P_{c_5} , it is $s_5 \Psi_{c_5 s_3}$ and $s_5 \Psi_{c_5 s_4}$ and according to P_{s_5} , it is $c_5 \Psi_{s_5 c_2}$. Therefore, it is clearly seen that μ_{TTC} causes justified envy and moves away from stability.

4. Conclusion

It is an undeniable fact that Matching Theory is one of the most important theories applied in market regulations. Many theories have been put forward and proven within the Matching Theory, which has been developing since 1962. When the necessary literature review is carried out, it can be seen that some of these theories are mathematically proven but not shown in practice with examples.

In our study, four important mechanisms used in the student-school matching market, GSSOSM, GSCOSM, MCDS and TTC are included. Three different theories about these mechanisms, which have been mathematically proven before, are illustrated through two different examples. First market sample assignments were made separately with the GSSOSM, the GSCOSM, and the MCDS. When the assignment results are compared: It has been observed that the GSCOSM and MCDS assignment results are exactly the same, and this situation is compatible with the theory put forward by Balinski and Sönmez (1999). At the same time, when the assignment results of the GSSOSM and the other two mechanisms are compared in this example, it is another finding that the GSSOSM assignments Pareto dominates the assignments of the other two mechanisms. And it has been

observed that this situation is compatible with another theory put forward by Balinski and Sönmez (1999).

The second market example assignments in our study were made with the GS-SOSM and TTC, and when the assignment results were compared, it was seen that TTC Pareto dominates the GSSOSM, but could not eliminate the justified envy. And it has been observed that this situation is compatible with the previously proven theory in the literature.

REFERENCES

- Abdulkadiroğlu, A., & Sönmez, T. (2003). School Choice: A Mechanism Design Approach. *American Economic Review*, 93(3): 729-747. doi: 10.1257/000282803322157061
- Abdulkadiroğlu, A., & Sönmez, T. (2014). Okul Seçimi: Bir Mekanizma Tasarımı Yaklaşımı. *Journal of Economics and Political Economy*, 1(2): 302-326. doi: 10.1453/jepe.v1i2.86
- Balinski, M., & Sönmez, T. (1999). A Tale of Two Mechanisms: Student Placement. *Journal of Economic Theory*, 84(1): 73-94. doi: 10.1006/jeth.1998.2469
- Doğan, M. K. (2014). Eşleşme Teorisi ve Piyasa Tasarımı. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 69(2): 379-405. doi: 10.1501/SBFder_0000002316
- Economic Sciences Prize Committee of the Royal Swedish Academy of Sciences. (2012, Ekim 15). Stable Allocations and The Practice of Market Design. Stockholm, İsveç.
- Gale, D., & Shapley, L. S. (1962). College Admissions and the Stability of Marriage. *The American Mathematical Monthly*, 69(1): 9-15. doi: 10.1080/00029890.1962.11989827
- Roth, A. E., Sönmez, T., & Ünver, M. U. (2004). Kidney Exchange. *The Quarterly Journal of Economics*, 119(2): 457-488. doi: 10.1162/0033553041382157
- Sönmez, T., & Ünver, M. U. (2011). Matching, Allocation, and Exchange of Discrete Resources. J. Benhabib, A. Bisin, & M. Jackson içinde. *Handbook of Social Economics*. North Holland, (s. 781-852).

2

BİR OYUN TEORİSİ ANALİZİ: TRAKYA EKONOMİSİNİN YAPISAL DEĞİŞİMİ VE TRAKYA ÜNİVERSİTESİ / ANALYSIS OF A GAME THEORY: STRUCTURAL CHANGE OF TRAKYA ECONOMY AND TRAKYA UNIVERSITY

Ümran Gümüş¹, Şevket Alper Koç²

Özet:

Trakya Ekonomisinde tarımdan hizmetler ve sanayiye doğru yüksek düzeyde değişim yaşanmaktadır. Bu yapısal değişimin temelinde yer alan en önemli faktörlerden birisi, üniversitenin kurulması ve gelişmesidir. Bu noktadan hareketle Trakya ekonomisinin yapısal değişiminin açıklanmasına odaklı üç periyotluk bir ultimatòm pazarlık oyunu kurgulanmaktadır. Trakya Üniversitesi'nin kurulmasının ekonomik yapısal değişimin üzerinde yüksek düzeyde bir etkisi bulunduğu dair bir sonuca varılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Beşeri Sermayenin İnovaktif Atakları, Ekonomik Yapısal Dönüşüm, Pazarlık Oyunları

Abstract:

A high level of change from agriculture sector to services and industry sectors in Trakya Economy. One of the most important factors underlying this structural change is establishment and development of the university. From this point of view, a three-period ultimatum bargaining game is planned, which focuses on explaining the structural

1 Kocaeli University

2 Kocaeli University

BİR OYUN TEORİSİ ANALİZİ: TRAKYA EKONOMİSİNİN YAPISAL DEĞİŞİMİ VE TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

Ümran Gümüş, Şevket Alper Koç

change of the Trakya economy. It is concluded that the establishment of Trakya University has a high level of impact on economic structural change.

Key Words: *Innovative Attacks of Human Capital, Economic Structural Transformation, Bargaining Games*

1.Giriş

Kentsel ekonomik gelişmenin üzerinde kentlerde kurulan üniversitelerin yüksek düzeyde etkisi bulunmaktadır. Bunun Türkiye'deki en önemli örneklerinden bazıları, Gaziantep'te Gaziantep Üniversitesi, Bolu'da Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Diyarbakır'da Dicle Üniversitesi, Mardin'de Mardin Artuklu Üniversitesi, Kocaeli'nde Kocaeli Üniversitesi, Trakya'da Trakya Üniversitesi ve Şanlıurfa'da Harran Üniversitesi'dir. Bu çalışmanın temel amacı, Trakya Üniversitesi'nin Trakya Ekonomisi üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesidir.

Trakya ekonomisi başlangıçta tarım ağırlıklı bir yapıya sahipti. Ancak yaşanan yapısal değişimle birlikte hizmetler ve sanayi sektörlerinin ağırlıklı olduğu bir yapı sergilediği anlaşılmaktadır. Bu dönüşümün nedenlerinin yalnızca üniversiteye bağlamanın doğru olmayacağı aşîkârdır. Bununla birlikte üniversitenin etkisinin yüksek düzeyde gerçekleştiği de inkâr edilemez.

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nin Bolu'nun ekonomik gelişim düzeyi üzerindeki etkisini değerlendiren Gümüş ve Koç(2019), üniversitenin Bolu'nun gelişim düzeyini artıracak projelere öncelik vererek harekette bulunmasıyla şehir halkının üniversiteye sağlayacakları destek düzeyini arasında güçlü bir bağın var olduğunu ortaya koymaktadır. Gümüş vd. (2019), Kocaeli Üniversitesi'nin Türkiye'nin iktisadi kalkınma seviyesi üzerindeki etkisini üç periyotluk bir dinamik oyun teorik model vasıtasıyla analiz etmektedir. Toprakçı ve Güneş (2016), Munzur Üniversitesi'nin Tunceli kentinin iktisadi gelişim seviyesi üzerindeki etkilerini değerlendirmektedir.

2.Model ve Analiz

Bu çalışmanın temel amacı, Trakya Üniversitesi'nin Trakya'nın ekonomik kalkınma düzeyini etkileme düzeyini değerlendirmektir. Bu noktadan hareketle Trakya'nın üretim faktörlerinin sektörler arasındaki paylaşım oranlarının hizmetler ve sanayi sektörleri lehine nasıl değiştiği ültimatom pazarlık oyunu çerçevesinde

değerlendirilmektedir. Bu analizin kurgulanmasında temel amaç, Trakya Üniversitesi'nin hizmetler ve sanayi sektörleri lehine dönüşüm dinamiklerini etkileme düzeyinin açıklanmasıdır.

GSYİH, üretim sonucu elde edilmektedir. Üretim ise üretim faktörlerinin kullanılmasıyla gerçekleştirilmektedir. Diğer her şey sabitken tarım sektörünün gelişim dinamikleri sahipleri (TSGDS), Trakya'nın üretim faktörlerinin tarıma ayrılan payı arttıkça daha yüksek düzeyde kar elde etmektedirler. Öteki taraftan ise sanayi ve hizmetler sektörlerinin sahipleri (SHSGDS), ise Trakya'nın üretim faktörlerinin sanayi ve hizmetler sektörlerine ayrılan payı arttıkça daha yüksek düzeyde kar elde etmektedirler.

Trakya'nın üretim faktörlerinin tarıma ayrılacak payın tarım sektörünün gelişim dinamikleri sahipleri (TSGDS) ile sanayi ve hizmetler sektörlerinin sahipleri (SHSGDS) arasındaki ultimatòm pazarlık süreciyle belirlendiği varsayılmaktadır. Oyuncular, birbirlerine teklif ve karşı tekliflerde bulunarak pazarlık yapmaktadırlar. Ancak üretimin gecikmesinin maliyetinden ötürü pazarlık süreci uzadıkça zaman maliyeti artmaktadır. Zaman maliyetini ifade eden iskonto oranının TSGDS açısından δ_{TSGDS} ve SHSGDS açısından δ_{SHSGDS} şeklinde olduğu varsayılmaktadır.

Üretim faktörlerinin t periyodunda tarıma ayrılacak payın $x_{i,T}$ ile gösterildiği varsayılmaktadır. Üretim faktörlerinin t periyodunda sanayi ve hizmetler sektörlerine ayrılacak payın $x_{i,H}$ ile gösterildiği varsayılmaktadır. Bu durumda TS-GDS'nin şu şekilde olacaktır:

$$u_{TSGDS}(x_{i,T}, x_{i,H}) = x_{i,T}$$

Bu durumda SHSGDS'nin faydası şu şekilde olacaktır:

$$u_{SHSGDS}(x_{i,T}, x_{i,H}) = x_{i,H}$$

Oyuna SHSGDS'nin ilk periyoda üretim faktörlerinin $x_{i,H}$ payının sanayi ve hizmetler sektörüne ayrılmasını teklif etmektedir³. Bu teklifi SHSGDS kabul ederse üretim faktörlerinin $x_{i,H}$ kadar sanayi ve hizmetler sektörüne ve $x_{i,T} = 1 - x_{i,H}$ kadar tarım sektörüne aktarılacaktır. Teklifin reddedilmesi durumunda oyun ikinci

3 Kentin gelişim düzeyi ve faktörlerinin etkisinden ötürü oyuna SHSGDS'un teklif vermesiyle başlamaktadır.

BİR OYUN TEORİSİ ANALİZİ: TRAKYA EKONOMİSİNİN YAPISAL DEĞİŞİMİ VE TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

Ümrân Gümüş, Şevket Alper Koç

periyoda düşecektir. İkinci periyotta TSGD üretim faktörlerinin $x_{2,T}$ payının tarım sektörüne ayrılmasını teklif etmektedir. Teklifi SHSGDS kabul ederse üretim faktörlerinin $x_{2,T}$ kadar tarım sektörüne ve $x_{2,H} = 1 - x_{2,T}$ kadar sanayi ve hizmetler sektörüne aktarılacaktır. Teklifin reddedilmesi durumunda oyun üçüncü periyoda düşecektir. Üçüncü periyotta SHSGDS üretim faktörlerinin $x_{3,H}$ payının sanayi ve hizmetler sektörüne ayrılmasını teklif etmektedir. Bu teklifi TSGDS kabul ederse üretim faktörlerinin kadarı $x_{3,T} = 1 - x_{3,H}$ tarım sektörüne ve $x_{3,H}$ kadar sanayi ve hizmetler sektörüne aktarılacaktır. Teklifin reddedilmesi durumunda her iki oyuncu da sıfır fayda düzeyini elde edecektir. Oyun mükemmel tam bilgili bir oyundur. Bu durumdan her iki oyuncu da haberdardır⁴.

Oyun, mükemmel tam bilgili dinamik bir oyun olduğu için oyunun dengesi, geriye doğru çıkarsama yöntemiyle tespit edilmektedir. Pazarlığın üçüncü periyodunda SHSGDS teklif vermektedir.

SHSGDS'nin $0 \leq x_{3,H} < 1$ şeklinde teklif sunması durumunda TSGDS bu teklifi kabul etmek zorundadır. Ancak teklifin $x_{3,H} = 1$ şeklinde olması durumunda TSGDS teklifi kabul etmekle reddetmek arasında kayıtsız kalmaktadır. SHSGDS'nin üçüncü periyotta 1'e çok yakın teklifini TSGDS kabul etmek zorundadır. Bu nedenle SHSGDS yaklaşık olarak δ_{SHSGDS}^2 kadar ve TSGDS yaklaşık olarak sıfır alacaktır. Dolayısıyla TSGDS'nin ikinci periyotta sunacağı teklif $\delta_{SHSGDS}(1 - x_{2,T}) \geq \delta_{SHSGDS}^2$ ve dolayısıyla $1 - x_{2,T} \geq \delta_{SHSGDS}$ şeklinde olmak zorundadır. Aksi takdirde teklif reddedilecektir. Bu durumda da oyun üçüncü periyoda düşecektir. Üçüncü periyotta TSGDS sıfır düzeyinde fayda elde etmektedir. $x_{2,T} \leq 1 - \delta_{SHSGDS}$ kısıtı altında $x_{2,T}^* = 1 - \delta_{SHSGDS}$ değeri TSGDS ikinci periyottaki optimal teklifidir. Bu nedenle dengede TSGDS ikinci periyotta $(\delta_{TSGDS})(1 - \delta_{SHSGDS})$ fayda elde edecektir. Bu durumu oyuncular bilmektedirler. Dolayısıyla ressamın SHSGDS'nin birinci periyottaki teklifinin $1 - x_{1,H} \geq (\delta_{TSGDS})(1 - \delta_{SHSGDS})$ ve dolayısıyla da $x_{1,H}^* \leq 1 - (\delta_{TSGDS})(1 - \delta_{SHSGDS})$ olması zorunludur. Aksi takdirde TSGDS, teklifi reddedecek ve oyunda ikinci periyoda düşülecektir. Dolayısıyla SHSGDS'nin faydasını maksimize edecek teklif değeri $x_{1,H}^* = 1 - (\delta_{TSGDS})(1 - \delta_{SHSGDS})$ olacaktır.

4 Oyunun periyot sayısı, oyunun dengesini ve dolayısıyla da oyuncuların alacakları payları doğrudan etkilemektedir. Bu faktörü lehine belirleyebilen oyuncu pazarlık sonucunda daha çok kar elde edebilmektedir. SHSGDS'nin kentin gelişimini etkileyen faktörlerin etkisi itibarıyla bu durumu kendi lehine ve üç olarak belirlediği varsayılmaktadır. Oyuna ilk başlayan oyuncu olmanın nedeni de bu kapsamda değerlendirilmelidir.

Alt oyun mükemmel denge strateji profili şu şekilde olacaktır:

SHSGDS'in stratejisi: 1. periyot: teklif: $x_{1,H}^* = 1 - (\delta_{TSGDS})(1 - \delta_{SHSGDS})$; 2. periyot: kabul eğer $1 - x_{2,TSGDS} \geq \delta_{SHSGDS}$ (ve dolayısıyla da $x_{2,TSGDS} \leq 1 - \delta_{SHSGDS}$) aksi takdirde reddeder; 3. periyot: teklif: $x_{3,H} \cong 1$

TSGDS'in stratejisi: 1. periyot kabul eder eğer $1 - x_{1,H} \geq (\delta_{TSGDS})(1 - \delta_{SHSGDS})$ (ve dolayısıyla da $x_{1,H}^* \leq 1 - (\delta_{TSGDS})(1 - \delta_{SHSGDS})$), aksi takdirde reddeder; 2. periyot: teklif: $x_{2,T}^* = 1 - \delta_{SHSGDS}$; 3. periyot kabul eder eğer $1 - x_{3,H}^* > 0$ (ve dolayısıyla da $x_{3,H}^* < 1$, kayıtsız kalır eğer $1 - x_{3,H}^* = 0$ (ve dolayısıyla da $x_{3,H}^* = 1$), aksi takdirde reddeder.

Sonuçlanan strateji profili $x_{1,H}^* = 1 - (\delta_{SHSGDS})(1 - \delta_{TSGDS})$ ve $1 - x_{1,H} \geq (\delta_{TSGDS})(1 - \delta_{SHSGDS})$ (ve dolayısıyla da $x_{1,H}^* \leq 1 - (\delta_{TSGDS})(1 - \delta_{SHSGDS})$) pazarlık anlaşmasını veren alt oyun mükemmel dengedir.

3. Sonuç ve Bulguların Değerlendirilmesi

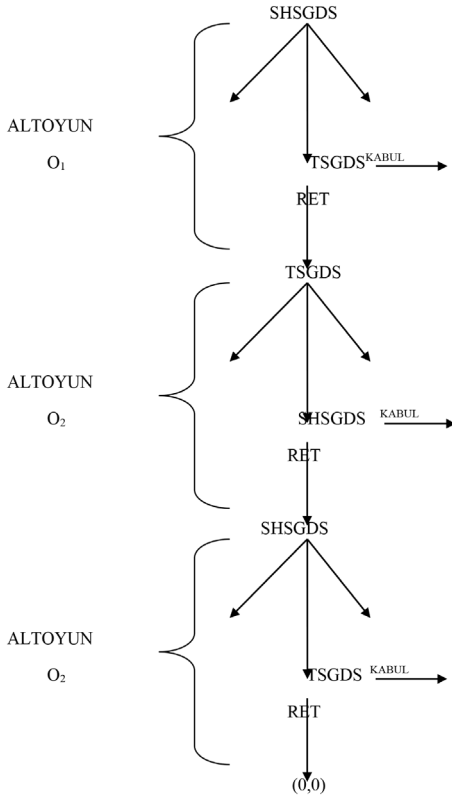
Bu çalışmanın temel amacı, Trakya Üniversitesi'nin Trakya'nın ekonomik kalkınma düzeyini etkileme düzeyini değerlendirmektir. Bu noktadan hareketle Trakya'nın üretim faktörlerinin sektörler arasındaki paylaşım oranlarının hizmetler ve sanayi sektörleri lehine nasıl değiştiği ultimatòm pazarlık oyunu çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu analizin kurgulanmasında temel amaç, Trakya Üniversitesi'nin hizmetler ve sanayi sektörleri lehine dönüşüm dinamiklerini etkileme düzeyinin açıklanmasıdır. Oyunda pazarlık anlaşmasını veren alt oyun mükemmel dengeyi etkileyen faktörler, oyuncuların zaman maliyetleri, oyunun sürdüğü periyot sayısı ve ilk teklifin hangi oyuncu tarafından verildiği gibi etmenlerdir. Dikkat edileceği üzere oyuncular arasındaki etkileşimde oyuncuların her biri açısından avantaj ve dezavantaj oluşturan bütün faktörler dengeyi etkilemektedir. Üniversiteler, yetiştirdikleri vasıflı işgücü ve uygulamaya geçirdikleri kentsel gelişim projeleri gibi etmenlerle dengeyi etkileyebilmektedirler. Burada dikkat edilmesi gereken iki temel nokta bulunmaktadır. Birincisi, üniversitelerin yalnızca bir tarafa destek verecek şekilde rol oynamamaları; aksine her iki tarafın da gelişmesini sağlamalarıdır. Ancak özellikle de sektörler arasındaki girdi-çıkı analizi dikkate alındığında her bir sektör öteki sektörlerin gelişimini etkilemektedir. Diğer bir deyişle, sanayi ve hizmetler sektörünün gelişmesi tarım sektörünün gelişme düzeyini ve tarım sektörünün gelişme düzeyi ise sanayi ve hizmetler sektörünün gelişme düzeyini etkilemektedir. İkincisi ise dengeyi sadece üniversitelerin faaliyetleri etkilemediği gerçeğidir. Özellikle de Trakya Ekonomisi açısından durum

BİR OYUN TEORİSİ ANALİZİ: TRAKYA EKONOMİSİNİN YAPISAL DEĞİŞİMİ VE TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

Ümran Gümüş, Şevket Alper Koç

değerlendirildiğinde İstanbul'a yakın olmak gibi çok önemli öteki faktörlerin de dengeyi epeyce etkiledikleri anlaşılmaktadır. Ancak üniversitenin denge üzerindeki etkisinin de dikkate alınması gerekmektedir. Bu etki ihmal edilemeyecek derecede yüksektir.

Şekil 1: *Trakya'nın Yapısal Dönüşümü-Üç Periyotluk Ültimatim Pazarlık Oyunu*

KAYNAKÇA

- Gümüş, Ümran ve Şevket Alper Koç (2019). Bir Oyun Teorisi Analizi: Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nin Kurulmasının Bolu'nun İktisadi Kalkınma Düzeyi Üzerindeki Etkisi. *Researches in Economics Econometrics & Finance*:83-87.
- Gümüş Emel; Ümran Gümüş ve Şevket Alper Koç (2019). Bir Oyun Teorisi Analizi: Kocaeli Üniversitesi'nin Kurulmasının Kentsel Ekonomik Kalkınmaya Olan Etkisi. *Current Debates on Economic Growth Public Finance & Game Theory*:101-105
- Toprakçı, Erkan ve Bayram Güneş (2019). Munzur Üniversitesi'nin Tunceli Ekonomisine Etkileri. *Current Debates on Economic Growth Public Finance & Game Theory*:107-121

3

THE HISTORY OF INDUSTRIAL RELATIONS AND THE EMERGENCE OF LABOUR UNIONS / ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİNİN TARİHSEL SÜRECİ VE SENDİKALARIN ORTAYA ÇIKIŞI

Derya Demirdizen Çevik¹, M. Emin Çaycı²

Abstract:

Although the changes in industrial relations started long before the Industrial Revolution, the important transformation was experienced in Europe in the XVIII century. In this century, the structures of the feudal period in continental Europe, especially Britain, began to lose their influence over time. The privileged position of the artisans' guilds, which were the important production and trade organizations of a period, was shaken, and the factories with a high number of employees turned into the main centers of production. The masters and journeymen of the guilds were the first workers of these factories. Low wages and poor working conditions triggered the process of seeking workers' rights, resulting in unions. Since the first phase of the Industrial Revolution occurred in England, the first trade union struggles were seen here.

This study that is based on literature review mainly focuses on two issues; in the first part, the transformation of the guilds in England and the unionization process and the establishment date of the unions in the USA, France and Germany will be discussed. In the second part, labor movements and trade unions from the Ottoman to the Republic will be given place. The role of the guilds in labor relations, the first labor movements in the Ottoman Empire and the union struggles of the early Republican period are the main focus.

Key Words: Industrial Relations, Labour Unions, Labour Rights, Labour Law

1 Kocaeli University

2 Kocaeli University

THE HISTORY OF INDUSTRIAL RELATIONS AND THE EMERGENCE OF LABOUR UNIONS

Derya Demirdizen Çevik, M. Emin Çaycı

1.Giriş

Tarihte iş bölümünün değişimi, yeni sınıfların ve ilişki biçimlerinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Özellikle, modern dünya olarak da adlandırılan Batı toplumunda topraktan bağımsız bir işçi sınıfının ortaya çıkması tarihte iktisadi ve siyasi anlamda bir dönüm noktası olmuştur. İşçi sınıfının ortaya çıkışı koşullarının anlaşılması coğrafi keşifler, feodal sistemin çözülmesi ve sanayi devrimi gibi birbirini izleyen gelişmelerin tartışılmasıyla derinlik kazanacaktır.

Avrupa'yı Sanayi Devrimi'ne getiren süreçte, coğrafi keşiflerin etkisiyle siyasi, ekonomik ve toplumsal anlamda temeli toprağa dayalı örgütlenmiş olan feodal sistemin çözülmesinin payı olmuştur. Feodal sistem, toprak sahipleri (krallar, soylular, din adamları, şövalyeler) ve onların himayesine aldıkları, toprağın her türlü ekilip biçilmesinden sorumlu tutulan köylülerden (serfler) oluşan hiyerarşik bir toplumsal yapıya dayanır. Orta çağ boyunca devam eden bu sistemde toplum en alttan üste doğru korunan ve koruyan (vassal- süzeren) ilişkisiyle mali ve askeri yükümlülüklerle donatılmıştı. Huberman, bu düzenin kölelikten farkını serflerin topraktan ve ailelerinden bağımsız alınıp satılamamasıyla açıklar (1995:15-16). Ancak, insanların tüm emeklerini hayatta kalmaları karşılığında himayesinde bulundukları senyörlere vakfetmeleri kölelikten çok da farklı bir düzene işaret etmez.

XV. yüzyıldan itibaren coğrafi keşiflerin başlaması, tarımsal dönüşümün gerçekleşmesinde rol oynar. XIV. yüzyıla gelindiğinde İngiltere nüfusunun büyük kısmı kendi topraklarını işleyen köylülerden oluşur (Marx, 2004: 615). Tarımsal üretime dayalı feodal sistem zaman içinde yünlülük dokuma sektöründeki gelişmelerle dönüşmeye başlar. Yün fiyatlarındaki artış feodal beyleri koyun beslemeye yönlendirir. Böylece ortak tarım alanları meralara dönüşür ve köylülerin bir kısmı köyleri terk etmeye başlar. Zaman ilerledikçe dokuma, demircilik, çömlekçilik gibi zanaatlar da tarım dışında geçim araçları olmaya başlar, köylülerin bir kısmı da bu işlere yönelir (Zubritski-Mitropolski-Kerov, 1997: 169). Zanaatkarların ürettikleri mallar bir ticaret ürünü olarak piyasada satılmaya başlayınca köylerde yeterli pazar bulamayanlar göç etmek durumunda kalırlar. Kentlere gelen zanaatkarlar zamanla bir araya gelerek lonca denen örgütleri ortaya çıkarır.

Başlangıçta dayanışma amacıyla kurulan loncalar ilerleyen dönemde üretilen ürünlerin niteliğini, ağırlığını, biçimini belirleyen bir yetkinliğe erişir (Brizon, 1977: 31). Loncalar genel olarak usta, kalfa ve çıraklardan oluşan üçlü bir sınıflandırmaya sahiptir. Ustalar işveren konumunda oldukları için ayrıcalıklı bir

konumdaydı ve kalfalar da ürettiği ürünlerin kalitesinin lonca tarafından onaylanması şartıyla bir üst mertebeye, ustalığa geçebilmektedir. Kalfalıktan ustalığa geçişte yaşanan olumsuzluklar –usta yakınlarının kayırılması gibi- sürekli bir kalfalar sınıfının ortaya çıkmasını sağladı. Böylece kalfalar bir araya gelip dayanışma dernekleri kurarak bir hak arama süreci başlatmışlardı (Zubritski-Mitropolski-Kerov, 1997: 178).

Çıraklıksa emekçiliğin ilk adımı sayılırdı. Ustayla çırak arasında bir sözleşme imzalanır ve karşılıklı yükümlülükler kabul edilirdi. Çırakların zanaata girerken para ödeyip ödemeyeceği loncadan loncaya değişirdi. Çıraklar sözleşme şartlarını yerine getirdikleri zaman çıkış belgesi olarak kalfalığa geçebilirdi (Brizon, 1977: 42). İngiltere’de loncaların ve kalfaların kurdukları derneklerin, sendikaların ilk örnekleri olduğu yönünde iddialar bulunsa da Sidney ve Beatrice Webb bu yapıların sendika olarak kabul edilemeyeceğini savunmuştur (Webb ve Webb, 1920: 17-26). Bu tartışmalar bir yana Sanayi Devrimi sonrası ortaya çıkacak olan işçi sınıfının ilk temsilcilerini bu loncaların üyeleri oluşturacaktır.

Literatür araştırmasına dayalı bu çalışmada temel olarak iki konuya odaklanılmıştır. İlk olarak, İngiltere’deki loncaların dönüşümü ve sendikalaşma süreciyle ABD, Fransa ve Almanya’daki sendikaların kuruluş tarihi mercek altına alınacaktır. Buradan hareketle ikinci bölümde de Osmanlı’dan Cumhuriyet’e işçi hareketleri ve sendikalara yer verilecektir. Loncaların çalışma ilişkilerindeki rolü, Osmanlıdaki ilk işçi hareketleri ve erken Cumhuriyet dönemi sendikal mücadeleleri ana odak noktasını oluşturmaktadır.

2. Sanayi Devrimi

Avrupa’da 18. yüzyılda Sanayi Devrimi ile ortaya çıkan gelişmelerin hayli uzun ve zorlu bir serüveni olmuştur. Avrupalı tüccarlar teknik imkanların yetersizliği nedeniyle uzun süre deniz aşırı ticarete yetersiz kalmış, daha çok kıyılara yakın ticari faaliyetler yapmışlardır. Ancak XV. yüzyıl sonrasında gemicilik alanında önemli ilerleme kaydedilmiş, sağlam gemiler inşa edilip pusula kullanılmaya başlayınca tüccarlar Avrupa’dan uzak bölgelere ulaşmaya başlamışlardır. Bu da onlara özellikle Çin ve Hindistan’dan gelen ipek ve baharata aracısız ulaşma imkânı vermiştir. Böylece ticaret yoluyla büyük kazançlar elde etmişlerdir (Tanilli, 2010: 71). Gemiciler tarafından yürütülen bu yeni ticari güç Portekiz ve İspanya’nın elindeydi. İki devlet bu güçleri sayesinde Amerika ve Afrika kıtalarındaki

THE HISTORY OF INDUSTRIAL RELATIONS AND THE EMERGENCE OF LABOUR UNIONS

Derya Demirdizen Çevik, M. Emin Çaycı

önemli bölgeleri kontrol altına almışlardı. Bu gelişmeler büyük miktarda kıymetli madenin Avrupa'ya akmasını da sağlamış, XV. ve XVI. yüzyılda İspanya ve Portekiz'in mutlak üstünlüğüyle geçmiş ancak XVII. ve XVIII. yüzyılda bu üstünlük Hollanda, Fransa ve İngiltere'nin eline geçmişti. XIX. yüzyıla gelindiğinde ise deniz ticaretinde durum büyük oranda değişmiş, İngiltere bariz bir üstünlük elde etmişti (Sander, 2003: 96-97).

Denizasıırı ulaşım ve kıtalararası ticaretin gelişmesi ticaret mallarının çeşitlenmesini sağlamış, keşfedilen yerlerden getirilen ve daha önce Avrupa'da bilinmeyen tütün, kakao, halı, porselen gibi ürünler uluslararası ticaretin sıradan mallarına dönüşmüştür. Uluslararası ticaret işgücüne olan talebi arttırmış, bu da insanlık tarihinin utancı haline gelen köleliği ortaya çıkarmıştır. Örneğin Amerika kıtasında bulunan madenlerde çalışacak yeterli insan olmadığından Afrika yerli halkları köle işgücü olarak bu madenlerde kullanılmıştır. Böylece köleler de dahil her şey ticaretin ve zenginleşmenin bir aracı haline dönüşmüştür (Tanilli, 2010: 76).

Ticaretin uluslararası alana yayılması ve değerli madenlerin Avrupa'da birikmesi merkantilizm anlayışının doğmasına sebep olmuştur. Bu anlayışa göre bir ülkenin zenginliği o ülkedeki altın ve gümüş gibi madenlerin miktarı ile ölçülür. Bunu da sağlamak ticaret ile mümkündür. Bu gelişmelerin sonucunda başta İngiltere olmak üzere Avrupa kentlerinde ticaret burjuvazisi ön plana çıkmaya başlayacaktır.

Yeni ticaret anlayışı liman kentlerini önemli merkezlere dönüştürmüş, bu da kentleri göç açısından cazibeli hale getirmiştir. Artan kent nüfusu ihtiyaçları da artırmış, bu ihtiyaçlar daha fazla üretim yapmayı zorunlu kılmıştır. Geleneksel üretimin kentlerdeki ihtiyaçları karşılayamaması üretimde farklı arayışları tetiklemiştir. Yeni ihtiyaçlar yeni üretim biçimlerini ortaya çıkarmıştır. Tüccarların ham maddeyi getirip lonca dışında çalışanlara (ev sanayisi) vermesi ve ücret karşılığı ürün alması loncaların devre dışı kalmasıyla sonuçlanan yeni ilişkileri başlatmıştır (Lordoğlu-Özkaplan, 2018: 21). Mevcut üretimin ihtiyacı karşılayamaması sonrasında makineleşmenin artması ile el emeğinin yerini makine ile üretim almıştır. Makineleşmenin artması geleneksel üretim çağının ortaya çıkardığı lonca sistemini ortadan kaldıracak süreci başlatacaktır.

Merkantilizmle birlikte etkinliğini artıran ticaret zaman içinde toprağa dayanan feodalizmin etkinliğini sarsmaya başlamıştır. Özellikle dokuma üretimindeki teknolojik gelişmeler Sanayi Devrimi'ni hızlandırmış ve üretim ilişkilerinde büyük değişimleri gerçekleştirmiştir. İngiltere, coğrafi keşiflerden sonra Avrupa'da

biriken sermayeyi en iyi kullanan ülke olmuş, bunun bir sonucu olarak Sanayi Devrimi ilk olarak burada başlamıştır. Dokuma sanayindeki gelişmeler makineleşmede etkili olmuş, 1764'te Standhill'de James Hargreaves'in yaptığı tek işçi tarafından kontrol edilebilen 16 iğneli iplik eğirme makinesi önemli bir gelişme sağlamıştır (Engels, 2013: 46). XVIII. yüzyılın son çeyreğinde Hargreaves'in açtığı yolda başka pek çok gelişme yaşanmıştır. Richard Arkwright'ın icadı olan eğirici çıkırık ve tarama makinesi sonrasında Samuel Cromton'un ortaya çıkardığı iplik makinesi pamuk eğirme işinde fabrika sisteminin en geçerli yöntemi olacaktır. James Watt'ın icat ettiği buhar makinesi ise üretim kapasitesi açısından önemli bir eşiğin geçilmesini sağlamıştır (Engels, 2013: 48).

Sanayileşme iktisadi hayatla birlikte toplumsal hayat üzerinde büyük değişimlere yol açmıştır. Yeni dönemle birlikte küçük atölyelerin yerini fabrikalar almış, fabrikalar etrafında genişleyen kentlere doğru göç başlamıştır. Değişen demografi aynı zamanda feodal sistemi de aşındırmış, köyler kentlerin egemenliği altına girmiştir (Marx-Engels, 2003: 15). Fabrikalarda çalışmak üzere kentlere gelen insanlar işgücü açısından bir artışı tetiklemiştir. Böylece makine kullanımında uzmanlığa ihtiyaç duyulmadığından ücretlerde düşüşe yol açmıştır. Düşük ücretler geçim sıkıntısına sebep olmuş ve emekçiler zor durumda kalmıştır. Yaşadıkları olumsuzlukları makinelere bağlayan işçiler tepkilerini makinelere yöneltmiştir. Arkwright'ın fabrikalarındaki makineler de bu tepkilerden nasibini almıştır. İşçiler makineleri parçalayarak fabrikayı dağıtmışlardır. İngiltere dışındaki ülkelerde de yaşanan bu makine kırma hareketi Luddizm olarak adlandırılmıştır. Bu adın makine kırma eylemini ilk gerçekleştiren Ludd isimli bir işçiden geldiği iddia edilmektedir (Zubritski-Mştropolski-Kerov, 1975: 89). Bu eylemler sonrasında İngiliz parlamentosu makinelere zarar verilmesini önleyici bir yasa yürürlüğe koymuştur (Demircioğlu, 1987: 62).

2.1. İşçilerin Yaşam Koşulları

Nüfus artışı ve makineleşmenin neden olduğu düşük ücretler emekçilerin yaşamlarını olumsuz yönde etkilemiştir. Bu nedenle tüm aile üyeleri çalışmak zorunda kalmıştır. Makineleşmeyle birlikte kas gücüne olan ihtiyaç azalmış, bu da kadın ve çocukların çalışma hayatına daha fazla dahil olmasıyla sonuçlanmıştır. Daha düşük ücretlere çalıştırılan kadın ve çocuklar sermaye sınıfının daha fazla ilgisini çekmeye başlamıştır (Marx, 2004: 344). Bunun bir yansıması olarak Sanayi Devrimi'nin yaşandığı ülkelerde kadın işçi sayısı hızla yükselmiştir. Kadın

THE HISTORY OF INDUSTRIAL RELATIONS AND THE EMERGENCE OF LABOUR UNIONS

Derya Demirdizen Çevik, M. Emin Çaycı

emekçi sayısında yaşanan artışta ödenen ücretin erkeklere oranla neredeyse yarı yarıya daha az olması etkili olmuştur (Brizon, 1977: 459). Kadınların yanı sıra çocuk emeğinde de yoğun bir artış olmuştur. Çocuklar Sanayi Devrimi öncesinde de çalışma hayatının içindeydiler. Tarım ve ev içi üretimde çocuk emeğinin etkisi önemliydi. Ancak çocuklar bu işlerde aralıklarla çalışıyorlardı ve ailelerinin gözetimi altındaydılar. Fakat fabrika sistemiyle birlikte haftada 6 gün ve günlük kesintisiz çalışma şartları çocukları oyun ve eğlenceden koparıyordu (Thompson, 2015: 410). Çocuk emeğinin artışının nedenleri hem düşük ücret almaları hem de ailelerin çocuklarını mecburen çalıştırmalarından kaynaklanmaktaydı.

Çalışma şartlarının ağırlığı 1802'de İngiltere'de çocuk işçilerle ilgili bir yasanın kabul edilmesi ile sonuçlanmıştır. Yasaya göre çocukların akşam 9 sabah 6 arası çalıştırılmaları yasaklanmış, ayrıca günlük çalışma süreleri 12 saatle sınırlandırılmıştır (Brizon, 1977: 471). Düzenleme ile çocukların çalışma sürelerine getirilen kısıtlama yasa öncesinin ne derece ağır koşullar içerdiği ile ilgili önemli ipuçları vermektedir. Bu düzenlemeye rağmen sanayicilerin yasaya uydukları da pek söylenemez.

Sanayileşme ile artan fabrikalarda çalışan işçilerin tek sorunu çalışma süreleri ve ücret sömürüsü ile sınırlı kalmamıştır. Çalışma umuduyla kentlere göç eden emekçi kitleler aynı zamanda oldukça kötü ve sağlıksız koşullarda barınmak zorunda kalmıştır. Nüfusu 1801'de 35.000 olan, 1841'de 353.000'e yükselen Manchester'da, (Huberman, 1995: 204) yine kömür ve demir merkezi olan Newcastle'da emekçiler havasız, tek odalı, çıkmaz sokakların bulunduğu güneş almayan nemli evlerde yaşamak zorunda kalmıştır. Temiz suya ulaşmada yaşanan sorunlar ve bunun bir sonucu olarak temiz tuvaletlerin olmayışı yüzünden insanlar hastalıklarla baş başa kalmıştır (Marx, 2004: 569). Londra'da verem, tifüs gibi hastalıklar çoğunlukla kente göçle gelen yoksul emekçilerin mahallelerinde görülmesi kötü yaşam koşullarının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Yeterli ve düzenli beslenemiyor olmak bir diğer önemli sorundu ve özellikle bu ailelerin çocukları bu durumdan etkileniyor ve ciddi sağlık sorunları yaşıyorlardı (Engels, 2013: 123-126).

Sonuç olarak Sanayi Devrimi sonrası fabrikalarla birlikte büyüyen şehirler taşrada yaşayan toplum kesimlerinin ilgisini çekiyordu. Daha iyi bir iş bulmak, daha iyi bir yaşam standardına kavuşmak için şehirlere gelen işçilerin baş etmek zorunda oldukları birbirinden farklı ancak bağlantılı sorunlar vardı. Kuşkusuz

düşük ücretler, uzun çalışma süreleri, yoksulluk ve hastalıklar işçilerin yaşadıkları sorunların en başta gelenleri olarak öne çıkıyordu. İşçilerin yaşadıkları bu sorunlar, Sanayi Devrimi sonrası işçi sınıfının mücadelesinin şekillenmesinde büyük bir etkiye sahip olmuştur.

2.2. Hak Mücadeleleri ve Sendikaların Kurulması

Sanayi Devrimi'ni başlatan gelişmeler ilk olarak İngiltere'de ortaya çıkmış, bundan dolayı kapitalist üretim ilişkileri de öncelikle burada gelişmiştir. İngiltere bu nedenle ilk işçi örgütlenmelerinin ve sendikaların ortaya çıktığı ülke olmuştur. İşçi örgütlenmeleri ve sendikalaşmanın gelişmesinde loncalar döneminde kalfaların kurduğu dayanışma derneklerinin önemli bir etkisi olmuştur. Bu geçiş ilişkisi nedeniyle İngiltere'deki ilk siyasi işçi örgütünün ne zaman ve nerede kurulduğuna yönelik farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bu açıdan ele alındığında Londra Yazışma Derneği'nin ilk siyasi örgütlenme olduğuna dönük genel bir kanı vardır. Ancak E.P. Thompson (2015: 52) aksi bir görüş ileri sürerek, benzer derneklerin İngiltere'nin farklı kentlerinde daha önceden kurulduğunu belirtir ve bu düşüncenin tartışılması gerektiğini savunur. Bununla birlikte Londra Yazışma Derneği'nin kurucusu Thomas Hardy'nin efsaneleşmiş bir mücadele adamı olması derneğin adının işçi sınıfı tarihinde ön plana çıkmasını sağlamıştır.

İngiltere'nin pek çok şehrinde kurulan işçi örgütleri zaman içerisinde güçlerini artırmıştır. İşçilerin 1795'te Fransa ile yapılan savaş protestosunu ederek III. George ve Başbakan Pitt'e karşı Londra'da düzenledikleri gösteriler rahatsızlık yaratmıştır. Bu gelişmelerin yansıması olarak 1800'de Combination Act (Birleşme Yasası) çıkarılmış ve sendikal örgütlenmeler yasaklanmıştır (Abendroth, 1972: 12-13). Savaş karşıtı hareketleri bastırmak için reform yanlılarının talepleri topluma Fransız ajanlığı olarak yansıtılarak psikolojik bir üstünlük elde edilmeye çalışılmıştır.

İşçi örgütlenmelerine karşı atılan adımlar İngiltere ile sınırlı kalmamış, Fransa'da da benzer şekilde birliklerin kurulması yasaklanmıştır (Huberman, 1995: 216). 1831 yılında işçiler Lyon'da ücretlerinin artırılması için gösteriler düzenlemiş ve asker tarafından işçilere müdahale edilmiştir. 1833'te de Paris'te benzer olaylar olunca hükümet işçi örgütlenmelerini yasaklayan bir yasa çıkartmıştır (Zubritski-Mıştropolki-Kerov, 1975: 92).

Yasaklara rağmen işçiler gizli veya açık örgütlenmeye, mücadele etmeye devam etmişlerdir. 1816'da Nottingham'da çorap işçileri eylem yaparak makineleri tahrip

THE HISTORY OF INDUSTRIAL RELATIONS AND THE EMERGENCE OF LABOUR UNIONS

Derya Demirdizen Çevik, M. Emin Çaycı

etmiş (Demircioğlu, 1987: 63), yine Stockport'da birlik kurmaya çalışan şapkacılar ikişer yıl hapis cezası verilmiştir (Huberman, 1995: 216). İşçi örgütlenmelerine karşı İngiliz hükümeti tarafından atılan bu adımlara rağmen 1824'te İngiltere'de birleşme yasakları kaldırılmış ve 1825'ten itibaren de sendikalaşma süreci hızlanmıştır (Abendroth, 1972: 15). İngiltere'dekine benzer bir süreç Fransa'da işlemiş, orada da işçilerin eylemlerine karşı sert önlemler alınmıştır. Örneğin 1825-1847 yılları arasında yapılan grevler sonucunda 7000'den fazla kişi suçlanmış ve işçilere çeşitli cezalar verilmiştir (Brizon, 1977: 517). Ancak İngiltere gibi Fransa'da da zorlu mücadelelerin ardından sonuç alınmış ve 1884 yılında yasal olarak sendikaların kurulmasına izin verilmiştir (Tokol, 2017: 23).

XIX. yüzyıl Batı Avrupa'sında işçilerin mücadelesiyle başlayan hak arama süreci zaman içinde daha köklü değişimleri tetiklemiştir. Feodal çağın düzeni üzerinden şekillenen siyasal mekanizmalar işçi hareketleri ve sonrasında siyasal çıkarlarını korumak üzere devreye giren burjuvaların talepleriyle örtüşünce büyük değişimlerin önü açılmıştır. Seçim sistemleri büyük oranda aristokratlar ve toprak sahiplerine göre düzenlenmiştir. Seçimlerde nüfusa göre oranlama değil arazi bölgeleri esasına göre değerlendirme yapıldığı için mecliste aristokratlar ve toprak sahipleri çoğunlukta idi. Feodallerin etkin olduğu bu yapı burjuvayı da işçi sınıfını da memnun etmiyordu (Zubritski-Mştropolski-Kerov, 1975: 88). Oy kullanmanın belirli şartlara bağlanmış olması ve bu hakkın belirli kişilere verilmesine karşı burjuvaların başlattığı mücadeleye işçilerin de destek vermesi ile siyasal değişimin önü açılmıştır. Burjuvaların verdikleri mücadele sonuç vermiş ve 1832'de yapılan düzenleme ile seçme hakkı büyük gelir sahibi herkese tanınmıştır.

Burjuvaların mücadelesi sonucu açılan yol daha sonra işçiler tarafından da takip edilmiştir. 1836'da Londra İşçi Derneği kurulmuştur. Derneğin çabalarıyla bir bildiri (People's Charter) yayınlanarak oy hakkı her erkek için istenmiştir. Dahası Avam Kamarası'na seçilenlere maaş verilmesi, her yıl seçimin yenilenmesi, adaylardan mülk sahibi olma şartı istenmemesi, kapalı zarf oylaması, eşit seçim bölgeleri oluşturulması gibi pek çok talepte bulunulmuştur (Huberman, 1995: 213). Chartist Hareket olarak adlandırılan bu mücadele pek çok mitingle büyümüş, ilerleyen yıllarda elde edilecek haklar için bir öncü rol üstlenmiştir. Zaman içerisinde sendika ve üye sayılarında belirgin artış olmuş ve işçiler verilen mücadele sonucunda pek çok hak elde etmiştir. Aynı ayrı örgütlenen işçi sendikaları 1868 yılında bir araya gelmiş, 34 sendika temsilcisinin oluşturduğu Sendikalar Kongresi (Trade Union Congress) birlik olarak ortaya çıkmıştır (Demircioğlu,

1987: 66). XIX. yüzyılın sonunda Sendikalar Kongresi çatısı altında örgütlenen işçi sayısı bir milyonu geçmiştir.

İşçilerin verdikleri mücadeleler başka Avrupa ülkelerinde de başarılı sonuçlar üretmiştir. Fransa'da verilen mücadelelerin bir sonucu olarak 1884 yılında önceden bildirmek koşuluyla sendika kurulması önündeki engeller kaldırılmıştır. Ayrıca 1901 yılında daha liberal bir yasa ile sendikaların örgütlenmesi kolaylaştırılmıştır. Yine Emek Borsaları'nın kurulması ile işçiler arasındaki dayanışma da artacaktır (Brizon, 1977: 506). Almanya'da da 19. yüzyılın sonunda sendikalar hızlı bir gelişme göstermiştir. 1892'de 300.000 olan sendikalı sayısı 1899'da 600.000 olmuştur. 1912 yılına gelindiğinde bu sayı 2,5 milyona ulaşmıştır (Abendroth, 1972: 43).

Batı Avrupa'da olduğu gibi ABD'de işçilerin verdikleri mücadeleler sonuç vermiş, zamanla sendikalı işçi sayısında önemli artış olmuştur. 1836 yılına gelindiğinde ABD'deki sendikalı işçi sayısı 300.000'e ulaşmıştır. Bu olumlu tablo 1837'de başlayan ve 13 yıl süren ekonomik krizle değişmiş, krizin etkisi ile sendikal faaliyetler neredeyse durma noktasına gelmiştir. 1850'lerde yeniden başlayan toparlanma süreci ile sendikalar yeniden hesaba katılması gereken bir güç haline gelmiştir. Sendikaların sayısı 200.000 seviyesini geçmişken 1873 yılında başlayan ekonomik krizle sendikalar bir kez daha darbe almış, yerel sendikaların pek çoğu kapanmıştır. Sendikal faaliyetlerin sekteye uğramasında tek neden krizler olmamış, aynı zamanda işverenler de süreci engellemek için çaba sarf etmiştir. Bu çabanın bir ölçüde başarılı olduğu da söylenebilir. 1878'de sendikaların üye sayısının 50.000'e kadar düşmüş olması bu çabanın bir ölçüde başarılı olduğunun kanıtı niteliğindedir (Sloane ve Witney, 1991: 53-56). Ancak karşı çabalar ile üye sayıları düşen sendikalar zaman içinde toplanarak yeniden etkili hale gelmiştir. Verilen mücadelelerin sonucunda sendikalara üye işçi sayısı 1904 yılında 2 milyona ulaşmıştır. 19. yüzyılın ikinci yarısında kurulan ve bugün hala varlığını sürdüren üç işçi örgütü vardır: Knights of Labor, Amerikan Federation of Labor (Samuel Gompers yönetiminde) ve Industrial Workers of the World (Meany, 1980: 32-33). Bu sendikalar ABD sendikacılık tarihinin oluşmasına büyük katkıda bulunmuşlardır. ABD sendika tarihinin oluşmasında ülkedeki demiryollarının büyük etkisi olmuştur. Demiryolları bir yandan iletişim sürecini geliştirirken, diğer yandan emek hareketliliğinde belirleyici bir etkiye sahip olmuştur. İletişim kolaylığı ve emek hareketliliği yerel sendikalar ile ulusal sendikalar arası

THE HISTORY OF INDUSTRIAL RELATIONS AND THE EMERGENCE OF LABOUR UNIONS

Derya Demirdizen Çevik, M. Emin Çaycı

ilişkiyi geliştirmiş, yerel sendikaların ulusal sendikalarla birleşmesinin yolunu açmıştır (Allen ve Keaveny, 1988: 35).

XX. yüzyıl, I. Dünya Savaşı ve 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı gibi gelişmeler nedeniyle olumsuz başlamış, farklı ülkelerde işçiler aleyhinde pek çok gelişme olmuştur. Almanya, İtalya, Portekiz ve İspanya gibi ülkelerdeki faşist rejimler başta olmak üzere otoriter yönetimler bu olumsuzlukların temel nedeni olmuşlardır.

İşçi haklarının gelişimi uzun süren mücadeleler sonucunda elde ediliyordu. Zor bir mücadele sonucunda elde edilen haklar yönetimler tarafından her fırsatta geri alınmak isteniyordu. Olağan üstü durumlar ülke yönetimleri tarafından işçi haklarının kısıtlanması yönünde kullanılıyordu. Örneğin ABD’li işverenler I. Dünya Savaşı esnasında çalışanlara Sarı Köpek Anlaşması (Yellow Dog Contract) adıyla bir sözleşme imzalatıyorlardı. Sözleşme ile işçi herhangi bir sendikaya üye olmayacağını belirtiyor, aksi durumda işten atılmayı kabul etmiş oluyordu. Bu tip sözleşmeler uzun süre devam etmiş ancak 1932’de yasaklanmıştır (Mills, 1989: 102-107).

İşçi haklarına yönelik kısıtlayıcı hükümlerin uygulanmaya çalışıldığı dönemlerde de işçiler mücadeleye devam etmiş ve pek çok önemli kazanım elde edilmiştir. I. Dünya Savaşı’ndan sonra, 1919’da toplanan Versay Barış Konferansı’nda işçi hakları ile ilgili bir adım atılarak, International Labour Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü) kurulmuştur. İLO’nun kuruluşunda ABD sendikacılığının önemli ismi Samuel Gompers’in ve AFL’nin payı büyüktür. Versay’da işçiler lehine olacak bir diğer adım İşçi Hakları Bildirgesi’nin okunması olacaktır. Bildirge ile herkese sendikal örgütlenme hakkı tanınması, yeterli yaşam düzeni içim uygun ücret ödenmesi, günlük 8 saat çalışma süresi, çocuk yaşta işçi çalıştırılması gibi maddeler sıralanmıştır (Kerr, Dunlop, Harbison ve Myers, 1980: 508).

Sanayi Devrimi sonrası başta Batı Avrupa ve ABD olmak üzere işçi haklarının uzun ve zorlu bir mücadele tarihi vardır. Tüm bu süreç boyunca işçiler ile yönetimler ve işverenler arasında hak üzerinden çetin bir mücadele yaşanmış, olağanüstü dönemler ve gelişmeler işçi haklarında geriye gidiş için kullanılmıştır. Ancak işçiler de örgütlü oldukları kurumlar aracılığıyla sürekli mücadele ederek hak arayışlarını hep bir adım öne taşımaya gayret etmişlerdir. Verilen mücadele, II. Dünya Savaşı sonrasında işçi haklarındaki ilerlemeyi sağlamış, Keynesyen politikalar ve sosyal devlet anlayışı sendikaların bir bakıma altın çağını yaşamasını sağlamıştır. 1917’de Çarlık Rusya’sının yıkılması ve yerine Bolşeviklerin gelmesi

işçi hakları üzerinde önemli bir etkiye yol açmıştır. Öyle ki Sosyalizmin artan etkisi Soğuk Savaş döneminde işçi sınıfının lehine olmuş, işçilerin sosyalizme yönelme ihtimali nedeniyle sosyal politika uygulamaları artırılmıştır.

3. Osmanlı Devleti’nde Sanayileşme ve İşçi Hareketleri

Tarımsal üretime dayalı Osmanlı ekonomik sistemi Batıdaki sanayileşme sürecini daha yavaş ve geç yaşaması sonucu doğurmuştur. Ancak Sanayi Devrimi öncesi Batı Avrupa’nın ekonomik düzeninde etkili olan lonca sistemine benzeyen esnaf örgütlenmesi Osmanlı Devleti’nde de bulunmaktaydı. Dahası Anadolu’da çeşitli meslek ustalarının bir araya gelerek oluşturdukları esnaf örgütlerinin tarihini Osmanlı öncesine kadar dayandırmak mümkündür. Lonca sisteminin bir parçası olan çıraklık ve kalfalık uygulamalarında da Avrupa’yla benzerlikler bulunmak mümkündür. Benzerlikler kadar Osmanlıya has yerellikler de vardır; örneğin Avrupadakilerin aksine Osmanlı kalfaları örgütlenmelerin içine girmemişlerdir (Farooqi, 2004: 709).

XIX. yüzyıl Osmanlı için bütünlüklü bir değişime sahne olmuştur. Genel değişim dalgası el emeğine dayalı Osmanlı üretimi sistemine de yansımıştır. 1838 Baltalimanı Anlaşması ve sonrasında ilan edilen Tanzimat Fermanı bu alanda kritik gelişmelerin önünü açmıştır. Bu gelişmeler ile Osmanlı Devleti’nde liberal ekonomiye geçiş başlamış, yabancı sermaye yatırımları artmıştır. Bunun Osmanlı klasik üretim sistemine etkisi kısa zamanda kendini göstermiştir. Avrupa’dan gelen sanayi ürünlerinin bolluğu lonca üretiminde gerilemeye yol açmıştır. Ancak lonca üretimindeki bu gerileme imalatın genelinde pek görülmez. Çünkü imalat işleri lonca dışı kişilere geçmiştir ve şehirlerde lonca üyesi olmayan atölyeler ortaya çıkmıştır. Böylece loncalar eski güçlerinde olmasalar da lonca dışı üretim imalat sektörünü ayakta tutmuştur (Quataert, 2016: 207). İmalat sektörünü ayakta tutan bir diğer unsur ise ev içi üretim olmuştur. İngiliz sanayisi karşısında Osmanlı yerli üretiminin direnmesini sağlayan iki önemli etken vardı. İlk Osmanlı el tezgahlarında İngiliz sanayisinin üretmediği kumaşlar üretilerek alternatif bir beğeni yaratılmasıydı. Ancak daha da önemlisi Avrupa’da işçi ücretleri yükselirken Osmanlı el tezgahlarında çalışan emekçilerin oldukça düşük ücretlere razı olmak zorunda kalmalarıydı (Pamuk, 2017: 101).

XIX. yüzyılda klasik Osmanlı üretim sürecinden sanayileşmeye geçişin örnekleri görülmeye başlanır ve batılılaşma adımlarının etkisi burada görülür. Örneğin II.

THE HISTORY OF INDUSTRIAL RELATIONS AND THE EMERGENCE OF LABOUR UNIONS

Derya Demirdizen Çevik, M. Emin Çaycı

Mahmut tarafından devlet memurlarına fes takma zorunluluğu getirilince 1835'te İstanbul'da Feshane kurulmuştur. Bu fabrika Osmanlı'nın ilk modern sanayi işletmesi olarak değerlendirilmektedir (Karakışla, 2017: 28). 1870'ten sonra ise imparatorlukta sanayileşme yolunda önemli mesafe kat edilmiş, pek çok alanda fabrikalar açılmaya başlamıştır (Quataert, 2004: 1014). Fabrikaların açılmasıyla birlikte işçi sayısı da artış göstermiştir. Yabancı yatırımların çokluğu yurtdışından gelen işçi sayısının da artmasını sağlamıştır. Bu işçilerin Avrupâda kazandıkları grev ve sendika tecrübesi Osmanlı topraklarında yapılan grevlerde de etkili olmalarını sağlamıştır. Fabrika ve işçi sayısındaki yükseliş ücret artışı ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi gibi birçok talebi ortaya çıkarmıştır. Bu talepler zamanla grevler aracılığıyla farklı bir evreye geçmiştir. Öyle ki 1872'den 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanına kadar geçen sürede 92 grev gerçekleşmiştir (Yıldırım, 2017: 225). Grevlerde İstanbul, İzmir ve Selanik gibi imparatorluğun diğer bölgelerine göre gelişmiş şehirleri başı çekmektedir. II. Abdülhamit'in baskıcı yönetim anlayışına rağmen bu grevlerin yapılması işçilerin başarılı bir örgütlenme gerçekleştirdiğini göstermektedir. Baskı nedeniyle sendika benzeri örgütlenmeler kurulamamış olmasına rağmen, işçilerin bu derece fazla grev yapmış olması dikkate değerdir.

24 Temmuz 1908 tarihi, Anayasa'nın yeniden ilanının da ötesinde etkiler yaratmış, her alanda bir özgürlük havası Anayasal sürecin yeniden başlaması ile başta siyasal ve toplumsal hayat olmak üzere, çalışma hayatında da önemli ilerlemeler olmuş, bu dönem işçi örgütlenmesinde bir sıçrama yaşanmıştır. Şark Demiryolları işçileri bir araya gelerek cemiyet kurmuşlarsa da daha sonra çıkarılan Tatil-i Eşgal Kanunu ile kapatılmıştır. Haydarpaşa merkezli Anadolu Osmanlı Demiryolları Memurin ve Müstahdemin Cemiyet-i Uhuvvetkaranesi, İzmir Elbise Amelesi Cemiyeti, Ekmekçi Amele Cemiyeti gibi işçi örgütleri de bu dönem kurulan örgütler arasında yer almıştır. İmparatorluğun farklı bölgelerinde kurulan tütün işçileri cemiyetlerinin sayısında da hızlı bir artış olmuştur. Bu dönemin öne çıkan bir diğer işçi örgütü dünyadaki işçi örgütleri ile ilk kez ilişki kuran Müret-tibin-i Osmaniye Cemiyeti olmuştur (Karakışla, 2017: 39).

İşçi örgütlenmelerindeki canlılık çalışma yaşamına yönelik hak arama mücadelesine de yansımıştır. Anayasa ilanının getirdiği görece özgürlükler ortamında grevlere daha sık rastlanmıştır. 1908 yılı bitimine kadar geçen 5 ay gibi bir kısa süre zarfında 143 grev meydana gelmiştir (Yıldırım, 2017: 143). Madencilik, tütün, demiryolları, fırıncılık gibi sektörlerde yaşanan grevler imparatorluğun büyük kısmına yayılmıştır. Anayasanın yeniden yürürlüğe girmesinde büyük payı

olan İttihat ve Terakki Cemiyeti (İTC) başlarda grevlere karşı olumsuz bir tutum takınmamıştır. Ancak zamanla yönetimi ele alan İTC grevleri ekonomiye zarar verdiği gerekçesi ile engelleme çabasına girişmiştir. 8 Ekim 1908'de önce geçici bir kanun düzenlenmiş, daha sonra (9 Ağustos 1909) kapsamı genişletip düzenlenerek Tatil-i Eşgal Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunla demiryolu, tramvay, aydınlatma, limanlar gibi hizmet sektöründe çalışan işçilerin sendika kurması yasaklanmıştır. Yasa ile devletin grev öncesinde uzlaşma sürecinin işletilmesinde rol alacağı, eğer bir uzlaşma olmazsa grev yapılabileceği belirtilmiştir (Yıldırım, 2017: 334). Böylece grevlere bir kısıtlama getirilmiş ve uzlaşma prosedürüne uymayanlara da çeşitli cezalar verileceği ifade edilmiştir.

Tatil-i Eşgal Kanunu her ne kadar grevlerin yapılmasını olumsuz etkilemişse de grevler tamamen sona ermemiştir. Dahası yeni cemiyetler kurularak örgütlülük sürdürülmüştür. Yeni kurulan işçi cemiyetleri ise işleyişe yönelik daha profesyonel adımlar atmaya başlamıştır. Örneğin 1911'de kurulan İstanbul Makinistleri Cemiyeti diğer cemiyetlerin grevlerine katılarak destek verme uygulamasını tüzüklerine yazarak o dönem için yeni bir yaklaşım ortaya koymuştur (Sülker, 1976: 19).

Meşrutiyetin ilanından sonra yaşanan olumlu hava savaşlar döneminin başlamasıyla tersine dönmüş, 1912 Balkan Savaşları ile başlayan ve I. Dünya Savaşı boyunca devam eden süreçte grev ve örgütlenmeler adeta durmuştur. Bu dönem zarfında maden ve liman işçileri grevi dışında kayda değer bir gelişme olmamıştır. 1913 Bab-ı Ali Baskını ile yönetimi tamamen ele alan İttihat ve Terakki'nin baskıcı yönetim anlayışı hayatı bütün olarak etkilemiş, işçi hareketleri de bu baskıdan payına düşeni almıştır (Karakışla, 2017: 41).

Savaşlar, yarattıkları yıkım ile toplum yaşamının farklı alanları üzerinde uzun sürecek travmalara sebep olurlar. Savaşların bu etkisi kuşkusuz çalışma hayatında da kendini göstermiştir. Balkan Savaşları ise Osmanlı işçi hareketi üzerinde özel nedenlerle daha büyük bir etki yaratmıştır. Bu savaşlar Osmanlı İmparatorluğu için özel bir yere sahip olan Selanik'in elde çıkmasına sebep olmuştur. Selanik, sanayisi ve ticari hayata katkısı açısından önemli bir Osmanlı kenti olmuştur. Dahası bir liman şehri olması her zaman kritik bir ticari güce sahip olmasına katkı sunmuştur. Tüm bu özellikleri nedeniyle diğer Osmanlı kentlerine göre sanayileşmede her zaman önde planda olmuştur. Öyle ki tüm bu özellikleri onu ilgi gören bir kent haline getirmiş, bu ilgi nüfusa da yansımıştır. Nüfusu XIX. yüzyılın ikinci yarısında gelişmelerle bağlantılı olarak geçmişe oranla üç kat artmış,

THE HISTORY OF INDUSTRIAL RELATIONS AND THE EMERGENCE OF LABOUR UNIONS

Derya Demirdizen Çevik, M. Emin Çaycı

160 bin sayısına ulaşmıştır (Quataert, 2016: 177). Kent belirli sektörlerde imparatorluk genelindeki üretim kapasitesinin büyük kısmında pay sahibi konumunda olmuştur. Örneğin pamuklu üretim sektöründe, üretim kapasitesinin yarısını karşılıyordu (Pamuk, 2017: 143).

Çok uluslu çok dinli bir yer olan Selanik Avrupa'da ortaya çıkan gelişmelerin etkilerini çok çabuk hisseden bir kent olmuştur. Gündelik hayata dair gelişmelerin yanı sıra kent Batıda emek ekseninde yaşanan gelişmelerden, farklı fikirlerden haberdar oluyordu. Bu nedenle Batıda ortaya çıkan sosyalist fikirler ve işçi hareketleri de kentin emekçileri başta olmak üzere toplum üzerinde etkili oluyordu. Etkileşim somut biçimde işçi örgütlenmelerinde ortaya çıkıyordu. Çoğunluğu Yahudi olan Selanik Sosyalist İşçi Federasyonu bu açıdan ele alındığında en popüler işçi örgütlenmesi olarak öne çıkar. Federasyon öncülüğünde 1 Mayıs 1909'da aralarında Bulgarlar, Rumlar ve Türklerin de bulunduğu büyük kalabalıklar Selanik'te kitlesel bir gösteri yapmışlardır (Dumont, 2000: 91). 1910'da federasyon 14 işçi örgütünün birleştiği 5000 üyeli bir yapıya dönüşmüştür (Yıldırım, 2017: 160). Selanik bahsettiğimiz ticari kapasitesi nedeniyle, Osmanlı işçi sınıfının gelişim süreci açısından da özel bir yere sahiptir. Balkan Savaşı ile kentin kaybedilmesi aynı zamanda Osmanlı işçi hareketi üzerinde olumsuz bir etki yaratmış, örgütlenme hızını etkilemiştir. Dahası Selanik gibi bir kentin kaybedilmesi ilerleyen süreçte işçi sınıfı örgütlenmesinde ihtiyaç duyulan düşüncelerin eksikliğine yol açmıştır.

Selanik örneğinde görüldüğü üzere Batıdan gelen sosyalist fikirler Osmanlı işçi hareketi üzerinde genel bir etkiye sahip olmuştur. Haliyle bu etki Selanik ile sınırlı kalmayarak diğer bölgelerde de kendini göstermiştir. Balkan coğrafyasının demografik yapısı da bu fikirlerin yayılması için daha uygun bir ortam yaratmıştır. II. Meşrutiyet sonrasında Bulgar Sosyal Demokrat İşçi Partisi Makedonya'da karma bir sendikanın kurulmasında etkili olmuştur. Bunun dışında Selanik'te Bulgar Matbaa İşçileri Sendikası kurulmuş ve uluslararası işçi sendikalarıyla iletişime geçmeye çalışmıştır (Yalimov, 2000: 141-142). Sosyalist fikirler Balkanlarla sınırlı kalmamıştır. Osmanlı İmparatorluğu içerisindeki en kalabalık azınlıklardan birisi olan Ermeniler içerisinde de sosyalist örgütlenmeler görülmektedir. Sosyal Demokrat Hınçakyan Partisi ve Ermeni Devrimci Federasyonu (Daşnak Federasyonu) Osmanlı Ermeni azınlığının sosyalist faaliyetlerinde önemli rol oynamıştır (Minassan, 2000: 176-180). Sosyalist fikirler İmparatorluğun Müslüman ahalisi üzerinde de zamanla kendini hissettirmiştir. İstanbul'da ise İştirak

gazetesi sahibi Hilmi Bey ve birkaç arkadaşı tarafından kurulmuş olan Osmanlı Sosyalist Fırkası bu açıdan önemli bir örnek olarak durmaktadır (Benlisoy-Çetinkaya, 2014: 166). Parti çok etkili olmasa da Osmanlı Müslümanları tarafından kurulan ilk sosyalist parti olması bakımından önemlidir. Partinin kurucusu Hilmi Bey 1913'te tutuklanarak Sinop'a sürgün edilmiş ve Mondros Mütarekesine kadar orada kalmıştır.

1908-1918 arasında geçen 10 yıl imparatorluğun yaşadığı en büyük kırılmaların ortaya çıktığı dönemdir. II. Meşrutiyet'in yarattığı ortam hem toplumsal hem siyasal dönüşümlere neden olmuştur. İşçi sınıfı için de hem grevlerin hem örgütlenmenin zirveye çıktığı bir dönem yaşanmıştır. Daha sonra ise her yerde görülen grevler Talil-i Eşgal Kanunu ile hız kesmiş, İttihat ve Terakki'nin yönetimi kontrol altına alması ile kısa süren özürnlük sona ermiştir. Bir süre sonra başlayan savaşlar dönemi, ekonomik ve siyasal sorunları da beraberinde getirmiştir. Özellikle Balkan Savaşları ile yaşanan toprak kayıpları halkın bir kısmında uzun süren toplumsal travmalara neden olmuştur. Üstüne bir de I. Dünya Savaşı'nın neden olduğu yıkım eklenince tüm toplumu sarsan sosyal sorunlar ortaya çıkmıştır. Savaş, yaşamın her alanında olduğu gibi işçi hareketlerinde de kendisini göstermiş, grev ve örgütlenmeler durmuştur. Savaşın sonuna dek süren bir durgunluk ortaya çıkmıştır.

3.1 Birinci Dünya Savaşı Sonrası İşçiler

I. Dünya Savaşı'nın bitmesi ve ateşkes anlaşmasının imzalanmasıyla 4 yıllık karmaşa bir süreliğine de olsa durulmuştur. Ancak savaş sonrası başlayan işgaller Anadolu'da hayatın olağan akışına engel olmuştur. İşgallere karşı farklı bölgelerde başlayan örgütlenmeler toplumsal hareketliliği canlı tutmuştur. İşçi hareketleri işgal döneminde de sürmüş, farklı bölgelerde grevler görülmüştür. Vapur işçileri, tütün işçileri, banka memurları ve tramvay işçileri 1919'dan sonra çoğunluğu İstanbul'da olmak üzere İzmir ve Zonguldak'ta grevler yapmışlar, ayrıca örgütlenmek için çeşitli cemiyetlerde bir araya gelmişlerdir. Şark Şimendiferleri Memur ve Amele Cemiyeti, İzmir Demiryolları İslam Memurları Teavün Cemiyeti, Reji Amele İttihat Cemiyeti, Mürettibin Cemiyeti, Banka Memurları Cemiyeti bu dönem örgütlenme açısından öne çıkan cemiyetler arasında yer almıştır (Yıldırım, 2017: 140-144).

THE HISTORY OF INDUSTRIAL RELATIONS AND THE EMERGENCE OF LABOUR UNIONS

Derya Demirdizen Çevik, M. Emin Çaycı

Mütareke sonrası kısmen de olsa sükûnet ortamının sağlanmış olması farklı siyasi düşüncelerin kendisini ifade etmesine ortam yaratmıştır. Bolşevik devriminin etkisi de kendini hissettirmeye başlamış, sosyalist düşüncenin de kendini gösterebilmesi bir ölçüde de olsa mümkün olmuştur. Almanya'dan dönen Dr. Şefik Hüsnü Türkiye İşçi ve Çiftçi Fırkası'nın kuruluşunda yer almış ve genel sekreterliğini yapmıştır. Fırkanın kuruluşuyla Kurtuluş dergisi de yayına başlamıştır (Gürel-Nacar, 2014: 119). Kurtuluş birkaç sayı çıktıktan sonra İstanbul'un işgali sonrasında kapatılmıştır. Ardından Şefik Hüsnü ve Nejat Ethem Aydınlık dergisini çıkararak bir işçi sınıfı bilinci oluşturmaya çabalayacaklardır (Ahmad, 2017: 131). Sinop sürgününden dönen Hilmi Bey bu kez 1919'da Türkiye Sosyalist Fırkası'nı kurar ve İdrak isimli bir gazete çıkararak sürece katkı sunmaya çalışır (Topuz, 2003: 95).

1922'de Milli Mücadele'nin sona ermesi ile yeni bir döneme geçilmiş, yeni devletin kuruluş süreci başlamıştır. Yeni rejimin ilanından kısa süre önce İzmir'de Boratav'ın ifadesi ile "pratik olmaktan çok sembolik" önemle toplanan (Boratav, 2007: 45) İktisat Kongresi işçi sınıfının geleceği açısından önemli bilgiler vermiştir. Yeni rejimin iktisadi felsefesinin hangi istikamette olacağına dair tartışmalar yapıldığı kongreye çiftçileri, tüccarları, sanayicileri ve işçileri temsilen dört grup katılmıştır. Toplam delege sayısı 1135'tir. Her grup kongreye kendi bildirisini sunmuş ve maddeler oylamayla kabul veya reddedilmiştir. Genel iktisadi vizyonun belirlenmeye çalışıldığı kongrede çalışanlar için de önemli kararlar alınmıştır. İşçi grubunun kongreye sunduğu ve tüm gruplarca kabul edilen bazı maddeler şunlardır (Toprak, 2016: 331-332):

- 1- Kadın-erkek tüm çalışanlara aile yerine işçi denilmesi.
- 2- Sendika hakkının tanınması.
- 3- Günlük 8 saat çalışma süresi uygulaması.
- 4- Maden ocaklarındaki işçilerin 6 saatlik çalışmalarının 1 günlük çalışma sayılması ve 18 yaşından küçüklerin ve kadınların madenlerde çalıştırılmaması
- 5-Kadın işçilere doğumdan önce ve sonrasına ait olmak üzere 8 hafta izin verilmesi.
- 6- 1 Mayıs gününün işçi bayramı olarak kabul edilmesi.
- 7- Memlekette açılacak tüm işlerin Türk çalışanlara tahsis edilmesi.

Kongrede işçi hakları ile oldukça önemli önerilerin yer almasına rağmen gelecek günler işçiler için aynı doğrultuda seyretmemiştir. Kuşkusuz işçi temsilcilerinin

kongreye katılması ve karar süreçlerine yer alması önemli ise de yeni rejimin iktisadi felsefesini ve istikametini sermaye sınıfına dayandıracağı net olarak ortaya çıkacaktır. Dahası Milli Mücadele yıllarında Sovyet rejimi ile hayli pragmatist nedenlerle sürdürülen ilişkilerin durumu hızla değişmiş sosyalist hareketlere ve işçi örgütlenmesine müsamaha gösterilmemiştir (Sülker, 1976: 39).

3.2 Erken Cumhuriyet Dönemi'nde İşçiler

Yeni rejimin ilanından kısa süre önce İzmir'de toplanan İktisat Kongresi ile iktisadi yönelim ve tercihler büyük oranda ortaya konmuştur. Liberal ekonomik düzenin kabulüne uygun tercihler kısa sürede kendini göstermiş, işçilerin temel hak arayışları engellenmeye başlamıştır. Nitekim cumhuriyetin ilanının ertesi yılı işçiler 1 Mayıs'ı kutlamak isteyince baskılar başlamıştır. Dahası 1924 yılı temmuz ayında grev yapan işçilere kolluk kuvvetleri müdahale ederek, devletin emek mücadelesine yönelik tavrını ortaya koymuştur (Sülker, 1976: 48).

Şeyh Sait İsyanı nedeniyle 4 Mart 1925'te çıkarılan Takrir-i Sükun Yasası ise daha sert bir müdahalenin önünü açmıştır. Yasa ile toplumsal düzeni, huzuru, emniyeti bozacak her türlü teşkilat ve neşriyatın engellenmesi yetkisi cumhurbaşkanı ve hükümete verilmiştir. 1 Mayıs için çalışma yapan Amele Teali Cemiyeti yöneticileri ve Aydınlik grubu İstiklal Mahkemeleri'nde yargılanmış ve cezalandırılmışlardır (Toprak, 2016: 328). Ayrıca Aydınlik, Orak Çekiç ve Yoldaş gazeteleri kapatılmıştır. 1927 yılında sosyalist harekete karşı geniş çaplı bir operasyon yapılmış ve Şefik Hüsnü ile beraber pek çok kişi tutuklanmıştır (Ahmad, 2017: 140). 1929 yılında çıkarılan Ceza Kanunu ile sanayi ve ticaretin engellenmesine büyük cezalar getirilmiş (Yavuz, 2017: 163), emekçiler aleyhine net bir tavır sergilenmiştir. Cumhuriyetin hemen başından itibaren muhalif hareketlere karşı sert bir tutum sergileneceği her fırsatta gösterilmiştir. Öyle ki 1930'lu yılların ilk yarısına gelindiğinde neredeyse muhalefetten arındırılmış bir siyasal ve toplumsal düzen tesis edilmiştir. 1929'daki büyük ekonomik krizin de etkisi ile tek parti iktidarı ülkede mutlak ve sorgulanamaz bir iktidar tesisi gerçekleştirmiştir.

Dünyanın büyük bölümünde etkisini gösteren Büyük Bunalım, Türkiye'de devletçi ekonomik modele geçiş üzerinde de etkili olmuştur. Yeni ekonomik model ile devlet farklı toplum kesimlerini uyguladığı ekonomik politikalar etrafında bir araya getirmeyi temel politik bir amaç olarak benimsemiş ve bu doğrultuda uygulamaları hayata geçirmiştir. Devlet emek cephesini "parti-devleti" etrafında

THE HISTORY OF INDUSTRIAL RELATIONS AND THE EMERGENCE OF LABOUR UNIONS

Derya Demirdizen Çevik, M. Emin Çaycı

kenetlemek için yöntemler geliştirmiş, sendika kurulmasını yasaklamış, işçi dernekleri aracılığıyla emek mücadelesini kontrol altına alma yolunu seçmiştir. (Makal, 2018: 86). Devlet kontrolünde olan bu örgütlere işçilerin üye olması zorunlu hale getiriliyordu. Örneğin 1934 yılında kurulan İzmir İşçi ve Esnaf Kurumlar Birliği'ne bütün işçilerin katılımı zorunlu hale getirilmiştir (Makal, 2016: 62). Ayrıca zorla üye kimliği dağıtılan işçilerden üyelik aidatı işveren aracılığıyla kesilip birliğe gönderiliyordu (Sülker, 1976: 52).

1936 yılında emekçiler aleyhine daha net adımlar atılmış, 3008 sayılı İş Kanunu ile tam denetim sağlanarak, grev ve lokavt kesin olarak yasaklanmıştır. Ek olarak iş uyuşmazlıklarında çözüm mercii olarak devlet gösterilerek yetki bütünüyle kamunun eline verilmiş, iş uyuşmazlıklarının çözümünde karar yetkisi devletin tekeline geçmiştir (Makal, 2018: 104). Kanunla sendika kurmak yasaklanırken devlet denetimi altında işçi delegeli bir hakemlik sistemi getiriliyordu. 1938 tarihli Cemiyetler Kanunu ile de sınıf temelli dernek kurmak yasaklanırken cemiyet kurmak için hükümetten izin alınması şartı getiriliyordu.

II. Dünya Savaşı'nın başlaması ile şartlar daha da ağırlaşmıştır. 1940 yılında çıkarılan Milli Koruma Kanunu hükümete ücretlerin sınırlandırılması, işletmelere el koyma, çalışma süre ve zamanlarının belirlenmesi, işçilerin iş yerini terk etmesini engelleme gibi oldukça geniş yetkiler vermiştir. Savaş yıllarında çıkarılan diğer kimi kanunlarla birlikte düşünüldüğünde devlet, toplumsal hayatın bütün alanlarında tam bir denetim hakkı sağlamıştır. Savaşın ardından kurulan yeni dünya düzeni diğer ülkeler gibi Türkiye'yi de etkilemiş, iktisadi, toplumsal ve siyasal düzen büyük oranda yeniden inşa edilmiştir. Çift kutuplu dünya düzeninde Türkiye Batı ittifakı içinde yer almış, bu tercihin yansıması olarak başta siyasal sistem olmak üzere bir değişim sürecine girmiştir. Savaş sonrası Almanya ve İtalya'da çöken faşizm Türkiye'nin tek parti düzeninin sarsılmasında da etkili olmuştur (Karpas, 1996: 127).

Aslında daha savaş bitmeden siyasal sistemi sarsacak sürece girilmiştir. Savaşın sonucu netleştikçe tek partili sistem tartışılmaya başlamıştır. Siyasal hayat üzerinde derin etkiler yaratacak gelişmelerin fitilini 1945 yılı yazında mecliste çıkarılan Çiftçi Topraklandırma Kanunu'na yönelik tartışmalar ateşlemiştir. CHP içinde başlayan tartışmalar çok partili hayatta önemli izler bırakacak Demokrat Parti'nin kuruluş sürecini başlatmıştır.

1946 yılının haziran ayında Cemiyetler Kanunu'nda yapılan değişiklikle sınıf temelli cemiyetlerin, yani sendikaların ve aynı zamanda siyasi partilerin kurulmasına imkan verilmiştir. Yeni dönemle beraber işçi haklarını ve sendikal örgütlenmeyi destekleyen Türkiye Sosyalist Partisi ve Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi gibi partiler kurulmuştur. Bu iki parti sendikalar kurulması için mücadele ederek o dönemin etkili unsurları olmuşlardır (Çelik, 2010: 89). İstanbul, Adana, Kocaeli, Ankara ve İzmir gibi sanayi şehirlerinde sol fikirlerle kurulup örgütlenmiş sendikaların ortaya çıkmasını sağlamışlardır. Fakat özgürlük ortamı fazla uzun sürmemiş, artarak devam eden anti komünizm propagandasının da etkisi ile 16 Aralık 1946'da hem bu iki parti hem de onlarla bağlantılı sendikalar kapatılmıştır (Çelik, 2010: 106). Kapatmalar partiler ve sendikalarla sınırlı kalmamış, Sendika, Ses, Gün, Yığın, Dost, NorOr gibi yayınlar da kapatılmıştır (Karpas, 1996: 287). Soğuk savaşın ruhuna uygun bir şekilde bu tür adımlar sırf iktidarın uygulaması olarak kalmamış, muhalefette bu yöndeki adımları desteklemiştir. İktidar ve muhalefetin tam bir uyum içinde süreci yürütmesi komünizmle mücadele meselesinin bütün olarak bir devlet politikası olduğu gerçeğini ortaya koyuyordu. Komünizm karşıtlığı zamanla toplumsal hayatın başka alanlarında etkisini gösteriyordu. Soğuk Savaş ABD ile Türkiye arasında her geçen gün artan bir ilişki başlatmış, ABD ülkedeki siyasal ve toplumsal gelişmeler üzerinde etkisini görünür biçimde artırmıştır. Truman Doktrini ve Marshall Yardımı Amerika ile ilişkileri daha da ileri boyutlara taşımış, sendikalar çeşitli şehirlerde komünizmi lanetleme mitingleri düzenliyorlardı (Koç, 2009: 22).

1946'da yaşanan kısa süreli özgürlük ortamında sosyalist parti ve sendikaların kurulması devleti harekete geçirmiştir. Sendikal özgürlüğün kontrol edilemez olduğu gerçeği üzerine 1947 tarihli ve 5018 sayılı İşçi ve İşveren Sendikaları ve Sendika Birlikleri Hakkında Kanun meclisten geçmiştir. Bu yasa ile idari ve yasal bir denetime tabi tutulan sendikalara ayrıca siyaset yasağı da getirilmiştir (Makal, 2018: 219). Getirilen siyaset yasağının sadece sosyalist siyasete karşı olduğu ileren dönemde görülecektir. Zaten yasada sendikalar milliyetçiliğe ve millî menfaatlere aykırı hareket edemezler diyerek amacı belli etmektedir. 5018 sayılı kanun sonrasında ilk göze çarpan örgütlenme İstanbul İşçi Sendikaları Birliği olmuştur. CHP'nin kontrolü altında oluşan Birlik içerisinde Haliç, Eyüp, Beyoğlu, Fatih-Eminönü Mensucat İşçileri Sendikaları, Likör ve Konyak İşçileri Sendikaları, İstanbul Bira Fabrikası İşçileri, İstanbul Gıda Sanayi İşçileri Sendikası gibi sendikalar yer almıştır (Koçak, 2016: 123). Birlik 1962 yılında kendisini feshedene kadar önemli işler yapacaktır.

THE HISTORY OF INDUSTRIAL RELATIONS AND THE EMERGENCE OF LABOUR UNIONS

Derya Demirdizen Çevik, M. Emin Çaycı

1950'de 27 yıllık CHP iktidarı sona erecek ve Demokrat Partili yıllar başlayacaktır. Muhalefetteyken CHP dönemi uygulamalarını eleştiren işçi sınıfının desteğini alan, hatta Cemiyetler Kanunu tartışmalarında işçilere grev hakkı verilmesini savunan Demokrat Parti 10 yıllık iktidarı döneminde CHP'den pek de farklı davranmayacak ve grev hakkını hayata geçirmeyecektir (Makal, 2018: 287). 1951 yılında yapılan büyük komünist tutuklamaları yeni dönemde de ülke solunun geçmişten pek farklı bir muamele görmeyeceğini ortaya koymuştur.

4. SONUÇ

Sanayi devrimiyle birlikte Avrupa'da çok yönlü bir değişim yaşanmıştır. Başta üretim biçimi ve ilişkileri olmak üzere toplumsal yapının hemen her alanı bu değişimden etkilenmiştir. Bu döneme ait çalışmalarda, kentlere yeni gelenlerin hem barınma hem de çalışma şartlarının oldukça kötü olduğu sıklıkla vurgulanır. Çalışma koşullarını belirleyen düzenlemeler olmaksızın fabrikalarda çalışan işçilerin ücretlerinin düşüklüğü -ki bu çoğu zaman karın tokluğu seviyesindedir- hem de barınma koşullarının son derece sağlıklı olması bu döneme ait önemli bilgilerdir. Bunun yanı sıra oldukça küçük yaşta çocukların fabrikalarda ağır işlerde çalıştırılması, çalışma saatlerinin de neredeyse günün tamamına denk gelecek kadar uzun olması da öne çıkan diğer bilgilerdendir. İşçilerin tahminlerin ötesine geçebilecek bu ağır çalışma koşulları zamanla fabrikalarda çeşitli direnişlerle karşılık bulmuştur. İşçilerin fabrikalardaki kötü çalışma koşullarıyla mücadele etmeye başlaması aynı zamanda bir sınıf bilincinin de doğmasına yol açmıştır. Bu mücadeleler kimi zaman sert müdahalelerle kanlı şekilde durdurulmuş kimi zaman da hapis cezalarıyla işçiler yıldırılmaya çalışılmıştır. Uzun süren direnişlerin ardından sonunda Avrupa emekçileri sendikalar kurarak haklarını yavaş yavaş almaya başlamıştır.

Türkiye'de ise durum biraz daha farklı ilerlemiştir. Osmanlı döneminde bir sanayi devrimi gerçekleşmemiş ancak Avrupa'daki sanayileşme sonrasında Osmanlı toprakları yabancı yatırımcılara açılmıştır. Geç de olsa ülkede işçi sayısı artmaya başlamış ve ücretlerin artırılması ve çalışma şartlarının iyileştirilmesi için grevler başlamıştır. Ancak hem Osmanlı hem Cumhuriyet dönemlerinde savaş, kriz, komünizm gibi gerekçelerle grev ve sendikal örgütlenmeler yasaklanmıştır. 1945 sonrasında ise dünyada esen demokrat rüzgarların etkisiyle Türkiye'de de sendikaların kurulması için düzenlemeler yapılmıştır. Ancak Soğuk Savaş dönemi

içerisinde batı blokunda yerini alan Türkiye’de sosyalist örgütlenmelerle beraber sol sendikalarda devlet tarafından baskı altında tutulmuştur.

KAYNAKÇA

- Abendroth, W. (1972), “A Short History of the European Working Class”, New York and London, Monthly Review Press.
- Ahmad, F. ve Ahmad, B. T. (1976), “Türkiye’de Çok Partili Hayatın Açıklamalı Kronolojisi 1945-1971”, İstanbul, Bilgi Yayınevi.
- Ahmad, F. (2017), “Cumhuriyet Türkiye’sinde Sınıf Bilincinin Oluşması 1923-1940”, Osmanlı’dan Cumhuriyet Türkiye’si’ne İşçiler 1839-1950, Derleyenler: Donald Quataert- Erik Jan Zürcher, İstanbul, İletişim Yayınları, s. 123-153.
- Allen, R. ve Keaveny, T. (1988), “Contemporary Labor Relations”, Massachusetts, Addison Wesley Publishing Company.
- Benlisoy, F. ve Çetinkaya, Y. (2014), “İştirakçi Hilmi”, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce Cilt 8- Sol, İstanbul, İletişim Yayınları, s. 165-183.
- Boratav, K., (2007), “Türkiye İktisat Tarihi 1908-2005”, Ankara, İmge Yayınları.
- Brizon, P. (1977), “Emeğin ve Emekçilerin Tarihi”, (Çeviren: Cemal Süreya), Ankara, Onur Yayınları.
- Çelik, A. (2010), “Vesayetden Siyasete Türkiye’de Sendikacılık 1946-1967”, İstanbul, İletişim Yayınları.
- Demircioğlu, A. M. (1987), “Dünyada İşçi Sendikaları”, İstanbul, Basisen Yayınları.
- Dumont, P. (2000), “Yahudi-Sosyalist-Osmanlı Bir Örgüt: Selanik İşçi Federasyonu”, Osmanlı İmparatorluğu’nda Sosyalizm ve Milliyetçilik 1876-1923, Derleyenler: Mete Tunçay- Erick JanZürcher, İstanbul, İletişim Yayınları, s.73-111.
- Engels, F. (2013), “İngiltere’de Emekçi Sınıfların Durumu”, Çeviren: Oktay Emre, İstanbul, Ayrıntı Yayınları.
- Faroghi, S. (2004), “Kentlerde Toplumsal Yaşam”, Osmanlı İmparatorluğu’nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi, Cilt 2, Editör: Halil İnalçık-Donald Quataert, İstanbul, Eren Yayınları, s. 699-729.

THE HISTORY OF INDUSTRIAL RELATIONS AND THE EMERGENCE OF LABOUR UNIONS

Derya Demirdizen Çevik, M. Emin Çaycı

- Gürel, B. ve Nacar, C. (2014), “Şefik Hüsnü (Değmer)”, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce Cilt 8- Sol, İstanbul, İletişim Yayınları, s. 118-133.
- Huberman, L. (1995), “Feodal Toplumdan Yirminci Yüzyıla”, Çeviren: Murat Belge, İstanbul, İletişim Yayınları.
- Karakışla, Y. S. (2017), “Osmanlı Sanayi İşçisi Sınıfının Doğuşu”, Osmanlı’dan Cumhuriyet Türkiye’si’ne İşçiler 1839-1950, Derleyenler: Donald Quataert- Erik Jan Zürcher, İstanbul, İletişim Yayınları, s. 27-53.
- Karpat, K. (1996), “Türk Demokrasi Tarihi”, İstanbul, Afa Yayınları.
- Kerr, C., Dunlop, J., Harbison, F. and Myers, C. (1980), “Foreign Labor Movements and Transnational Collective Bargaining”, The Labor Relations Process, (Edt: William H. Holley- Kenneth M. Jennings), Illinois, The Dryden Press, s. 494-564.
- Koç, Y. (2009), Emperyalizm ve Türkiye Sendikacılığına Etkileri, İstanbul, Kaynak Yayınları.
- Koçak, M. H. (2016), “İşçi Hareketinin Örgütsel Kapasitesi ve Ölçeksel Strateji Bağlamında İstanbul İşçi Sendikaları Birliği Örneği: 1948-1962”, Sınıf Sendika Siyaset Türkiye Emek Tarihinden Kesitler, (Haz: Ahmet Makal-Aziz Çelik- M. Hakan Koçak), Ankara, İmge Yayınları. s. 113-170.
- Lordoğlu, K. ve Özkaplan, N. (2018), “Çalışma İktisadı”, İstanbul, Der Yayınları.
- Makal, A. (2016), “Türkiye’nin Çok Partili Yaşama Geçiş Sürecinde cumhuriyet Halk Partisi ve Esnaf Teşekkülleri 1946-1950”, Sınıf Sendika Siyaset Türkiye Emek Tarihinden Kesitler, Haz: Ahmet Makal-Aziz Çelik- M. Hakan Koçak, Ankara, İmge Yayınları, s. 49-89.
- Makal, A. (2018), Ameleden İşçiye Erken Cumhuriyet Dönemi Emek Tarihi Çalışmaları, İstanbul, İletişim Yayınları.
- Marx, K. (2004), Kapital, I. Cilt, (Çeviren: Alaattin Bilgi), Ankara, Sol Yayınları.
- Marx, K. ve Engels, F. (2003), “Komünist Parti Manifestosu”, Çeviren: Erkin Özalp, İstanbul, NK Yayınları.
- Meany, G. (1980), “Evolution of Labor-Management Relationships”, The Labor Relations Process, (Edt: William H. Holley- Kenneth M. Jennings), Illinois, The Dryden Press, s. 30-74.

- Mills, D. Q. (1989), *Labor-Management Relations*, New York, McGraw-Hill Publishing Company.
- Minassian, A. T. (2000), “1876-1923 Döneminde Osmanlı İmparatorluğu’nda Sosyalist Hareketin Doğusunda ve Gelişmesinde Ermeni Topluğunun Rolü”, *Osmanlı İmparatorluğu’nda Sosyalizm ve Milliyetçilik (1876-1923)*, Derleyenler: Mete Tunçay-Erik Jan Zürcher, İstanbul, İletişim Yayınları, s. 163-237.
- Pamuk, Ş. (2017), *Türkiye’nin 200 Yıllık İktisadi Tarihini*, İstanbul, İş Bankası Yayınları.
- Quataert, D. (2004), “Sanayi Yapısının Değişmesi”, *Osmanlı İmparatorluğu’nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi*, Cilt 2, (Editör: Halil İnalcık-Donald Quataert), İstanbul, Eren Yayınları, s.1011-1024.
- Quataert, D. (2016), “Osmanlı İmparatorluğu 1700-1922”, (Çeviren: Ayşe Berktaş), İstanbul, İletişim Yayınları.
- Sander, O. (2003), “Siyasi Tarih- İlkçağlardan 1918’e”, Ankara, İmge Kitabevi.
- Sloane, A. and Witney, F. (1991), *Labor Relations*, New Jersey, Prentice Hall.
- Sülker, K. (1976), “100 Soruda Türkiye’de İşçi Hareketleri”, İstanbul, Gerçek Yayınevi.
- Tanilli, S. (2010), “Uygarlık Tarihi”, İstanbul, Cumhuriyet Kitapları.
- Thompson, E.P., (2015), “İngiliz İşçi Sınıfının Oluşumu”, Çeviren: Uygur Kobabaşoğlu, İstanbul, Birikim Yayınları.
- Tokol, A. (2017), “Endüstri İlişkileri ve Yeni Gelişmeler”, Bursa, Dora Yayınları.
- Toprak, Z. (2016), “Türkiye’de İşçi Sınıfı 1908-1946”, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Topuz, H. (2003), “II. Mahmut’tan Holdinglere Türk Basın Tarihi”, İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Webb, S. and Webb, B. (1920), “The History of Trade Unionism”, New York, Longmans Green and CO.
- Yalimov, İ. (2000), “1876-1923 Döneminde Türkiye’de Bulgar Topluluğu ve Sosyalist Hareketin Gelişmesi”, *Osmanlı İmparatorluğu’nda Sosyalizm ve Milliyetçilik (1876-1923)*, Derleyenler: Mete Tunçay-Erik Jan Zürcher, İstanbul, İletişim Yayınları, s. 133-162.

THE HISTORY OF INDUSTRIAL RELATIONS AND THE EMERGENCE OF LABOUR UNIONS

Derya Demirdizen Çevik, M. Emin Çaycı

- Yavuz, E. (2017). “Sanayideki İşgücünün Durumu 1924-1940”, Osmanlı’dan Cumhuriyet Türkiye’si’ne İşçiler 1839-1950, Derleyenler: Donald Quataert- Erik Jan Zürcher, İstanbul, İletişim Yayınları, s.155-195.
- Yıldırım, K. (2017), “Osmanlı’da İşçiler (1870-1922)”, İstanbul, İletişim Yayınları.
- Zubritski, Mitropolski ve Kerov, (1975), “Kapitalist Toplum”, (Çeviren: Sevim Belli), Ankara, Sol Yayınları.
- Zubritski, Mitropolski ve Kerov, (1997), “İlkel, Köleci ve Feodal Toplum”, (Çeviren: Sevim Belli), Ankara, Sol Yayınları.

4

HOW NATIONAL EDUCATION IN TURKEY AFFECTED THE ECONOMIC GROWTH AND DEVELOPMENT OF THE COUNTRY

Osman Gültekin¹

Abstract:

There are a number of previous works showing the fact that education can affect the economic growth and development of countries by various means. In the relationship between national education and economic growth and development, human capital theory occupies a very central role. The role of education in the economic growth of countries can be demonstrated with and could analytically be derived from supply-side production functions related to the Gross Domestic Product (GDP) of countries. The enhancement of human capital and technology not only facilitates the growth of countries but also their economic development. This article demonstrates how human capital plays a critical role in the economic growth of countries and how it is derived from the supply-side Cobb-Douglas production function. It also investigates the situation in the case of Turkey and explores how increases in educational attainment play a very important role in the country's economic growth and development.

Key Words: *National education, human capital, economic growth, development, Turkish economy*

1. Introduction:

Education benefits both the individual and the society as a whole economically and socially. It is commonly accepted that education increases the skills for employment, productivity and earnings and it contributes to economic growth. According to modernization theory, education can help to form democratic and

¹ Carleton University

HOW NATIONAL EDUCATION IN TURKEY AFFECTED THE ECONOMIC GROWTH AND DEVELOPMENT OF THE COUNTRY

Osman Gültekin

social behaviors in a participant political culture that is required in modern society and a sustainable democratic political system (Gultekin, 2021). As the society's political socialization and participation increases in the modernization process that is hastened by higher literacy and educational attainment levels, democratization goes uninterrupted and efficiency of institutions raises along with higher levels of political culture, which overall has a substantial effect on the country's growth and development.

According to Hanushek and Woessmann (2010), there are at least three mechanisms through which education can affect economic growth. First, education can enhance human capital embodied in the labor factor of production by increasing the productivity of labor. Second, education can increase the capacity of capital via innovations, new processes and new technologies. Third, education can diffuse and transmit the new productive knowledge about technology or new ways of production faster to the people.

2. Human Capital Theory

Human Capital theory, also known as human capital development theory, is derived from the study of economics. In its early formulations, famous economists Mincer (1958), Schultz (1961) and Becker (1963) introduced the term and envisioned that a person's life can be economically more productive if certain aspects can be improved mostly by formal education. Studies showed that there is a significant association between schooling and productivity and economic growth. Moreover, it was found that better-educated people stay healthier and live longer.

The idea of human capital got very popular in cooperation with modernization theories after WWII in the quest of economically advanced societies in alignment with the Washington Consensus regime along with aid and development regime. IMF and World Bank heavily relied upon the human capital theory to shape the economies of the Global South in their Structural Adjustment Programs. Human Capital theory subscribes to the idea that the development of individuals' potential skills, knowledge and motivations by proper education can be increased to serve the countries' accumulation of wealth. Investment in education can yield higher returns on the economic growth and development of countries.

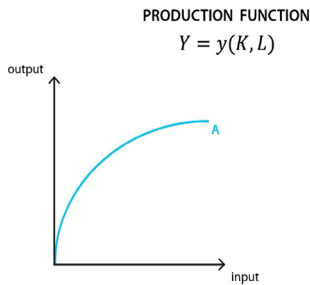
2.1. Cobb-Douglas Production Function

Education has great significance in the economic growth of countries. The growth rate is defined as the increase in the Gross Domestic Product (GDP) of a country in reference to a previous year. In the neo-classical growth-accounting approach, long-term GDP is calculated by the supply-side Cobb-Douglas production function. (Lebe & Yaylalı, 2011; Kar & Taban, 2006). The basic total production output in a country is formulized as a function of production factors of capital and labor. It is denoted as below.

$$Y = f(K, L)$$

To signify the diminishing returns to scale, the function is written as $Y = K^a L^{1-a}$. Solow (1957) adds “technical change” to the function. The Cobb-Douglas production function is written as $Y = f(K, L, t)$. In this function, “Y” denotes total production, “K” denotes capital stock (factories, machinery, infrastructure, productive buildings, lands), “L” denotes labor (working hours or employment ratio as a proxy for the number of available workers) and “t” captures technical change through the time. The increase in input factors has diminishing returns on the total production.

Graph1. The Cobb-Douglas Production Function

It is empirically known that in less-developed and developing countries, in the absence of effective machinery and production line, a small increase in the capital gives higher returns on total products. However, in developed countries, capital's marginal productivity becomes smaller, labor part of the production

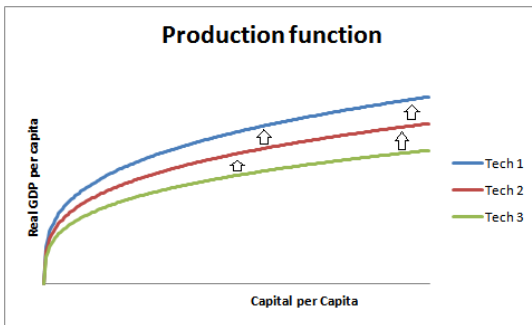
function drives more attention. It is interpreted as such that due to saturated capital growth, there is not much room to develop the capital. However, the labor part of the production function can be developed to receive more return on the production. Labor productivity is the main focus to improve in the developing and developed countries.

2.2. Technology

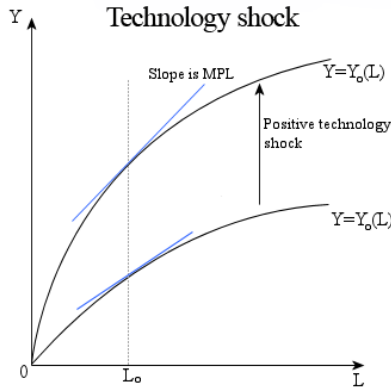
Technology deserves special attention in production processes. It is the only factor, which can alter the productivity of the capital and labor. Technology is able to upgrade production in a country and can cause an upper shift in the production function. To denote that in the production function, Solow's function becomes $Y = A K^a L^{1-a}$ (Kar & Taban, 2006). "A" denotes technology as it has a multiplier effect on both factors.

Graph 2 shows the relation between technology and the production function. It demonstrates how the production function representing different GDP levels shifts at different technology levels.

Graph 2. Production function shifts upwards as the technology level increases

Technology also affects the productivity of labor by enabling them to produce more for example with more advanced technological machinery or line of production. Graph 3 shows how the change in technology affects the GDP and productivity of labor.

Graph 3. The Effect of Positive Technology Shock on Production Function

As common sense, technology is expected to be developed with a higher level of research and development activities in a country's scientific academic environment. Technology along with research and development is highly related to the quality of higher education in the universities of a country. Hence, scientific higher education has a positive impact on the country's growth through technology.

2.3. The Concept of Human Capital

Not only technology but also some other factors may help a country to achieve higher rates of growth. In the long run, economists found that there are some other effects that influence the rate of growth other than the effect of two main factors, capital and labor. To explain this residual factor, they called it total factor productivity (TFP) (Solow, 1956). The composition of TFP and its influence may differ from country to country. It was claimed TFP includes macro-economic and political stability of a country, the efficiency of institutions, coordination and planning, technological additional effects and, most importantly human capital. According to Barro (1991), the growth rate is enhanced by higher educational attainment, higher initial schooling, lower fertility, lower government consumption, better maintenance of the rule of law, lower inflation and improvements in the terms of trade.

HOW NATIONAL EDUCATION IN TURKEY AFFECTED THE ECONOMIC GROWTH AND DEVELOPMENT OF THE COUNTRY

Osman Gültekin

OECD defines human capital as “knowledge, skills, competencies and attributes embodied in individuals that facilitate the creation of personal, social and economic well-being” (Keeley, 2007). Human capital is highly related to education without a doubt. Education can include different types such as childcare and pre-school education, informal in-family education and among peers, formal school-based education, higher education, training for a job and on-the-job training. All these education types have a direct positive effect on the quality and productivity of labor. It is shown that in that Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) member countries, one additional year of education leads to an increase in output per capita between four to seven percent; six percent on average and in the long run (OECD, 2001).

2.4. Showing Human Capital on Production Function

In order to demonstrate the effect of human capital on labor productivity, Romer (1986) revised the neo-classical production function and its feature of diminishing rates of return. In his “endogenous growth” model, he included human capital as it has an endless and sustainable effect on labor. The model focuses on increasing the productivity of labor (Romer, 1986). Lucas (1988) modified the Cobb-Douglas production function by adding the time the household spend working (v) and the skills, qualities and capacities of the labor (h) (Kar & Taban, 2006; Lebe & Yaylalı 2011). Then, the production function has become as follows.

$$Y = A K^a (vhL)^{1-a}$$

In this equation, “ vhL ” represents the human capital part of the production function and it consists of the labor force’s special skills, experience and training dedicated to production.

When individuals invest in their human capital, they expect to receive economic returns in the form of employment and earnings. Key skills to gain for higher human capital include effective communication including the acquisition of a foreign language, numeracy, intra-personal skills, inter-personal skills and other useful extraordinary skills (OECD, 2001). Mincer (1984), claimed just as an accumulation of personal human capital produces individual economic income growth, social and national aggregation of human capital produces growth in

a country. He claimed human capital is both a condition and consequence of economic growth.

2.5. Measuring the Effect of Human Capital on Growth

Several scholars conducted studies on measuring the effect of human capital considerably (OECD, 2001). In order to measure the effect of education on growth, they used a number of different indicators for education variables such as literacy rate (Romer, 1990), secondary school enrolment rates (Mankiw et al, 1992), primary and secondary school enrolment rates (Englander & Gurney, 1994), educational attainment represented by schooling years (Benhabib & Spiegel, 1994; Jenkins, 1995; Barro & Sala-i Martin, 1995) and educational attainment along with test scores for science, mathematics and reading (Barro, 2001).

The focus on human capital as a driver of economic growth for developing countries has led to undue attention on some educational indicators. Schooling years, school enrollment rates and literacy rates were used as the main proxies to measure educational attainment, generally. However, the assumption of uniformity across different countries proved to have some drawbacks. For instance, schooling years in different countries may not have the same effect for two main reasons. First, the benefits of education can't be uniform in different countries and even in school systems in the same country. Second, it doesn't account for any informal education that can be attained outside the classroom such as in family, among peers, through the Internet or training on the job (Hanushek et al, 2008).

Manuelli and Seshadri (2014) show when the quality of education differs in the countries, effective human capital per worker varies across the countries. Years later, Barro (2013) added the importance of initial stock of human capital, quality of education and health conditions in his analysis. He concluded there are two utmost important parameters in evaluating the effect of education: years of schooling and quality of education. Hanushek's (2013) research has underscored the importance of cognitive skills for economic growth. These results shift attention to the issue of school quality. Without improving school quality, developing countries will find it difficult to improve their long-run economic performance. Hanushek and Woessmann (2010) claim performance at the standardized cognitive tests such as PISA can serve as a proxy for the quality of education.

3. Human Capital in Turkey and Comparisons

In regards to educational attainment, in 2020, OECD reports 21 percent of Turkish citizens between the ages of 25 and 64, have tertiary school level of education as the highest level of educational level attained, whereas the OECD countries' average is 39 percent. The difference in primary levels of educational attainment is striking. Where 58 percent of the people in Turkey have a primary level of education (below secondary level) as the maximum they could get, it is only 22 percent in OECD countries. Considering Turkey has the highest score and is included as an OECD country, it negatively contributes to the increase of the OECD average largely (OECD, 2020).

Educational attainment levels compared with other countries are not so shiny for Turkey but the trend is promising. The youth's educational attainment level is raising in the world, and in Turkey with considerable increments. The percentage of students with higher-level education, between the ages 25 and 34, jumped from nine percent in 2000 to 17 percent in 2009; and from 30 percent in 2016 to 35 percent in 2019. However, it is still below the average of OECD countries which is 45 percent in 2019. The primary level of educational attainment has fallen from 72 percent in 2000 to 41 percent during the same period, but it is still higher than OECD's average of 15 percent in 2019 (OECD, 2017; OECD; 2020).

The share of government spending was 3.8 percent in Turkey in 2002, significantly low when it was compared to OECD's average of 5.7 percent of the same year (Altuğ et al, 2008). In 2014, where 3.2 percent of its GDP is on the private and public expenditure to non-tertiary education, 1.8 percent is spent on higher education. On this item, OECD countries' average (5.2%) is slightly higher than Turkey's total average (4.9%). In 2017, the share of spending on all levels of education in Turkey (5%) has surpassed OECD's average (4.9%). However, for the account of annual expenditure per student by educational institutions for all services in 2014, it shows that only 4.259 US Dollars are spent on one individual student in Turkey, while this amount is 10.759 US Dollars for OECD countries on average. Turkey has the lowest amount among OECD countries after Mexico (OECD, 2017). OECD (2017) research has found there is a linear relationship between cumulative education spending per student and reading performance in PISA (Programme for International Student Assessment). PISA test is launched by OECD and it produces internationally comparable

results on student performances. Turkey scored the second lowest among OECD countries in PISA scores in the latest evaluation made in 2015 (OECD, 2016).

3.1. Human Capital and Growth in Turkey

How well is Turkey doing in economic growth in regards the human capital? Turkey has a long history of building its human capital with the new Turkish Republic since 1923. With the dissemination of public schools in Turkey after the establishment of the Turkish Republic, the state tried to offer modern, positivist, secular education to the citizens. The schooled youth of the 1930s and 1940s helped for higher growth rates between the years 1950 and 1979. In 2005, the literacy rate hit 89 percent in the society (95% men, 82% women). However, women's educational attainment and human development indexes are low still, especially in the Southeast part of Turkey.

To explain the different growth periods in the Turkish economy with the help of the growth-accounting approach, there are basically some key items to look at – population, technology and human capital other than the external factors that may potentially increase the growth. Population and its growth is an important parameter as its quantity and demographics reflect the available labor force to help the output production of the country. The population in Turkey grows constantly and it explains some portion of Turkey's steady growth.

The other production factor, capital is positively influenced by technology which is an outcome of a country's investment in research and development activities in universities along with the public investment in the primary, secondary and higher educational institutions. Technology is required for both technical changes in the equipment and innovation for the use of capital and efficient use of capital by the labor. In the last two decades, Turkish governments increased the share of GDP and public spending on schools and technology remarkably. That explains some other part of the recent trend for economic growth.

In regards to human capital and labor productivity, education plays an important role. Literacy rate used to be the common indicator for human capital and growth till the 2000s. However currently, educational attainment, in terms of schooling years, percentage of students' maximum level of education among their peers and the quality of education are the most significant elements in evaluating the effect of human capital in the world. Turkey needs to shift its educational

HOW NATIONAL EDUCATION IN TURKEY AFFECTED THE ECONOMIC GROWTH AND DEVELOPMENT OF THE COUNTRY

Osman Gültekin

attainment levels higher and do better in regards to the quality of education as PISA results suggest. Turkey's performance is clearly lower than OECD averages in those aspects, so the contribution of human capital to the economic growth is limited but there is a potential gap for Turkey to achieve. Table 1 depicts the population, literacy and economic growth rates of Turkey between the years 1880 and 2014.

Table 1. Turkey's population, literacy rate and economic growth rates (1880-2014)

	1880	1913	1929	1950	1980	2005	2014
Population (in millions)	13	17	14	21	45	69	77
Adult Literacy (%)	N.A.	10	N.A.	32	69	89	N.A.
Periods for annual growth rate	1880 – 1913	1914 -1929	1930 - 1949	1950 - 1979	1980 - 2005	1930 - 2005 (all periods)	2005 - 2014
Population growth	0.8	-1.1	1.8	2.6	1.7	2.1	1
GDP per capita growth	0.8	0	3.1	3.1	2.5	2.9	3.9

Source: Altuğ et al, 2005 (for the years of 1880 – 2005); OECD, 2016 (for the years of 2005-2014)

According to Sianesi and Van Reenen (2003), they claim returns from schooling to growth are higher in Less Developed Countries (LDC) than in OECD. The level of increase depends on the initial level of the country's development and the quality matters. In the last four decades, the countries such as South Korea, Thailand and Malaysia enjoyed higher average annual growth, but Turkey's average has been lower than those countries. Only in the last decade, Turkey caught up with some of those countries. Guisan (2005) concludes failure of desired GDP growth can be explained by the role of human capital accumulation, mainly. Human capital is the engine of growth and explains how some countries overtook others in growth aspects (Ehrlich, 2007). The delayed investments in human capital, education and technology components of production function explain the main part for the reasons why Turkey's growth rates fell behind the other developing countries.

Ergüder (2013) states Turkey has demonstrated a remarkable economic performance lately. However, in order to reach the state's financial goals that the national

government set for 2023, Turkey needs to do far more in regards to human capital, as it is the main driver of technological advancement and economic development. Education has an indispensable role in Turkish economic performance.

3.2. Development and Education in Turkey

In 1961, UN Secretariat emphasized that “development is not just economic growth, it is growth plus change” in the UN Development Decade Proposals for Action report. The report urged the developed countries to take responsibility to assist developing countries (Chan & Chung, 2015). In order to coordinate aid programs and their effectiveness, United Nations Development Programme (UNDP) has established in 1966. Since then UNDP works as a central regulator in the global development network. UNDP regards education as an essential tool for sustainable development. UNDP developed Human Development Index (HDI) to measure the comparative developmental aspects of the countries. HDI encompasses the aspects of health, economic advantage, educational attainment and expected participation in education in its calculations (Keeves et al, 2015). According to HDI Index in 2016, Turkey scores 71st out of 188 countries and ranked 54th in 2021.² According to UNDP, the expected years of schooling are 16.6 years in Turkey. Table 2 demonstrates the development trends for Turkey.

Table 2. Development trends for Turkey

	Life Expectancy at birth	Expected years of schooling	mean years of schooling	GNI per capita (2011 PPP \$)	HDI Value
1990	64.3	8.9	4.5	10.494	0.576
1995	67.0	9.6	4.8	11.317	0.604
2000	70.0	11.1	5.5	12.815	0.653
2005	72.5	11.9	6.0	14.976	0.687
2010	74.2	13.8	7.2	16.482	0.737
2015	75.5	14.6	7.9	18.705	0.767
2020	77.7	16.6	8.1	27.701 (2017)	0.820

2 <http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/TUR>

HOW NATIONAL EDUCATION IN TURKEY AFFECTED THE ECONOMIC GROWTH AND DEVELOPMENT OF THE COUNTRY

Osman Gültekin

The utmost argument on the relation of education and development is based on the claim that education benefits both the individual and the society as a whole economically and socially. In human capital theory, education increases the skills for employment, productivity and earnings, so it contributes to economic growth. According to modernization theory, education can help to form democratic and social behaviors in a participant political culture that is required in modern society and a sustainable democratic political system (Kindiki, 2013). Education and human capital along with social capital have an effect on the quality and functionality of institutions. As the society's political socialization and participation increases in the modernization process that is hastened by higher literacy and educational attainment levels, democratization goes uninterrupted and efficiency of institutions raises along with higher levels of political culture, which overall has a substantial effect on the country's growth and development (Gulteкин, 2021). According to Rajan and Zingales (2006), underdevelopment is persistent in some less developed countries. There are two explanations for underdevelopment. One of them is that poor countries don't have institutions to support growth. The other explanation is that underdeveloped countries have poor education.

Modernization and economic growth together contribute to the development of states socially and economically. Human and social capital can be utilized for economic and social development in the countries. Where human capital is about persons, social capital is made of interpersonal social relations. The states should have legal, institutional and political arrangements to secure the improvement and support of these items.

Putnam (1993) argued higher social capital enabled the North part of Italy to develop more rapidly than the South part of Italy thanks to better governance, institutional performance and economic development. The institutions' types were very similar, the national laws were the same but the developmental outcome was different due to different levels of social capital that consists of civic engagement of people in the associations, effective societal networks, inter-personal and intra-personal trust.

Human capital and social capital may have some mutual reinforcing non-economic contributions as well. To name a few, improvement in health through social connectedness, greater mental well-being and happiness, promoting better care and future education for next-generation, lower crime rates, improved

governance through a higher level of political participation, higher political culture, participation in associational voluntary networks and charities are some of the contributions. Those have direct benefits for the development, and some have indirect positive effects on the economic growth (OECD, 2001). Some scholars claim other than economic development, the social development of people deserves greater attention and inclusive “well-being” of people is more relevant in development considerations. This notion compromises all forms of economic, political, educational, technological and emotional aspects of individuals and lets them have more *choices* and *chances* in their lives (Abdi, 2008).

4. Conclusion

There are several ways that education can affect the economic growth of the countries. Education can enhance the productivity of two prominent components of production that are labor and capital. Alongside, it can also increase the contribution of technology on production with the diffusion of scientific and practical knowledge. As the modernization theories suggest, economic growth and accumulated wealth due to increasing literacy and educational attainment paved the way for not only economic development but also social and political development of countries.

In the discussion for the relationship between education *and* economic growth and development, human capital has a very critical place, especially in regards to explaining the increasing efficiency and productivity of production components. Effect of human capital can be demonstrated with supply-side Cobb-Douglas production function analytically. There are a number of educational indicators for showing the influence of human capital in developmental aspects of the countries, such as literacy rate, school enrolment rates, schooling years and standardized test results.

In the Turkish case, there is a clear and consistent upward trend between increasing educational attainment rates and schooling years *and* the economic growth and development of the country, as the data from OECD and UNDP clearly exhibit. Turkish example could be one of the best examples in the world for modernization and human capital theories and referred by the international monetary organizations. In alignment with the Turkish example, this article testifies and confirms the statement of education contributes to the economic growth and development of countries.

HOW NATIONAL EDUCATION IN TURKEY AFFECTED THE ECONOMIC GROWTH AND DEVELOPMENT OF THE COUNTRY

Osman Gültekin

REFERENCES

- Abdi A. A. (2008), *Education and Social Development: Global Issues and Analyses*, Sense Publishers.
- Altuğ, S., Filiztekin, A., & Pamuk, Ş. (2008). Sources of Long-term Economic Growth for Turkey, 1880–2005. *European Review of Economic History*, 12 (3), pp. 393–430.
- Barro, R. J. (1991), Economic Growth in a Cross Section of Countries, *The Quarterly Journal of Economics*, 106 (2), pp. 407–443.
- Barro, R. J. (2001). Human Capital and Growth. *American Economic Review*, 91 (2), pp. 12–17.
- Barro, R. J. (2013). Education and Economic Growth. *Annals of Economics and Finance*, 14 (2), pp. 277–304.
- Barro, R. J. & Sala-i-Martin, X. (1995). *Economic Growth*. New York: McGraw-Hill.
- Benhabib, J. & Spiegel, M. M. (1994). The Role of Human Capital in Economic Development Evidence from Aggregate Cross-country Data. *Journal of Monetary Economics*, 34 (2), pp. 143–173.
- Chan, S. J. & Chung, Y. H. (2015). Trends and Challenges of Aid Effectiveness: the Rise of Asia. In Cheng, I. H. & Chan, S. J. (Eds.), *International Education Aid in Developing Asia* (pp. 11–24). Singapore: Springer.
- Davies, L. (2008). Interruptive Democracy in Education. In Zajda J., Davies L. & Majhanovich (Eds.), *Comparative and Global Pedagogies: Equity, Access and Democracy in Education*, Springer.
- Ehrlich, I. (2007). *The Mystery of Human Capital as the Engine of Growth, or Why the US Became the Economic Superpower in the 20th Century*. NBER Working Paper. National Bureau of Economic Research. <https://www.nber.org/papers/w12868>. [accessed 7 August 2021]
- Englander, A. S. & Gurney, A. (1994). OECD Productivity Growth: Medium-term Trends. *OECD Economic Studies*, 22 (1), pp. 111–129.
- Ergüder, Ü. (2013). The indispensable role of education for the centennial goals of the Turkish Republic. *Turkish Policy*, 12 (2), pp. 49–63.
- Guisan, M. C. (2005). *Human capital, population growth and industrial development in Mexico and Turkey: a comparative analysis with other OECD countries, 1964–2004*. University of Santiago de Compost-

- ela, Faculty of Economics and Business. <https://econpapers.repec.org/paper/eaacodev/85.htm>. [accessed 15 August 2021]
- Gultekin, O. (2021). Modernization and Societal Change through Education in the Late Ottoman Period and the Early Periods of Turkish Republic. *Asian Journal of Social Science and Management Technology*, 3 (3), pp. 130-135
- Hanushek, E. A. (2013). Economic Growth in Developing Countries: the Role of Human Capital. *Economics of Education Review*, 37, pp. 204-212.
- Hanushek, E., Jamison, D., Jamison E. & Woessman L. (2008). Education and Economic Growth, *Education Next*, Spring 2008, pp. 62-70.
- Hanushek, E. A., & Woessmann, L. (2010). Education and Economic Growth. In Peterson, P., Baker, E. & McGaw, B (Eds.), *International Encyclopedia of Education*. Volume 2 (pp. 245-252). Oxford: Elsevier.
- Human Development Indicators: Turkey. (2020). United Nations Development Programme (UNDP). <http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/TUR>. [accessed 21 August 2020]
- Jenkins, H. (1995). *Education and Production in the United Kingdom*. Oxford: Nuffield College.
- Kar, M. & Taban, S. (2006). Beşeri Sermaye ve Ekonomik Büyüme: Nedensellik Analizi, 1969-2001 (Human Capital and Economic Growth, Causality Analysis, 1969-2001), *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2006/1, pp. 159-181
- Keeley, B. (2007). *OECD insights human capital: how what you know shapes your life*. OECD publishing
- Keeves, J. P., Darmawan, G. N. & Lietz, P. N. (2015). Globalisation and social change. In Zajda, J. (Ed.), *Second International Handbook on Globalisation, Education and Policy Research*. Springer.
- Kindiki, J. N. (2013). Educational Policy Reforms in Africa for National Cohesion. In Majhanovich, S. & Geo-Jaja, M. A. (Eds.), *Economics, Aid and Education*, pp. 199-221. Rotterdam: Sense Publishers
- Kubow, P. (2009). Democracy, Identity, and Citizenship Education in South Africa: Defining a Nation in a Post-Colonial and Global Era. In Zajda, J; Daun, H & Saha, L (Eds.), *Nation-Building, Identity and Citizenship Education: Cross-Cultural Perspectives*, pp. 42-50.

HOW NATIONAL EDUCATION IN TURKEY AFFECTED THE ECONOMIC GROWTH AND DEVELOPMENT OF THE COUNTRY

Osman Gültekin

- Lebe, F. & Yaylalı, M. (2011). Beşeri Sermaye ile İktisadi Büyüme Arasındaki İlişkinin Ampirik Analizi (Empirical Analysis of the Relationship Between Human Capital and Economic Growth), *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 30(1), pp. 23-51.
- Lucas, R. E. (1988). On the Mechanics of Economic Development, *Journal of Monetary Economics*, 22, pp. 3-42.
- Mankiw, N. G., Romer, D., & Weil, D. N. (1992). A Contribution to the Empirics of Economic Growth. *The Quarterly Journal of Economics*, 107 (2), pp. 407-437
- Manuelli, R. E. & Seshadri, A. (2014). Human Capital and the Wealth of Nations. *American Economic Review*, 104 (9), pp. 2736-2762.
- Mincer, J. (1958). Investment in Human Capital and Personal Income Distribution. *Journal of Political Economy*, 66(4), pp. 281-302.
- Mincer, J. (1984). Human Capital and Economic Growth. *Economics of Education Review*, 3 (3), pp. 195-205.
- OECD (2001). *The Well-being of Nations: the Role of Human and Social Capital - Executive Summary*. Centre for Educational Research and Innovation.
- OECD (2016a). *OECD factbook 2015-2016: economic, environmental and social statistics* (pp. 12-48). Paris: OECD Publishing
- OECD (2016b). *PISA 2015 results: excellence and equity in education*. Paris: OECD Publishing.
- OECD (2017). *Education at a Glance 2017: OECD Indicators*. Paris: OECD Publishing.
- OECD (2018). *Education at a Glance 2018: OECD Indicators*. Paris: OECD Publishing.
- OECD (2020). *Education at a Glance 2020: OECD Indicators*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/69096873-en>.
- Portnoi, L. M. & Bagley, S. S. (2011). Global Competition in Higher Education: Strategies in a Glonacal Context. *World Studies in Education*, 12 (2), pp. 5-33
- Portnoi, L. M. & Laura, M. P. (2016). *Policy Borrowing and Reform in Education*. Nature America Incorporated.

- Putnam, R. (1993). *Making Democracy Work, Civic Traditions in Modern Italy*, Princeton: Princeton University Press
- Rajan, R. G. & Zingales, L. (2006). *The Persistence of Underdevelopment: Institutions, Human Capital or Constituencies*. Working paper. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=952801. [accessed 7 August 2021]
- Romer, P. (1986). Increasing Returns and Long-Run Growth, *Journal of Political Economy*, 94(5), 1002-1037
- Romer, P. M. (1990). Endogenous Technological Change, *Journal of Political Economy*, Vol. 98, No. 5, pp. S71-S102
- Schultz, T. W. (1961). Investment in Human Capital, *The American Economic Review*, Vol: 51, pp. 1-18
- Sianese, B. & van Reenen, J. (2003). The Returns to Education: Macroeconomics, *Journal of Economic Surveys*, Vol. 17, pp. 157 – 200
- Solow, R. M. (1956). A Contribution to the Theory of Economic Growth, *Quarterly Journal of Economics*, 70 (1), pp. 65–94
- Solow, R. M. (1957). Technical Change and the Aggregate Production Function, *The Review of Economics and Statistics*, Vol. 39, No. 3, pp. 312
- Williams, C. (2008). Globalising the Universal: Equity, Policy and Planning. In Zajda J., Davies L. & Majhanovich (Eds.), *Comparative and Global Pedagogies: Equity, Access and Democracy in Education*, Springer.

AUTHOR'S BIOGRAPHY

Osman Gultekin, Ph.D. is a visiting researcher at Carleton University in Ottawa, Canada. He is the author of the book series “Education and Power”. His research interests lie in the area of International Relations theories, soft power, educational diplomacy, international higher education, internationalization and international student mobility. His email address is gultekinosman@hotmail.com .

5

CRIMEAN CRISIS AND THE BALANCE OF POWER IN THE BLACK SEA REGION

Akif Bahadır Kaynak¹

Abstract

Annexation of Crimea by Russia in 2014 was a significant development for all Black Sea countries and more so for Turkey who controls the Straits as the gate keeper of the region. For some time shadowed by developments in the Middle East and Mediterranean, Black Sea is a zone where security interests of Russia, EU and Turkey overlap and clash from time to time while United States and Britain also have significant stakes. Disintegration of Soviet Empire and the emergence of an independent Ukraine resulted in a new balance of power in the Black Sea basin at the end of the Cold War, a fact that had been partially reversed by the occupation and annexation of Crimea by a resurgent Russia in the last decade. Turkey's reaction to this major incident has been rather muted for a few years as well as its hesitance in cooperating with Ukraine or its allies with respect to this matter. This peculiar policy decision can only be explained in the context of Ankara's broader concerns for the instability in the Middle East and its willingness to cooperate for Moscow on other significant issues. Yet, this low-profile policy approach may be temporary and does not annul the need for countering Russian advances, especially in Crimea. The fact that we have started to see opposition to Russian annexation of the peninsula underlies Turkish security interest conflicting with those of its old nemesis, new partner, Russia. As NATO continues to shift its focus to the east with unfolding crisis in Belarus, Ukraine and the Caucasus, Ankara may have to prioritize the challenges to the status quo in the Black Sea. Crimea is an important point of contention that not only has regional dimensions but also may impact Turkey's standing in NATO alliance in the coming years.

1 Altınbaş University

Keywords: Crimean crisis, Ukrainian crisis, Turkey-Russia relations, NATO, Black Sea

Introduction

Crimean Peninsula is a region where intense geopolitical competition and occasionally armed conflict among great powers were observed for the last two and a half centuries. The fact that regional players are eager to dedicate significant political capital for the control of this relatively small piece of land needs to be explained. This will also allow us to get a better grasp of the unfolding drama since the occupation and annexation of Crimea by Russia in 2014. The political debacle is escalating as US and some other NATO members become more committed to the territorial integrity of Ukraine (Menon & Ruger, 2020), yet the prospect of a solution seems dim for now. A similar situation also exists in Donbas where Russian backed groups seized control from government forces but in terms of geopolitical implications this is by far overshadowed by Crimea for now.

It is hard to overestimate the importance of the peninsula because of its key geostrategic positioning at the northern shores of the Black Sea with its excellent logistics facilities for military deployment (Kushmir, 2017; 120-124). Physical control of Crimea has always bought access to and domination of Black Sea for Russia, historically. Its loss also came with significant weakening of Moscow in the region, but on all occasions turned out to be temporary. As Russia reoccupies the peninsula and once again becomes the dominant actor in the Black Sea (Atland, 2021) we see a repetition of a historical pattern. Yet this time, the encroachment of NATO, especially after the membership of Romania and Bulgaria sets the stage for a different sort of equilibrium (Çelikpala, 2010; 10-11).

Political developments in Crimea were frequently linked with discussions on the status of the Straits, as this narrow water way is the key to the Black Sea. Today, the annexation of Crimea by Moscow also renewed controversies around Montreux Treaty on the Straits regime. Hence, we will also try to analyze the interplay of those two geopolitical problems especially when Turkey is one of the key actors of our analysis.

Historical Background

For the purpose of this paper, it should be sufficient to go back to the year of Treaty of Küçük Kaynarca in 1774, one of the milestones that brought Russia to the Black Sea and changed the geopolitical landscape forever. The Russo- Turkish War of 1768-1774 ended with major victory for St. Petersburg and the treaty signed afterwards reflected the realities on the ground. The Ottomans not only lost their control over the Crimean Khanate on the northern shores of the Black Sea but also a clause on the status of Straits was included (Şener, 2014; 472-73). Russian commercial ships could freely use the Straits and conduct their operations. Without this condition Russian trade would be subject to the mercy of Ottoman Sultan and without access to the Mediterranean the strategic importance of having a port in the Black Sea would be minimal. Yet, this status granted to the Russians might also be also considered as extension of privileges given to other European nations rather than a privilege reserved to a single state. Within less than a decade after the signature of the Treaty in 1783 Crimea was fully incorporated into the Russian Empire so Black Sea became an area open for contestation after full Ottoman domination for around two and a half centuries.

The outer portal for access to international waters for Russia can hence be considered as Crimea. This was unlocked as of the end of 18th century but the struggle for the inner door, Dardanelles and Bosphorus Straits, carried on up until now. It is not a coincidence that a clause on the usage of Straits was added on the Treaty of Küçük Kaynarca as the Russians gained access to Black Sea. It should be noted that the only powers that bordered Black Sea until the end of 19th century were Turkey and Russia so the power struggle in the region could have been a contained dispute if it was not for the Straits.

The second important incident that led to a shift in the balance of power was due to a conflict outside the Black Sea basin, but as a result of enormous pressure it placed on the Ottomans resulted in Russian preponderance in Constantinople. Egypt, under the rule of Ottoman governor Mehmet Ali Pasha reformed its bureaucracy and its army (Fahmy, 1997; 9-14) in the Napoleonic fashion and became an emergent power by the 1830s. Although a dependent of the Porte, Mehmet Ali Pasha started behaving like an independent actor and after its contribution to suppressing Greek rebellion, he asked for a hereditary governorship and the territories of Syria for his son Ibrahim. The refusal of this request by the Sultan led to an armed conflict with the Porte which ended victoriously for the

Egyptian armies (Aksan, 2014; 367-376). Ottomans had no choice but to resort to international mediation to preserve their rule and hence came the Russian intermeddling in the state affairs. For Russia, an Empire ruled by Mehmet Ali Paşa dynasty which had close links with France would be a problem. A weaker state that is prone to make compromises to Russians were preferable so the inner door to the Black Sea, that is the Straits, would remain open for them but closed for other big powers. Hence Hunkar İskelesi Treaty of 1833 gave Russians exclusive rights and made the Ottomans a quasi-protectorate for a short time. A secret clause of the Treaty stipulated that when the Empire was in war the Straits were to remain closed except for the Russian ships (Hurewitz, 1962; 632).

This bilateral arrangement brought intervention by great powers who called for a solution international conference on the question of Straits. In 1841, with participation from England, France, Russia, Austria, Prussia and Ottoman Empire the conditions were laid out for Turkish Straits and thus the power balance in the Black Sea (Kudryavtseva, 2016). The passage of warships will be prohibited for foreign powers during peace times and when the Ottomans would be at war, they would be deciding on who could use the Straits. That would allow the Allied landing forces to go past the Straits into the Black Sea and occupy Crimea in 1854 (Taylor, 1974; 67). This incident is a clear illustration of how the control over the Straits is key and how the fate of Crimea is clearly linked to it.

World War I was a major reshuffle of geopolitical variables as a result of which the Black Sea region also had its share of this violent upheaval. After the collapse of Russian Empire and Bolshevik takeover, the priority of the Russian government was ending the war even under unfavorable conditions. According to the clauses of Brest Litovsk Treaty in March 1918, the new Soviet Government had lost control of Ukraine as well as Crimea (Chernev, 2017; 137). Eventually, the terms of this treaty would be annulled by the Armistice in November 1918 and will leave its place to postwar rearrangement of the map of Europe.

On the other end of Black Sea, the defeat of Ottoman Empire in the First World War and Allied Occupation of the Straits was a dramatic change in the balance of power in the region. The restoration of Turkish sovereignty did not seem inevitable by 1918 and the struggle for control over Straits intensified for a few years after the armistice. This is a time period where on both ends of the Black

Sea the *status quo* was temporarily changed and it would take close to two decades to restore the old powers in the region.

The disruption of the *status quo* was nevertheless reversed by the expulsion of foreign actors. First, the Bolsheviks gained the upper hand in the Civil War and destroyed all the opposition, the independence movements as well as the Whites. Thus, Crimea was once again controlled by Moscow by 1920 (Figes, 2014; 162). The turbulence with respect to the status of the Straits carried on much longer than that. After Turkish victory against the Greek invasion forces, Allied occupation in these crucial waterways could only be ended by Lausanne Treaty in 1923 on the condition that the control of Straits would be transferred to an international commission and the area would be demilitarized (Macfie, 1979). This was an infringement of the sovereignty rights of Turkey but also had the Soviets exposed to a Western attack via the Black Sea. Yet, the rise of Axis powers in the 1930s convinced Britain and France that it would be wiser to give the keys to the Black Sea back to its previous owner, Turkey, a decision more than welcome by the Soviets. The shrewd Turkish diplomacy played well the increasing tensions between the great powers and by 1936 Montreux Treaty was signed that restored full Turkish sovereignty rights in the Straits and Turkish troop moved back to previous positions for the defense of the area. The Convention guaranteed the movement of commercial ships through the Straits during times of peace but only littoral states to Black Sea could move their warships freely through those waterways (İnan, 2001). A limitation on foreign battleships was imposed however and that made the status of Black Sea unique in terms of restraining movements in open seas.

This treaty still lays the basis for the legal status of the Straits and is one key parameters of the political situation in the Black Sea. Practically, Montreux gives a privileged status to the littoral states to the Black Sea and insulates the region from foreign intervention via control over the crossing of foreign navies through the Straits.

On the other side of the Black Sea, while Soviet Union lasted, Moscow was in full control of Crimean Peninsula and southern coasts of Ukraine, thus we might say that after the 1920s the *status quo* of 19th century was restored except for the brief German invasion during World War II. However, a relatively insignificant event in 1954 laid the ground for the current crisis with the transfer

of Crimea to Soviet Republic of Ukraine (Marples & Duke, 1995; 267). When the Union was intact it did not mean much which Soviet republic was in control of the peninsula but in 1991 the Soviet Empire fell apart and a very strategic piece of land stayed in control of Ukraine. Still, as long as Russian-Ukrainian relations were friendly, and Kiev was in their larger neighbor's orbit this could be tolerated but increasing Western influence over Ukraine meant that the situation could not be sustained in the long run.

First, the Orange Revolution in 2004 that led to the fall of pro-Russian leader Yanukovich increased the tensions between Moscow and Kiev. In 2006 and 2009, political disputes between those countries led to disruptions in gas deliveries to Europe as Ukraine was the main transit route to the Continent (Stulberg, 2015). Russia bypassed those pipelines constructing new ones (Yegorov & Wirl, 2009) the latest of which is the Nord Stream II that is about to be completed. This policy illustrates how Moscow is not betting on recovery of Ukraine to its zone of influence and rather focuses on salvaging the most strategic assets from this vital loss. So as of 2014 Russia occupied the peninsula and on the north of the Black Sea the status quo since 1783 is reestablished.

Looking back once again on the other main parameter of Black Sea geopolitics, Montreux Treaty of 1936 is already in effect meaning that the Straits have been operated with same principles for 85 years which allows for free movement of commercial ships but limits foreign military presence in this inner sea. Yet we should also note the Treaty is becoming more controversial in recent years, a fact that might or might not be linked to increasing Russian dominance in the region. Especially the Kanal Istanbul Project, the prospect of opening a new artificial waterway to link Marmara with Black Sea is highly controversial because of the possibility of by-passing restrictions of Montreux Treaty (Keller, 2011).

Another significant historical development in the region has been the incorporation of Bulgaria and Romania into NATO in 2004 and to EU in 2007. This brought the Western powers into the Black Sea basin, an important change when compared to previous century. Although Romania and Bulgaria gained their independence after 1877-78 Russo Turkish War, they were firmly in the Soviet Bloc during Cold War and could barely be considered as independent players. After 1990s both countries followed a pro-Western political trajectory as the rest of Eastern Europe. They became members of European Union and

were integrated into NATO. Despite the fact that Turkish control of the Straits are still the most important factor for Western alliance, having two more littoral states as members meant that the new century was about to witness increasing East-West confrontation in the Black Sea.

Regional Security and Balance of Power

The regional security complexes are geographic aggregates where surrounding actors interact with each other much more intensely than outside players (Buzan, 2003). The presence of global players who have stakes at almost all around the globe make this framework slightly harder to apply but still it might provide some definitive insight (Buzan & Weaver, 2003). These micro systems together span the entire globe nevertheless they might overlap at certain areas. Moreover, it should also be noted that actors may be involved in multiple security complexes (Lake & M., 2011; 53-54). For example, a player as large as Russia has territorial presence from the Baltic Sea in the north to the Pacific in the East, Arctic Waters in the north to Central Asian plateau in its south. So, it is a party to multiple geopolitical equations simultaneously, but these also have an impact each other.

Not only the global players but also smaller ones who are part of multiple security complexes are the transmission mechanisms in between different zones. Turkey being part of the Middle East region is at the same time part of the geopolitical balance in the Eastern Mediterranean, Balkans, Caucasus and Black Sea. As such, it is sometimes referred as an insulator state that helps define contours of different complexes (McLean, 2011). Yet, it may also be the other way around where the state bordering different regional complexes transmit to the other zones. Russia, a global player is an important actor in Black Sea basin but encompassing seven time zones is already involved in multiple disputes all over the northern hemisphere.

One might argue that compartmentalization is the answer to those overlapping and conflicting regional security blocs, but diplomatic negotiations often involve *quid pro quo* arrangements. That means all issues involving an actor are somewhat tied and players will look at the overall cost benefit situation of an action independent of the fact that the pluses and minuses belong the same security zone. For Russia a back step in Eastern Europe can be compensated by gains

in Black Sea or Turkey might make an overall assessment of tensions related to Crimea with its multi-dimensional and complicated relations with Russia. It is hard to imagine Ankara assessing the situation in the Black Sea without considering the overall impact on Russo-Turkish relations.

Under these circumstances the usefulness of analyzing politics in regional security complexes may be reduced. Clear cut distinction between different zones would allow a more profound and precise analysis yet the real-life conditions may not allow for it most of the time. All theoretical frameworks only allow an approximation to the reality so the model we will employ will have certain shortcomings.

The balance of power is probably one of the oldest and simplest concepts in the field yet useful in understanding the dynamics. The framework has a resemblance to Newtonian and Copernican view of the things (Ruggie, 2002; 142) where macro-objects are balanced when vectorially opposing forces cancel each other out. In a dynamic world the power distribution among actors varies throughout time that create a motion and a renewal of equilibrium points. It could be much simpler to follow the movements in completely closed complexes but as we have just explained there is a significant level of interaction among those zones.

Black Sea, Crimea and the Straits

So, in analyzing the changing dynamics of Black Sea region all these uncertainties will complicate the matter. Still, we might still make an evaluation of the situation after the Crimean annexation within the limitations of the theoretical framework.

After Euromaidan Revolution, Putin and his team were concerned about the long-term developments and probably the possibility of Western incursion to the area that could dilute the Russian hegemony (Kulyk, 2016) in the region. Ukraine is considered to be of vital importance by Russian policy makers historically and its takeover by rival powers was perceived as an imminent threat (Marples D. R., 2017). Ukraine's repositioning as a pro-Western country is creating complications for Moscow well in excess of the developments in Black Sea but we will only focus on that matter for our purpose. In that sense Moscow's occupation in Crimea can be considered both as a reaction to Western expansion and a preemptive move to prevent their further encroachment into Russian zone of influence.

A quick digression to the end of Cold War might shed light on the perception of Euromaidan by the Putin administration. Cold War in Europe was mainly about Soviet decision to create a buffer zone in Eastern Europe comprised of satellite states (Larrabee, 1986). The Western Alliance demanded Moscow to terminate its military and political control in Eastern Europe so that normal economic and political relations could be established. Once the Soviet domination ended in the region, both EU and NATO expanded into former Soviet buffer zone to fill the void. Moscow's expectation was that this first wave would end NATO advances further into former Soviet states but as can be seen in pro-Western revolutions in Ukraine, Georgia and lately demonstrations in Belarus, Western powers did not respect this understanding according to this point of view (Bouchet, 2016). Hence, Russian policy makers concluded that NATO would continue to keep pressing forward to their backyard and marginalize them by containment. Russia would become a relatively insignificant power if it did not oppose continued Western political advances. Putin's reaction to the political developments in Ukraine and occupation of Crimean Peninsula can only be understood within this general framework.

Having stated the political motivation of Putin's Russia, we can pursue our argument that the annexation of Crimea is going to have a dramatic effect on Black Sea geopolitics. Other actors in the region will have to adjust their strategies in line with this new reality.

First, by annexation of Crimea, Russia is once again becoming the dominant actor in the Black Sea region (Götz, 2015). Being already the second most powerful military force in the World (Power, Global Fire, 2018), Moscow consolidated its grasp on the military infrastructure that is vital for control of the basin. The naval base in Sebastopol is the single most important military asset that was already leased to Russia until 2042 (Gorenburg, 2010). It is a major platform where Moscow can project its power as we have witnessed in 2008 Georgia crisis when the fleet staged blockades. With additional investments in infrastructure, Russia plans to provide a self-efficient network enabling placement of warships, submarines and coastal troops in and around the base.

Russia has also placed S-400 air defense systems in the peninsula that can guarantee air denial to enemy aircraft in a range of 500 kilometers (Horiunova, 2019). Theoretically, this should ensure that Russia can eliminate all air activity in the

Black Sea region in case needed. Combined, the military assets placed in Crimean Peninsula allow Moscow complete control to its south, subjecting all other littoral states to the might of Russia. This is obviously a case for concern for Ankara even though the probability of and armed conflict in the region is not high.

One might argue that the situation during the Cold War was even more dire for Turkey when Romania and Bulgaria were Warsaw Pact members. Even though Crimea is controlled once again by Russian forces, Turkey still has a relatively improved position when compared to the *status quo* before 1990s. That line of thinking is partially true because since the independence of Ukraine, Turkey gradually became the dominant player in the region, so its security concerns were minimized for some time. In fact, for quarter of a century Ankara was in a much better position so it will be reluctant to compare the current situation with Cold War conditions. The annexation of Crimea by Russia restored the *status quo ante* partially and consequently for Ankara the case for demanding NATO support against an overwhelming power remains.

If we looked to the balance of power solely in the Black Sea region, Russia would obviously have the upper hand even if the other littoral states were combined as a counterweight. As such, the current geopolitical map has resemblances to 19th century geopolitical dynamics where Russia was the dominant power and Turkey looked for ways to balance its powerful neighbor. In case of discord with Western allies, as happened in Egypt crisis in 1830s (Karsh & Karsh, 2001; 35-37), or in case of Western indifference as during 1880s (Taylor, 1974; 257-58) the Porte sought to establish good relations with St. Petersburg or tried to meet its powerful neighbor's security concerns in order not to provoke hostile action. These periods are the times where we can approximate the region as a stand-alone security unit.

Yet, for the rest of the period, there were concerns by the Great Powers about the status of Black Sea and whether Turkey could maintain its territorial integrity as a buffer zone against its powerful neighbor. Russia, on the other hand, wanted to prevent access to its soft belly in Crimea by Great Powers and if possible, wanted to do it by controlling Constantinople and Dardanelles herself (Taylor, 1974; 269-71; 279). This brought British and French attention that wanted to check Russian advances and keep the Ottoman Empire intact as a buffer zone. This

meant the geopolitical balance of the region was not just vectoral combination of regional powers but also brought intervention of global players.

Consequently, taking Black Sea as a stand-alone regional security complex yet will not help us solve and assess the current situation. In fact, the political puzzle in the region cannot be understood without considering the continuous expansion of NATO to the East which for now stands short of encircling Russia from the south but might in the future come to that. In fact, Kiev would probably not risk antagonizing the Russians so bluntly if it were not for the support and encouragement of Western allies. This brings us to making an assessment on the region with NATO involvement and all other players taking positions accordingly.

For the sake of simplicity, we can assume that Romania and Bulgaria will accommodate to NATO policies, as their room for maneuver is limited, besides full cooperation maximize their returns. Similarly, during Cold War times those two countries played the tune of Soviet Union. Georgia is also a small player and is mostly neutralized by Russian operations in 2008. So, the actors of the game in Black Sea can be considered as Russia, Turkey, NATO and partially Ukraine. It should be noted that although Turkey is a NATO member, its preferences might differ substantially from the Alliance as it controls the Straits and may opt for a less militarized region unless it is threatened by Russia. Besides the relations with Moscow has multiple dimensions for Ankara, so it is the actor that has the most stakes in this equation and may pursue policies that diverge from its allies.

To the north, if Russia had abandoned Crimea to Ukraine, it would have sacrificed control of all those military assets in the peninsula. It would have lost a significant economic zone and be a relatively marginalized player in the region. This would bring Turkey to a dominant position and Ankara would not opt for increased NATO presence in the region. Obviously, this scenario is not preferable for Russia, so they maintain their stance with respect to Crimea.

In terms of military assets around the basin, Russian dominance cannot be questioned and the return of Crimea to Moscow's hands reinforces this fact. Russia might tolerate a Crimea in Ukraine's hands as long as it was assured that it would remain beyond Western influence. After Maidan revolt, Russia saw an irreversible process and understandably set out to limit the damage by recovering the Crimean Peninsula. This is legitimized by the fact that a Russian majority lives in Crimea and they opt for being part of Russia (Rotaru, 2019). From

a geopolitical point of view, if Ukraine allied with the West and is in control of Crimea, a situation similar to 1856 Paris Conference conditions will be established where Russia would assume a secondary role in the region. Clearly, Russia already had access to Black Sea and important ports such as Novorossiysk and Sochi but they are not as vital as two key points in the region, the Straits and Crimea in terms of strategic importance. For Moscow one is out of reach so it is understandable that they will insist on controlling the latter.

This is more indispensable with the increasing NATO presence in the region, a fact that tilts the balance to the side of Russian intervention. Ukraine's shift towards the West has created enormous difficulties for Moscow the two most important being the energy routes and the Black Sea question. Moscow addressed the first by circumventing Ukraine through new pipelines such as Nord Stream I and II, Turkish Stream (Tsakiris, 2015). Russia was able to reduce its dependence to Ukraine as a transit nation but that alone did not comprise all the problems that Putin had to deal with. The second problem brought the occupation of the peninsula in 2014 by use of force. As the gate to the Black Sea, Crimea problem could only be mitigated through military intervention even at the cost of sanctions from the West. In a game setting with NATO presence and possibility of further build up in the region, the only plausible action for Russia is a to take control of Russia.

For Turkey, this is a significant change in the balance of power in the region. Turkey's strategy since the 19th century would be to keep Black Sea as isolated as possible from outside powers in order not to provoke Russian aggression. Only when hostilities broke out foreign intervention was invited as in the case of Britain and once France involvement in the Crimean War mid-19th century. However, this is an extreme measure, not the dominant strategy for Ankara. There is no reason to think that Turkey today would favor Black Sea to be a zone of conflict between the West and Russia. Unavoidably, that would lead to antagonization with Moscow, and would be detrimental to Turkey's interests in an atmosphere where deep economic and political ties have been established in the last three decades since the end of Cold War. Syrian civil war demonstrated how tensions with Russia might imperil Turkish interests (Erşen, 2019). Since its inception, Syrian quagmire was a source of discord between two old rivals but when the Russian plane was shot down in 2015, the situation reached a crisis point. The escalation led to concerns that cooperation in energy, tourism, commerce would

be disrupted that could have adverse effects on Turkish economy. Erdoğan's apology regarding the incident one and a half years later opened another round of cooperation where Russia was able to dictate most of its wishes. Turkey had to acquiesce to Moscow's gains in Syria and the situation stabilized partially though still points of conflict remain especially around Idlib.

Conclusion

Although historical references help us grasp the situation, it might also be misleading if used improperly. Western interest in Black Sea and increased NATO investments in Bulgaria and Romania are disrupting incidents when it comes to balance of power in the region (Cohen & Conway, 2006). The increasing presence of NATO in the Black Sea basin also prohibits us to make an evaluation solely by making an assessment of the policies of regional powers. Montreux Convention guarantees that Black Sea can be isolated from power projection by outside powers (Karadeniz, 2007) but the fact that Romania and Bulgaria are NATO members complicates the picture and makes the evaluation of Black Sea as a stand-alone regional security unit.

Russia could have been less aggressive with respect to its policies in Crimea if it were not for fear of increased NATO presence in its southern periphery. In fact, Moscow might not have lost control over Kiev without Western political influence in the region. Yet, in current conditions, we can expect Russia to be persistent in controlling Crimea and disregard political pressures to withdraw its forces. On the other hand, it is also unlikely that international community will recognize the *de facto* situation so we can expect a prolonged political stalemate around the issue. US and Britain have less to lose from increased tensions so they might choose to escalate the crisis from time to time. Similarly, US is also unhappy about Montreux Treaty and wants to bring its Navy freely into the region without restrictions. So, while being more intransigent with respect to Crimea crisis, we might expect Washington to keep its revisionist stance with respect to the status of the Straits.

Once we have concluded that NATO presence is a game changer and Moscow's reaction to that will be holding on to its assets, including Crimea, we might discuss the options available to the other Black Sea power, Turkey. Ankara has a clear preference for maintaining the territorial integrity of Ukraine, both purely

from a legal point of view but more importantly in order to maintain its preponderance in the region. Although Ankara's reaction to Crimea annexation was rather muted after 2014 (Devlen, 2014), it was because the Syrian Civil War was a priority throughout this period and policy makers were busy mending ties with Moscow. After 2016 Turkey tried to have positive relations with Russia in order to counter the disintegration of Syria but this is a temporary conjecture and cannot define Turkish position vis-à-vis the situation in Crimea.

Ankara will look for ways to balance Russia in the Black Sea after the annexation and NATO is the obvious choice for this purpose. We can see Ankara joining common exercises in the region and underlining its commitment to the Alliance (Ünaldılar-Kocamaz, 2020; 228-231). One might say Turkey's realignment into the NATO is motivated by events that have a higher priority in the current conjecture. Even if that may be so, Black Sea is another parameter that policy makers in Ankara need to consider.

Having stated Turkey's reasons to move in line with NATO, especially after Crimean annexation, we need to point out to the particularities of relations with Moscow. Russo-Turkish relations improved substantially over the last three decades after the Cold War and now comprise a wide variety of topics from military to civilian affairs. The two old rivals also cooperate in certain political issues as we have witnessed in Astana process in Syria. Hence, even though Turkey considers Russia as a competitor in the region it would prefer the region to remain stable and avoid escalation of the Crimean crisis. Yet US and Britain, two major NATO members, may not share same priorities and Black Sea may become a scene of great power competition. So, Turkish position would be to support NATO, selectively and proportionately and not to antagonize Russia overtly on this matter. This requires maintenance of the *status quo* on the Straits which requires Montreux Convention to remain place but Turkey's opposition to Crimean annexation will be sustained. Similarly, cooperation with Ukraine will also continue on a range of issues but it is essential for Ankara to balance this with its position in Moscow.

In the next decade we may witness increased political tensions around the Crimean crisis. It would not be surprising to see that US and UK would be behind those drives while Ankara and Moscow will try to maintain their positive agenda despite competing interests in Black Sea Region.

References

- Aksan, V. (2014). *Ottoman Wars, 1700-1870*. New York: Routledge.
- Atland, K. (2021). Redrawing borders, reshaping orders: Russia's quest for dominance in the Black Sea region. *European Security*, 305-324.
- Bouchet, N. (2016). Russia's "militarization" of colour revolutions. Zurich: CSS Policy Perspectives.
- Buzan, B. (2003). Regional Security Complex Theory in the Post-Cold War World. S. T. Söderbaum F. içinde, *Theories of New Regionalism*. International Political Economy Series (s. 140-159). London: Palgrave Macmillan.
- Buzan, B., & Weaver, O. (2003). *Regions and powers: the structure of international security*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Chernev, B. (2017). *Twilight of Empire: The Brest-Litovsk Conference and the Remaking of East-Central Europe, 1917-1918*. London: University of Toronto Press.
- Cohen, A., & Conway, I. (2006). US strategy in the Black Sea region. *Background* 1990, 1-16.
- Çelikpala, M. (2010). *Security in the Black Sea Region*. İstanbul: TEPAV.
- Devlen, B. (2014). Don't poke the Russian bear": Turkish policy in the Ukrainian crisis. Noref Policy Brief. Oslo, Norwegian Peacebuilding Resource Centre.
- Erşen, E. (2019). Evaluating the Fighter Jet Crisis in Turkish-Russian Relations. *Insight Turkey*, 19(4), 85-104.
- Fahmy, K. (1997). *All the Pasha's men: Mehmed Ali, his army and the making of modern Egypt*. London: Cambridge University Press.
- Figes, O. (2014). *Revolutionary Russia 1891-1991*. London: Penguin Books.
- Gorenburg, D. (2010). The future of the Sevastopol Russian navy base. *Russian Analytical Digest*, 75(10), 11-13.
- Götz, E. (2015). It's geopolitics, stupid: explaining Russia's Ukraine policy. *Global Affairs*, 1(1), 3-10.
- Horiunova, E. O. (2019). Russian militarization of Crimea as a threat to the security of the European Union. *Політичне життя*(1), 74-78.

- Hurewitz, J. C. (1962). Russia and the Turkish Straits: A Revaluation of the Origins of the Problem. *World Politics*, 14(4), 605-632.
- İnan, Y. (2001). The current regime of the Turkish straits. *Perceptions: Journal of International Affairs*, 6(1), 0-0.
- Karadeniz, B. (2007). Security and stability architecture in the Black Sea. *Perceptions: Journal of International Affairs*, 12(2), 95-117.
- Karsh, E., & Karsh, İ. (2001). *Empires of the Sand: the Struggle for Mastery in the Middle East, 1789-1923*. London: Harvard University Press.
- Keller, C. (2011). *“Kanal İstanbul: Pipedream or Politics*. Paris: Français des relations internationales.
- Kudryavtseva, E. (2016). Change of the Regime of the Black Sea Straits in the London Conventions 1840 and 1841. *Novaia i noveishaia istoriia*(6), 118-134.
- Kulyk, V. (2016). National identity in Ukraine: impact of Euromaidan and the war. *Europe-Asia Studies*, 68(4), 588-608.
- Kushmir, O. (2017). Russian geopolitical advancements in the Black Sea region: the annexation of Crimea. *Athenaeum*(56), 111-135.
- Lake, D. A., & M., P. M. (2011). *Regional orders: Building security in a new world*. New York: Penn State Press.
- Larrabee, F. S. (1986). Soviet Policy toward Eastern Europe: Interests, Instruments, and Trends. E. P. Robbin F. Laird içinde, *Soviet Foreign Policy in a Changing World* (s. 531-548). Boston: De Gruyter.
- Macfie, A. (1979). The straits question: the conference of Lausanne (November 1922–July 1923). *Middle Eastern Studies*, 15(2), 211-238.
- Marples, D. R. (2017). Russia's Perception of Ukraine: Euromaidan and Historical Conflicts. N. N. Petro içinde, *Ukraine in Crisis* (s. 18-32). New York: Routledge.
- Marples, D. R., & Duke, D. F. (1995). Ukraine, Russia, and the question of Crimea. *Nationalities Papers*, 23(2), 261-289.
- McLean, W. A. (2011). *Regional security complex theory and insulator states: the case of Turkey*. Doctoral Dissertation Thesis, University of Tasmania.

- Menon, R., & Ruger, W. (2020). NATO enlargement and US grand strategy: a net assessment. *International Politics*(57), 371-400.
- (2018). Power, Global Fire. 2019 Military Strength Ranking.
- Rotaru, V. (2019). Mimicking the West? Russia's legitimization discourse from Georgia war to the annexation of Crimea. *Communist and Post-Communist Studies*, 52(4), 311-321.
- Ruggie, J. G. (2002). *Constructing the World Polity: essays on international institutionalisation*. New York: Routledge.
- Stulberg, A. N. (2015). Out of gas?: Russia, Ukraine, Europe, and the changing geopolitics of natural gas. *Problems of Post-Communism*, 62(2), 112-130.
- Şener, B. (2014). Türk Boğazlarının Geçiş Rejiminin Tarihi Gelişimi ve Hukuki Statüsü. *Tarih Okulu Dergisi*(17), 467-493.
- Taylor, A. (1974). *The Struggle for Mastery in Europe 1848-1918*. New York: Oxford University Press.
- Tsakiris, T. (2015). The energy parameters of the Russian-Ukrainian-EU impasse: dependencies, sanctions and the rise of 'Turkish Stream. *Southeast European and Black Sea Studies*, 15(2), 203-219.
- Ünaldılar-Kocamaz, S. (2020). Turkey and Transatlantic Relations: Impact on Regional Balances in the Black Sea. E. K. Sönmez, & Ç. Üstün içinde, *Turkey's Changing Transatlantic Relations* (s. 217-236). London: Lexington.
- Yegorov, Y., & Wirl, F. (2009). Ukrainian Gas Transit Game. *Zeitschrift für Energiewirtschaft*, 33(2), 147-155.

6

CHILD LABOR AND SOCIAL POLICY RECOMMENDATIONS IN TURKEY AND MEXICO¹

Glten akmak²

Abstract

The study deals with child labor in Turkey and Mexico. The main aim is to state the main causes of child labour, which is a problem that needs an urgent solution. By choosing Turkey and Mexico countries, it will be emphasized that child labor is a structural problem. The main and visible causes of child labor, the similarities and differences in the areas where child labor is seen are discussed. In this sense, in Turkey and Mexico, information on child labor in seasonal agriculture, children working on the street, children in forced labor and children working as packers in supermarkets in Mexico will be given comparatively. At the same time, the effect of adolescent pregnancies and child marriages on child labor will be stated. Another point is the effect of regional development and ethnic differences on child labor. Finally, the policies implemented in the fight against child labor in both countries were critically expressed. New social policies were proposed by stating the shortcomings of the implemented policies. In the study, the historical-comparative research method, which is the comparative examination of certain characteristics in different countries or cultures, was adopted and the document analysis technique was used. In the study, the literature on the subject was scanned, country and regional reports and related statistics were used. The data required for the analysis were compiled from the reports of international organizations such as the World Bank (WB), the International Monetary Fund (IMF), the United Nations International Children's Fund (UNICEF), the International Labor Organization (ILO) and the National Program to End Child Labor (IPEC). Again, the data of national institutions were also used.

1 This study was produced from the master's thesis titled "Socioeconomic Causes of Child Labor Today: Cases of Turkey and Mexico".

2 Ordu University, nye Faculty of Economics and Administrative Sciences, Labor Economics and Industrial Relations, Research Assistant

Key words: Working children, child labor, Turkey, Mexico, social policy

Address: Glevi, Devlet Sahil Yolu, 52300 nye/Ordu

Phone: 05524330715

e-mail: gltn-cakmak@hotmail.com

Introduction

Child labour, defined by the ILO as “work that deprives children of their childhood, their potential and their dignity, and that is harmful to physical and mental development” (ILO, (n.d), Child Labour, on August 20, 2021, retrieved from <https://www.ilo.org/ankara/areas-of-work/child-labour/lang--en/index.htm>) is an important problem that awaits solutions all over the world, especially in underdeveloped and developing countries. According to the report titled “Child Labour: Global Estimates 2020, Trends and The Road Forward” published by ILO and UNICEF (2021), there are 160 million child labour between the ages of 5-17. This report states that the 94 million reduction in child labor since 2000 has suffered a significant disruption. It was predicted that the Covid-19 epidemic would negatively affect child labor, one of the most vulnerable segments of society (akmak, 2021). With the published report, it is seen that the aforementioned predictions have come true. Another important point is that the data covers the time until the beginning of 2020. In other words, the impact of the Covid-19 epidemic was not fully reflected in the data. In this sense, the report states that 9 million more children will be exposed to child labor by 2022. It is expected that up to 50 million more children will be added to child labor if social protection is not expanded (ILO and UNICEF, 2021: 8-13). When we look at the child labour in Turkey and Mexico, it is seen that it is waiting for a solution as an important problem. According to TUIK 2019 data, there are 720 thousand child labour between the ages of 5-17 in Turkey (TUIK, 2020). According to the Child Labor Module 2017 data in Mexico, there are 2.1 million child workers between the ages of 5-17 (ILAB, (n.d), Mexico, No Assessment, 2019 Findings on the Worst Forms of Child Labor, on December 10, 2020, retrieved from http://www.dol.gov/sites/dolgov/files/ILAB/child_labor_reports/tda2019/Mexico.pdf).

The main purpose of the study is to reveal that child labor is a structural problem. For this reason, Turkey and Mexico, two countries that are geographically

and culturally quite different and have limited interaction in terms of foreign relations, were chosen. Thus, it can be emphasized that the main reason for the similarity in the economic structure and problems is the economic system adopted and the policies implemented. There is a significant similarity in the socio-economic problems experienced by Turkey and Mexico. As can be seen in Table 1, although their dimensions may be different, issues such as poverty, income distribution inequality and informal employment are the most important problems to be solved in both countries. The commonality of the above indicators, which we will describe as the visible causes of child labour, will directly determine the social policies to be proposed.

Table 1: *Economic Indicators for Turkey and Mexico*

	Turkey	Mexico
GDP	762 billion dollar (WB, 2019)	1. 269 trilyon dollar (WB, 2019)
GDP per capita (current)	9.126 dollar (WB, 2019)	9.946 dollar (WB, 2019)
Population	83 million (TUIK, 2020)	127 million (WB, 2019)
Ratio of people on the poverty line to the general population	14.4% (WB, 2018)	41.9% (WB, 2018)
Gini coefficient	0.395 (TUIK, 2019)	0.458 (OECD, 2016)
Informal employment	32.9% (TUIK, 2020)	57% (INEGI, 2018)

Source: *Compiled by the researcher using statistical data.*

In the study, the historical-comparative research method, which is the comparative examination of certain characteristics in different countries or cultures, was adopted and the document analysis technique was used. Historical-comparative research “is also suitable for comparison of whole social systems in order to see what is common or unique among societies and to examine long-term social changes” (Neuman, 2020: 742). In this sense, the above-mentioned method was used in the study, which aims to express the course of child labor in these two countries, what is similar and what is different. In the study, the literature on the subject was scanned, country and regional reports and related statistics were used. The data required for the analysis were compiled from the reports of international organizations such as the World Bank (WB), the International Monetary Fund (IMF), the United Nations International Children’s Fund (UNICEF),

the International Labor Organization (ILO) and the National Program to End Child Labor (IPEC), Again, the data of national institutions were also used.

1. Main and Visible Causes of Child Labor

Causes of child labour; it can be divided into two groups as main causes and visible causes. By choosing child labor in two countries, such as Turkey and Mexico, which are culturally and geographically quite different and have limited interaction in terms of foreign relations, it is aimed to emphasize that the main reason for child labor is the capitalist system. The most important common feature of the two countries is the economic system they have adopted and the policies they have implemented (Erol, 2020; Escobar et al., 2006). The adoption of the capitalist system and especially the neoliberal policies implemented in the 1980s caused common problems. These problems are; poverty, income distribution inequality and informal employment, unemployment etc. appears as. When the causes of child labor are examined, firstly, issues such as poverty, unemployment, income distribution inequality, migration, informal employment are seen (Efe and Uluoğlu, 2015; Harunoğulları, 2016; Muntaner et al., 2010; Tunan, 2000; Wahba, 2000). However, when asked why the aforementioned problems also occur, it is seen that the main determinant is the capitalist system and the policies implemented (Dağdemir and Acaroğlu, 2010; Davies and Voy, 2009; Krueger, 1996; Toor, 2001). Therefore, it is an important point to emphasize that the main reason for child labor is the economic policies implemented due to the system. In the fight against child labor, it will be possible to eliminate child labor completely, by adopting the policy of solving the structural problems arising from the system (Akpınar, 2019; Polakoff, 2007). The socio-economic problems experienced with the neoliberal policies implemented all over the world, especially after 1980, have deepened even more. In this sense, the solution of the structural problems arising from the system will also bring the solution of the problems that we have expressed as visible causes. Thus, the main purpose of ending child labor will be realized.

2. Similarities and Differences in Child Labor in Turkey and Mexico

The areas where child labor is seen in Turkey and Mexico are highly similar. As shown in Table 2, forms of work such as working as temporary agricultural workers

in seasonal agriculture, working on the street, and forced labor are common in both countries. Although there are similarities in the fields of study, some differences can be seen due to the cultural and geographical differences of the countries.

Table 2. *Similarities and Differences in Child Labor in Turkey and Mexico*

Similarities	Differences
Child labor in seasonal agriculture and general problems (Bey, 2003; Gamlin, 2011; Gülçubuk, 2012; Kalkınma atölyesi, 2014; Lordoğlu ve Etiler, 2014; Taracena, 2003)	The products worked in seasonal agriculture and the special problems experienced
The work done and difficulties encountered in working on the street (Alptekin, 2011; Bilgin, 2012; Lusk vd., 1989; Peralta, 2009; Pleic vd., 2009; Şişman, 2006; Trussell, 1999)	Children working as packers in supermarkets in Mexico (<i>cerillos</i>) (Aitken vd., 2006; Jennings vd., 2006)
Forced labor of children (Doğan, 2018a; Demir vd., 2015; Kapar, 2019; Düzel ve Alış, 2018; Atasü-Topçuoğlu, 2015; Değirmencioglu vd., 2008).	

Source: *Compiled by the researcher.*

2.1 Child Labor in Seasonal Agriculture

Temporary agricultural labor in seasonal agriculture is the common ground. In Turkey and Mexico, children work intensively in seasonal agriculture. In addition to the way of working, the general problems children face are also similar. Children migrate with their families to different parts of the country for long periods seasonally from the regions they live in. The migrations brought with them the most main problems such as the lack of shelter areas and the lack of access to clean water. At the same time, the periods of migration coincide with the periods when education continues as they are the harvest periods of agricultural products. This situation causes children who migrate with their families to stay away from education, causing transplation seasonal agricultural work and of poverty between generations. In addition to these problems, the difficult working conditions in agriculture affect children even more negatively. Children have to work by being exposed to the sun-rain-wind for long periods of time. They are involved in activities such as transporting and collecting heavy products during hours that are not suitable for their development. They work with dangerous agricultural tools, chemical drugs and venomous animals. The

mentioned situations increase the possibility of children being exposed to work accidents (Bey, 2003; Gamlin, 2011; Gülçubuk, 2012; Kalkınma Arölyesi, 2014; Lordoğlu and Etiler, 2014; Taracena, 2003).

In addition to the above-mentioned similarities, the cultural characteristics and geographical differences of Turkey and Mexico bring about differences in seasonal agricultural products. As seen in Table 3 below, While children working in seasonal agriculture in Turkey working in the planting and harvesting of products such as citrus fruit, cotton, hazelnuts, apricot, in Mexico; It is seen that children work in products such as sugarcane, chile pepper, coffee and tobacco.

Table 3. *The Products with Child Labor in Turkey and Mexico*

The Products with Child Labor in Turkey	The Products with Child Labor in Mexico
"Citrus Fruit, Cotton, Cumin, Footwear, Furniture, Garments, Hazelnuts, Peanuts, Pulses (legumes), Sugar Beets"	"Beans (green beans), Cattle, Coffee, Cucumbers, Eggplants, Garments, Leather Goods, Melons, Onions, Poppies, Pornography, Sugarcane, Tobacco"
	"Chili Peppers, Tomatoes (also compulsory labor crops)"

Source: https://www.dol.gov/sites/dolgov/files/ILAB/child_labor_reports/tda2019/2020_TVPR_List_Online_Final.pdf

Differences in products may cause some differences in the problems encountered. In this sense, in Gamlin's (2011) study, it was stated that children working in tobacco production in Mexico experienced irritation on their faces and various parts of their bodies due to collecting tobacco leaves where chemical drugs were used. The use of chemical drugs to increase agricultural productivity causes the sticky tobacco resin (*goma*) that transmits the aforementioned drugs and nicotine to be carried in the hands of children all day. Due to the problems experienced in accessing clean water, it also causes resinous hands to take it to the eyes and rub it on their bodies (Gamlin, 2011: 340-342). This shows that children face additional problems arising from the product as well as the general problems caused by working in seasonal agriculture.

2.2 Children Working on the Street

Another area where child labor is intense in Turkey and Mexico is children working on the street. In working on the street, the phenomenon of migration emerges as a decisive issue. As a result of both internal migration after industrialization and migration between countries, various problems can be encountered at the point of adapting to the migrated places. The phenomenon of migration can cause households to struggle with economic and social problems on their own. Immigration of poor households for a better life may not allow them to find jobs in cities that require a high level of qualifications and can have a regular income. This situation causes the adults in the household to struggle with unemployment or to be involved in the informal economy. Working in informal jobs, which are insecure, low-paid jobs, or unemployment brings the obligation for children in the household to be included in business life. Child labor, which has become a life strategy for the survival of households, takes place in the form of working on the streets where jobs are easiest to find. In some cases, children work on the streets with their families, in some cases they work on the streets without any adult supervision (Aguila and Torres, 2009; Lusk et al., 1989; Trussell, 1999).

Turkey and Mexico are countries that emigrate, receive immigration and are transit countries. Therefore, the above-mentioned situations occur frequently. Children work intensively on the street and it is observed that children working in both countries do similar work. Children do chores such as selling food, cleaning car windows, and shining shoes. At the same time, it is observed that the problems caused by working on the street are similar in both countries. In this sense, children working on the street; their peers may face major problems such as being exposed to violence and exploitation by their elders, stealing their money and property, being used illegally by criminal gangs, and being inclined to use drugs (Alprekin, 2011; Bilgin, 2012; Lusk et al., 1989; Peralta, 2009; Pleic et al., 2009; Şişman, 2006; Trussell, 1999).

2.3 Forced Labor of Children

Forced labor of children can occur as a result of child trafficking. As with working on the street, migration, especially irregular and unaccompanied migration, can cause child trafficking and then forced labor of children (Demir et al., 2015:

5). Children may be exposed to the worst forms of child labor in cases such as abduction, exploitation and forced labor, use for sexual abuse, and compulsory military service. Doğan, 2018b: 284). There are irregular migrations in both Turkey and Mexico. This makes unaccompanied and vulnerable children migrating without any adult supervision being vulnerable to exploitation. Kidnapped children are exposed to forms of forced labor, such as street vendors and begging (Atas-Topuoğlu, 2015; Değirmencioğlu et al., 2008; Demir et al., 2015; Doğan, 2018a; Dzel ve Alis, 2018; Kapar, 2019).

2.4 Children Working as Packers in Supermarkets in Mexico

One of the ways child labor is seen is children working as packers in supermarkets (cerillos) in Mexico. Foreign capital entering the Mexican economy intensively with the liberalization of capital movements after globalization has an important effect on the formation of the situation of working as a packer in supermarkets, which is not a working style in Turkey. As a result of the migrations, large market chains have started to form in the big cities where the population has accumulated. This situation paved the way for children to work in supermarkets as well. Children work without any salary in return for the tips given by the customers after packaging. The mentioned mode of work is regulated by the state. It has been stated that the aim of the regulation is to keep children away from negative situations such as illegal work and drugs (Aitken et al., 2006; Jennings et al., 2006).

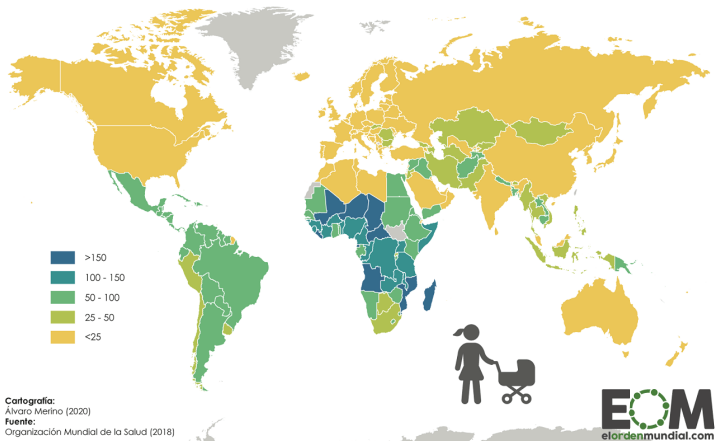
3. Adolescent Pregnancy and Child Marriage and its impact on child labor in Turkey and Mexico

Another issue related to child labor in Turkey and Mexico is adolescent pregnancies and child marriages. Adolescent pregnancy of schoolgirls in Mexico is seen as one of the general public problems (Quick, 2014; Stern, 2005). It has the highest adolescent birth rates among OECD countries. 62 of every 1000 pregnancies are adolescent pregnancies (ISGlobal, (26.03.2019), Adolescent Pregnancy in Mexico: A Growing Problem Fuelled by Inequity, April 10, 2021 <https://www.isglobal.org/en/healthisglobal/-/> Retrieved from custom-blog-portlet/embarazo-adolescente-en-mexico-un-problema-creciente-alimentado-por-la-inequidad/5083982/9703). In Turkey, child marriage is an important problem waiting to be solved (Boran et al., 2013; zcebe and Bier, 2013). Adolescent pregnancies

and child marriages have many negative consequences. Considering the effects of child labor; children have to leave education and get involved in working life in order to provide for themselves and their children. Arceo-Gomez and Campos-Vazquez (2014) stated that adolescent pregnancies in Mexico cause children to stay away from education. It is seen that children who are away from education for 1.5-2 years leave education in the long term and this situation negatively affects their income levels (Arceo-Gomez and Campos-Vazquez, 2014: 109). The marriage of girls in Turkey is also a very important and burning issue. From the point of view of child labor, marriage of girls at an early age causes them to become economically dependent individuals who have to work in domestic work (Koçtürk et al., 2018: 12-16). In this sense, when adolescent pregnancy is compared in Turkey and Mexico, it is seen that it is more intense in Mexico, as can be seen from the map below. However, adolescent pregnancies, which are an important problem in both countries, are an important problem that also indirectly leads to child labour.

Madres adolescentes

Hijos por cada 1.000 mujeres de entre 15 y 19 años (último año disponible, 2003-2018)

Source: <https://elordenmundial.com/mapas/maternidad-adolescente-mundo/> Access Date: 03.04.2021

4. Regional Development Differences in Turkey and Mexico and Its Impact on Child Labor

Another important issue regarding child labor in Turkey and Mexico is the regional development disparities. In both countries there are relatively poor groups concentrated in certain regions. It is known that in the southern states of Mexico, indigenous peoples are concentrated and poverty is experienced (Yarar, 2018: 52, OECD, 2019: 3). In Turkey, poverty is relatively high in the eastern and southeastern regions (Escobar et al., 2006; 708). Inequality and poverty caused by regional development differences also affect child labor. It is seen that the aforementioned poor segments are concentrated especially in children working in seasonal agriculture. It is known that child workers in seasonal agriculture in Mexico are mostly the children of indigenous peoples in southern states (Bey, 2003: 291-297; ILAB, 2019; 3; Taracena, 2003: 314). Similarly, when we look at the households that migrate for seasonal agriculture in Turkey, it is seen that the majority of the households living in the east and southeast are (Gülçubuk, 2012: 77; Kalkınma Atlyesi, 2014a: 24-25). In Turkey, it is seen that Syrian children have started to show their presence in seasonal agriculture (Dedeoğlu et al., 2019; 2593-2598; Kalkınma Atlyesi, 2019b: 17-18). In this sense, it can be stated that regional differences continue in the mentioned countries and this inequality in terms of economic development levels affects child labor.

5. Social Policies on Child Labor in Turkey and Mexico

Considering the social policies implemented in the fight against child labor in Turkey and Mexico, it can be stated that it progresses in two different categories. First of all, it is the cash aid that is implemented based on the fact that poverty is the most important determinant in the fight against child labour. The second form of implementation is the projects implemented for children working in certain sectors and regions. First of all, cash aid programs in the fight against child labor in Turkey and Mexico will be included and their effects on child labor will be mentioned. Then, some project-based practices will be mentioned and their effects on child labor will be discussed from a critical perspective.

5.1 Conditional Cash Transfers for Combating Child Labor in Turkey and Mexico

5.1.1 Conditional Education Assistance Program

The Conditional Education Assistance Program in Turkey aims to eradicate poverty with cash aids to be applied in order to end child labour, as it is the most important determinant of poverty and child labor in households. The program aims to remove children from working life and direct them to education. The families of the children who continue their education regularly (at least 80%) are provided with cash assistance every two months. The program, which has been implemented since 2003, has also started to be applied to refugee children under temporary/international protection since 2017. As the level of education increases, the aid given also increases. Likewise, if girls attend school, higher benefits are provided than boys. At this point, the main aim is to increase the amount of aid provided to children who are likely to be exposed to child labor and drop out of education (UNICEF, (n.d), Conditional Education Assistance Program, on February 21, 2021 <https://www.unicef.org/turkey/sartli-egitim-yardimi-programi-sey>).

5.1.2 PROGRESA/Oportunidades (Education, Health and Food Program-Programa de Educación, Salud y Alimentación)

In Mexico, PROGRESA/Oportunidades (Education, Health and Food Programme-Programa de Educación, Salud y Alimentación) has the main purpose of providing cash aid in the fight against poverty. It is aimed to remove children from working life and to continue their education. In Progres, which has very similar characteristics with the example of Turkey, as the level of education increases, the level of cash aid increases and the amount of aid given to girls is higher than to boys (Skoufias and Parker, 2009: 167, Sariipek, 2012: 255-260). In studies investigating the effect of the program on education continuity and child labor, it has been stated that it has positive effects on children's education continuity. However, it was also stated that the effect on child labor was not at the desired level (Roy, 2009: 406-408). At this point, it is an important determinant that the level of assistance provided is not at a level that will eliminate the existing poverty and put an end to the child's obligation to work. It is also an important determinant that the families' thoughts about the child's work do not change. It has been stated that families' thinking that their children should

continue their education and earn additional income by working at the same time harms the purpose of ending child labor (Acar, 2010; Cummings, 2016; Skoufias and Parker, 2009).

5.2 Project Based Practices in Combating Child Labor in Turkey and Mexico

5.2.1 Project Based Practices in Combating Child Labor in Turkey

Sectoral and regional projects are frequently encountered in the fight against child labor in Turkey. The aforementioned projects have become widespread in some specific sectors and regions where child labor is present. For example, with the impact and visibility of children working as temporary agricultural workers in the field of seasonal agriculture, projects have been implemented to put an end to child labor in this field. A few of them are as follows: Comprehensive Model Project for Ending the Worst Forms of Child Labor in Seasonal Hazelnut Agriculture in Turkey, Elimination of Child Labor in Seasonal Agriculture Project (2020-2023), Improvement of Working and Living Conditions of Seasonal Migrant Agricultural Workers Project (METIP). These projects carried out studies on specific provinces in order to respond to the needs of children in seasonal agriculture. For example, the Elimination of Child Labor in Seasonal Agriculture Project (2020-2023) will be implemented in the provinces of Şanlıurfa, Mardin, Adıyaman, Diyarbakır, Adana, Mersin, Hatay, İzmir, Manisa, Ankara, Eskişehir, Konya, Malatya, Ordu, Bursa and Düzce. Aiming to reach 12,000 children in the provinces stated, the project has adopted the main objectives of providing counseling to children, providing vocational training to families, and providing information on child labor to persons involved in seasonal agriculture (ILO, (n.d), Elimination of Child Labor in Seasonal Agriculture, 19 February 2021' also taken from http://www.ilo.int/ankara/projects/WCMS_761283/lang-en/index.htm).

5.2.2 Project Based Practices in Combating Child Labor in Mexico

In Mexico, as in Turkey, projects are implemented to end child labor in products and regions where child labor is intense. Some of them will be briefly mentioned. The first of the projects; It is a project called Fields-Fields of Hope (Campos de Esperanza). It is observed that indigenous peoples and their children who migrate in seasonal agriculture in Mexico are heavily involved. The

project was implemented in Mexico specifically for migrant child labor in Veracruz and Oaxaca. It aims to guide children from working life to education by supporting families of children working in the harvest of crops such as coffee and sugarcane in the mentioned regions (ILAB, Campos de Esperanza (Fields of Hope), on February 25, 2021 <https://www.dol.gov/agencies/ilab/campos-de-esperanza-fields-of-hope>). Retrieved from [ilab/campos-de-esperanza-fields-of-hope](https://www.dol.gov/agencies/ilab/campos-de-esperanza-fields-of-hope)). Another project is Roads: Rights Teaming, Reaping Better Futures (Senderos: Sembrando Derechos, Cosechando Mejores Futuros) (2019-2023). The project is implemented with the primary objective of ending child and forced labor in the tobacco and sugarcane industries in Jalisco and Nayarit, Mexico (ILAB, Senderos: Sembrando Derechos, Cosechando Mejores Futuros, February 25, 2021 <https://www.dol.gov/agencies/ilab/projects-print>).

The policies and projects implemented in the fight against child labor in Turkey and Mexico, which is the subject of the study, are included. As stated before, the means of struggle are implemented as cash aids and project-based applications. In cash aid, the failure of the aid to end an important and multidimensional problem such as poverty has led to the goal of ending child labor not being achieved at the desired level. When we look at the implemented projects, the fact that they are implemented in certain sectors and regions where child labor is intense causes them to not serve the main purpose of eliminating the problem completely. The aforementioned projects make significant contributions to children and in the regions where they are implemented, but they cannot go beyond the effect of dressing in the solution of the problem (Avşar and Ögütöğülari, 2012; Namal, 2019; Ulutaş and Ulutaş, 2019).

6. Social Policy Recommendations for Combating Child Labor

Policies to be implemented in the fight against child labor should aim to put an end to the structural problems stemming from the system. Macro targets for the problems caused by the neoliberal policies adopted in this direction will eliminate the need for child labour. The most important driving force of child labor is the fact that households do not have sufficient income to survive. This is due to poverty and, more fundamentally, the fact that the wealth obtained is not shared fairly. The resulting income inequality also causes poverty and unemployment. The expansion of the informal economy with the increase in flexibility as a result of neoliberal policies has led to the formation of insecure, low-paid

masses (Harvey, 2015: 109; Özgen, 1995). All these socioeconomic problems have led to an increase in the need for child labor (Aguila and Torres, 2009; Çelik, 2010). Therefore, instead of policies based on profitability, policies aiming to realize fair distribution and social welfare should be determined. Thus, by preventing resilience and poverty, and expanding the scope of social security in a way that will benefit those who need it most, it will be possible to get to the root of the problem and provide a solution.

In addition to macro policies, the establishment of organizations and solidarity networks that focus on child labor is among the policies to be recommended. It is recommended to establish organizations based on the principle of the best interests of the child, in which child workers take an active role, and in which the fight against child labor is determined as the sole and most fundamental goal. The fact that the unions see child labor as a side issue and that they are insufficient in the fight against child labor (Karadoğan, 2020: 31-33) is proof that such a new organization should be put into practice. By solving the basic problem of making the child an object rather than the subject of the issue, which is one of the most important problems in the fight against child labour, by determining the wishes and needs of the children who are exposed to child labor, putting pressure on the state and capital groups, improving working conditions in the short term, and eliminating child labor in the long run will serve to eliminate it.

Conclusion

The study is about ways of combating child labor in Turkey and Mexico. It has been stated that the effective solution of the problem can only be achieved by revealing the underlying causes. Two different countries such as Turkey and Mexico adopted the import substitution policy after the Great Depression of 1929 (Odman, 2006: 5-6), and after 1980 they abandoned the import substitution policy and integrated into the free market economy (Özel, 2015; 11-12). The economic policies adopted have also deeply affected the socioeconomic structure. After 1980, both Turkey and Mexico entered into a race to attract foreign capital to the country (Escobar et al., 2006; 707). As they can integrate the international division of labor with cheap labor, the way for labor exploitation has been paved. Situations such as widespread privatization, withdrawal of the state's hand from the market, and increased flexibility have adversely affected the lives of the working people. These situations are the most important determinants

of the supply and demand for child labor. Therefore, for the main purpose of ending child labor, the problems arising from the system should be solved. In this sense, it is very important to combat unemployment, to search for employment opportunities by the state, to create secure, stable and fair-paid jobs. In addition to policies for structural problems, the establishment of child labor-related organizations, solidarity networks and non-governmental organizations is of critical importance in the fight against child labour.

References

- Acar, A. (2010). Child Labour in Brazil and Turkey, Thesis of Master. University of Galatasaray Institute of Social Sciences Department of Economics.
- Aguila, M.T. and Torres, M.E. (2009). History of Child Labor in Mexico. H. D. Hindman (ed.), *The World of Child Labor: An Historical and Regional Survey*, ME Sharpe, s.411-415.
- Aitken, S., Estrada, S.L., Jennings, J. and Aguirre, L.M. (2006). Reproducing Life and Labor: Global Processes and Working Children in Tijuana, Mexico. *Childhood*, 13(3), 365-387.
- Akpınar, T. (2019). Çocuk İşçilik Olgusuna Nedensellik Bağlamında Bakmak ya da "Bizi Bize Anlatmak". *Çalışma Ortamı Dergisi*, Sayı: 159, s. 5-7.
- Alptekin, K. (2011). Sokakta Çalışan Çocuklar ve Aileleri: Düzce Örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22(1), s.25-48.
- Arceo-Gómez, E.O. and Campos-Vazquez, R.M. (2014). Teenage Pregnancy in Mexico: Evolution and Consequence. *Latin American Journal of Economics*, 51(1), 109-146.
- Atasü-Topcuoğlu, R. (2015). Göç ve Sermaye İlişkisi ve Türkiye'de Göçmen Çocuk Emegi. *DİSKAR, İşçi Sınıfı ve Göç*, Sayı: 4, s. 116-125.
- Avşar, Z. and Öğütoğulları, E. (2012). Çocuk İşçiliği ve Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Stratejileri. *Sosyal Güvenlik Dergileri*, 2012/1.
- Bey, M. (2003). The Mexican Child. *Childhood*, 10(3), 287-299. doi:10.1177/09075682030103003

- Bilgin, R. (2012). Sokakta alışan çocukları Bekleyen Risk ve Tehlikeler: Diyarbakır rneği. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 8(15), s.79-96.
- Boran, P., Gökçay, G., Devocioğlu, E. and Eren, T. (2013). ocuk Gelinler. *Marmara Medical Journal*, 26(2), s.58-62.
- Cummings, P.M. (2016). Child Labor and Household Composition: Determinants of Child Labor in Mexico. *Asian Journal of Latin American Studies*, Vol. 29 No. 3: 29-54.
- akmak, G. (2021). Covid-19 Salgınının ocuk İşçiliğine Olası Etkileri. *alışma Ortamı Dergisi*, Sayı: 167, s.40-43.
- elik, A. (2010). ocuk İşçiliğinin Bitmeyen yks stne. K. İnal (ed.), *Türkiye’de ocuk Emegi*, Ankara: topya Yayınevi.
- Dağdemir, O. and Acaroğlu, H. (2010). The Effects of Globalization on Child Labor in Developing Countries. *Business and Economic Horizons (BEH)*, 2(2), s.37-47.
- Davies, R.B. and Voy, A. (2009). The Effect of FDI on Child Labor. *Journal of Development Economics*, 88(1), 59-66.
- Dedeoğlu, S., Bayraktar, S. S. and etinkaya, . (2019). Yoksulun Umudu ocuk: Türkiye’de Suriyeli Tarım İşçisi ocuklar. *alışma ve Toplum Dergisi*, s.2585-2609
- Değirmencioğlu, S.M., Acar, H. and Acar, Y.B. (2008). Extreme Forms of Child Labour in Turkey. *Children & Society*, 22(3), s.191-200.
- Demir, ., Atasü Topcuoğlu, R. ve Akgül, A. (2015). Küreselleşen Dünyada Satılık Göçmen ocuklar. Ankara: Global Politika ve Strateji.
- Doğan, E.T. (2018a). Düzensiz Göçün Kentlerde “Düzenlenmesi”: Meksika’da Göçmen Evleri. *Memleket Siyaset Yönetim (MSY)*, 13(30), s.141-160.
- Doğan, E.T. (2018b). Küresel G Krizi ve ocukların Düzensiz Göç Süreçlerinden Etkilenme Biçimleri. E. Karadoğan, vd. (der.), Prof. Dr. Grhan Fişek’in İzinde Ortak Emek ve Ortak Eylem, Ankara: Siyasal Kitabevi, s.279-295.
- Düzel, B. and Alış, S. (2018). Düzensiz Göçle Gelen Suriyeli Mülteci ocuklar Bağlamında Türkiye’de Refakatsiz Göçmen ocukların Duru-

- mu ve Başlıca Risklerin Değerlendirilmesi. *Asia Minor Studies*, 6, s.258- 274.
- Efe, H. and Uluoğlu, S. A. (2015). Dünyada Çocuk İşçiliğiyle Mücadelede Geline Nöktä ve Geleceğe Dair Bazı Öngörüler. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 13(51), s.46-72.
- EOM, (28 Marzo 2021), El mapa de la maternidad adolescente en el mundo, <https://elordenmundial.com/mapas/maternidad-adolescente-mundo/> Erişim Tarihi: 03.04.2021
- Escobar, A., Hailbronner, K., Martin, P. and Meza, L. (2006). Migration and Development: Mexico and Turkey. *International Migration Review*, 40(3), 707-718.
- Erol, E. (2020). Tanrıya Uzak Merkeze Yakın: Meksika ve Türkiye’de Çevre Kapitalizminin Tarihsel Sosyolojisi. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Gamlin, J.B. (2011). My Eyes are Red From Looking and Looking: Mexican Working Children’s Perspectives of How Tobacco Labour Affects Their Bodies. *Vulnerable Children and Youth Studies*, 6(4), 339–345.
- Gülçubuk, B. (2012). Tarımda Çocuk Emeği Sömürüsü ve Toplumsal Duyarlılık. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 33(2), s.75-93.
- Harunoğulları, M. (2016). Suriyeli Sığınmacı Çocuk İşçiler ve Sorunları: Kilis Örneği. *Göç Dergisi (GD)*, 3(1), s.29-63.
- Harvey, D. (2015). Neoliberalizmin Kısa Tarihi. A Onacak (çev.), İstanbul: Sel Yayıncılık.
- ILAB. (n.d). Campos de Esperanza (Fields of Hope), <https://www.dol.gov/agencies/ilab/campos-de-esperanza-fields-hope>.
- ILAB. (n.d). 2019, Findings on the Worst Forms of the Child Labour: Mexico-US https://www.dol.gov/sites/dolgov/files/ILAB/child_labor_reports/tda2019/Mexico.pdf, Erişim Tarihi: 10.12.2020.
- ILAB, (n.d), Senderos: Sembrando Derechos, Cosechando Mejores Futuros, <https://www.dol.gov/agencies/ilab/projects-print>, Erişim Tarihi: 25 Şubat 2021.

- ILO. (n.d). Proje, Mevsimlik Tarımda ocuk İşiliğinin Ortadan Kaldırılması, http://www.ilo.int/ankara/projects/WCMS_761283/lang--tr/index.htm Erişim Tarihi: 19.02.2021.
- ILO and UNICEF. (2021). Child Labour: Global Estimates 2020, Trends and The Road Forward.
- Jennings, J., Aitken, S., Estrada, S. L. ve Fernandez, A., (2006), “Learning and Earning: Relational Scales of Children’s Work”. *Area*, 38(3), 231-239.
- ISGlobal, (26.03.2019), Adolescent Pregnancy in Mexico: A Growing Problem Fuelled by Inequity, <https://www.isglobal.org/en/healthisglobal/-/custom-blog-portlet/embarazo-adolescente-en-mexico-un-problema-creciente-alimentado-por-la-inequidad/5083982/9703> Erişim Tarihi: 10.04.2021.
- Kalkınma Atyesi, (2014), Mevsimlik Gezici Tarım İşlerinde ocuk İşiliğiyle Yerel Düzeyde Mücadele, Eskişehir İlinde Bitkisel retimde çalışan ocuklar.
- Kalkınma Atyesi, (2019), Yoksulun Umudu ocuk: Mevsimlik Tarım İşçisi Hanelerin Sosyo-Ekonomik Profili ve ocuk İşiliği Araştırması Raporu.
- Karadoğan, E. (2020). ocuk İşiliği ile Mücadelede Sendikaların Etkisi(zliği). Çalışma Ortamı Dergisi, Sayı:162, s.30-33.
- Koçtürk, N., Bilge, F. and Yüksel, F., (2018), “Erken Yaşta Evlenen Ergenlerin Bireysel ve Ailesel zellikleri, Okul Terki ve Evlilikle İlgili Sorunları”. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(50), s.1-28.
- Krueger, A.B. (1996) Observations on International Labor Standards and Trade. NBER Working Paper 5632.
- Lordoğlu, K. and Etiler, N. (2014). Batı Karadeniz Blgesinde Mevsimlik Gezici Tarım İşçiliğinde alışan çocuklar zerine Sınırlı Bir Araştırma. alışma ve Toplum Dergisi, 41(2), s. 115-133.
- Lusk, M.W., F. Peralta and Vest, G.W. (1989). Street Children of Juarez: A Field Study. *International Social Work* 32: 289–302.
- Muntaner, C., Solar, O., Vanroelen, C., Martınez, J.M., Vergara, M., Santana, V. and EMCONET Network. (2010). Unemployment, Informal Work, Precarious Employment, Child Labor, Slavery, and Health

- Inequalities: Pathways and Mechanisms. *International Journal of Health Services*, 40(2), s. 281-295.
- Namal, M.K. (2019). Uluslararası ve Ulusal Mevzuat Açısından Türkiye’de Çocuk İşçiliği. Y. K. Yasım (ed.), *İşgücü Piyasasında Dezavantajlı Gruplar*, Ankara: Türk-İş 23. Olağan Genel Kurulu, 6-8 Aralık 2019, s. 53-75.
- Neuman, W.L. (2020). Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nicel ve Nitel Yaklaşımlar. Ö. Akkaya (çev.), Cilt 2, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Odman, A. (2006). 1929 Büyük Buhran Sonrası Meksika’da Korporatist Populizm ve Türkiye’de Solidarist Devletçilik Karşılaştırması: Küçük-kuyu İle Yoğrulmuş Tezler. D. Yılmaz ve F. Akyüz (ed.), *Türkiye’de Kapitalizmin Gelişimi*, Ankara: Dipnot Yayınevi.
- OECD. (2019). *Economic Surveys: Mexico*, <https://www.oecd.org/economy/surveys/Mexico-2019-OECD-economic-survey-overview.pdf> Erişim Tarihi: 7.12.2020.
- Özgen, F. (1995). Küreselleşme, Bölgeselleşme ve Meksika. *Birikim Yayınları*. <https://www.birikimdergisi.com/dergiler/birikim/1/sayi-76-agustos-1995/2274/kuresellesme-bolgesellesme-ve-meksika/2768> Erişim Tarihi: 2.05.2020.
- Peralta, F. (2009). *Street Children in Mexico*. H. D. Hindman (ed.), *The World of Child Labor: An Historical and Regional Survey*, ME Sharpe, s.404-405.
- Pleic, M., Knaul, F.M. and Berry, A. (2009). *Child Labor in Mexico*. H. D. Hindman (ed.), *The World of Child Labor: An Historical and Regional Survey*, ME Sharpe, s.397-403.
- Polakoff, E.G. (2007). *Globalization and Child Labor: Review of The Issues*. *Journal of Developing Societies*, 23(1-2), 259-283.
- Roy, A. (2009). *Progres/Oportunidades: Mexico’s School Stipend Program*. H. D. Hindman (der.), *The World of Child Labor: An Historical and Regional Survey*, ME Sharpe s.406-408.
- Sarıipek, D.B. (2012). *Latin Amerika’da Şartlı Nakit Transferleri Yolu ile Yoksullukla Mücadele: Brezilya ve Meksika Örnekleri*. Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi.

- Skoufias, E. and Parker, S.W. (2009). The Impact of PROGRESA on Child Labor and Schooling. In *Child Labor and Education in Latin America*, New York. Palgrave Macmillan, pp. 167-185.
- Stern, C. (2005). Poverty, Social Vulnerability, and Adolescent Pregnancy in Mexico: A Qualitative Analysis, Reproductive Health, Unmet Needs, and Poverty. Paris, Committee for international Cooperation in National Research in Demography (CICRED), 227-278.
- Şişman, Y. (2006). Sokakta alışan ocukların Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentileri. *Sosyal Bilimler Dergisi* 2006/2, s. 251-275.
- Taracena, E. (2003). A Schooling Model for Working Children in Mexico. *Childhood*, 10(3), 301-318
- The World Bank, Mexico, (n.d), Data, <https://data.worldbank.org/country/mexico> Erişim Tarihi: 13.02.2021.
- The World Bank. (n.d). Mexico Overview, <https://www.worldbank.org/en/country/mexico/overview> Erişim Tarihi: 13.02.2021.
- The World Bank. (2020). Türkiye Genel Bakış, <https://www.worldbank.org/tr/country/turkey/overview> Erişim Tarihi: 28.02.2021.
- Trussell, R.P. (1999). The Children's Streets: An Ethnographic Study of Street Children in Ciudad Juárez, Mexico. *International Social Work*, 42(2), 189-199.
- T K. (2020). ocuk İşgc Anketi Sonuçları, 2019, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Child-Labour-Force-Survey-2019-33807> Erişim Tarihi: 11.01.2021.
- T K. (2021). İstatistik Gstergeler, <https://www.tuik.gov.tr> Erişim Tarihi: 11.03.2021.
- T K. (2021). İşgc İstatistikleri, (Nisan 2021), <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İsgucu-İstatistikleri-Nisan-2021-37488> Erişim tarihi: 25.06.2021.
- Toor, S. (2001). Child Labor in Pakistan: Coming of Age in The New World Order. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 575(1), 194-224.
- Tunan, N. (2000). ocuk İşçiliği: Nedenleri, Boyutları ve Küreselleşen Dünyadaki Konumu. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, s.243-259.

- Ulutaş, Ç.Ü. and Ulutaş, T.B. (2019). Türkiye'nin Çocuk İşçiliği Politikası: Kamu Politikası Süreç Analizi. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 63(4) s.2565-2584.
- UNICEF. (n.d). Şartlı Eğitim Yardımı Programı, <https://www.unicef.org/turkey/sartli-egitim-yardimi-programi-sey> Erişim Tarihi: 21.02.2021.
- US Department of Labor. (n.d). 2020, List of Goods Produced by Child Labor or Forced Labor, https://www.dol.gov/sites/dolgov/files/ILAB/child_labor_reports/tda2019/2020_TVPR_List_Online_Final.pdf Erişim Tarihi: 08.05.2021.
- Yarar, A. (2018). Meksika Birleşik Devletleri. İ. Ermağan (ed.), *Dünya Siyasetinde Latin Amerika-2*, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, s. 49-71.
- Quick, E., (2014), Adolescent Pregnancy in Mexico. In *International Handbook of Adolescent Pregnancy*, Springer, Boston, MA, pp. 433-447.
- Wahba, J. (2000). Child Labor and Poverty Transmission: No Room for Dreams, Economic Research Forum for The Arab Countries. Iran & Turkey, s.1-30.

7

UNDERSTANDING WORKFARE AS A NEOLIBERALISING FAST POLICY STRATEGY

Aslı Taşdemir¹

Abstract

In the last two, three decades active welfare notion has been the dominant understanding in the ways that welfare reforms have been conducted. This notion relies on the idea that citizens should take more responsibility for their own welfare. Activation understanding is more clearly materialized in active labour market policies. Workfare as a form of activation relies on a rapid workforce attachment of jobless masses for contingent, low- paid jobs. And workfarism as a regulatory class project and a fast-policy development connects residual benefit transfers to labour market integration. This study aims to explain the ways in which activation measures in general and workfare programmes are fostered as neo-liberalizing fast-policy strategies. Fast policies and ideas travel over distinct policy contexts and, are adopted as best practices to manage various social and labour market problems.

Key words: Activation, active labour market policies, fast-policy strategies, neo-liberalism

Phone: 0090 5449633954

Email: asli.gulec@kocaeli.edu.tr

1. Introduction

In the last two, three decades active welfare notion has been the dominant understanding in the ways that welfare reforms have been conducted. That citizens should take more responsibility for their own welfare has been an underlying feature in distinct policy fields including pensions, employment policies or other income transfer programmes (Barbier and Ludwig-Mayerhofer, 2000, p. 426; Peck and Theodore, 2000, p.731). This process implies a paradigm shift

1 Kocaeli University

in the relation between the sphere of welfare and work (Gilbert and Besharour, 2011) or a more “explicit linkage between social protection and labour market participation” (Barbier and Ludwig-Mayerhofer, 2000, p.426). At more systemic level, activation and related measures can be evaluated as part of “modernization of welfare states” (Scarano, 2020, p.383) or of “transformation of European social democracy” (Gilbert and Behsarov, 2011, p.295).

Active labour market policies (ALMPs) which cover diverse measures including training, job placement, job search assistance, private sector wage subsidies, and public sector job creation schemes as public works have come to be one of the most significant measures of activation in various welfare states irrespective of welfare family they belong to. Basically, governments use ALMPs to shape and influence labour markets with the objectives of stabilizing employment and managing unemployment. Although, in different degrees, ALMPs have been part of European welfare states, following the 2007-2008 economic crisis activation measures have been given a due attention (Eichhorst and Konle-Seidi, 2016). Even international institutions like the OECD and the EU have promoted ALMPs as the most effective policy solutions to various labour market problems such as unemployment, joblessness or welfare dependency. Activation and ALMPs have also been one of the pillars of European Employment Strategy (Frederiksson, 2020, p.2; Eichhorst and Konle-Seidi; 2016, p.7; Kluge, 2010, p.904).

ALMPs have targeted not only unemployed people but also those other groups who are not in paid work for various reasons such as social assistance recipients, lone parents or disable individuals (Leibetseder, 2015). One well-known discourse informing those policies is the ways in which welfare states in Europe “are suffering from a persistent syndrome of welfare without work; entailing a vicious circle between stubbornly high rates of unemployment and non-wage labour costs” (Vail, 2008, p.334). It is this understanding that has given way to further studies attempting to explain the conditions under which ALMPs can be effective for whatever goals are set on the basis of some scientifically-measured evidence (Frederiksson, 2020; Kluge, 2010). Beyond this, ALMPs are also changing the institutional characteristics of labour markets by further imposing “market discipline within the workforce” accompanied with the processes of re-commodification and welfare conditionalities (Shutes and Taylor, 2014; Greer, 2011, p.1). Thus, the use of ALMPs and more specifically of the activation notion seems to be a generalizing trend. Within this framework, the main

concern of this study to explain the ways in which such measures have come to be promoted as universal policy solutions across distinct welfare states and systems. This study aims to analyse this question within the framework of the “fast-policy” understanding developed by Jamie Peck, Nick Theodore and Neil Brenner in their related researches. Fast policies are characterized by their role in enhancing the process of neo-liberalization. This study has the three sections. The first part introduces the main debates on activation and ALMPs. The second section explains workfare measures. The third part evaluates workfare policies with respect to the fast-policy conceptualisation.

2. Activation Measures and Active Labour Market Policies

The renewed interest in activation paradigm lays in the fact that related measures display the growing link between social protection and labour market policies (Barbier and Ludwig-Mayerhofer, 2000, p. 426). Barbier and Ludwig-Mayerhofer (2000) note possible implications of activation notion including activation as part of welfare reform or welfare state restructuring through which those unemployed and welfare recipients are transferred to paid work or compelled to look for jobs; and activation as a means of further flexibilization in the labour markets. Activation related programmes represent a general policy trend with both “procedural and substantive” aspects and the paradigm is distinctive as “it entails a new and systemic transformation of the systems to make them more employment friendly” (Barbier and Ludwig-Mayerhofer, 2000, p. 425). Activation understanding is more clearly materialized in ALMPs since these policies are developed to assist unemployed to participate in the labour market with two general objectives, that is, to support the unemployed to improve their skills and employability and to cope with structural labour market distortions through adjustments in the labour supply and demand (Buric and Mrnjavac, 2017, p.836).

ALMPs can be assessed with respect to the nature of programmes which can be supportive or punitive, that is, whether the access to social benefits are conditional upon participation on work-related programmes (Eichhorst and Konle-Seidi, 2016. P.11). There is also a relevant debate on activation types/regimes which can influence the nature and effectiveness of ALMPs. The so-called “the liberal type” relies on quick attachment of individuals in labour markets. Within this type, given the limited role of redistributive social policies, individuals are assumed to have an active role in job seeking, training or matching services but

are supported by tax credits and in-work benefits. In universalistic type, on the other hand, activation measures are implemented with concerns to maintain the wellbeing of citizens and offer high-quality jobs. The degree of re-commodification is moderate compared to liberal type (Barbier and Ludwig-Mayerhofer, 2000, p. 427). The effectiveness of ALMPs can also be evaluated on the basis of specific types.. Some major types of ALMPs cover matching by public employment services, supply side policies (training), and demand side programmes (subsidized employment and job creation schemes) (Frederiksson, 2020). The categorization of ALMPs is also formulated as “raise costs of non-work, increase benefits of work, increase availability of work and increase the readiness of work” (Gilbert and Besharov, 2011, p.298).

It is not easy to reach generalisable conclusions regarding the overall impact of different types of ALMPs as there are distinct factors determining the effectiveness of programmes in question. Among these factors, there is institutional design of programmes, the rate of unemployment, inactivity rate, labour costs; welfare regime factors such as the level of inequality, working poverty incidence, passive labour market measures (Buric and Mrnjavac, 2017, pp.837-838). However, it is noted that “services, incentives and sanctions work best to move people into employment when there is plenty of work to be hand-quick entry to a job stalks when work is scarce” (Gilbert and Besharov, 2011, p.298). It is also hold that measures characterized by human capital development or skill development might enhance the employment chances of participants in the long-run and that subsidized employment through wage incentives provided to employers can be relatively effective in reducing unemployment though not without limitations and side-effects (Frederiksson, 2020: 6; Eichorst, Marx and Wehner, 2017: 11-18). Bonoli (2010) states that since 1950s ALMPs have been implemented through different policy mechanisms and their role has changed depending on macro-economic setting and political periods. It is the interaction between changing macro-economic context and existing market policies that shape the specific strategies. It is also noted how contextual factors are of significance in the forms that ALMPs take and the effectiveness of relevant policies depend on both target groups and the kind of schemes (Umney, Greer, Onaran and Symon, 2018).

3. Workfare as an Activation Model and Workfarism

A general distinction between social investment approach emphasising human capital development and workfare known as work-first approach is a useful one (Raffas, 2017, Deeming, 2016; Deeming and Smyth, 2015; Daigneault, 2014; Nybom, 2013; Bonoli, 2010; Vis, 2008; Dostal, 2008; Dingeldey, 2007; Barbier and Ludwig-Mayhove, 2004; Rueda, 2015). Social investment approach which shares similarities with the earliest forms of ALMPs (as adopted in Sweden under Rehn-Meidner model) is characterised by a commitment to education and training of workforce but under more restrictive macro-economic conditions (Brodkin and Larsen, 2012; Dostal 2008). Similarly Smyth and Deeming (2015, p.299) point out investment in human capital and objective of full labour market participation as the core characteristics this approach. They also note the ways in which the social investment has been referred by European governments to rebuild the welfare state around the process of activation and work. Several studies show how social investment strategies adopted in countries in Scandinavia and Continental Europe have been relatively effective for long term employment and employability though they are expensive (Raffas, 2017; Dostal, 2008). The Nordic model, human capital development or what is also called flexicurity model (especially in Denmark and the Netherlands) (Deeming, 2013, p.369; Greer, 2011, p.3) gives a due emphasise on investment, on capabilities, skills development in order to support labour with help in transition between jobs, job training and job assistance programmes.

The liberal version, known also as a workfare model, has been dominant especially in the US, the UK and Ireland. Workfare policies were developed in the US within moral underclass and welfare dependency discourses that see unemployment and poverty as a matter of individual behaviour which can be changed through targeted policy interventions (Friedl and Stearn, 2015; Deeming, 2016; Mayer, 2008; Dahl, 2003). Starting from the 1980s conservative new-right ideology attempted to legitimize workfare paradigm on the basis of paternalist discourse of work ethics, deservingness, mutual obligations as the basis of coercive activation measures targeting the poor, unemployed and social assistance recipients (Mestan, 2014; Brodtkin and Larsen, 2013; Mayer, 2008; Rueda, 2015). Various welfare-to-work schemes in the US, the New Deal reforms in the UK during the New Labour government in the early 2000s and later Mandatory Work Activity and Work Programme introduced in 2012 are known examples.

(Wiggan, 2016; Deeming, 2013, pp.368-369; Grover, 2012, Grover (2003). What is called workfare displays more punitive, conditional, disciplinary characteristics of ALMPs as “these polices require participants to engage in some form of employment related activity (e.g job search, updating of CV (curriculum vitae), basic training, unwaged job placements) in exchange for payments and seek rapid integration into employment” (Wiggan, 2015, p.370). However, workfare has come to be defined beyond those programmatic features and implies an activation model serving the re-regulation of labour markets through ALMP measures (Greer, 2011, p.2). Since the 1990s there is a workfarist tendency also in Nordic and Continental European welfare systems adopting a more US style activation (Ylöstalo and Adkins, 2020, p.6). For instance, Germany and France have been among the countries introducing more active policies in labour markets since 1990s to cope with the problem of unemployment. In France, Aubry Law in 1998 during the Jospin government and similar measures in 2009 during the Sarkozy government aimed at sustaining employment through both incentives and conditionalities in labour markets and benefit regime. Hartz IV Reforms in Germany further expanded the scope of active measures in the labour market with coercive and conditional interventions, by reducing the generosity of benefits and tightening eligibility criteria (McGann, Murphy and Whelan, 2020, p.964; Vail, 2007).

Irrespective of different combination of ALMPs and the forms of activation a number of implications can be noted. As stated, activation polices are basically about the participation in paid employment as the main route to access to welfare as against passive welfare transfers. The paradigm is assumed to solve many problems of traditional welfare understanding such as the burden of passive welfare transfers or the welfare dependency (Leibetseder, 2015, pp.551-552; Deeming, 2013, p.365). Passive welfare policies are seen as weakening work ethic and, activating those unemployed and jobless masses are seen as more efficient way of coping with unemployment and promoting flexibility (Peck and Theodore, 2000, p.731). Moreover, especially in workfarist understanding, there is a strong work-based conditionality both undermining the universal, unconditional characteristics of the welfare state as we know it, and transforming the social citizenship to individualized market citizenship (Shutes and Taylor, 2014, pp.204-206). There is also a strong focus on “improving employability” (Peck and Theodore, 2000a, p. 730) as a supply-side strategy to sustain employment and reduce unemployment. Peck and Theodore (2000a) define the notion as “the collection of

worker characteristics, including the attitudes toward work, expectations regarding employment and wages and behaviours both in the labour market and on the job, that are increasingly seen as determinants of employment chances” (p.731).

As Greer (2016) argues the effect of workfare measures go beyond mere individual policy programmes and cover overall measures developed to regulate labour power. Grover (2003: p.18) also takes workfarism as a general shift in welfare understanding rather than individual ALMPs and adds that “workfarism represents a reorientation of social policy to make it more in tune with neo-liberal growth, for example the facilitation of flexible labour market through social policy in the pursuit of a competitive edge in the global markets”. Thus, such measures can be embedded in overall process of welfare restructuring. This process is also conceptualized as the shift from the Keynesian welfare national state (KWSN) to the Schumpeterian workfare post-national regime (SWPR) (Jessop, 1999). This shift was explained with reference to the crisis of both the economic management under Keynesian policies and the Atlantic Fordist economy. Jessop (1999, pp.355-356) states that the SWPR is characterized by three features. First of all, there is a strong emphasis on innovation, flexibility and supply-side policies to promote competitiveness. Secondly, the SWPR represents a workfare regime under which social policies are subordinated to economic requirements. And lastly, because under the SWPR there is growing importance of particular scales over national one (local and global), it is called the post-national. The replacement of KWSN by SWPR is analysed within the framework of ‘regulatory dilemmas of neo-liberal capital accumulation’ (Grover and Stewart, 1999, p.79) through subordination of social policies to the demands of economic policies (Vis, 2007, pp.106-107). Peck (2002, p.342) and Jessop (1997, p.210) note how redistributive social security programmes associated with Keynesian national welfare state were scaled to the extent that such measures were linked to the capacity of national labour markets operating on the basis of the principle of full-employment and gender division of labour. In regulation school this process is evaluated with respect to the rise of workfare state (Dostal, 2008; Vis, 2007; Grover and Stewart, 1999). Transformation of the Keynesian welfare state to Schumpeterian workfare state indicates a systemic change from welfarism to workfarism (Peck, 2002)

Following the conceptual framework developed by Bob Jessop (1999), Peck (2002) and Peck and Theodore (2000b) study activation and workfare model

as a both discursive and regulatory project and in terms of their regulatory functions in labour markets. Welfarism both as a set of policy measures and institutional structure, and a “social contract” crystallised in Keynesian national welfare state form was characterised by specific regulatory functions. These functions are realised through setting entitlement-based citizenship rights, protecting labour (employment and income security measures) and redistributive, unconditional income transfers (Peck, 2002, pp.341-342). Workfare, on the other hand, has meant fast active labour market participation of job-seekers through compulsive or selective interventions. Workfare also has given way a qualitative change in the way we understand social policy by eroding welfare rights and further individualization. Thus, “the status of being on welfare is replaced by the transitory experience of being processed back into work through workfare (Peck and Theodore, 2000b, p.124). Thus, workfare both guarantees “a secure labour supply by resocializing welfare recipients for contingent work (Peck and Theodore, 2000b, p.124). The shift from welfare to workfare should be seen a systemic restructuring of the state and its regulatory functions, and this process is far from being a symmetrical or even one across political contexts.

Thus, the rise of workfare policies or workfarist work-first model has been part of this wider transformation in the sense that workfarism as a regulatory neo-liberalizing project that connects residual benefit transfers to labour market integration and aims to boost employment by undermining the availability of benefit-transfers and activation policies. As a mode of labour regulation, workfare programmes serve to the social reproduction of the contingent labour supply (Peck and Theodore, 2000b, p.134) and “in transferring yet more of the costs and risks associated with contingent employment onto worker themselves welfare may be performing a basic regulatory function in mobilizing a job ready supply of workers for the bottom of the labour market (Peck and Theodore, 2000b, p.135). Workfarism is characterised by additional features including “enforcement of work and work values, low wage dependence, normalization of employment insecurity, active labour market integration, interventionist case management of active subjects, localities as frontline innovators/ deliverers within workfare regimes and reconstitution of welfare users/claimants as job seekers or active economic subjects (Peck and Theodore, 2001: p.124). The spread of workfare can also be conceived of as a multiscale change given the spread of related programmes through transnational policy advocacy and the transfer of implementation functions to local level connected to local labour markets (Peck, 2002, p.342-343).

The systemic changes associated with workfarism might also display a move from welfare state to enabling state, that is, the process within which decommodification functions of the state has been weakened in favour of further recommodification of the labour (Gilbert, 2015, p.43). Even though enabling role of the state is associated with social investment approach and workfare state comes to define neo-liberal, paternalist nature of activation policies both approaches underline the ways that the state takes a considerable role in recommodifying labour (Knotz, 2018; Smyth and Deeming, 2015; Whitworth and Carter, 2014; Dostal, 2008; Vis, 2007; Grover and Stewart, 1999). Recommodification serves to restore the labour market discipline and expand the reserve army of labour for low-wage, contingent work (Greer, 2016, p.6; Grover (2003, p.79). The reserve army effect of various activation programmes and ALMPs is also stated by Wiggan (2015) and Umney et. al (2018). His study on the Mandatory Work Activity Programme and Work Programme in the UK Wiggan explains how the process from “the strategy of development” under Fordism to “a strategy of underdevelopment” under activation paradigm the power of labour is weakened. The strategy of underdevelopment refers to “dis-investment through reductions in wages and the (social) wage as the means to strengthen labour power’s engagement in labour and work (Wiggan, 2015, p.377). The eligibility for social security programmes was tightened under both the Conservative and Labour governments and work-based conditionality was strengthened. (Wiggan, 2015, p.377).

Similarly, Grover (2012) uses the notion of “personalized conditionality” as a means of “active proletarianization” under workfarism. The concept of personalized conditionality is used to describe a new welfare contract between the state and citizens through which citizens are forced to and motivated for participation in paid work by the state itself. The notion has some behavioural implications given the ways in which the conditionality is used to discipline and even criminalize the jobless people who are held responsible for their worklessness (Grover, 2012, p.294).

4. Workfare as a Fast-Policy Strategy

As pointed out before, workfare measures have been characterized by specific regulatory functions such as activating jobless masses for insecure work, work compulsion, individualization of welfare benefits through decollectivization, enhancing flexibility in labour markets. All these functions have been in accordance

with a neoliberal growth strategy (Peck, 2002, p.356; Grover (2003, p.23). The policy discourse to justify ALMPs by governments of different ideologies and international policy communities relies on both efficiency issues related to the policy design and implementation and moral ones which contempt passive welfare measures. The expansion of activation is also related to the ways in which the neo-liberal ideology has managed to “neutralize” and “de-politicize” activation related arrangements as global “fast policy strategies” for particular problems (Peck, 2002, p.346).

The detailed debates on the notion of neo-liberalism is beyond the scope of this study yet the neo-liberal critique of the state welfare, social and labour market policies is a fact. Both Peck (2002; 2011) and Peck and Theodore (2001; 2010a; 2010b) attempts to understand neoliberalising nature of fast-policy systems and take the workfare as one of the examples of fast policy development. They also ask the question of why and how some policies become a leading model and travel across jurisdictions. They add that “it is those policies which affirm and extend dominant paradigms and which consolidate powerful interest, are more likely to travel” (Peck and Theodore, 2010b, p.170). According to Peck, Theodore and Brenner (2012: p.269), today’s transnational fast policy strategies give way to further neoliberalization which refers to “a historically specific, unevenly developed, hybrid patterned tendency of market disciplinary regulatory restructuring”. And the process is accompanied with fast policy strategies as part of a transnational policy making (Peck et al. 2012, p.273). Fast policy strategies are enhanced in accordance with neoliberal policy understanding and identified with respect to “technocratically essentialized, best-practice policy development-jurisdictions engage in increasingly energetic forms of rapid appraisal, extra-local lesson drawing, technocratic modelling and accelerated reform, actively enabled by sprawling network of policy intermediaries and entrepreneurs” (Peck and Theodore, 2010a, p.195). There are very specific examples of fast-policy developments including conditional cash transfers (CCTs), global poverty strategies, workfare programmes and the recent social investment paradigm. Despite the specific policy interest of each policy programme they all share a common concern of active welfare notion. Besides, they all share the main policy tendencies of behavioural intervention (Deeming, 2013), and fast-policy making, and fast-policy strategies are assumed to be potential global models and best policy practices, which are technocratically designed, and ready to be imported to or replicated in other socio-political contexts (Peck et al., 2012; Peck, 2011a, p.177; Peck,

2011b; Peck and Theodore, 2010a). With respect to the issues of policy-making and policy transfers, fast policy strategies reveal how transnational policy actors of international institutions, global policy entrepreneurs, local level policy actors and governments are involved in policy design, transfer and implementation. This is why fast polices are featured by “transnationalization” and “cosmopolitization” of policy actors and actions (Peck et al. 2012, p.280). For instance, conditional cash transfers and global poverty management programmes are known examples displaying the policy role of the World Bank especially in the Mexican programmes of Oportunidades (providing funds, evaluations, organizing workshops or knowledge transfers). A similar involvement is noted in Brazilian programmes of Bolsa Familia and other conditional cash transfer programmes in the Global South. In many respects, CCTs have become transnational paradigm of global poverty management which were innovated and further developed in particular policy-contexts under the ideological influence of “Washington consensus of free market ideology” (Peck and Theodore. 2010a, p.204).

Given such examples, fast policy strategies can be evaluated with respect to the recent rise of evidence-based policy making in social policy and labour market policies. The idea of best-practice which can be imported to, replicated and successfully implemented in any policy context relies on the pragmatic policy understanding of policies informed by evidence or “ideas that work” (Deeming, 2013: Peck, 2011a, p.177). The fast-policy models can be seen as “fast moving”, “silver-bullet policies” which are used to realize pre-defined solutions across distinct policy contexts (Peck et al. 2012, p.281). In welfare and labour market polices the evidence informing and guiding effective models which will be followed can be gathered through ‘the use of soft infrastructure’ such as expert-led conferences, resource banking, cosmopolitanization of policy actors and actions, and continuing privatization of policy experts and delivery systems (Peck, 2011a, p.177; Peck et. al., 2012, p280). Within fast policy systems policy models, ideas and technologies travel over jurisdictions while adopting best practices and those measures that work elsewhere become mobile.

Even though the impact of fast-policy strategies and models cannot be reduced to their functional realization of neo-liberalism they are of significance in further deepening of neo-liberalization. These strategies evolve and develop through continuous policy experimentation and policy innovation given the crisis driven and crisis-induces character of neo-liberalism. In other words, these models evolve

by learning and failing forward (Peck et al., 2012, p.274). Failed policy measures initiated to further neo-liberalization are followed by renewed strategies. As Peck (2002, p.350) argues “the fact that sustainable solutions to the problems of poverty, social exclusion, unemployment seem to lie outside the neoliberal policy repertoire serves, if anything to enervate rather than stall this process. And the more that programmes underperform, the tougher and more impatient the political rhetoric seem to become”.

Nevertheless, the innovation and transfer of fast policy knowledge, discourse, technology, governance and policies, and their implementation do not necessarily mean a simple policy convergence. Even though successful policy experiments are promoted as global policy models, that is, models that can work in any policy context (Peck and Theodore, 2010a: 206) a policy convergence or successful, technocratic replication of so called global models cannot be the case for two reasons. First of all, these models are not simply borrowed from one particular policy context to another but they are ‘re-shaped’, ‘co-produced’ by diverse actors of expert communities and governments, and mediated by international institutions and cosmopolitan policy actors (Peck, 2011a). And Peck (2011a) states “global policy models can be seen as mobile contestation of preferred policy-making rationalities. They are carriers of multilaterally endorsed presumption, and not just road-tested techniques. As such they do not simply provide new solutions for old problems; they enable those problems to be reconceptualised, reformulated and reformatted” (pp.177-178). Secondly, despite the strong tone of global policy models, policy outcomes and implementation are embedded in particular socio-economic and political contexts. The effect and implementation of models are locally and contextually bound and hence the import of policies follows an uneven development. For those reasons, the technocratic design, transfer and implementation of transnational fast policy strategies serve to depoliticize and neutralize their neoliberalizing effect by disembedding and decontextualizing policy models (Peck et al., 2012, p.282; Peck, 2011a, p.178; Peck and Theodore, 2010a, p.206; Peck, 2002, p.348).

The development of neoliberalizing policy strategies such as welfare to work programmes highlight the ways in which the position of the state is redefined in relation to its role in its enhancing of neoliberalism as a class project (Peck et al., 2012, p.275). There are two parallel developments as the state has assumed relatively limited role in some policy fields like redistributive welfare policies and

withdrawn from others, but actively engaged in fast policy developments and their implementation such as activation reforms (Jessop, 2012, p.41).

Activation measures and workfare type of ALMPs are typical fast-policy examples. As stated, emerged as a programmatic critique of welfarism in particular localities in the US work-first ALMPs were transformed into workfarist paradigmatic attack against welfare state. Starting from the early 1990s, the process of welfare state restructuring has also been accompanied with the import of the US style activation to mainly liberal welfare regimes and then even to the universalistic Nordic countries. Welfare to work programmes in the UK exemplified the Americanization of labour market reforms and further consolidated the conditionality and mandatory work compulsion weakening collective welfare rights in the country (Peck and Theodore, 2001: 428). However, the import of workfare-like practices has not been limited to particular localities rather workfare has been supported as a global policy fix to long standing problems. Peck (2002, p.348) explains both that “local success stories” of workfare has been the result of particular conjunctural and contingent dynamics such as “a dynamic labour market, favourable socio-economic conditions, a supportive institutional environment”, and that then workfarism has come to be a ‘hegemonic policy package’ which is de-contextualized and naturalized. This has partly been achieved by a deliberate political attempt to redefine the problems that ALMPs have been addressed to, that is, redefinition of unemployment, joblessness or poverty in terms of stigmatizing and criminalizing discourse of welfare dependency, individual characteristics of those possessing anti-social behaviour (Peck et. al, 2012, p.282; Peck and Theodore, 2010a, p.206; Peck, 2002, p.343). The global policy discourse of workfarism has served to justify attempts of behavioural modifications of individuals or families through work compulsion, incentives and work ethics. As a fast policy development, workfare has been a case of a series of policy experimentation, accompanied with ‘policy failure’, ‘reform evaluation’ and ‘re-evaluation’ (Peck and Theodore, 2001, p.436).

The recent policy debates on the social investment perspective within an inclusive growth agenda can be assessed as the product of this continuous experimentation and evaluation. Following the 2007-2008 financial crisis, the social investment concept was used as programme package within which the state has assumed an enhanced role in the field of social policy, especially in ensuring that adequate investment is secured in policies ranging from child welfare,

family policies or social care. One of the distinguishing facets of social investment agenda is its being a child-centred and family friendly perspective. Social investment understanding is seen as underlining the productive side of social policies as distinct from redistributive side of welfarism and the welfare state (Smyth and Deeming, 2016, p.677). As distinct from the dominance of neo-liberalism, social investment perspective within an inclusive growth agenda is assumed to bring back to social policy such as social inclusion and social cohesion but not through Keynesianism but with paid employment as the best ways for families to secure their own welfare (Jenson, 2015, pp.45-46) ALMPs are still at the centre of these policy discussions. There has been a consensus at global level with respect to the potential benefits of this agenda commonly shared by the OECD, the European Union, the UN, the ILO and the World Bank (Jenson, 2015, pp.49-51). These policy concerns on social investment perspective reveal how global policy models evolve, hybridize and “re-connect distinct sites of policy making” (Peck et. al., 2012, p.283) because “the new generation of social investment strategies recalibrates these arguments, substituting incentives for sanctions, participatory co-management for state-led delivery, and social inclusion for labour force attachment-potentially, as indicators of a new form of depoliticized, social policy statecraft in which prescriptive, technocratically stylized, and mobile solutions assume increased significance” (Peck et. al., 2012, p.283).

Since the early 1990s, what is called “the politics of depoliticization” (Burnham, 2001) has come to dominate the ways social policies are made, developed and implemented. The notion is defined as “the process of placing at one remove the political character decision making” (Burnham, 2001, pp.136-137), that is, both as an ideology and the change in the ways that policy making is realized. The notion hides the political character of policy-making process and reduced it to a technocratic issue through a tendency to individualization, individual responsibilities, the growing emphasis on efficiency, effectiveness and “ideas that work” which closes the decision making process the conflicting relation between political actors (Busso, 2017, pp.421-423).

5. Conclusion

One of the significant repercussions of the process of welfare state restructuring has been the spread of active welfare understanding within which citizens are expected to take more responsibility for their own welfare mostly through private

solutions (Page, 2012). The rise of social investment approach, the persistent use of workfare strategies, significance attached to active labour market policies and paid work as the key path for social integration and social inclusion are specific examples of active welfare understanding. Such an understanding can also be formulated through a due focus on the “productivist” side of social policy within which social policy is seen as a productive factor especially within a social investment perspective (Jenson, 2015; Smyth and Deeming, 2016). However, both in social investment approach and workfarist agenda welfarism, as we know it historically, comes to an end (Peck, 2002).

In the last three decades, ALMPs have been the key policy reference for the distortions in labour markets. The impact and effectiveness of many programs that ALMPs cover have been subject to relevant studies. Regardless of the impact of individual programmes, this study has attempted to focus especially on work-first model of ALMPs which has a strong emphasis on rapid labour market attachment. It has been suggested that workfare measures cannot be reduced to mere policy prescriptions developed to cope with unemployment, poverty or joblessness. These policies should be seen by their regulatory functions in the process of transition to welfarism to workfarism. Policy recommendations such as work compulsion, readiness for paid job with the discourse of welfare dependency or work ethics serve to enhance market discipline, flexibility and contingency in labour markets which further secure a disciplined labour supply within a neoliberal growth strategy.

This paper underlines that workfare policies are one of the cases of fast policy models. These models are neoliberalizing and have a potential to assume a transnational facet. Fast policy strategies are the product of the process of a policy making with the involvement of cosmopolitan actors, international institutions and neoliberal governments and technocrats who attempt to de-contextualize, depoliticize and essentialize the policy attempts and reforms which are essential for managing crisis-driven nature of neoliberalization. What is distinctive about fast policy models which travel as “best practices” and “silver bullet” policies are their replacement of previous structural adjustment programmes imposed by the actors of the Washington consensus. Fast policies reflect “soft discipline” of “policies informed by “evidence” or “ideas that work” as models (Peck et.al, 2012, pp.283-284).

Workfare programmes as distinct field of welfare state restructuring and regulatory strategies share characteristics of fast policy development given that these measures have been developed and continuously reformulated in order to respond to various regulatory policy goals of cost-containment, reducing benefit dependency, decollectivization of social assistance, rapid labour market integration, activating unemployed and poor households or enhancing flexibility in labour market (Peck, 2002, pp.352-356; Peck and Theodore, 2001, pp.436-437). Policy influence of workfarism is related to the ways that it has been supported by transnational policy advocates and its realization over distinct jurisdictions. Besides, fast-policy models like workfare offer a specific way of formulating policy problems and solutions, that is, for example, through the use of the discourse of growing welfare dependency and the need to activate those welfare dependants (Peck and Theodore, 2010a: pp.171). Even though workfare programmes are embedded in particular contexts their success as a model is partly related to the methods serving to generalize, essentialise, decontextualise, disembed and reproduce workfarism across different jurisdictions. The theoretical and policy discussions on social investment might be seen as by product of this continuous process of failing forward and designing new innovative programmes which might work. Social investment as a policy innovation that emerged in the Global South and have been adopted by governments of different ideologies have been endorsed at global level by international institutions (Jenson, 2015).

In further understanding of the question of how neo-liberal policy models travel from one jurisdiction to another the conceptual framework of fast policy development is a valuable contribution. In their analysis on policy transfer, Peck and Theodore (2012, 2010b) propose a “policy mobility” and “policy mutation” approach as a critique of orthodox theoretical perspectives on the question of policy transfer which reduces the policy transfer process to the actions of rational policy actors. Policy mobility approach highlights the necessity of contextualizing policies and how policies are “socially and institutionally constructed while travelling” (Peck and Theodore, 2010b, p.170). In further analysis of how several reforms which introduce systemic, market-oriented changes in the sphere of welfare have been followed as best practices across different contexts the policy mobility and mutation approach is a significant one.

REFERENCES

- Barbier, J.C., Ludwig-Mayerhofer, W. (2004), "Introduction: The Many Worlds of Activation", *European Societies*, 6(4), 423-436.
- Bonoli, G. (2010), "The Political Economy of Active Labour-Market Policy", *Politics and Society*, 38 (4), 435-457.
- Brodtkin, E.Z, Larsen, F. (2013), "Changing Boundaries: the Policies of Workfare in the U.S and Europe", *Poverty and Public Policy*, 5 (1), 37-47
- Buric, S. B., Mrnjavac (2017), "Active Labour Market Policy Expenditure: What Affects It? Evidence from Nine OECD Countries", *Economicky Casopis*, 65 (9), 834-855.
- Burnham, P. (2001), "New Labour and the politics of de-politicization", *British Journal of Politics and International*, 3(2), 127-149.
- Busso, S. (2017), "The De-politicization of Social Policy as the Time of Social Investment", *The Open Journal of Sociopolitical Studies*, 10(2), 421-447.
- Dahl, E. (2003), "Does workfare work? The Norwegian experience", *International Journal of Social Welfare*, 12, 274-288.
- Deeming, C. (2013), "Trials and Tribulations: the Use and the Misuse of Evidence in Public Policy", *Social Policy and Administration*, 47 (4), 359-381.
- Deeming, C. (2016), "Rethinking Social Policy and Society", *Social Policy and Society*, 15 (2), 159-175.
- Daigneault, P. (2014), "Three Paradigms of Social Assistance", *Sage Open*, 1-8.
- Dingeldey, I. (2007), "Between workfare and enablement-The different paths to transformation of welfare state: A comparative analysis of activating labour market policies", *European Journal of Political Research*, 46, 823-851.
- Dostal, J. M. (2008), "The workfare Illusion: Re-examining the Concept and the British Case", *Social Policy and Administration*, 42 (1), 19-42
- Eichhorst, W., Marx, P., Wehner, C. (2017), "Labour Market Reforms in Europe: Towards More Flexicure Labour Markets", *Journal of Labour Market Research*, 51 (3), 1-17.

- Eichhorst, W. Konle-Seidl, R. (2016), "Evaluating Labour Market Policy", IZA Discussion Papers, No: 9966, Institute for the Study of Labour, Bonn, 1-16
- Frederiksson, D. (2019), "Reducing Unemployment? Examining the Interplay Between Active Labour Market Policies", *Social Policy and Administration*, 55, 1-17.
- Friedli, L. ,Stearn, R. (2015), "Positive affect as coercive strategy : conditional-ity, activation and the role of psychology in UK government workfare programmes", *Critical Medical Humanities*, 41, 40-47.
- Gilbert, N. (2015), "Restructuring the Mixed Economy of Welfare: Three modes of privatization", *European Policy Analysis*, 3(1), 41-55.
- Gilbert, N., Besharov, D. (2011), "Welfare states amid economic turmoil: adjusting work oriented policy", *Policy and Politics*, 39 (3), 295-308.
- Greer, I. (2016), "Welfare reform, precarity and the re-commodification of labour", *Work, Employment and Society*, 30:1, 162-173.
- Grover, C., Stewart, J. (1999), "Market workfare: Social Security, Social Regulation and Competitiveness in the 1990s", *Journal of Social Policy*, 28 (1), 73-96
- Grover, C. (2003), "'New Labour', welfare reform and the reserve army of labour", *Capital and Class*, 79,17-23.
- Grover, C. (2012), "'Personalised Conditionality': Observations on active proleterianisation in late modern Britain", *Capital and Class*, 36 (2), 283-301.
- Jenson, J. (2016), "Broadening the Frame: Inclusive Growth and the Social Investment Perspective", In S. McBride, R. Mahon and G. W.Boy-chuk (Eds.), *After'08: Social Policy and the Global Financial Crisis*, Vancouver: UBC Press, 40-58.
- Jessop, B. (2010), "The return of the national state in the current crisis of the world market", *Capital and Class*, 34 (1), 38-43.
- Jessop, B. (1999), "The Changing Governance of Welfare: Recent Trends in its Primary Functions, Scale, and Modes of Coordination", *Social Policy and Administration*, 33 (4),348-359.
- Kluve, J. (2010), "The effectiveness of European active labour market programs", *Labour Economics*, 17, 904-918.

- Knotz, C. M. (2018), "A rising workfare state? Unemployment benefit conditionality in 21 OECD countries, 1980-2012", *Journal of International and Comparative Social Policy*, 34 (2) ,91-108.
- Leibetseder, B. (2015), "Activation in the Austrian Social Assistance Scheme-Unproductive Pressure and Low Support", *Social Policy and Administration*, 49 (5), 549-570.
- Mayer, V. (2008), "Crafting a New Consensus on Welfare Reform: Redining Citizenship, Social Provision, and the Public/Private Divide", *Social Politics*, 15 (2), 154-182.
- McGann, M., Murphy, M. and Whelan, N. (2020), "Workfare redux? Pandemic unemployment, labour activation and the lessons of post-crisis welfare reform In Ireland", *International Journal of Sociology and Social Policy*, 40 (9/10), 963-978.
- Mestan, K. (2014), "Paternalism in Australian welfare policy", *Australian Journal of Social Issues*, 49 (1), 3-22
- Nybom, J. (2013), "Activation and coercion among Swedish social assistance claimants with different work barriers and socio-demographic characteristics: What is logic?", *International Journal of Social Welfare*, 22, 45-57
- Page, R. M. (2012), "Social Democracy", In P. Alcock, M. Margaret, S. Wright (Eds.). *The Student's Companion to Social Policy*, Oxford: Wiley-Blackwell: 70-76
- Peck, J., Theodore, N., Brenner, N. (2012). "Neoliberalism Resurgent? Market Rule after the Great Recession". *The South Atlantic Quarterly*, 111 (2), 265-288.
- Peck, J., Theodore, N. (2012), "Follow the Policy: A Distended Case Approach", *Environment and Planning A*, 44 (1), 21-30.
- Peck, J. (2011a), "Global Policy Models, Globalizing Poverty Management: International Convergence or Fast-Policy Integration", *Geography Compass*, 5/4. 165-181.
- Peck, J. (2011b), "Geographies of Policy: From Transfer-diffusion to mobility-mutation", *Progress in Human Geography*, 35(6), 773-797.
- Peck, J., Theodore, J. (2010a), "Recombinant workfare, across the Americas: Transnationalizing "fast" social policy", *Geoforum*, 41, 195-208.

- Peck, J. Theodore, N. (2010b), "Mobilizing policy: Models, methods, and mutations", *Geoforum*, 41, 169-174.
- Peck, J. (2002), "Political Economies of Scale: Fast Policy, Interscalar Relations, and Neoliberal Workfare", *Economic Geography*, 78 (3), 331-360.
- Peck, J., Theodore, N. (2001), "Exporting workfare/importing welfare-to-work: exploring the politics of Third Way policy transfer", *Political Geography*, 20, 427-460.
- Peck, J., Theodore, N. (2000a), "Beyond 'employability'", *Cambridge Journal of Economics*, 24, 729-749.
- Peck, J., Theodore, N. (2000b), "'Work first': workfare and the regulation of contingent labour markets", *Cambridge Journal of Economics*, 24, 119-138.
- Raffass, T. (2017), "Demanding Activation", *Journal of Social Policy*, 46 (2), 349-365.
- Rueda, D. (2015), "The State of the Welfare State: Unemployment, Labour Market Policy, and Inequality in the age of Workfare", *Comparative Politics*, 47 (3), 296-314.
- Scarano, G. (2020), "Alternative models of activation policies: the experience of public oriented services", *International Journal of Sociology*, 40 (3/4), 382-408.
- Shutes, I., Taylor, R. (2014), "Conditionality and the Financing of Employment Services-Implications for the Social Divisions of Work and Welfare", *Social Policy and Administration*, 48 (2), 204-220.
- Smyth, P., Deeming, C. (2016), "The 'Social Investment Perspective' in Social Policy: A Longue Duree Perspective", *Social Policy and Administration*, 50 (6), 673-690.
- Umney, C., Greer, I. Onaran, Ö., Symon, G. (2018), "The state and class discipline: European labour market policy after the financial crisis", *Capital and Class*, 42 (3), 333-351.
- Wiggan, J. (2015), "Reading active labour policy politically: An Autonomous analysis of Britain's Work Programme and Mandatory Work Activity", *Critical Social Policy*, 35 (3), 369-392.

- Vail, Mark. I. (2008), "From 'welfare without work' to buttressed liberalization': The shifting dynamics of labour market adjustment in France and Germany", *European Journal of Political Research*, 47,334:358.
- Vis, B. (2007), "States of welfare or states of workfare? Welfare state restructuring in 16 capitalist democracies, 1985-2002", *Policy and Politics*, 35 (1), 105-122.
- Whitworth, A., Carter, E. (2014), "Welfare to Work Reform, Power and Inequality: FOM Governance to Governmentalities", *Journal of Contemporary European Studies*, 22 (2), 104-117.
- Ylöstalo, H. Adkins, L. (2020), "Economizing the political: Workfare reform in strategic management mode", *Current Sociology*, 00 (0), 1-19.

8

LONELINESS: FROM INDIVIDUALISTIC LONELINESS TO WORKPLACE LONELINESS

Sevda Kose¹, Arzu Özsoy Özmen²

Abstract:

Loneliness is a central social phenomenon which is defined as a negative feeling associated with the difference between a person's desired and actual social relationships. Loneliness affect people of all cultures and ages. Despite its universality, loneliness is a complex experience which is difficult to conceptualize due to its subjective nature. Experiences of loneliness differ between individuals. Loneliness is a universal human experience which speaks to our deep human need to connect with one another and the fundamental role fulfilling social and emotional relationships have for good human health and well-being. People have started to live more isolated from others, begin to live having fewer children, divorcing more often, and living further away from friends and family because of education and careers so on different causes. These developments all contribute to people feeling socially excluded and, consequently, lonely. Moving away from loneliness not only contributes to the psychological well-being of the individual, but also ensures to integrate with the organization as an employee and increase organizational efficiency. It is not inevitable for the emotionally lonely person to isolate himself and to evolve into organizational loneliness in the workplace. For this reason, examining loneliness in work life will contribute to the literature both individually and organizationally.

Key Words: Loneliness, Workplace Loneliness, Emotional Loneliness

1 Kocaeli University

2 Kocaeli University

1. Introduction

The incentive healthy interpersonal relationship is an integral part of any workplace, and in many cases workplace friendships have a crucial meaning for people who are unable to make friendship in social life.

In generally loneliness reflect a break in social interaction and characteristics of interpersonal question. Loneliness is related a series of negativity at both individual and organizational level. It can be mentioned that shyness, depression, anxiety, low self-esteem, hostility and pessimism is associated with individual level. Nowadays working conditions are becoming worse and complex due to the rising competition. These conditions impel people to be more individualistic and competitive and also cause loneliness. In the literature, it is seen that loneliness is mostly discussed in terms of psychology. However, loneliness can lead to problems that can cause deep traces in work life as well as social traces. Therefore, in this study, loneliness will be defined as psychological perspective and then it will be discussed loneliness in workplace. The meaning of the loneliness in the work life is so crucial. And also studying workplace loneliness can therefore give us insight into communication or interpersonal problems in the workplace and signal the manifestation of negative organizational predictions (Wright, Burt & Strongman, 2006, p.59). It is possible that loneliness leads to social withdrawal behavior and also loneliness in organizational level has a negative effect on the attitudes of employees, encouraging low organizational commitment and the desire to withdraw from the organization (Wright, 2005, p.115).

2. The Concept of Loneliness

The history of studies about emotions is fairly new. Nowadays, the phenomenon of loneliness is at the center of the public and political sphere. Although history of studies about emotions is new, but the history of loneliness is not new. The fear of rejection has been also existed in prehistoric times. Loneliness can also be seen in Greek mythology and themes. In addition, Aristotle discussed humans as social animals that need friendship. On the other hand, Hobbes described human life as not only boring, wild and short but also lonely. It is known that philosophers such as Descartes, Nietzsche and Sartre wrote extensively about loneliness (Peralman & Peplau, 1998, p.571).

When looking description of loneliness, different explanations can be encountered. Loneliness, which is a so complex emotion, is a deterrent psychological factor that occurs when basic and social needs are not adequately met (Cacioppo, 2006, p.1055). Identifying the causes and the consequences of loneliness has become the subject of some disciplines. Loneliness has also taken its place in the fields of psychology, sociology and social policy for a long time. The British Office for National Statistics has defined loneliness as “the bomb of today”. Another definition of loneliness is the lack of psychological, social or social relationships (Rokach, 2016) Loneliness is the perceived dissatisfaction or deficiency in the quality or quantity of an individual’s social interaction (Yang & Victor, 2011, p.1382).Loneliness is perceived as an unpleasant situation that an individual encounters in his life. It is possible for individuals to feel the loneliness caused by the lack of social environment as well as the loneliness experienced as a result of being physically confronted with this unpleasant situation (Aytaç, 2012).

Loneliness is the individual’s perception of deprivation related to meeting social needs and the existence of social relations (Ernst & Cacioppo, 1999,p. 1). Loneliness, which occurs when a person’s social network is quantitatively or qualitatively inadequate, is an uncomfortable situation (Peplau, 1981, p.31).

In summary, many different definitions of loneliness, which has been studied so much, have been made. The first common point in these definitions is that loneliness is not a quantitative problem, but rather a qualitative problem. Secondly, loneliness is stated as a subjective experience in definitions. Thirdly, loneliness was defined as an experience that is unwanted, tried to be avoided, and associated with negative emotions such as anxiety, anger, sadness, and stress, and its positive relationship with mental symptoms such as depression and anxiety disorders was emphasized in related studies (Doğan, Çetin & Sungur, 2009, p.272).

3. Theoretical Framework of Loneliness

While social scientists attribute the emergence of loneliness to the industrial revolution, which has an effect on the change of the existing social order and the disintegration of the family, they also attribute to the rise of individuality. There are three basic theories about loneliness: socio-emotional theory, existential theory and cognitive theory.

First theory of loneliness is existential theory. Existential theory recognize that loneliness is inherent in humanity. According to the existential theory, loneliness is thought of as an intolerable emptiness, sadness, longing, as a result of one's basic uniqueness of being human. Antecedents of the existential theory see not only loneliness as a loss of meaning and self-identity but also a loss of social contacts. Moustakas argues that loneliness stems from the existential awareness that we are alone in life. It is stated that the correct answer to this awareness is to accept the situation and overcome loneliness (Cited in Davies, 1995). In addition, it is claimed that loneliness provides a more positive growth process. The individual must have an active relationship with loneliness. Moustakas distinguishes awareness of loneliness from fear of loneliness. According to Moustakas, "fear of loneliness is a common emotion in contemporary society. The individual now participates in the formation and production of vital, familial and social needs. Modern man dislikes friendship, the support and protection of neighbours" (Moustakas, 1961, p. 25). Moustakas defines modern life as an interaction based on certain behavioral patterns rather than the actual interaction of individuals. People do not hide behind a curtain and interact with each other by lowering their walls. It is precisely the absence of this interaction that causes the fear of loneliness (Moustakas, 1961).

The other important theory is cognitive theory. According to the cognitive theory, loneliness arises as a result of the dissatisfaction perceived by the individual in social relations. Cognitive theory has suggested that loneliness occurs when the individual perceives the difference between the social relations he desires and experiences (Peplau & Caldwell, 1978, p.211). Individuals make negative attributions about the causes of their loneliness and may perceive this situation as unchanging (Peplau, Miceli & Morasch, 1982). People do not want to describe themselves as alone. Loneliness is considered very important for an individual's self-image and self-presentation. According to cognitive theory, even though lonely people tend to have fewer social relationships compare to non-lonely people, the determinant of loneliness is dissatisfaction with existing social relationships. It is doubtful whether people will describe themselves as lonely unless there are cognitive clues. For example, cognitive indicators include a conscious demand for some kind of personal relationship or desire for tighter social interaction. For this reason, loneliness can be reduced or increased by changing a person's personal subjective standards for social or close relationships (Wright, 2005, p.21). Whether the person feels lonely or not is also important in evaluating loneliness.

For example, if a person feels lonely but does not perceive this situation as a threat to their psychological well-being, then loneliness is not a distressing situation for the person and the person probably does not feel alone. In this case, the inconsistency between the desired social relationship and the realized social relationship is very small. According to the cognitive theory, loneliness is a sad or painful situation because feeling lonely or isolated represents the negative inconsistency in the individual's social environment. For this reason, it is stated that evaluating loneliness is an important cognitive basis for determining loneliness and coping with it (Lazarus, 2006, p. 92).

Finally we can examine socio emotional theory. This is another important theory about loneliness. This theory tends to attribute the onset of loneliness to the individual's deficiencies in social skills. According to this perspective, social skills and social competence are necessary to establish and develop close and social relationships. Thus, the feeling of loneliness can be reduced or prevented (Jones, Hobbs & Hockenbury, 1982, p.684). It is stated that positive behavior patterns and qualities in social interaction are important in preventing loneliness. The lack of social interaction may lead to the display of behaviors aimed at reducing rather than increasing interaction with people. There may be a lifelong cycle of defeat that greatly increases the susceptibility to loneliness. Conceptually, the effect and result of loneliness can be the same thing. For example, low self-esteem causes loneliness and loneliness can cause low self-esteem (Killien, 1998).

It is stated that lonely individuals are generally stigmatized. Weiss (1973) argues that individuals tend to see lonely individuals as individuals who want to be rejected, and states that stereotypes are used as lonely people are unattractive, shy, intentionally reclusive, selfish, self-pitying people (Weiss, 1973, p. 12). As a result, people may choose not to be alone for themselves or others. In addition, Weiss expressed loneliness as a reaction to the absence of certain types of relationships. Weiss believes that that loneliness is caused by six types of deficiencies such as "attachment": being in a relationship where you get the feeling of trust and security, "social integration": having a network of relationships, opportunity for nurture: holding oneself responsible for the well-being of another, "reassurance of value": relationships where the person's abilities and skills are taken into account; "reliable alliance": relying on help from someone else; "guidance": getting advice from others (Weiss, 1973).

Weiss (1973) theorized that loneliness is a response to the absence of a particular social provision or a constellation of them. Thus, he proposed that underlying the loneliness of emotional isolation (emotional loneliness) is the social provision of attachment, whereas underlying the loneliness of social isolation (social loneliness) is the social provision of social integration. He speculated that all resulting loneliness syndromes are characterized by a yearning for relationships that motivate the individual to attain the missing provisions.

The social provisions are distinct from loneliness in that they reflect specific relational needs emanating from relationships. On the other hand, loneliness reflects the subjective evaluation of actual and desired levels of satisfaction with one's relationships. Loneliness is a global evaluation of relationships across all relational needs (Di Tommaso & Spinner, 1997, p.417).

4. Types of Loneliness

There are different studies on the types of loneliness. Loneliness can be divided into emotional loneliness and social loneliness. According to Weiss, loneliness is an emotional isolation. He stated that this situation is caused by the absence of a close friend, lover or spouse and is generally experienced similar to separation anxiety. Emotional loneliness is manifested by feelings of restlessness, anxiety, and emptiness (Weiss, 1973). Social loneliness is a response to the loss or absence of meaningful friendship and sense of community. Individuals who are socially lonely experience distress and a sense of social insignificance. People suffering from social loneliness lack a sense of belonging to a social group and question their ability to relate to others, doubting whether they really belong to a social group (Rokach, 1985). While emotional loneliness is related to one-to-one relationships, social loneliness is related to desired relationships with groups with similar concerns (Wright, 2005, p.24). It is stated that developing both emotional and social relationships is important to prevent loneliness.

Another type of loneliness is handled according to the duration of loneliness. Short-term (state loneliness) is loneliness versus long-term (trait loneliness). Short-term loneliness is more specific and situation-specific. Compared to state loneliness than trait loneliness, it is argued that people who are constantly alone have lower social skills, tend to attribute their loneliness to unchanging and undesirable aspects of their personality, and are more likely to have difficulty in overcoming

their social deficiencies (Pearlman & Peplau, 1998, 574). For many people who experience short term of loneliness attacks, loneliness is often treated as a condition based on new situational features. This form of loneliness is time-limited and is experienced in a particular social situation or environment. If there is a situation in which most people would feel lonely, such feeling alone is an expression of a reaction to the social environment. For example, it is stated that first year university students experience state loneliness in the first year (Wright, 2005, 26). Persistent loneliness, on the other hand, is called chronic or long-term loneliness (trait loneliness) and affects the individual across temporal and situational contexts. Individuals who are essentially lonely tend to be alone for long periods of time and are also more prone to suffer and suffer from multiple loneliness (Suedfeld, 1987).

5. The Different Perspective of Loneliness: Workplace Loneliness

What makes an individual feel lonely in work life is actually the existence of potential relationship deficiencies in the workplace, and the fact that there are great differences in the perception of these relationship deficiencies affects loneliness in work life. Loneliness at work may manifest as distress caused by the perceived lack of good quality interpersonal relationships in a work environment. The negative inconsistency between the actual and desired relationship in the workplace and the inability to correct this imbalance may lead to feelings of loneliness. (Wright, Burt & Strongman, 2006, p.59).

Workplace loneliness is different from general loneliness and can only be seen in the work environment. There are subtle but important differences between the concept of loneliness and the concept of workplace loneliness (Wright, Burt & Strongman, 2006, p.59). An individual who is happy in his life outside of his working life, does not feel lonely, can establish satisfactory and healthy relationships with his friends in his social environment, may feel lonely and excluded because of the problems he encounters in organizational life. In other words, an individual who has very satisfying and healthy relationships in his daily life and does not experience feelings of loneliness may experience difficulties in establishing social relations and receiving social support from the workplace environment. This situation may cause the individual to experience feelings of loneliness and exclusion in work life (Doğan, Çetin & Sungur, 2009, 272). For an individual who experiences the feeling of loneliness and exclusion, the feeling

of loneliness in working life is almost as dangerous as a disease or a social disaster for that organization and also for the individual. Because, the individual's commitment to the workplace decreases, he feels deprived of the support of his colleagues and manager, and the individual also experiences physical and individual exhaustion (Zumaeta, 2019). This situation may lead to the questioning of the effectiveness and efficiency of the organization. Loneliness in work life is used not only to make sense of how individuals feel, but also to reveal the effects on their work productivity levels (Özçelik & Barsade, 2011, p.1). In addition to this, work life is a dynamic area where economic pressures, competition, long working hours, uncertainty, unequal treatment and discrimination which occur secretly and implicitly. These risks and vulnerabilities in work life cause the individual to become lonely and experience loneliness in work life (Papa, 2020, 36). The cost of the employee feeling alone in the working environment will be very terrible. In the event that without preventing loneliness, individual productivity will decrease and organizational consequences will also occur. While loneliness cause stress in the organization, and also can reduce the job satisfaction and at the same time have a negative effect on organizational commitment. Loneliness in work life will not only harm the daily routine of the employee, but also lead to a decrease in the employee's performance.

6. Empirical Studies Related Workplace Loneliness

Despite the prevalence of studies on loneliness, the number of studies on workplace loneliness is quite limited (Wright, Burt & Strongman, 2006, 60). When the literature is examined, it is seen that workplace loneliness is handled by relating it to the following subjects; organizational commitment (Stoica, Brate, Bucuță, Dura & Morar, 2014; Wright, 2005; Chan & Qui, 2011; Gülen Ertosun & Erdil, 2012); social and organizational support (Çetin & Alcalar, 2016; Stoica, Brate, Bucuță, Dura & Morar, 2014); organizational citizenship (Keser & Karaduman, 2014); intention to quit (Wright, 2005; Gülen Ertosun & Erdil, 2012; Kaymaz, Eroğlu & Sayılar, 2014); job and life satisfaction (Wright, 2005; Mellor, Stokes, Firth, Hayashi & Cummins, 2008; Yılmaz & Altınok, 2009; Chan & Qui, 2011); psychological well-being (Wright, 2005). Although the results of the studies are not the subject of this study, when the studies are evaluated, it is seen that loneliness has more negative consequences at the organizational level. It is stated that the perception of loneliness in work life affects the reasoning and decision-making ability of employees and withdrawal behavior and may

lead to some negative consequences on individual and organizational effectiveness (Wright, 2005, 2-5). Besides; there are also studies showing that workplace loneliness causes employees to withdraw from work, lower productivity, desire and performance, and have some negative effects on employees' job satisfaction and organizational commitment. There are also findings that the perception of work life loneliness positively affects the employees' intention to leave their work (Çetin & Alacalar, 2016, 196)

7. Conclusion

While social scientists attribute the emergence of loneliness to the industrial revolution, which has an effect on the change of the existing social order and the disintegration of the family, they also attribute to the rise of individuality. Today's working conditions are becoming more and more difficult and complex due to the increasing competition. These conditions, which push people to be more individualistic and competitive, also cause loneliness. However, human is a social being and the desire to meet this need is as important as his physical needs. In this context, the aim of this study is to look at loneliness, one of the biggest social and psychological problems of today's societies, from a theoretical perspective. Loneliness is a multidimensional and interdisciplinary concept with serious sociological and psychological consequences. Being away from loneliness contributes to the psychological well-being of the individual, as well as to integration with the organization as an employee and to increase the organizational efficiency. Loneliness in work life is only effective in work life, unlike what is experienced at the general level. In other words, it can be stated that a person who has a healthy and meaningful relationship outside the workplace cannot reach a similar level of relationship in the workplace. Loneliness in work life has a very complex structure. The feeling of loneliness that the individual does not feel in his daily life but feels in his work life can cause emotional exhaustion of the individual. Employees who cannot develop healthy relationships in work life and feel isolated can easily reach the point of emotional exhaustion because their sense of belonging is not met. An individual who feels alone in his work life will not feel himself belonging to this workplace, will not develop a sense of loyalty, and thus will not be able to perform effectively in that workplace. Although they are not thought to be so closely related at first glance, the feeling of loneliness and the effects of loneliness in work life provide an important framework for the survival and effectiveness of a workplace. Loneliness in work life is

also closely related to organizational commitment. The organizational commitment of the individual who feels alone in work life will decrease, and it will be inevitable that organizational silence will increase. An individual who does not feel alone and isolated in a workplace will be ready to make endless efforts for that workplace without any expectation of reward or punishment. For this reason, examining loneliness in work life will contribute to the literature both individually and organizationally.

It is seen that while studies on loneliness are very popular due to its psychological dimension, it is very limited in work life. It is very important for the individual's well-being and psychology to deal more with the issue of loneliness, which has devastating organizational consequences as well as individual results, in the work life. The increase in the number of studies on loneliness and the diversity of topics to be conducted in work life will contribute to the provision of work peace.

REFERENCES

- Aytaç S., Hacıoğlu S. & Karaduman M. (2012). Loneliness in the workplace: An empirical study in Turkey, 1. International Interdisciplinary Social Inquiry Conference, 17- 21.06 2012 – Bursa
- Çetin, A, Alacalar Çakır, A. (2016). İş Yaşamında Yalnızlığı Yordamada Kişilik Özellikleri İle Algılanan Sosyal ve Örgütsel Desteğin Rolü. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 12(27), 193-216.
- Chan, S. H. & Qiu, H. H. (2011). Loneliness, Job Satisfaction, and Organizational Commitment of Migrant Workers: Empirical Evidence from China. The International Journal of Human Resource Management, 22(5), 1109-1127.
- Devis, M.(1995) Loneliness Theories, Models, Experiences, PHD Thesis, Educational Psychology, University Of Alberta
- DiTommaso E & Spinner B.(1997) Social and Emotional Loneliness: A Re-examination Of Weiss' Typology of Loneliness, Person. individ. DW: Vol. 22. No. 3, pp. 417-421. DOI: 10.1016/S0191-8869(96)00204-8
- Doğan, T. Çetin, B.& Sungur, M.Z. (2009). İş Yaşamında Yalnızlık Ölçeği Türkçe Formunun Geçerlilik Ve Güvenilirlik Çalışması. *An-*

adolu Psikiyatri Dergisi, 10, 271-277. DOI:10.5465/AMB-PP2011.65869714

- Ernst, J. M. & Cacioppo, J. T. (1999), *Lonely Hearts: Psychological Perspectives on Loneliness*. Applied and Preventive Psychology, Vol:8, 1-22.
- Ertosun, Ö. G., & Erdil, O. (2012). The Effects of Loneliness on Employees' Commitment and Intention to Leave. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 41, 469-476.
- Jones, W., Hobbs, S., & Hockenbury, D. (1982). Loneliness and social skill deficits. *Journal of Personality and Social Psychology*, 42, 682-689.
- Kahraman, H. (2018), Klinik Bir Olgu Olarak Yalnızlık: Yalnızlık ve Psikolojik Bozukluklar, *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 5(2), 1-24.
- Kaymaz, K., Eroğlu, U. & Sayılar, Y. (2014). Effect of loneliness at work on the employees' intention to leave. "İş, Güç" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 16 (1), 38-53.
- Lazarus, Richard S (2006) *Stress and Emotion : A New Synthesis*, Springer Publishing Company, ProQuest Ebook Central, <http://ebookcentral.proquest.com/lib/yildiz/detail.action?docID=435140>.
- Moustakas, C.E. (1961). *Loneliness*, Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall.
- Özcelik H., Barsade, S (2011), Work loneliness and employee performance, *Academy of Management Annual Meeting Proceedings* 2011(1):1-6
- Papa, J. (2020). *Exploring The Impact Of Workplace Loneliness on Criminal Justice Seniors*, PHD Thesis, Walden University.
- Peplau, L. A., & Caldwell, M. A. (1978). Loneliness: a cognitive analysis. *Essence*, 2 (4), 207-220
- Peplau, L. A., Miceli, M. & Morasch, B. (1982). Loneliness and self evaluation. içinde L. A. Peplau ve D. Perlman (Eds.), *Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy* (s.206-223). New York: Wiley.
- Peplau, L. 4., & Perlman, D. (1982). Perspectives on loneliness. In L. A. Peplau & D. Perlman (Eds.), *Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy* [pp. r-r8]. New York: Wiley.

- Perlman,D., Peplau,L. (1998),Loneliness, Encyclopedia of Mental Health,<https://peplau.psych.ucla.edu/wp-content/uploads/sites/141/2017/07/Perlman-Peplau-98.pdf>
- Rokach, A.(2016).Corralates of Loneliness,Bentham Science Publishers.
- Rokach, A. (1985). Theoretical approaches to loneliness: From a univariate to a multidimensional experience. *Review of existential psychology and psychiatry*, 19 (2/3), 225-254.
- Stoica, M.,1, Brate, A. T., Bucuță M, Dura, H. & Morar, S. (2014). The association of loneliness at the workplace with organizational variables, *European Journal of Science and Theology*, 10 (5), 101-112.
- Suedfeld, P. (1987). Past the reflection and through the looking-glass: Extending loneliness research. *Journal of Social Behaviour and Personality*, 2(2, pt 2), 51- 56.
- Weiss, R. S. (1973). *Loneliness: The experience of emotional and social isolation*. The MIT Press.
- Wright, S. L. & D. B. Burt, C.(2006). Loneliness in the Workplace: Construct Definition and Scale Development.New Zeealand Journal of Psychology.35(2).59-68.
- Wright, S. L. (2005). Loneliness in the workplace (Unpublished Doctoral Dissertation). University of Canterbury, Christchurch, New Zealand.
- Zumaeta J. (2019). Lonely at the Top: How Do Senior Leaders Navigate the Need to Belong? *Journal Of Organizational Leadership*, 26(1), 111 - 135. <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1548051818774548>

9

AN EXAMINATION ON THE RELATIONSHIP AMONG BRAND HATE, NEGATIVE PAST EXPERIENCE AND NEGATIVE WORD-OF-MOUTH: EMPIRICAL EVIDENCES FROM THE CARGO SECTOR / MARKA NEFRETİ, OLUMSUZ GEÇMİŞ DENEYİM VE OLUMSUZ AĞIZDAN AĞIZA İLETİŞİM ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: KARGO TAŞIMACILIĞI SEKTÖRÜNDEN AMPİRİK KANITLAR^{1, 2}

Murat BURUCUOĞLU³

ABSTRACT

The aim of the research is to examine the relationship between negative past experience – that is one of the major premises of brand hate identified as the dark side of relationship between consumers and brand – and negative word-of-mouth which is the major result of brand hate. The research also examines the mediating role of brand hate in the relationship between negative past experience and

1 Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Başkanlığı'ndan 27.08.2021 tarihinde (karar numarası 2021/686) etik kurul onayı alınmıştır. Bu çalışma "Araştırma ve Yayın Etiğine" uygun olarak hazırlanmıştır.

2 Bu çalışmanın özeti "12. International Congress on Current Debates in Social Science September 1-3, 2021" kongresinde sözlü olarak sunulmuştur.

3 Dr. Öğr. Üyesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü, Telefon: +903623121919-6014, E-Posta: murat.burucuoglu@omu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8560-6420>

AN EXAMINATION ON THE RELATIONSHIP AMONG BRAND HATE, NEGATIVE PAST EXPERIENCE AND NEGATIVE WORD-OF-MOUTH: EMPIRICAL EVIDENCES FROM THE CARGO SECTOR

Murat BURUCUOĞLU

negative word-of-mouth. In order to test the research model, convenience sampling and survey methods were used for data collection from the customers of brands that provide cargo transportation services. At the end of data collection process, research hypotheses were tested with structural equation modeling extracted from 408 available data. At the end of the research, it was ascertained that there are positive and significant relationship between negative past experience and negative word-of-mouth; between negative past experience and brand hate; between brand hate and negative word-of-mouth. It was also detected that brand hate has a partial mediating effect on the relationship between negative word-of-mouth and negative past experience.

Key Words: Brand Hate, Negative Past Experience, Negative Word of Mouth, Mediating Effect

GİRİŞ

Modern pazarlamanın en önemli yapı taşlarından birisi müşterilerle uzun süreli ve karlı ilişkilerin kurulmasıdır. Uzun süreli ve karlı ilişkiler kurabilmenin özünde ise müşteri istek ve ihtiyaçlarının karşılanarak sürekli olarak müşteri beklentilerinin aşılması yatmaktadır. Müşteri ile marka arasındaki ilişkide bu anlayıştan yola çıkarak ilişkiyi başlatma ve inşa etmeye yönelik olumlu tutum, duygu ve davranışların geliştirilmesine yönelik uygulamalar gerçekleştirilmektedir. Müşterilerin markaya güven duyması, marka hakkında olumlu iletişim içinde olmalarının sağlanması, tekrar satın alma niyetinin güçlendirilmesi, markaya duygusal olarak bağlanmasına yoğun bir şekilde yatırım yapılmaktadır. Ancak, işletmeler tüm çabalarına rağmen kaçılmaz olarak marka başarısızlıkları yaşayabilmekte ve çoğunlukla olumsuz müşteri davranışları ile karşılaşabilmektedir (Zhang, Zhang & Sakulsinlapakorn, 2021, s. 415). Müşteri beklentilerinin karşılanmadığı noktada kızgınlık ve nefret gibi olumsuz duygular yaşanmakta ve müşteriler yaşadıkları uyumsuzluğu azaltmak veya başa çıkmak için olumsuz ağızdan ağıza iletişim, şikâyet, misilleme gibi davranışlar sergileyebilmektedir (Ali, Attiq & Talib, 2019, s. 604).

“Markaya yönelik yoğun olumsuz duygu” (Bryson, Atwal & Hulten, 2013, p. 395) olarak tanımlanan marka nefreti de müşteri-marka ilişkisinde olumsuz ağızdan ağıza iletişim, marka kaçınması, marka misillemesi, şikâyet gibi olumsuz davranışsal sonuçların öncüllerinden biri olarak kabul edilmektedir (Delzen, 2014; Hegner, Fetscherin & Delzen, 2017; Curina, Francioni, Hegner &

Cioppi, 2020; Nguyen, 2021). Olumsuz olayların olumlu olaylara göre daha yüksek bir etki gücüne sahip olması, insanların olumsuz uyarılara olumlu uyanlardan daha fazla dikkat etmesi (Do, Rahmen & Robinson, 2020, s. 117), olumsuz duyguların daha fazla hatırlanma eğiliminde olması ve olumsuz duygular temelinde davranışların şekillenme ihtimalinin yüksekliği (Çelik, 2019, p. 323) müşteri-marka ilişkisinde marka nefreti ile ilgili çalışmaların önemini artırmaktadır. Marka nefreti çalışmaları gelecekteki muhtemel kayıpların önlenmesi, hizmet kalitesinin iyileştirilmesi ve müşterinin iyi olma halinin geliştirilmesi yönünde sağlayacağı faydalar bakımından uygulayıcılar için de önemli bir yere sahiptir (Zhang & Laroche, 2021, s. 392).

Bu çalışmanın amacı, olumsuz geçmiş deneyim, marka nefreti ve olumsuz ağızdan ağıza iletişim arasındaki ilişkilerin araştırılmasıdır. Araştırmada aynı zamanda olumsuz geçmiş deneyim ile olumsuz ağızdan ağıza iletişim arasındaki ilişkide marka nefretinin aracılık etkisi de incelenmiştir. Araştırma, kargo taşımacılığı hizmeti veren markalar üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın kargo sektöründe gerçekleştirilmesinde en önemli faktör kargo taşımacılığı hizmeti veren işletmelerin e-ticaretin stratejik bir ortağı haline gelmiş olmasıdır. E-ticaret üzerinden alışveriş yapan müşteri sayısının artmasıyla birlikte lojistik karar vericiler için ürünlerin taşınması ve teslimatı müşteri memnuniyetinin ana belirleyicilerinden biri haline gelmiştir (Esper, Jensen, Turnipseed & Burton, 2003). Zira, son adım lojistikte⁴ yaşanan memnuniyetsizlikler müşterinin lojistik hizmetler ve e-ticaret işletmesi hakkında olumsuz bir değerlendirmeye sahip olmasına yol açmaktadır (Xiao, Wang & Liu, 2018, s. 4). Türkiye’de kargo taşımacılığı hizmeti veren işletmelerin en çok şikâyet alan işletmeler arasında olması (Burucuoğlu & Erdoğan, 2020), sosyal medya platformlarında kargo firmalarına yönelik yorumların ağırlıklı olumsuz içerikli olması (Atılğan ve Yoğurtçu, 2021) da bu sektörde yaşanan hizmet başarısızlıklarına işaret etmektedir. Bu nedenle kargo taşımacılığı sektöründe tüketici davranışlarının araştırılması hizmet kalitesinin iyileştirilmesi ve müşteri beklentilerinin karşılanması bakımından önemli bir yere sahiptir. Olumsuz müşteri-marka ilişkisine odaklanan bu çalışmayla uygulamanın ve literatürün gelişimine katkı sunulması beklenmektedir.

4 Son adım lojistiği; işletmeden müşteriye uzanan paket teslim hizmetlerinin son aşamasını ifade etmektedir. Sipariş girişi noktasından son alıcının tercih ettiği varış noktasına kadar gerçekleşir (Lim, Jin & Srai, 2018, s. 310).

1. Marka Nefreti Kavramsal Yapısı

Nefret, kelime anlamı olarak “*bir kimsenin kötülüğünü, mutsuzluğunu istemeye yönelik duygu*” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2021). Psikoloji literatüründe nefret kavramının tanımlanmasında birden fazla yaklaşım göze çarpmaktadır. Rempel ve Burris (2005) nefret kavramını diğerlerinin değerini azaltmaya yönelik bir motivasyon olarak değerlendirmiş ve nefretin amacının diğerlerinin iyi olma halini bozma veya azaltmayla ilişkili olduğunu ifade etmiştir. Amerikan Psikoloji Derneği’nin Psikoloji Sözlüğünde nefret, “*yoğun tikslenme, öfke ve sıklıkla zarar verme arzusunun birleşimi olan düşmanca bir duygu*” şeklinde tanımlanmıştır (APA Dictionary of Psychology, 2021). Fischer, Halperin, Canetti ve Jasini (2018, s. 317)’e göre nefret belirli bir olaya yönelik duygusal bir tepki olabileceği gibi, tek bir olaydan kişi veya gruba doğasına yönelik genelleme yapan uzun vadeli bir duygu olarak ortaya çıkabilmektedir. Sternberg (2003) nefretin basit bir duygu olmadığını, çok bileşenli bir yapısının olduğunu ifade etmektedir. Sternberg (2003)’e göre nefretin (1) tiksinti-iğrenme, (2) kızgınlık-korku ve (3) değersizleştirme olmak üzere üç bileşeni bulunmaktadır. Bu bileşenlerin kombinasyonları doğrultusunda da (sıcak nefret, soğuk nefret, kaynayan nefret gibi) nefret türleri ortaya çıkmaktadır. Psikoloji literatürü nefret kavramını kişiler düzeyinde incelemektedir. Ancak, kavramın psikoloji literatüründe kullanıldığı haliyle kullanılarak marka nefreti bağlamında incelenmesi hatalı olacaktır. Tüketici nezdinde marka nefretinin ne anlama geldiğinin incelenmesi daha derinlikli bir anlayış sunacaktır (Prejers, 2016: 10-11).

Pazarlama literatüründe marka nefretinin kavramsallaştırılmasına yönelik çalışmaların başlangıcı olarak Gregoire, Tripp ve Legoux (2009) çalışmaları gösterilmektedir. Gregoire ve arkadaşlarının (2009, s. 19) çalışmasında marka nefreti intikam ve kaçınma arzusu odağında tanımlanmıştır. İntikam arzusu, “*müşterilerin neden oldukları zararlar dolayısıyla işletmelere zarar verme ve cezalandırma ihtiyacı*” olarak ifade edilirken, kaçınma arzusu ise “*müşterilerin kendilerini işletmeyle herhangi bir etkileşimden geri çekme ihtiyacı*” olarak tanımlanmıştır. Hegner ve arkadaşları (2017, s. 14) benzer şekilde marka nefretini “*tüketicilerin bir markaya yönelik hoşlanmadıkları markadan daha farklı olarak gösterdikleri yoğun duygusal tepki*” olarak tanımlamışlardır. Marka nefretinin kapsamlı bir tanımlaması Kucuk (2016) tarafından yapılmıştır. Marka nefreti, “*markanın kötü performans göstermesi ve tüketicilere hem bireysel hem de sosyal düzeyde kötü ve acı verici deneyimler*

yaşatması sonucu tüketicilerde markadan kopuş ve yoğun olumsuz duygular oluşturan psikolojik durum” şeklinde ifade edilmiştir (Kucuk, 2016, s. 20).

Marka nefretini kavramsallaştırmaya yönelik çalışmalardan yola çıkarak marka nefretini markaya yönelik hissedilen güçlü ve yoğun olumsuz duygu olarak tanımlayabiliriz. Müşteri ve marka arasındaki ilişkinin karanlık tarafı (Fetscherin & Heinrich, 2015) olarak görülebilecek marka nefretinin oluşmasında etkili olan birçok faktör olduğu gibi markaya yönelik nefretin de işletme için olumsuz, istenmeyen ve kontrol edilemeyen sonuçları olabilmektedir. Zarantonello, Romani, Grappi ve Fetscherin (2018, s. 551) marka nefretine yol açan nedenleri üç ana başlık altında toplamaktadır. Bunlar, mal veya hizmetle ilgili yaşanan olumsuz geçmiş deneyimler, ahlaka aykırı, etik olmayan, topluma zararlı veya yasa dışı kurumsal davranışlarla ilgili kurumsal hatalar ve kurumsal marka imajı ile benlik imajı arasındaki uyumsuzluktur.

Tablo 1: Marka Nefretinin Öncülleri ve Sonuçlarına ait Literatür Taraması

	Marka Nefretinin Öncülleri		Marka Nefretinin Sonuçları	
Yazar(lar)	Değişkenler	Etki	Değişkenler	Etki
Delzen (2014)	Deneyimsel Kaçınma Kimlik Kaçınması Ahlaki Kaçınma	+ + +	Reddetme Olumsuz AAİ Çevirim İçi Şikâyet Doğrudan İntikam Alma	+ + + +
Hegner vd. (2017)	Olumsuz Geçmiş Deneyimler Sembolik Uyuşmazlık İdeolojik Uyumsuzluk	+ + +	Marka Kaçınması Olumsuz AAİ Marka Misillemesi	+ + +
Balıkçioğlu ve Kıyak (2019)	Sembolik Uyuşmazlık İdeolojik Uyumsuzluk	+ +	Marka Kaçınması Olumsuz AAİ	+ +
İslam, Attiq, Hameed, Khokhar, & Sheikh (2019)	Sembolik Uyumsuzluk Fonksiyonel Uyumsuzluk	+ +	--	
Pinarbasi ve Enginkaya (2019)	Olumsuz Geçmiş Deneyim Sembolik Uyuşmazlık İdeolojik Uyuşmazlık	+ + +	--	

AN EXAMINATION ON THE RELATIONSHIP AMONG BRAND HATE, NEGATIVE PAST EXPERIENCE AND NEGATIVE WORD-OF-MOUTH: EMPIRICAL EVIDENCES FROM THE CARGO SECTOR

Murat BURUCUOĞLU

	Marka Nefretinin Öncülleri		Marka Nefretinin Sonuçları	
Yazar(lar)	Değişkenler	Etki	Değişkenler	Etki
Hashim ve Kasana (2019)	Olumsuz Geçmiş Deneyimler Sembolik Uyumsuzluk Kötü İlişki Kalitesi İdeolojik Uyuşmazlık Rivayetler	+ + + +	--	
Demirağ ve Çavuşoğlu (2020)	Deneyimsel Kaçınma Kimlik Kaçınması Ahlaki Kaçınma Eksik Değer Kaçınması Reklam Kaçınması	+ + + + +	Satın Alma Niyeti	-
Curina vd. (2020)	--		Çevirim Dışı Olumsuz AAİ Çevirim İçi Şikâyet Satın Almama Niyeti	+ + +
Örs ve Yiğit (2020)	--		Markayı Reddetme Olumsuz AAİ Marka Misillemesi	+ + +
Noor, Mansoor ve Rabbani (2021)	Saldırgan Reklama Karşı Tutum	+	Marka Misillemesi	+
Sharma, Jain ve Gupta (2021)	Markaya Yönelik Tutum Öznel Norma Antropomorfik Eğilim	- + +	Olumsuz AAİ	+
Nguyen (2021)	Değer Açığı Aldatıcı Reklam Olumsuz Geçmiş Deneyim İdeolojik Uyumsuzluk	+ + + +	Marka Kaçınması Olumsuz AAİ Marka Misillemesi	+ + +
Günaydın ve Yıldız (2021)	Deneyimsel Kaçınma Ahlaki Kaçınma Kimlik Kaçınması	+ + +	Marka Misillemesi Marka Değiştirme Niyeti Elektronik Olumsuz AAİ Marka Denkliği	+ + + -
Müftüoğlu ve Ünal (2021)	Sembolik Uyuşmazlık	+	Marka Misillemesi Olumsuz AAİ	+ +
Çıldırım ve Ağlargoğ (2021)	--		Markadan Kaçınma İntikam Alma İsteği Şikâyet Olumsuz AAİ Siber Zorbalık	+ + + + -

Kucuk (2019) marka nefretinin bileşenlerini Sternberg (2003)'ün nefret kavramsallaştırmāsından yola çıkarak soğuk (*cold*) marka nefreti, abartısız (*cool*) marka nefreti ve sıcak (*hot*) marka nefreti bileşenleri etrafında şekillendirmektedir. Soğuk marka nefretinde tüketiciler markayı kendi gözünde değersizleştirmeye çalışır. Soğuk marka nefretinde tüketiciler hedef markadan, çağrışımlarından, takipçilerinden, markanın temsil ettiklerinden uzaklaşmaya ve markadan ayrılmaya çalışır. Abartısız marka nefreti, tüketicinin hoşlanmadığı bir markaya karşı tikslenme, dargınlık, başkaldırı ve iğrenme gibi olumsuz duygularını içermektedir. Sıcak marka nefreti ise tüketicilerin bir markaya yönelik çok kızgın ve endişeli olmalarını ifade eder. Sıcak marka nefretine sahip tüketiciler markaya yönelik öfkeli ve agresif tepkiler gösterirler (Kucuk, 2019, ss. 29-32). Fetscherin (2019) araştırması da Sternberg (2003)'ün çalışmasına dayanarak marka nefretinin duygusal bileşenleri, marka nefretinin türleri ve olası çıktıları kavramsallaştırmıştır. Fetscherin (2019) marka nefretinin iğrenme, küçümseme ve kızgınlık duygularından oluştuğunu ve bu duyguların farklı marka türleri ve davranışsal çıktıları neden olduğunu ifade etmektedir. Marka nefretinin üç temel duygu bileşeninin kombinasyonlarından abartısız nefret (*cool hate* - iğrenme), içten içe yanan nefret (*simmering hate* - iğrenme + aşağılama) yanan nefret (*burning hate* - iğrenme + aşağılama + kızgınlık), kaynayan nefret (*boiling hate* - aşağılama + kızgınlık) ve sıcak nefret (*hot hate* - kızgınlık) türlerini oluşturduğunu ve marka nefreti türlerinin de marka değıştirme, işletmeye şikâyet, kamusal şikâyet, markadan öç alma, markaya misilleme yapma, markaya zarar vermek için finansal fedakarlık yapma isteğı gibi davranışsal sonuçlara yol açtığını ifade etmiştir. Zarantonello, Roman, Grappi ve Bagozzi'ye (2016) göre marka nefreti aktif ve pasif marka nefreti bileşenlerinden oluşmaktadır. Aktif marka nefretinin kızgınlık ve aşağılama/iğrenme duygularını içermektedirken, pasif marka nefretinin korku, hayal kırıklığı, utanma ve insanlıktan çıkma duygularını içermektedir. Marka nefretinin olası davranışsal sonuçları ise şikâyet, olumsuz ağızdan ağıza iletişim (AAİ), protesto ve müşteri olmayı bırakma olarak tespit edilmiştir.

2. Araştırma Modeli ve Araştırma Hipotezlerinin Geliştirilmesi

Araştırma modeli, marka nefreti kavramına yönelik çalışmalar etrafında temellendirilmiş ve marka nefretinin öncüllerinden olumsuz geçmiş deneyim ile marka nefretinin sonuçlarından olumsuz ağızdan ağıza iletişim arasındaki ilişkileri incelemektedir.

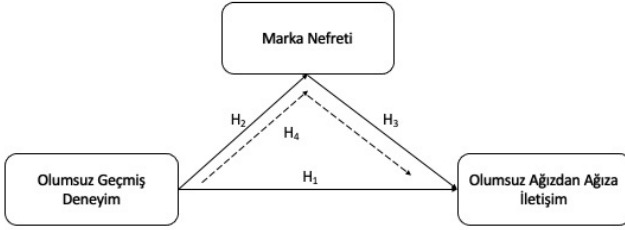
AN EXAMINATION ON THE RELATIONSHIP AMONG BRAND HATE, NEGATIVE PAST EXPERIENCE AND NEGATIVE WORD-OF-MOUTH: EMPIRICAL EVIDENCES FROM THE CARGO SECTOR

Murat BURUCUOĞLU

Olumsuz geçmiş deneyim kavramı, tüketicilerin bir markanın ürünleriyle yaşadığı kötü deneyimleri ifade etmektedir. Burada ifade edilen kötü deneyim mal ve hizmet başarısızlıkları, memnuniyetsizlik veya diğer olumsuz deneyimlerden kaynaklanmaktadır (Hashim & Kasana, 2019, s. 231). Marka nefreti ürün nefretinden farklı olarak belirli bir markanın bir ürünüyle ilgili olumsuz deneyimin markanın geneline yayılmış olmasını ifade etmektedir (Hegner vd., 2017, s. 14). Müşteriler mal ve hizmet sunumu sırasında orta düzeyde bir rahatsızlık yaşadıklarında, düşük düzeyde olumsuz duygular geliştirebilmektedir; ancak mal ve hizmet başarısızlığı müşterilerde büyük bir rahatsızlığa sebep oluyorsa işletmeye karşı saldırgan davranışlar geliştirebilmektedirler (Zhang, Zhang & Sakulsinlapakorn, 2021, s. 416). Bryson, Atwal ve Hulten (2013)'e göre marka nefreti, tüketicilerin yaşadıkları memnuniyetsizliğin bir sonucudur. Zarantonello ve arkadaşlarına (2016) göre ise beklentilerin yerine getirilmemesi marka nefretinin oluşumuna neden olan unsurlardan birisidir. Mal veya hizmet performansı tüketici beklentilerini karşılamadığı noktada olumsuz uyumsuzluk meydana gelmekte ve bu süreç marka nefreti ile sonuçlanmaktadır (Joshi & Yadav, 2020, s. 2). Yapılan araştırmalarda olumsuz geçmiş deneyim ile marka nefreti arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir (Hegner vd., 2017; Hashim & Kasana, 2019; Pinarbasi & Enginkaya, 2019; Nguyen, 2021). Marka nefretinin kaynaklarından birisi olan olumsuz geçmiş deneyimde müşteriler beklentilerinin karşılanmaması, memnuniyetsizlik gibi nedenlerle markaya yönelik olumsuz genel değerlendirmede bulunurlar ve bu da marka ile yaşanan olumsuz deneyim marka nefretinin oluşmasına neden olur.

Olumsuz ağızdan ağıza iletişim, mallar veya hizmetler hakkında olumsuz bilgi ve deneyimlerin paylaşılması (He & Harris, 2014, s. 133) olarak ifade edilebilir. Olumsuz ağızdan ağıza iletişim iki şekilde gerçekleşebilmektedir. Birincisi, işletmeden öç almaya yönelik şikâyet davranışında bulunulması, ikincisi ise bir tüketim riski konusunda diğer tüketicilerin uyarılması şeklinde gerçekleşmektedir (Cheng, Lam & Hsu, 2006, s. 98). Tüketiciler, hizmet başarısızlıklarının neden olduğu olumsuz duyguları hafifletmek için olumsuz ağızdan ağıza iletişim davranışında bulunurlar (Yang & Mattila, 2012, s. 400). Jang, Cho ve Kim (2013) araştırmalarında tüketicilerin yaşadıkları hayal kırıklığının olumsuz ağızdan ağıza iletişimin önemli belirleyicisi olduğu tespit etmişlerdir. Olumsuz ağızdan ağıza iletişim marka nefretinin önemli davranışsal sonuçlarından birisi olarak kabul edilmektedir. Marka nefretinin artması olumsuz ağızdan ağıza iletişimi arttırmaktadır (Zarantonello vd., 2016; Hegner vd., 2017; Chiosa &

Anastasiei, 2017; Çavuşoğlu & Demirağ, 2021; Nguyen, 2021). Joshi ve Yadav (2020) olumsuz geçmiş deneyimin olumsuz ağızdan ağıza iletişimi anlamlı bir şekilde etkilediğini ve marka nefretinin bu ilişkiye kısmi olarak aracılık ettiğini tespit etmiştir. Pinto ve Brandao (2021) telekomünikasyon endüstri üzerine gerçekleştirdikleri araştırmalarında olumsuz geçmiş deneyim ile olumsuz ağızdan ağıza iletişim arasındaki ilişkide marka nefretinin tam aracılık etkisine sahip olduğunu tespit etmişlerdir. Yukarıdaki çalışmalara dayanarak aşağıda yer alan araştırma modeli ve hipotezleri geliştirilmiştir.

Şekil 1: Araştırma Modeli

Araştırma hipotezleri aşağıdaki şekilde formüle edilmiştir.

H₁: Olumsuz geçmiş deneyim ile olumsuz ağızdan ağıza iletişimi arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

H₂: Olumsuz geçmiş deneyim ile marka nefreti arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

H₃: Marka nefreti ile olumsuz ağızdan ağıza iletişim arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

H₄: Olumsuz geçmiş deneyim ile olumsuz ağızdan ağıza iletişim arasındaki ilişkide marka nefretinin aracılık rolü vardır.

3. Metodoloji

Araştırmanın evrenini kargo taşımacılığı hizmeti veren markalara yönelik olumsuz deneyime sahip, 18 yaş üzerinde ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden tüketiciler oluşturmaktadır. Araştırmada katılımcıların seçilmesinde

AN EXAMINATION ON THE RELATIONSHIP AMONG BRAND HATE, NEGATIVE PAST EXPERIENCE AND NEGATIVE WORD-OF-MOUTH: EMPIRICAL EVIDENCES FROM THE CARGO SECTOR

Murat BURUCUOĞLU

kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama süreci sonunda 424 kişiye ulaşılmıştır. Toplanan anketlerden 16 tanesi örneklem çerçevesi içerisinde yer almadığı için elenmiş ve toplam 408 kullanılabilir veri üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir. Yapısal eşitlik modellemesi çalışmalarında 200 ve üzeri örneklem büyüklükleri normal dağılım varsayımı sağlandığında yeterli görülmektedir (Gürbüz & Şahin, 2016, s. 139). Verilerin toplanmasında anket tekniği kullanılmıştır. Hazırlanan anket formu Covid-19 salgının devam etmesinden dolayı çevirim içi ortama aktarılmış ve veriler çevirim içi olarak toplanmıştır. Anket formunda yer alan marka nefreti (6 ifade), olumsuz ağızdan ağıza iletişim (5 ifade) ve olumsuz geçmiş deneyim (4 ifade) ifadeleri Hegner ve arkadaşlarının (2017) çalışmasından araştırma amaçları doğrultusunda uyarlanarak kullanılmıştır. İfadelerin derecelendirilmesinde 5'li likert kullanılmıştır (1: Kesinlikle katılmıyorum; 5: Kesinlikle katılıyorum). Araştırmada modelinin analizinde Anderson ve Gerbing (1988) tarafından önerilen ölçüm modeli ve yapısal eşitlik modelinin analizi adımlarından oluşan iki aşamalı yaklaşım takip edilmiştir. Araştırma modelinde öne sürülen aracılık etkisinin analizinde *Bootstrap* tekniği kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS.20 ve AMOS. 20 versiyonları kullanılmıştır.

4. Bulgular

Katılımcıların Demografik Özellikleri

Araştırmaya katılan bireyleri %66.4'ü (271) kadın, %33.6'sı (134) erkek; %56.9'u (232) 18-25 yaş, %31.4'ü (128) 26-35 yaş, %9.6'sı (39) 36-45 yaş, %1'i (4) 46-55, 1.2'si (5) 56-65 yaş aralığında; %21.6'sı (88) asgari ücretin altında, %32.4'ü (132) 2825-3500 TL, %21.3'ü (87) 3501-5000 TL, %10'u (41) 5001-7000 TL, %14.7'si (60) 7001 TL ve üzerinde gelire sahip; %4.9'u (20) ilk, orta ve lise düzeyinde, %8.6'sı ön lisans düzeyinde, %63'ü (257) lisans düzeyinde ve %23.5'i lisansüstü düzeyde eğitime sahiptir.

Katılımcılar kargo işletmeleri ile yaşadıkları olumsuz deneyimleri; zamanında teslimatın yapılmaması (325), adrese teslimatın yapılmaması (212), çalışanlarla yaşanan iletişim sorunları (193), gönderinin zarar görmesi (119), gönderinin kaybedilmesi (69), iletişim sorunları (5), kurye taleplerinin karşılanmaması (2), iade sorunları (1) ve diğer (2) olarak ifade etmişlerdir. Katılımcıların yaşadıkları olumsuz deneyimler bu sektörde faaliyet gösteren işletmelerin çekirdek ve somut hizmetin verilmesinde sorunlar yaşadığını göstermektedir.

Ölçüm Modeli

Yapısal eşitlik modellemesi analizlerine geçilmeden önce veri setinin normal dağılım varsayımını karşılayıp karşılamadığı çarpıklık ve basıklık değerleri üzerinden değerlendirilmiştir. Araştırmada yer alan değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerleri ± 1.5 aralığında (Tabachnick & Fidell, 2013) yer aldığından veri setinin normal dağılım varsayımını sağladığı kabul edilmiştir. Olumsuz geçmiş deneyim, marka nefreti ve olumsuz ağızdan ağıza iletişim değişkenlerinden oluşan ölçüm modeli oluşturulmuş ve ölçüm modelinin değerlendirilmesinde birleşme ve ayrışma geçerliliği kriterlerinin karşılanıp karşılanmadığı incelenmiştir. Birleşme geçerliliği; faktör yükleri, birleşik güvenilirlik (composite reliability- CR) ve açıklanan ortalama varyans (average variance extracted -AVE) değerleri üzerinden, ayrışma geçerliliği AVE değerleri ile değişkenler arasındaki korelasyon ve maksimum paylaşılan varyansın karesi (Maximum squared variance – MSV) değerleri üzerinden, yapıların güvenilirliği ise içsel tutarlılık katsayısı Cronbach Alpha (CA) üzerinden değerlendirilmiştir. Aşağıda yer alan tabloda ölçüm modeli bulguları ve değişkenlere ait tanımlayıcı istatistiklere yer verilmiştir.

AN EXAMINATION ON THE RELATIONSHIP AMONG BRAND HATE, NEGATIVE PAST EXPERIENCE AND NEGATIVE WORD-OF-MOUTH: EMPIRICAL EVIDENCES FROM THE CARGO SECTOR

Murat BURUCUOĞLU

Tablo 2: Ölçüm Modeline ait Bulgular

Değişkenler		Ort.	SS	Faktör Yüğü	SE	CA	CR	AVE
Olumsuz Geçmiş Deneyim	NPE4	3.70	1.18	.928	--	.934	.931	.772
	NPE3	3.54	1.25	.850	.039			
	NPE2	3.52	1.13	.847	.036			
	NPE1	3.61	1.16	.887	.034			
Marka Nefreti	BH1	2.14	1.08	.740	.038	.940	.933	.700
	BH2	2.34	1.17	.817	.037			
	BH3	2.17	1.13	.783	.037			
	BH4	2.67	1.25	.880	.037			
	BH5	2.63	1.28	.897	--			
	BH6	2.32	1.17	.890	.034			
Olumsuz Ağızdan Ağza İletişim	NWOM1	2.91	1.27	.827	.037	.900	.898	.639
	NWOM2	3.15	1.29	.871	--			
	NWOM3	3.41	1.28	.890	.043			
	NWOM4	3.48	1.23	.698	.047			
	NWOM5	2.64	1.23	.689	.047			

Yapılarda yer alan her bir ifadenin faktör yükü .50'nin, tüm yapıların CR değerleri .70'in, AVE değerleri .50'nin üzerindedir (Nunnally, 1978, Fornell & Larcker, 1981, Hair, Black, Babin, Anderson & Tatham, 2006). Araştırmada yer alan yapıların birleşme geçerliliği değerleri literatürde yer alan sınırlar dahilinde olduğundan ölçüm modelinin birleşme geçerliliğini sağlamaktadır. Tüm yapıların CA değerleri de .70'in üzerindedir (Hair vd. 2006). Bu değerin de literatürde belirlenen eşik değerin üzerinde olması her bir yapının güvenilir olduğu göstermektedir. Aşağıdaki tabloda ayrışma geçerliliğine ait bulgular raporlanmaktadır.

Tablo 3: Ayrışma Geçerliliği Bulguları

	AVE	MSV	1	2	3
Marka Nefreti (1)	.700	.430	.837*		
Olumsuz Geçmiş Deneyim (2)	.772	.588	.564	.879*	
Olumsuz Ağızdan Ağza İletişim (3)	.639	.588	.656	.767	.800*
* \sqrt{AVE}					

Ayrışma geçerliliği tablosundaki değerler incelendiğinde yapılar arasındaki tüm korelasyon değerlerinin AVE değerlerinin kare kökünden daha küçük bir değer aldığı görülmektedir (Fornell & Larcker, 1981). AVE değerlerinin MSV değerlerinden yüksek olması beklenmektedir (Hair, Black, Babin & Anderson, 2014). Bu bulgulara dayanarak ölçüm modelinin ayrışma geçerliliğini sağladığı söylenebilir.

Ölçüm modelinin analizinde son olarak uyum iyilikleri değerlendirilmiştir. Uyum iyi değerleri; χ^2/df : 3.382, GFI: .915, AGFI: .876, NFI: .950, CFI: .964 ve RMSEA: .077 olarak hesaplanmıştır ve bu değerler literatürde belirlenen eşik sınırlar içerisinde yer almaktadır (Schermelleh-Engel, Moosbrugger & Müller, 2003; Gürbüz, 2019).

Yapısal Eşitlik Modelinin Analizi

Ölçüm modeli analizleri sonucunda önerilen modelin geçerli ve güvenilir bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Bir sonraki aşama olan yapısal eşitlik modelinin analiziyle araştırma hipotezlerinin test edilecektir. Olumsuz geçmiş deneyim ile olumsuz ağızdan ağıza iletişim arasındaki ilişkide marka nefretinin aracılık rolünü test edebilmek için IBM AMOS.20 programında *Bootstrap* analizi gerçekleştirilmiştir. *Bootstrap* analizinde, orijinal veri setindeki gözlemlerden rastgele alt örneklemeler seçilerek hesaplamalar binlerce kez tekrarlanmış veri setleri üzerindeki dağılımlar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir (Gürbüz, 2019, ss. 108-109). *Bootstrap* analizi dolaylı etkilerin analizinde daha doğru tahminler yapan yöntemlerden birisi olarak kabul edilmektedir (MacKinnon, Lackwood & Williams, 2014). Aracılık analizi, %95 güven aralığında 5000 alt örneklem seçilerek gerçekleştirilmiştir.

Araştırma hipotezlerinin test edilmesine H_1 hipotezi ile başlanmıştır. Olumsuz geçmiş deneyim ile olumsuz ağızdan ağıza iletişim arasındaki ilişkinin yönü ve gücü belirlenmiştir. Analiz sonucunda olumsuz geçmiş deneyim ağızdan ağıza iletişimi pozitif ve anlamlı (β :.770, SE: .047, p:.000) şekilde etkilemektedir. Olumsuz geçmiş deneyim tek başına olumsuz ağızdan ağıza iletişimin toplam varyansının %59'unu açıklamaktadır. Araştırma modelinin hipotezlerini test etmek için aracılık etkisinin araştırıldığı model oluşturulmuş ve analiz sonuçları aşağıdaki Tablo 4'de raporlanmıştır.

AN EXAMINATION ON THE RELATIONSHIP AMONG BRAND HATE, NEGATIVE PAST EXPERIENCE AND NEGATIVE WORD-OF-MOUTH: EMPIRICAL EVIDENCES FROM THE CARGO SECTOR

Murat BURUCUOĞLU

Tablo 4: Araştırma Modeline ait Bulgular

Yol	β	S.E.	p Değeri	Hipotez Testi
Olumsuz Geçmiş Deneyim \rightarrow Olumsuz Ağızdan Ağıza İletişim	.583	.050	.000	H ₁ : Desteklendi.
Olumsuz Geçmiş Deneyim \rightarrow Marka Nefreti	.564	.051	.000	H ₂ : Desteklendi.
Marka Nefreti \rightarrow Olumsuz Ağızdan Ağıza İletişim	.328	.044	.000	H ₃ : Desteklendi.
Olumsuz Geçmiş Deneyim \rightarrow Marka Nefreti \rightarrow Olumsuz Ağızdan Ağıza İletişim	.185		.000	H ₄ : Desteklendi.
Uyum İyilikleri: χ^2/df : 3.382, GFI: .915, AGFI: .876, NFI: .950, CFI: .964, RMSEA: .077				

Aracı değişkenin yer aldığı modelin analiz sonuçları incelendiğinde olumsuz geçmiş deneyim ile olumsuz ağızdan ağıza iletişim arasındaki ilişkinin pozitif ve anlamlı (β : .583, p: .000) olduğu görülmektedir. Aracı değişkenin olmadığı model sonuçları (β : .770, p: .000) ile karşılaştırıldığında iki değişken arasındaki ilişki hala anlamlıdır; fakat etki gücü azalmıştır. Aracı değişkenin yer aldığı modelde olumsuz geçmiş deneyim marka nefretini pozitif ve anlamlı (β : .564, p: .000) şekilde etkilemektedir. H₂ hipotezi desteklenmiştir. Modelde marka nefretinin olumsuz ağızdan ağıza iletişimi pozitif ve anlamlı şekilde (β : .328, p: .000) etkilediği görülmektedir ve H₃ hipotezi de desteklenmiştir.

Olumsuz geçmiş deneyimin olumsuz ağızdan ağıza iletişim üzerindeki etkisinde marka nefretinin aracılık rolünün test edilmesinde *bootstrap* tekniği ile 5000 alt örneklem seçilerek %95 güven aralığında aracılık etkisi test edilmiştir. Aracılık etkisinin desteklenebilmesi için güven aralığı değerlerinin sıfırı (0) içermemesi gerekmektedir (Gürbüz, 2019: 120). *Bootstrap* analizi sonucunda olumsuz geçmiş deneyimin olumsuz ağıza iletişim üzerinde marka nefretinin aracılık etkisinin anlamlı (*two tailed significant value* p: .000) olduğu sonucuna ulaşılmıştır (β : .185, %95 güven aralığında *Lower Bounds*: .121, *Upper Bounds*: .245). Olumsuz geçmiş deneyim ve marka nefreti değişkenleri birlikte olumsuz ağızdan ağıza iletişim değişkeninin toplam varyansının %66'sını açıklamaktadır. Elde edilen değerlerin sıfırı içermemesi ve doğrudan ve dolaylı etkilerin istatistiksel olarak anlamlı olması sonucunda olumsuz geçmiş deneyim ile olumsuz ağızdan ağıza iletişimde marka nefretinin aracılık etkisine sahip olduğu söylenebilir. Olumsuz geçmiş deneyim ile olumsuz geçmiş deneyim arasındaki ilişkide marka nefretinin

araya girmesiyle ilişkinin anlamsızlaşmaması ve fakat azalmış olması iki değişken arasındaki ilişkide marka nefretinin kısmi aracılık etkisine işaret etmektedir (Baron & Kenny, 1986, s. 1176; Gürbüz & Şahin, 2016, 287).

Sonuç

Müşteri-marka ilişkisini olumlu duygular ve davranışlar etrafında inceleyen çalışmalar literatürde sıklıkla gerçekleştirilmesine rağmen, bu ilişkinin olumsuz duygu ve davranışlarla ilgili kısmını inceleyen çalışmalar nispeten daha sınırlı kalmaktadır. Müşteri-marka ilişkisinde olumsuz duygu ve davranışların araştırılması hem literatürün gelişimine katkı sağlayacak hem de uygulamada şikâyet, negatif olumsuz ağızdan ağıza iletişim, markadan kamusal alanda öç alma gibi işletmenin uzun vadede telafi edebileceği olumsuz davranışların önüne geçmesi yönünde de fayda sağlayacaktır. Bu çalışmada olumsuz geçmiş deneyim, marka nefreti ve olumsuz ağızdan arasındaki ilişkiler kargo taşımacılığı hizmeti veren markalar üzerinden değerlendirilmiştir.

Araştırma sonucunda olumsuz geçmiş deneyim ile olumsuz ağızdan ağıza iletişim arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, Joshi ve Yadav'ın (2020) çalışmasında elde ettikleri bulguyla paralellik göstermektedir. Tüketiciler, kargo işletmeleriyle olumsuz bir deneyim yaşadıklarında bunu çevresindeki kişilere aktarmakta ve deneyimiyle ilgili paylaşımında bulunmaktadır. Araştırmada olumsuz geçmiş deneyim marka nefretini pozitif ve anlamlı bir şekilde etkilemektedir. Yapılan çalışmalarda olumsuz geçmiş deneyim ile marka nefreti arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir (Hegner vd., 2017; Hashim & Kasana, 2019; Pinarbasi & Enginkaya, 2019; Nguyen, 2021). Tüketicilerin kargo hizmeti veren işletmelerle yaşadıkları hizmet başarısızlıkları, memnuniyetsizlik, güvensizlik gibi olumsuz deneyimler markaya yönelik nefret duygusu geliştirmelerine neden olmaktadır. Araştırmada elde edilen bir diğer bulgu ise marka nefretinin olumsuz ağızdan iletişimi pozitif ve anlamlı şekilde etkilemesidir. Literatürde benzer şekilde Zarantonello vd. (2016), Hegner vd. (2017), Chiosa ve Anastasiei (2017), Çavuşoğlu ve Demirağ (2021) ve Nguyen (2021) araştırmalarında marka nefreti olumsuz ağızdan ağıza iletişimi pozitif ve anlamlı şekilde etkilemektedir. Tüketicilerin kargo hizmeti veren işletmelere yönelik hissettikleri nefret duygusu arttıkça marka hakkında olumsuz deneyimlerini ve markayı satın almayı önleyici yönde yakın çevreleri ile olumsuz iletişimi artırma eğilimleri de artmaktadır.

AN EXAMINATION ON THE RELATIONSHIP AMONG BRAND HATE, NEGATIVE PAST EXPERIENCE AND NEGATIVE WORD-OF-MOUTH: EMPIRICAL EVIDENCES FROM THE CARGO SECTOR

Murat BURUCUOĞLU

Araştırmamızın son hipotezinde olumsuz geçmiş deneyim ile olumsuz ağızdan ağıza iletişim arasındaki ilişkide marka nefretinin aracılık rolü test edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre olumsuz geçmiş deneyim ile olumsuz ağızdan ağıza iletişim arasındaki ilişkide marka nefretinin kısmi aracılık etkisi olduğu tespit edilmiştir. Bir başka ifadeyle olumsuz geçmiş deneyim ile olumsuz ağızdan ağıza iletişim arasındaki ilişkinin marka nefreti araya girdiğinde hala anlamlı olup etkisinin azalması bu ilişkinin bir kısmının marka nefreti aracılığıyla gerçekleştirildiğini göstermektedir. Joshi ve Yadav (2020)'nin araştırmasında olumsuz geçmiş deneyim ile olumsuz ağızdan ağıza iletişim arasındaki ilişkide marka nefretinin kısmi aracılık etkisi; Pinto ve Brandao (2021)'in araştırmasında ise tam aracılık etkisine sahip olduğu tespit edilmiştir. Literatürdeki bu bulgular araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir.

Hizmet sektörünün bir parçası olan kargo taşımacılığı hizmetleri günümüzde gön-derisi sayısının artması, zaman, planlama gibi birçok zorlayıcı kısıt altında faaliyetlerini göstermektedir. Bu zorlayıcı koşullar altında hizmet hataları her işletmede için olduğu gibi kargo işletmeleri içinde kaçınılmazdır. Bu noktada önemli olan işletmenin müşterinin yaşadığı olumsuz deneyimin üstesinden gelmektir. Kargo taşımacılığı hizmetleri için bu gecikmiş bir teslimat için özür dilenmesi, bilgilendirici, şeffaf ve erişilebilir işletme süreçleri oluşturmak gibi basit yöntemlerle gerçekleştirilebilir. Araştırma sonuçlarından görüleceği üzere olumsuz geçmiş deneyim müşterilerin markaya duydukları nefretin artmasına, markaya yönelik nefretin artması da olumsuz ağızdan ağıza iletişim davranışının artmasına neden olmaktadır. Kargo taşımacılığı hizmeti veren işletmeler için olumsuz deneyimi azaltmak, hatalar ortaya çıktığında telafi etmek ve bu yönde uygulamalar gerçekleştirmek müşterilerin işletmeye yönelik olumsuz duygularını azaltabilir ve işletme hakkında olumsuz iletişimi azaltabilir.

Bu araştırmanın zaman ve maliyet kısıtları altında gerçekleşmesi başlıca kısıtlarını oluşturmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulguların yalnızca örnekleme ile sınırlı olması ve sonuçlarının genelleştirilememesi ise bir diğer kısıtını oluşturmaktadır. Gelecekte araştırmacıların marka nefreti literatürünün gelişimi için araştırma modelinin marka nefretinin öncülleri ve sonuçları ile zenginleştirmeleri, marka nefretinin düzeylerinin bu öncül ve sonuçlar üzerindeki ilişkiyi nasıl etkilediğini, aracı ve düzenleyici değişkenlerin araştırma modellerine dahil edilmesiyle teorinin gelişimine katkıda bulunmaları faydalı olacaktır. Gelecekte araştırmacıların menşe ülke etkisini araştırma modellerine dahil ederek yerli ve yabancı

markalara yönelik olumsuz tüketici duygu ve davranışlarını incelemeleri de literatürün gelişimine önemli katkılar sağlayacaktır.

Kaynakça

- Ali, S., Attiq, S., & Talib, N. (2020). Antecedents of brand hate: mediating role of customer dissatisfaction and moderating role of narcissism. *Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences (PJCSS)*, 14(3), 603-628.
- Amerikan Psychology Associations – APA, APA Dictionary of Psychology, <https://dictionary.apa.org/>, Erişim Tarihi: 03.08.2021.
- Anderson, J. C. ve Gerbing, D. W. (1988). Structural equation modeling in practice: A review and recommended two-step approach. *Psychological bulletin*, 103(3), 411-.
- Atılğan, K. Ö., & Yoğurtcu, H. (2021). Kargo Firması Müşterilerinin Twitter Gönderilerinin Duygu Analizi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 31-39.
- Balıkçioğlu, B., & Kıyak, F. M. (2019). Marka Nefretinin Nedenleri ve Sonuçları Üzerine Antakya'da Görgül Bir Çalışma. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(1), 225-243.
- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of personality and social psychology*, 51(6), 1173 – 1182.
- Bryson, D., Atwal, G., & Hultén, P. (2013). Towards the conceptualisation of the antecedents of extreme negative affect towards luxury brands. *Qualitative Market Research: An International Journal*.16 (4), 393-405.
- Burucuoglu, M., & Yazar, E. E. (2020). Üçüncü Parti Platformda Kargo Firmalarına Yapılan Müşteri Şikayetlerinin İçerik Analizi. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 16(1), 99-114.
- Cheng, S., Lam, T., & Hsu, C. H. (2006). Negative word-of-mouth communication intention: An application of the theory of planned behavior. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 30(1), 95-116.

AN EXAMINATION ON THE RELATIONSHIP AMONG BRAND HATE, NEGATIVE PAST EXPERIENCE AND NEGATIVE WORD-OF-MOUTH: EMPIRICAL EVIDENCES FROM THE CARGO SECTOR

Murat BURUCUOĞLU

- Chiosa, A. R., & Anastasiei, B. (2017). Negative word-of-mouth: Exploring the impact of adverse messages on consumers' reactions on Facebook. *Review of Economic and Business Studies*, 10(2), 157-173.
- Curina, I., Francioni, B., Hegner, S. M., & Cioppi, M. (2020). Brand hate and non-repurchase intention: A service context perspective in a cross-channel setting. *Journal of Retailing and consumer services*, 54, 102031, 1-10.
- Çavuşoğlu, S. & Demirağ, B. (2021). Marka Nefretinin Negatif Ağızdan Ağıza İletişim ve Tekrar Satın Almama Niyetine Etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 42, Denizli, s. 261-275.
- Çelik, S. S. (2019). Futbol taraftarlığı ve nefret kavramlarının marka nefreti kapsamında ele alınması: Ankaragücü taraftarlarının Beşiktaş nefreti. *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi - Journal of Consumer and Consumption Research*, 11(2), 321-355.
- Çıldırım, Ö., & Ağlargoş, F. (2021). Dijital Çağda Marka Nefretinin Sonuçları. *Başkent Üniversitesi Ticari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(1), 36-63.
- Delzen, M. V. (2014). Identifying the motives and behaviors of brand hate (Master's thesis, University of Twente).
- Demirağ, B., & Çavuşoğlu, S. (2020). Marka kaçınması, marka nefreti ve satın alma niyeti arasındaki ilişkinin incelenmesi: Spor giyim tercih eden tüketicilere yönelik bir araştırma. *Alanya Akademik Bakış*, 4(3), 577-602.
- Do, D. K. X., Rahman, K., & Robinson, L. J. (2019). Determinants of negative customer engagement behaviours. *Journal of Services Marketing*. 34(2), 117-135.
- Esper, T. L., Jensen, T. D., Turnipseed, F. L., & Burton, S. (2003). The last mile: an examination of effects of online retail delivery strategies on consumers. *Journal of Business logistics*, 24(2), 177-203.
- Fetscherin, M. (2019). The five types of brand hate: How they affect consumer behavior. *Journal of Business Research*, 101, 116-127.
- Fetscherin, M., & Heinrich, D. (2015). Consumer brand relationships research: A bibliometric citation meta-analysis. *Journal of Business Research*, 68(2), 380-390.

- Fischer, A., Halperin, E., Canetti, D., & Jasini, A. (2018). Why we hate. *Emotion Review*, 10(4), 309-320.
- Fornell, C. ve Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of marketing research*, 39-50.
- Grégoire, Y., Tripp, T. M., & Legoux, R. (2009). When customer love turns into lasting hate: The effects of relationship strength and time on customer revenge and avoidance. *Journal of marketing*, 73(6), 18-32.
- Günaydin, R., & Yıldız, E. (2021). Determining the Motives and Behaviors of Brand Hate. In *Handbook of Research on Applied AI for International Business and Marketing Applications* (pp. 474-498). IGI Global.
- Gürbüz, s. (2019). *AMOS ile yapısal eşitlik modellemesi*, Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2016). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2014). *Multivariate data analysis*. In Pearson (7th ed.). Pearson Education Limited.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. ve Tatham, R. L. (2006). *Multivariate data analysis* (Vol.6.). UpperSaddleRiver, NJ: Pearson Prentice Hall.
- Hashim, S., & Kasana, S. (2019). Antecedents of brand hate in the fast food industry. *Spanish Journal of Marketing-ESIC*. 23(2), 227-248.
- He, H., & Harris, L. (2014). Moral disengagement of hotel guest negative WOM: moral identity centrality, moral awareness, and anger. *Annals of Tourism Research*, 45, 132-151.
- Hegner, S. M., Fetscherin, M., & Van Delzen, M. (2017). Determinants and outcomes of brand hate. *Journal of Product & Brand Management*. 26(1), 13-25.
- Islam, T., Attiq, S., Hameed, Z., Khokhar, M. N., & Sheikh, Z. (2019). The impact of self-congruity (symbolic and functional) on the brand hate: a study based on self-congruity theory. *British Food Journal*. 121(1), 71-88.

AN EXAMINATION ON THE RELATIONSHIP AMONG BRAND HATE, NEGATIVE PAST EXPERIENCE AND NEGATIVE WORD-OF-MOUTH: EMPIRICAL EVIDENCES FROM THE CARGO SECTOR

Murat BURUCUOĞLU

- Jang, Y. J., Cho, S. B., & Kim, W. G. (2013). Effect of restaurant patrons' regret and disappointment on dissatisfaction and behavioral intention. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 30(5), 431-444.
- Joshi, R., & Yadav, R. (2020). Captivating brand hate using contemporary metrics: a structural equation modelling approach. *Vision*, 0972262919892173. 1-9.
- Kucuk, S. U. (2016). *Brand Hate Navigating Consumer Negativity in the Digital World*. Palgrave Macmillan: AG Switzerland.
- Kucuk, S. U. (2019). What Is Brand Hate?. In Brand hate (pp. 23-48). Palgrave Macmillan, Cham.
- Lim, S. F. W., Jin, X., & Srai, J. S. (2018). Consumer-driven e-commerce: A literature review, design framework, and research agenda on last-mile logistics models. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*. 48(3), 308-322.
- MacKinnon, D. P., Lockwood, C. M., & Williams, J. (2004). Confidence limits for the indirect effect: Distribution of the product and resampling methods. *Multivariate behavioral research*, 39(1), 99-128.
- Müftüoğlu, M., & Sevtap, Ü. N. A. L. Tüketicilerin Marka Nefretinin Marka Misillemesi Bağlamında İncelenmesi. *Journal of Business Innovation and Governance*, 4(1), 42-56.
- Müge, Ö. R. S., & Yiğit, M. K. Marka Nefreti ve Olası Sonuçları Üzerinde İşletme Telafi Süreçlerinin Düzenleyici Etkisi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(26), 4101-4133.
- Nguyen, H. N. (2021). Antecedents and Consequences of Brand Hate Among Netizens: Empirical Evidence from Vietnam. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 8(7), 579-589.
- Noor, U., Mansoor, M., & Rabbani, S. (2021). Brand hate and retaliation in Muslim consumers: does offensive advertising matter?. *Journal of Islamic Marketing*. Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. <https://doi.org/10.1108/JIMA-10-2020-0316>.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric Theory*, New York, USA, McGraw Hill.
- Örs, M. & Yiğit, M. K. Marka Nefreti ve Olası Sonuçları Üzerinde İşletme Telafi Süreçlerinin Düzenleyici Etkisi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(26), 4101-4133.

- Pinarbasi, F., & Enginkaya, E. (2019). Consumer negativity towards brands: brand hate or brand switch?. *PressAcademia Procedia*, 9(1), 78-80.
- Pinto, O., & Brandão, A. (2021). Antecedents and consequences of brand hate: empirical evidence from the telecommunication industry. *European Journal of Management and Business Economics*. 30(1), 18-35.
- Preijers, S. (2016). Brand hate; Exploring and understanding the concept. Master's Thesis, Radboud University.
- Rempel, J. K., & Burris, C. T. (2005). Let me count the ways: An integrative theory of love and hate. *Personal Relationships*, 12(2), 297-313.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H. ve Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of psychological research online*, 8(2), 23-74.
- Sharma, I., Jain, K., & Gupta, R. (2021). The power to voice my hate! Exploring the effect of brand hate and perceived social media power on negative eWOM. *Journal of Asia Business Studies*. Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. <https://doi.org/10.1108/JABS-10-2020-0423>
- Sternberg, R. J. (2003). A duplex theory of hate: Development and application to terrorism, massacres, and genocide. *Review of general psychology*, 7(3), 299-328.
- Tabachnick, B.G. & Fidell, L.S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (sixth ed.). Pearson, Boston.
- Türk Dil Kurumu – TDK, (2021), <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 02.08.2021.
- Xiao, Z., Wang, J. J., & Liu, Q. (2018). The impacts of final delivery solutions on e-shopping usage behaviour: The case of Shenzhen, China. *International Journal of Retail & Distribution Management*. 46(1), 2-20.
- Yang, W., & Mattila, A. S. (2012). The role of tie strength on consumer dissatisfaction responses. *International Journal of Hospitality Management*, 31(2), 399-404.
- Zarantonello, L., Romani, S., Grappi, S., & Bagozzi, R. P. (2016). Brand hate. *Journal of Product & Brand Management*. 25(1), 11-25.

- Zarantonello, L., Romani, S., Grappi, S., & Fetscherin, M. (2018). Trajectories of brand hate. *Journal of Brand Management*, 25(6), 549-560.
- Zhang, C., & Laroche, M. (2021). Brand hate: a multidimensional construct. *Journal of Product & Brand Management*. 30(3), 392-414.
- Zhang, Y., Zhang, J., & Sakulsinlapakorn, K. (2020). Love becomes hate? Or love is blind? Moderating effects of brand love upon consumers' retaliation towards brand failure. *Journal of Product & Brand Management*. 30(3), 415-432.

10

USE OF AUDIO AESTHETIC ELEMENTS IN TV ADVERTISEMENTS: AN EMPIRICAL STUDY ON AUTOMOBILE ADVERTISEMENTS¹

Ali Alper Akgün², Nurhan Papatya³

Abstract:

The purpose of the study is to reveal the audio aesthetic elements used in TV advertisements for which huge sums are allocated and which increase the efficiency of advertisements, to determine the tendencies regarding audio aesthetic elements, to analyse changes in these tendencies based on vehicle type/years and to present results to practitioners and researchers. Advertisements which won prizes in automobile advertisement contests broadcasted in national television channels between 1989-2014 were analyzed in line with the purpose of the study. The study will guide researchers' works in this field and encourage different studies on the subject, in addition to the clues it provides to television producers, advertisers and advertisement producers. The study may also trigger more comprehensive studies on the subject that cover various sectors and allow comparisons between them.

Key Words: *Aesthetic of Advertisement, Television Advertisements, Audio Aesthetic*

1. Introduction

Advertising, which aims to persuade consumers to buy products and services but is not a sort of communication demanded by the buyers, makes use of aesthetics to improve the efficacy of the communication they will establish with the consumers. Stylistic differences created through sensorial elements between different

1 This book chapter is derived from the doctoral thesis titled "Aesthetics in Advertisements: An Empirical Study On Automobile Advertisements In Television"

2 Pamukkale University

3 Süleyman Demirel University

USE OF AUDIO AESTHETIC ELEMENTS IN TV ADVERTISEMENTS: AN EMPIRICAL STUDY ON AUTOMOBILE ADVERTISEMENTS

Ali Alper Akgün, Nurhan Papatya

advertisements, determines aestheticability of advertisement. Aesthetic arouse the interest of the consumers with striking and eye-catching sensory elements and draw them into the advertisement (Thyssen, 2012, p. 57). Colorful and interesting messages, fascinating and luxurious places, beautiful and cheerful people and appealing objects create desire in the audiences by showing idealized worlds that they would like to be in. Television advertising give pleasure to the viewers while also enhancing the advertisement's appeal by utilizing the hedonic aspects of aesthetics. The person who enjoys the brand's commercial can positively approach the brand and the message it conveys (Sutherland and Sylvester, 2004, pp. 129-130).

Sensory elements that compose the form of the advertisement create the meaning (the content) by utilizing semiotic aspects of aesthetics. There is a relationship of signifier and the signified between the form and the content which are the two fundamental elements that constitute the advertisement. Stylistic transactions that are composed of color usage, sound effects, music and other sensory details are signifiers, whereas the emotions and thoughts they evoke are signified. Advertisers create meaning through the signs which they bring signifiers and the signifieds together. Barthes points out the existence of two different levels of meaning that can be created through signs (2009, p.84). The first level of meaning, denotation, is the level of objective meaning in which the sensory elements utilized as signifiers are defined. Connotation level, which is the secondary meaning level, is the level where the signifier extends to different associative meanings (Dyer, 2010, p.100). Fiske states that connotation is created with sensorial elements such as sound, light, camera angle etc., as a result of human interference to advertisements (2003, pp.116-117). Advertisers can manipulate the signifiers, which are sensory factors, to create the meaning they want. Audiences build meaning through perceiving a variety of signs, as well as denotative and connotative meanings, all at the same time. The structure of television, which enables numerous signs to operate at once, allows for other messages to be sent in the background while displaying a story with visual and audio elements in superficial content (Adorno, 2001, pp.164-165). Moreover, it is a process that is difficult to resist, since it occurs spontaneously in the mind of the individual, outside of the consumer's consciousness and awareness. Sensorial stylizations that determines the aesthetics of television advertisements, activates meanings and emotions by making use of the semiotic dimensions of aesthetics.

Aesthetics in advertisements should be addressed together with its hedonic and semiotic dimensions. Sensorial stylizations that do not create meaning or emotion, but just appeal to the senses, cannot be supposed to be aesthetic. Advertisers

need to know all the aesthetic elements that they can use, together with their semiotic and hedonic effects, to benefit from aesthetics effectively. There is not a perfect and universal formula to make a television advertisement addressing both visual and audio senses, for which huge sums are allocated. Knowing the hedonic and semiotic dimensions of aesthetic elements can help advertisers to choose sensory elements that are compatible with each other and appropriate for their target audience, as well as eliminating incompatible elements. This is a critical contribution for advertisers that want to improve the efficiency of their advertising.

Despite all this significance, the issue has not received the attention it deserve in the literature. There are few studies regarding the aesthetic elements used in television advertisements (Percy and Rositter, 1992; Rutherford, 2000; Asemah et al., 2013). The aesthetic elements examined in these studies are categorised according to various criteria, with brief descriptions provided for each. The contradictions between the elements in these studies catches the eye at first glance. Akgün and Papatya (2018) analyzed the elements in these studies and offered an up-to-date list, which included also visual and audio aesthetic element classification. In the same study, Akgün and Papatya (2018) addressed the visual aesthetic elements in a comprehensive way. No study has been found in which the audio elements that can be used in television advertisements are discussed in detail in the aesthetic context.

The purpose of the study is to reveal the audio aesthetic elements used in TV advertisements for which huge sums are allocated and which increase the efficiency of advertisements, to determine the tendencies regarding audio aesthetic elements, to analyse changes in these tendencies based on vehicle type/years and to present results to practitioners and researchers. Advertisements which won prizes in automobile advertisement contests broadcasted in national television channels between 1989-2014 were analyzed in line with the purpose of the study.

2. Audio Aesthetic Elements In Television Advertisements

Sounds in a video program consists of music, voiceovers and dialogues, and sound effects. These audio elements, which are also used in television advertisements, are discussed together with the semiotic and hedonic effects they create in the aesthetic context within the scope of the study.

2.1. Music

Music is used in advertisements in four different ways: jingle, brand signature tune, advertisement song and needldrop (Akgün, 2007, p.60). Jingle, is a word

USE OF AUDIO AESTHETIC ELEMENTS IN TV ADVERTISEMENTS:
AN EMPIRICAL STUDY ON AUTOMOBILE ADVERTISEMENTS

Ali Alper Akgün, Nurhan Papatya

that means to rhyme or sound in a catchy repetitious manner. Jingles are songs that are specifically made for advertisements, include the company name, slogans, or the entire commercial message, and are repeated like a rhyme. The jingle aids in the retention and recall of the advertisement (Hürel, 2008, p.111; Belch and Belch, 2003, p.287). The jingle, which conveys a Turkish phone operator Turkcell's tagline "Connect Life With Turkcell" to the audience by repeating it two times, is an example of a effective jingle that is remembered by the audience and spread by word of mouth. Brand signature tune is the melody that is usually placed at the end of the advertisement and is heard for a short time when the brand name or logo appears. As one of the most well-known brand signature tunes, Nokia Signature Tune, which plays at the end of Nokia mobile phone advertising, is an example of this usage type. Advertisement song, refers to singing the ad's text as a song during the duration of the advertisement. Advertisers may prefer to convey their message through songs since musically articulated sentences soften the plain expressions and rough sounds in spoken language (Kutlay, 2007, p.76). The advertisement song can be created by writing the words appropriate for the advertisement message on a new composition or by changing the words of a well-known and popular song. Music that is familiar to the audience has been employed more frequently in advertising in recent years (Akgün, 2007, pp.61-62). Advertisers believe that appreciated and adored music will elicit pleasant emotions and connotations, raise attention, and encourage people to listen more intently, allowing the brand advertisement to be delivered faster. Needledrop is the music, plays in the background to avoid the text from being lost in silence, during the vocalization of the advertisement text (Aytekin, 2012, p.23). Needledrop is music that has been pre-fabricated, is conventional, and may be used for a variety of purposes. Needledrop, which is an inexpensive substitute for original music, is a commercial music attached to the desired advertisement, such as clip arts or Google images attached to the desired text (Scott, 1990, p.223).

Music takes on more important roles than just being a song that conveys an advertising message or a background melody (Uğur, 2011, p.3). Music enhances the appeal of advertising by utilizing the hedonic dimensions of aesthetics and causing the audience to enjoy themselves by accompanying the music. Even when the music stops playing, the individual who whispers the advertisement's phrases can keep the messages sent by the music in his head longer and more easily absorb the advertisement's message (Uğur, 2011, p.3). Music awakens diverse emotions in people, tells the audience what they should feel in front of the image, and strengthens the message by allowing the commercial to emotionally connect

with the consumer (Bati, 2010, p.781; Kutlay, 2007, p.68). Music that is compatible with the visual elements and brand image provided in advertising and conveys the same message is an aesthetic element that enhances the advertisement's attractiveness (Uğur, 2011, p.4). When choosing advertising music, it's crucial that music appeals to the target audience's tastes as well as fit the company's image and advertising's message (Huron, 1989, p.566). Dengel and Halbfeld (2002) identified the various styles of music that different age groups prefer in their research conducted in Germany. People aged 6 to 15 love rap, teen pop, hip hop, and charts, while those aged 16 to 25 choose hard rock, heavy metal, techno, and charts, and those aged 26 to 40 prefer rock&pop, new age, and rhythm&blues. People between the ages of 41 and 60 favor light pop, country and western, jazz, classical, and big band music, while those above 60 prefer swing and classical music (As cited in Akgün, 2007, p.82). Weber and Breyer (2002) found that, in addition to age, the target audience's social status, personality traits, gender, and educational level all have a role in music preferences. They determined that people with higher education levels liked classical music, that men favored Heavy Metal and Hard Rock music more than women, that the elderly chose folk music, and that young people preferred techno music. Weber and Breyer noticed that MercedesBenz, which targets an older audience, uses classical music in its commercials, but WV Polo, which targets a younger audience, uses rock music (As cited in Akgün, 2007, pp. 79-82).

According to Bruner, music is not a sonic mass formed by a random combination of sounds. Music consists of controllable elements that can be put together purposefully and harmoniously. These elements, such as rhythm, loudness, harmony, mode, pitch, and tempo constitute musical structure and also each of them arouses diverse emotions in listeners (Bruner, 1990, pp. 94-102), by utilizing semiotic dimensions of aesthetic. The same melodies, which are built of these musical elements, can arouse different emotions in the listeners when they are performed with different musical instruments (Kutlay, 2007, p.83). Different music genres, according to Rodman, can also be regarded a sign (1997, p.29). Advertisers can create emotions and meanings related to the message intended to be conveyed in the advertisement on the audience, with the manipulations of these elements (Bati, 2010, p.797). The emotions and meanings evoked in the audience through music in the advertisement are transferred to the product or brand through classical conditioning (Gorn, 1982, pp.94-101). Table.1 shows the connotations that various musical elements, musical genres, and musical instruments will have as a sign.

USE OF AUDIO AESTHETIC ELEMENTS IN TV ADVERTISEMENTS:
AN EMPIRICAL STUDY ON AUTOMOBILE ADVERTISEMENTS

Ali Alper Akgün, Nurhan Papatya

Table.1. Semiotic Aspects of Music In TV Advertisements

	Signifier	Signified	
Musical Elements	Mode-Major	Gaiety, Happiness, Playfulness, Sprightliness	Bruner (1990, p.100); Wagner (2008: p.17)
	Mode-Minor	Sadness, Sentimental, Tender, Yearning	
	Tempo-Fast	Happy, Exciting, Humorous	
	Tempo-Slow	Dignified, Sad, Sentimental, Serene	
	Harmony-Simple	Happy, Graceful, Serene, Sentimental	
	Harmony-Dissonant	Exciting, Freightening	
	Rhythm-Uneven	Happy, Playful	
	Rhythm-Smooth	Sacred, Serious	
	Pitch-High	Sprightly, Humorous	
	Pitch-Low	Sad, Vigorous, Dignified, Serious	
Musical Instrument	Brass Instruments	Triumphant,Grotesque/ Feeling of Cold, Hard Force	Bruner (1990: pp.95, 97)
	Woodwind Instruments	Awkward, Mournful	
	Piano	Brilliant, Tranquil	
	String Sounds	Glad	
	Reed Instruments	Lonely, Melancholy	
Musical Genres	Classical Music (Baroque; Bach-Hendel)	Quality	As cited in Akgün (2007:p.81).
	Classical Music (Classic;Mozart-Beethoven)	Graceful, Elegant, Mature	
	Classical Music (Romantic; Chopin-Tschaikovsky)	Love, Affection	
	Pop Music (Dance)	Lively, Friendly	
	Rap Music	Protest, Disparity	
	Rock Music	Sense of Self, Protest	
	New Age	Natural, Original	
	Jazz Music	Graceful, Elegant	
	Folk Music (Local and Instrumental)	Native	
	Folk Music (Children's Song)	Pure, Friend	
	Folk Music (Marching Music)	Power, Discipline	

2.2. Voice-Over and Dialogues

While voice-over represents the voices of a presenter who is not seen in the advertisement or who is speaking off-screen (Belch and Belch, 2003, p.286), dialogues incorporate the conversation of two or more people in the advertisement. In the literature review, it was seen that the voice-over and music were mostly investigated despite the dialogues were not analyzed enough in the advertising research. Within the scope of the study, although the dialogues are included in the aesthetic audio elements of the advertising, they will only be defined theoretically. The study will mainly focus on the use of voice-over.

Advertisers are not compelled to use voice-over in their advertising. While using voice-over that complements the visual content of the advertisement improves its communication effectiveness, using voice-over that is incompatible with the images and does not complement the story has the opposite effect, making it difficult to understand the message the advertisement is trying to convey (Millward Brown, 2012, p.2).

The voice-over opens into the emotions and meanings, with the cues it offers to the listener as a signifier. These cues, which are most often not noticed by the viewer on a cognitive level, are absorbed on a subconscious level and create meanings in the mind by the associations they induce (Pennock-Speck and Del Saz Rubio, 2009, p.124). People form associations as a result of establishing relationships between the sounds they hear frequently in their daily lives and the contexts in which they hear them. The prosodic (loudness, tempo and pitch) / phonatory (breathiness, whisper, creakiness, or harshness) settings of voice (Herrero, 2009, p.20) and gender of voice-over can be used as a sign in advertisements. Table.2 shows the connotations of these signs.

USE OF AUDIO AESTHETIC ELEMENTS IN TV ADVERTISEMENTS: AN EMPIRICAL STUDY ON AUTOMOBILE ADVERTISEMENTS

Ali Alper Akgün, Nurhan Papatya

Table.2. Semiotic Aspects of Voice-Over in TV Advertisements

	Signifier	Signified	
Prosodic Settings of Voice	Loudness	Loudly Speaking: People have impression of having higher level of verbal efficiency. More Credible, Trustworthy	Chebat et al., 1996, pp. 245-246, Herrero, 2009, pp. 22, 71-72
		Weak Voices: Perceived as less informative and concealing information	
	Pitch	Rising pitch: Energizes	
		Falling Pitch: Relaxes and Soothes	
Phonatory Settings of Voice	Breathness	Sexual connotations, Intimacy	Gobl and Chasaide, 2000, p.178, Herrero, 2009, pp. 66-67
	Whisper	Confidentiality	
	Creakiness	Boredom	
	Harshness	Anger	
Gender of Voiceover	Male	More Convincing	Pennock-Speck and Del Saz Rubio, 2009, pp. 115-123
	Female	Happiness, Optimism	

2.3. Sound Effects:

The sound effects added to the advertisements during the editing process enhance the narrative of the advertisement scenario as well as the reality and credibility of the advertisement. Artificially reproduced sounds, other than music or speech, are used to create an impact in an impressive presentation. They are produced in order to imitate the sound of an event or to create a sound that will stimulate the ambiance. Sound effects improve the viewing and listening experience, make commercials more appealing, and allow advertisements to construct their own realities that contain imaginary worlds. Each sound effect, as a signifier, evokes different meanings and emotions. Viers highlights five different kinds of sound effects. Each sound effect is given together with its semiotic implications in Table.3 (Viers, 2008, pp.1-6).

Table.3. Semiotic Aspects of Sound-Effects in TV Advertisements

Signifier	Definition	Signified
Hard Effects	Absolute sounds associated with the images on the screen (carhorns, gunfire, punches etc.)	The Image on the screen
Foley Sound Effects	Performing sounds compatible with moving images	Moving Images on the screen
Background Effects	Sound of ambient or atmosphere (Traffic and wind)	Sense of the surrounding environment and location
Electronic Effect	Electrostatic zips and whooshes heard during radio station IDS, as well as sound beds wipes and title elements used in TV shows and ads.	It depends
Sound Design Effect	Effects that are impossible to record naturally. Produced by sound designers for special occasions (Sound of a fight between armies of mythological creatures)	It depends

3. Method

3.1. Research Model and Hypothesis

The research employed content analysis to detect the audio aesthetic elements used in automobile advertisements on television, as well as the usage tendencies for these elements, and to reveal variations in usage tendencies over time and vehicle type. The research questions for the content analysis to be carried out in the study were prepared as follows;

° Which audio elements are used in automobile advertising on television? Which sounds are used together in the advertising? What is the music genre used? Is lyrics or instrumental music used? What is the tempo of the music used? What kind of advertising music is used? Which phonatoric setting is used by the voice-over? Which gender and pitch is used by the voice-over?

° Is there a difference in the audio aesthetic elements utilized in automobile advertising on television depending on the year and the type of vehicle?

Within the scope of the research, first of all, the frequency distributions of the variables of the audio aesthetic elements in advertising were determined. The relationship between audio aesthetic elements according to years and vehicle type

USE OF AUDIO AESTHETIC ELEMENTS IN TV ADVERTISEMENTS: AN EMPIRICAL STUDY ON AUTOMOBILE ADVERTISEMENTS

Ali Alper Akgün, Nurhan Papatya

was investigated in the second stage. Vehicle types are divided into two categories; private vehicles and commercial vehicles according to EURONCAP vehicle segmentation definitions. According to their body structure, passenger vehicles are classified as A-B-C-D-E-F-S segment vehicles, station wagons, sedans, and hatchbacks. Commercial vehicles consists of vans (pickup-commercial vehicles), mpvs (multi-purpose commercial vehicles), off-road vehicles, 4x4s, pickups, trucks, minibuses. LCD televisions were introduced in 2004, and were widely regarded as a leap in display technology. Advertising from 1989 to 2014 was divided into two periods for determining the relationships between the audio aesthetic elements used in advertisements and the years: before 2004 and after 2004, with the assumption that better image quality in post-2004 television advertisements would result in more captivating and inventive advertisements.

All of the established hypothesis for measuring the relationships were prepared on the assumption that the audio aesthetic elements did not change with the advertising years or vehicle type factors. The hypotheses and sub-hypotheses developed in accordance with the research purpose are as follows;

Relationships Between Audio Aesthetic Elements Used In Advertisements and Years

Hypothesis-1a: *There is no relationship between years and sound/music, which is one of the audio aesthetic elements utilized in advertisements.* The hypothesis will be tested on the assumption that there is no relationship between the usage of voice-over, sound effects, music, dialogues and combination of sounds in the advertisement, and years. The hypothesis will also be tested on the assumption that there is no relationship between the music genre, tempo and structure of the song used in the advertisement and years.

Hypothesis-1b: *There is no relationship between years and voice-over, which is one of the audio aesthetic elements utilized in advertisements.* The hypothesis will be tested on the assumption that there is no relationship between the gender, pitch, phonatoric settings of voice-over used in the advertisement, and years.

Relationships Between Audio Aesthetic Elements Used In Advertisements and Types of Vehicle

Hypothesis-2a: *There is no relationship between types of vehicle and sound/music, which is one of the audio aesthetic elements utilized in advertisements.* The hypothesis

will be tested on the assumption that there is no relationship between the usage of voice-over, sound effects, music, dialogues and combination of sound in the advertisement, and types of vehicle. The hypothesis will also be tested on the assumption that there is no relationship between the music genre, tempo and structure of song used in the advertisement and the types of vehicle.

Hypothesis-2b: *There is no relationship between types of vehicle and voice-over, which is one of the audio aesthetic elements utilized in advertisements.* The hypothesis will be tested on the assumption that there is no relationship between the gender, pitch, phonatoric settings of voice-over used in the advertisement, and types of vehicle.

3.2. Procedures

Categories were created according to the “a priori” coding system. In this direction, the variables were discussed under different categories based on the conceptual definitions available in the literature of the study. The majority of the variables in the coding form were compiled from the past studies. Some of the variables are adapted from these studies. The references for each variable in the coding table developed for content analysis are shown in Table.4.

Attention paid that the category systems are exclusive,exhaustive, and reliable, while creating categories. The research data were collected using a coding form that was applied to the television advertisements in the study. Coding was carried out by two coders who are both postgraduate students. The researcher gave the coders with more than 10 hours of training prior to coding in order to familiarize them with the procedures and provide them a comfortable working environment. During the training, the coders were informed about the study subject and the research method. They were shown practically how the decisions were made according to the coding booklet and how the answer form was filled by making applications on different automotive advertisements that would not be analyzed in the study. Coders were given information on what they would encounter in the content they would be watching, as well as how much energy and attention they would need to comprehend it.

**USE OF AUDIO AESTHETIC ELEMENTS IN TV ADVERTISEMENTS:
AN EMPIRICAL STUDY ON AUTOMOBILE ADVERTISEMENTS**

Ali Alper Akgün, Nurhan Papatya

Table 4. Variables Used For Content Analysis

	CATEGORIES	DEFINITIONS	REFERENCES
AUDIO AESTHETIC ELEMENTS	Sounds	Sounds used in advertisements (voiceover, sound effects, etc.)	Adapted from Brown (2000)
	Music Genre	Genre of the music used in advertisements (Latin, Rock vb.)	Allan (2008), Farmer (2008)
	Structure of Song	Structure of the song used in advertisements (lyrics / instrumental)	Farmer (2008)
	Tempo	Tempo of the music used in advertisements (slow / fast)	Farmer (2008)
	Music of Advertising	Music used in advertisement (jingle, needledrop etc.)	Aytekin (2012)
	Gender of Voice Over	Gender of voice used in the advertisement	Gilly(1988), Dominick and Gail (1972)
	Pitch of Voice-Over	Pitch of Voice-Over used in the advertisement (rising / falling)	Adapted from Chebat et al.(1996)
	Phonatoric Setting of Voice	Phonatoric setting of voice used in the advertisement (whisper/harsh etc.)	Adapted from Herrero (2009)

The advertisements to be analyzed by the researchers were saved on the computer. Coders were given the option of watching difficult-to-evaluate ads over and over again. The coders who watched the advertising were given the opportunity to talk amongst themselves, and their opinions were asked during the implementation of the coding booklet into the content. It was observed that the coders considered the content from similar reference systems. The coders were then asked to examine four ads that were not included in the sample on their own. Except for a few variables, the coders got 100 percent agreement on the most of the variables, the coding booklet was not revised, and the the advertisements in the study were begun to be coded.

Intercoder reliability was calculated to measure the reliability of the study, when coding was completed. Wimmer and Dominicik states that intercoder reliability should be calculated with reanalyzing of subsample of data, probably between 10% and 25%, by independent coders (2011, p.172). Accordingly, 12 randomly selected advertisements were analyzed by coders.

The inter-coder reliability of all categories in the study was interpreted according to percentage agreement and Cohen's kappa statistics. Table.5 shows the reliability coefficients of 12 advertising calculated at a significance level of 0.05 for each of the eight categories. According to Cohen's kappa statistics, kappa values above ,75 (Wimmer and Dominick, 2011, pp. 171,175) and values above ,80 for percent agreement indicate the reliability of the categories (Neuendorf, 2002, p.143).

Table 5. Reliability Coefficients of Categories Used in Content Analysis

	Categories	Percent Agreement	Kappa (p)	Kappa Value
Audio Aesthetic Elements	Sounds	100	0.000	1.000
	Music Genre	90.9	0.000	0.889
	Structure of Song	100	0.001	1.000
	Tempo	100	0.001	1.000
	Music of Advertising	100	0.000	1.000
	Gender of Voice Over	100	0.001	1.000
	Pitch of Voice-Over	100	0.002	1.000
	Phonatoric Setting of Voice	100	0.000	1.000

3.3. Samples:

The study's universe is comprised of automobile advertising broadcast on national television channels in Turkey. Award-winning automobile advertisements on Turkish televisions were taken as a sample through non-random judgemental sampling from the study universe. There are two television competitions that grant prizes in the automotive category in Turkey. The automobile advertisements that were awarded in the Crystal Apple Turkey Advertising Awards Competition and Effie Turkey Advertising Event Competition between 1989 and 2014 constitute the sample of the study.

The Crystal Apple Turkey Advertising Awards Competition has been held each year since 1989 (Crystal Apple, 2015). The Effie Turkey Advertising Event Competition, which has been organized every two years since 2005, has been held every year since 2014 (Effie Turkey, 2015). Sutherland and Sylvester state that advertising awards are mostly based on artistic values and creativity (2004, p.189). Sales proposal or idea, audio (sound effects, music, voice-over and dialogues),

USE OF AUDIO AESTHETIC ELEMENTS IN TV ADVERTISEMENTS: AN EMPIRICAL STUDY ON AUTOMOBILE ADVERTISEMENTS

Ali Alper Akgün, Nurhan Papatya

visual elements (color, size, etc.) are prepared in a way that draws consumer's attention, impresses them with the magical atmosphere it offers, and creates a desire to buy in creative advertisements (Tek,1999, pp.748-749). Creative advertisements are advertisements in which aesthetic elements are effectively blended and brought together. It is thought that conducting an empirical study, whose aim is to detect the audio aesthetic elements used in automobile advertisements on television and to measure their change according to years and automobile types, on the advertisements that are considered successful and awarded in artistic terms will yield more effective results. For this reason, the award-winning automobile advertisements on national television channels were chosen as a sample. The basic principle has been creativity while determining the time interval of the sample. The advertising pie has grown with the emergence of private television channels in Turkey, and similar advertisements have begun to be substituted by creative advertisements that wish to stand out in the competition (Erdemir, 2011, p.210). In this direction, it has been decided that the time interval for the advertisements to be included in the study will begin in 1989, when Turkey's first private television channel was established, and will last until 2014, the latest year for which the award was granted (at the time of the study was carried out). In this sense, although the results of the research cannot be generalized, it will contribute to future studies that will focus on aesthetic elements used in television advertisements.

The advertisements included in the sample were accessed through the websites of the said contests. The Advertisers Association, which organizes both competitions, was contacted in order to reach the advertisement that could not be displayed on the site. After the conversations with the association, 7 advertisement records that were not in the association's archive could not be reached. 6 duplicate ads (ads that win awards from both of the advertising competitions in the same year or ads that win more than one award in an advertising competition in the same year) were not included in the analysis in order to eliminate any redundancies which may have skewed the results. Furthermore, advertising campaigns for automobile by-products that won awards under the category of automobile advertisements were not taken into account. Seven advertising were disabled as a result of this. Within the scope of the study, 65 award-winning automobile advertisements were evaluated.

3.4. Results

The data coded into the categories were organized in the SPSS package program. Analyzes were carried out to answer the research questions with frequency values and to test the hypotheses.

3.4.1. Frequency Analyzes

Sounds in a television advertisement consist of music, voice over, dialogues and sound effects. Music (%90.8), voice over (87.7%), and sound effects (%81.5) are the most frequently used audio elements in the advertisements included in the sample, as shown in Table.6.

Table.6. Sounds Used In Advertisements

Sounds	Frequency	Percentage
Voice-Over	57	87.7
Sound Effects	53	81.5
Music	59	90.8
Dialogues	23	35.4
Sound Combinations	60	92.3

In % 92.3 of the advertisements, more than one element was used (Table.6). Voice over, sound effects and music were determined as the most frequently used combination (46.6%) in advertisements where more than one sound element is used together, (Table.7). The ratio of advertisements that utilize music (%90.8) is substantially higher than the ratio of advertisements that do not use music (%9.2) in the television commercials included in the sample.

Table 7. Sound Combinations Used in Advertisements

Sound Combinations	Frequency	Percentage
Voice-Over + Sound Effects + Music + Dialogues	18	30
Voice-Over + Sound Effects+ Music	28	46.6
Voice-over + Music + Dialogues	3	5
Voice-over + Music	5	8.3
Voice-over + Voice Effect	3	5
Voice Effect + Dialogues	2	3.3
Voice Effect + Music	1	1.6
Total	60	100

USE OF AUDIO AESTHETIC ELEMENTS IN TV ADVERTISEMENTS: AN EMPIRICAL STUDY ON AUTOMOBILE ADVERTISEMENTS

Ali Alper Akgün, Nurhan Papatya

Electronic music (% 27.1), classical music (% 23.7) and rock music (% 16.9) were the most frequently used music genres among the advertisements examined. Reggae (%1.7) and marches (% 1.7) are the least used music genres in commercials. Rap/Hip/Hop has never been used in automobile advertisements examined (Table.8).

Table 8. Music Genres Used In Advertisements

Music Genres	Frequency	Percentage	Music Genres	Frequency	Percentage
Latin	5	8.5	Folk Music	3	5.1
Rock	10	16.9	Jazz / Blues	2	3.4
Dance / Techno / Disco	4	6.8	Electronic Music	16	27.1
Country	3	5.1	Reggae	1	1.7
Classical Music	14	23.7	Marches	1	1.7
	36	61		23	39

While 44 (%74.6) of the music used in award-winning automobile advertisements on television consists of instrumental music, 15 of them (37.3%) consists of lyrics. Fast-tempo music is used in 37 (% 62.7) of the advertisements examined and slow tempo music is used in 22 (% 37.3).

Jingle, brand signature tone, needledrop and advertisement song are four different ways of using music in advertisements (Akgün, 2007, p.60). Needledrop, which is used in almost all (% 94.4) of the advertisements examined, is the most common type of advertisement music. Needldrop is followed by brand signature tone (%13.6), jingle (%3.4) and advertisement song (%1.7) (Table 9).

Table 9. Music of Advertising Used

Music of Advertising	Frequency	Percentage
Needledrop	56	94.9
Jingle	2	3.4
Advertisement Song	1	1.7
Brand Signature Tune	8	13.6
More Than One Way of Advertisement Music	8	13.6

Table 9 shows that in %13.6 of the advertising in the sample, more than one way of advertisement music was used. Brand signature tune and needledrop are the ways of advertisement music used in all of these combinations.

Voice-over was used in 57 (%87.7) of the advertisements in the sample. Only male voice was used as a voice-over in all of these advertisements. Rising pitch was used in 42 (73.7%) of the award-winning automobile advertisements on television and using voice over, and falling pitch was used in 15 (26.3%) of them. Creaky voice, whispered voice, or falsetto voices were not used in the commercials in the sample when the phonatoric settings of voice were examined. The most common voice utilized in these advertisements is normal voice (%38.6), followed by harsh voice (%36.8), and breathy voice (3.4%).

3.4.2. Tests of Hypothesis

In order to analyze the relationships between the years and vehicle type of the audio aesthetic elements used in award-winning automobile advertising, chi-square analysis was employed to test four sub-hypotheses based on two main headings. In the chi-square test, it has become a rule that %80 of the cells in the table should have expected values greater than 5, and all cells should have expected frequencies values greater than 1 (Altman, 1991, pp.248,253). The asymptotic p value is utilized in cross tables if the expected value rule is followed, and the evaluation is based on the pearson chi-square value. There are a number of procedures that can be performed in practice if the expected value rule is not followed. Field and Elliot mentioned four different methods in their statistics books (Elliot, 2007, pp.123-124; Field, 2009, pp. 690-692,696). The first of these is to increase the number of samples by expanding the sample size of the research. This may not be possible in all studies. The second method involves researchers attempting to reduce the table size by combining rows or columns in order to obtain the acceptable p value (Elliot, 2007; Field, 2009). Such practices cause loss of information and cause researchers to make wrong decisions (El-malı et al., 2014:131). The third method is Continuity Correction, also known as Yates' correction, which is valid for 2x2 contingency tables. Yates' correction lowers the chi-square value while increasing the p-value, making the chi-square less significant. Therefore, Yates correction is highly criticized and not recommended because it produces exceedingly cautious findings (Field, 2009, p.691; Hole, 2006, p.9; Elliot, 2007, pp.123-124). Exact tests that emerged with the

USE OF AUDIO AESTHETIC ELEMENTS IN TV ADVERTISEMENTS: AN EMPIRICAL STUDY ON AUTOMOBILE ADVERTISEMENTS

Ali Alper Akgün, Nurhan Papatya

development of modern computational alternatives have replaced the Yates correction test. Especially common available Fisher's Exact test has made the Yates correction superfluous (Howell, 2010, p.147). Fisher's Exact Test, the fourth of these methods, is a method for correctly calculating the exact probability of chi-square statistics in small sample sizes in 2x2 contingency tables, which was developed by Fisher. Fisher's exact test gives the p value directly without calculating a chi-square value (Field, 2009, p. 690). Many statisticians believe that Fisher's Exact Test, which has been successfully applied in cases where expected frequencies are small, is the most effective method when small expected values are encountered in 2x2 tables, because it is not based on a chi-square distribution and is thus unaffected by the lack of continuity (Howell, 2010, p.151). The Fisher's Exact test was expanded by Fisher and Freeman to any size of contingency table. In order not to be confused with Fisher's exact test, which is widely known to be used in 2x2 tables, the test applied in cross tables in RxC size (where R indicates the number of rows and C indicates the number of columns) is called as "Fisher Freeman Test" (Stoddard, 2011, p.507). Many authors recommend the use of Pearson chi-square test if the expected value rule is met, and use of Fisher's Exact test if it is not met (Mooi and Sarstedt, 2011: p.115; Stoddard, 2011, p.504; Howell, 2010, p.147-148; Campbell, 2007, p.3661; Elliot, 2007, p.125). The chi-square test was used when the expected value frequency rule was met in this study. When this rule was not met, Fisher's Exact Test was used for two-category variables and Fisher-Freeman Halton test was used for other categories. The hypotheses H1a, H1b, H2a, H2b tested in the study were compared with the critical values at the relevant degrees of freedom at the 0.05 significance level. When the calculated chi-square values are greater than the table values, the hypotheses were rejected by considering $p \leq 0.05$. The hypotheses were accepted by considering $p > 0.05$ in cases where the calculated chi-square values were lower than the table values. Hypotheses were evaluated by looking at the obtained p values in cases where Fisher's Exact and Fisher Freeman tests were used, because these tests give the p value without calculating a chi-square value.

Hypothesis-1a: There is no relationship between years and sound/music, which is one of the audio aesthetic element utilized in advertisements.

At the 0.05 significance level, there is no statistically significant difference between voice over, sound effects, music, dialogues, and combination of sounds, tempo, which are audio aesthetic elements used in advertising, and years. There is

statistically significant difference between music genre, which is one of the audio aesthetic elements used in advertising, and at the 0.05 significance level (Table.10).

Table 10. Relationships Between Sound/Music and Years

Aesthetic Elements Used In Advertisement	Degrees of Freedom	Chi-Square Value	P Value	Null Hypothesis (Ho)
SOUND&MUSIC				
Voice-Over	1	-	0.258	Ho Accepted
Sound Effects	1	0.337	0.562	Ho Accepted
Music	1	-	1.000	Ho Accepted
Dialogues	1	0.471	0.492	Ho Accepted
Combination of Sounds	1	-	0.355	Ho Accepted
MUSIC GENRE	9	-	0.000	Ho Rejected
STRUCTURE OF SONG	1	10.325	0.001	Ho Rejected
TEMPO	1	2.945	0.086	Ho Accepted

According to Table 11, it can be said that the use of electronic music and Latin music decreased substantially after 2004, but the use of rock music, dance-techno-disco music and classical music increased significantly in the same period.

Table 11. Music Genre Distribution Based on Years

Years	Latin	Rock	Dance/ Tech/ Disco	Country	Classic.	Folk	Jazz	Electr.	Reggae	Orch.
Before-2004	4	3	0	2	2	2	1	14	1	0
Post-2004	1	7	4	1	12	1	1	2	0	1
Total	5	10	4	3	14	3	2	16	1	1

There is statistically significant difference between structure of the song, which is one of the audio aesthetic elements used in advertising, and years at the 0.05 significance level (Table.10). It can be said that the use of lyrics increased after 2004, but the use of instrumental music decreased in the same period, by analyzing table.12. Despite this, instrumental music is used in advertising more frequently than lyrics, both before and after 2004.

USE OF AUDIO AESTHETIC ELEMENTS IN TV ADVERTISEMENTS: AN EMPIRICAL STUDY ON AUTOMOBILE ADVERTISEMENTS

Ali Alper Akgün, Nurhan Papatya

Table 12. Structure of the Song Distribution Based on Years

Years	Lyrics	Instrumental	Total
Before-2004	2	27	29
Post-2004	13	17	30
Total	15	44	59

Hypothesis-1b: There is no relationship between years and voice-over, which is one of the audio aesthetic element utilized in advertisements.

While at the 0.05 significance level, there is no statistically significant difference between the gender of the voice over, phonatoric settings of voice, which are the audio aesthetic elements used in advertisements, and the years, there is a statistically significant difference between the pitch of voice over and the years (Table.13).

Table 13. Relationships Between Sound/Music and Years

Aesthetic Elements Used In Advertisement	Degrees of Freedom	Chi-Square Value	P Value	Null Hypothesis (Ho)
Gender of Voice Over	1	-	0.258	Ho Accepted
Pitch	1	6.116	0.013	Ho Rejected
Phonatoric Setting of Voice	2	5.350	0.069	Ho Accepted

Despite the fact that rising pitch is the voice over pitch utilized most frequently in both pre-2004 and post-2004 advertising, it has become visible in roughly 90% of all post-2004 advertisements. In the same period, it was observed that the use of falling pitch decreased in the advertisements examined (Table.14).

Table 14. Pitch of Voice Over Distribution Based on Years

Years	Rising Pitch	Falling Pitch	Total
Before-2004	18	12	30
Post-2004	24	3	27
Total	42	15	57

Hypothesis-2a: There is no relationship between types of vehicle and sound/music, which is one of the audio aesthetic element utilized in advertisements.

At the 0.05 significance level, there is no statistically significant difference between voice over, sound effects, music, dialogues, and combination of sounds, tempo, music genre, and structure of the song which are audio aesthetic elements used in advertising, and types of vehicles (Table.15).

Table 15. Relationships Between Sound/Music and Types of Vehicle

Aesthetic Elements Used In Advertisement	Degrees of Freedom	Chi-Square Value	P Value	Null Hypothesis (Ho)
SOUND&MUSIC				
Voice-Over	1	-	0.421	Ho Accepted
Sound Effects	1	-	1.000	Ho Accepted
Music	1	-	0.648	Ho Accepted
Dialogues	1	0.000	0.993	Ho Accepted
Combination of Sounds	1	-	1.000	Ho Accepted
MUSIC GENRE	9	-	0.196	Ho Accepted
STRUCTURE OF SONG	1	-	0.497	Ho Accepted
TEMPO	1	0.063	0.801	Ho Accepted

Hypothesis-2b: *There is no relationship between types of vehicle and voice-over, which is one of the audio aesthetic element utilized in advertisements.*

While there is no statistically significant relationship at the 0.05 significance level between the gender and pitch of voice over and the vehicle types, there is a statistically significant relationship at the 0.05 significance level between the phonatoric setting of voice over and the vehicle types (Table. 16).

Table 16. Relationships Between Voice Over and Types of Vehicle

Aesthetic Elements Used In Advertisement	Degrees of Freedom	Chi-Square Value	P Value	Null Hypothesis (Ho)
Gender of Voice Over	1	-	0.421	Ho Accepted
Pitch	1	-	0.084	Ho Accepted
Phonatoric Setting of Voice Over	2	6.710	0.035	Ho Rejected

Breathy voice and normal voice usage rate in private automobile advertisements are considerably higher than in commercial automobile advertisements (Table.17).

USE OF AUDIO AESTHETIC ELEMENTS IN TV ADVERTISEMENTS:
AN EMPIRICAL STUDY ON AUTOMOBILE ADVERTISEMENTS

Ali Alper Akgün, Nurhan Papatya

Normal voice is mainly used in private automobiles, while harsh voice is predominantly used in advertisements of commercial automobiles.

Table 17. *Phonatoric Setting of Voice Over Distribution Based on Types of Vehicle*

Type of Vehicle	Phonatory Setting of Voice Over			Total
	Breathy Voice	Harsh Voice	Normal Voice	
Private Automobile	11	12	20	43
Commercial Automobile	3	9	2	14
Total	14	21	22	57

4. Discussion

Almost all of the automobile advertisements reviewed contained music. Electronic music, classical music, and rock music are the most commonly used music genres in automobile advertisements, respectively. It is noteworthy that the use of electronic music, which ranks top, has decreased significantly in recent years. It is seen that the use of dance-techno-disco music has increased significantly, as well as rock music and classical music, which are in the second and third rank. When the perceptions created by different music genres are examined, it is observed that rock music appeals to protest feelings that bring the self to the fore, dance-techno-disco music provides a sincere, vibrant and friendly environment, and classical music creates a connotes chicness, elegance and maturity (As cited in Akgün, 2007, pp. 81-82). In light of the atmosphere formed by these three music genres and the feelings evoked, it can be concluded that automobiles are predominantly portrayed as items that promote self-expression and personal freedom, that symbols of grace and elegance and that significant in personal socialization.

Fast-tempo music was employed more than slow-tempo music in the advertisements examined. Fast-tempo music gives the impression that the advertisement is cheerful, funny, and exciting, whereas slow-tempo music gives the impression that the advertisement is respectable, sad, emotional, and tranquil, in ceteris paribus condition (Wagner, 2008, p.17). Farmer states that fast-tempo music keeps the audience energetic and keeps their focus on the advertisement. He highlights that fast-tempo music is more suitable than slow-tempo music to activate

and persuade the consumer. This fact may lead to the use of fast-tempo music more frequently than slow-tempo music in television commercials (2008, p. 37).

Needledrop which is used in almost all of the advertisements examined, is the most common type of advertisement music. Advertisers prefer needldrop because it allows them to benefit on the positive connotations and feelings evoked by well-known and loved songs, as well as the interest and attention that such songs will elicit in the audience (Akgün, 2007, pp.61-62). In this sense it is not surprising that needledrop is often preferred in automobile advertisements.

Voice-over was used in almost all of the advertisements. Male voice was employed as a voice-over in all of the automobile advertisements examined. Possible reasons for this preference is that the target audience for automobile is mostly men, and/or that the male voice is perceived as convincing by the audiences. The prevalent pitch in award-winning voice-over automobile advertising on television is rising pitch which leads to an increase in expression of feelings and energize viewers (Herrero, 2009, pp. 71-72).

When the phonatoric settings of voice in automobile advertisements are examined, it is noteworthy that, when compared to commercial automobile advertisements, the rate of breathy voice and normal voice usage in private automobile advertisements is relatively high. While normal voice is prevalent in private automobiles, harsh voice is mostly employed in commercial automobiles. In commercial automobiles, the performance of the vehicle in adverse weather conditions and its ability to complete assigned tasks are the most emphasized factors. Harsh voice is the most appropriate voice to employ in advertising where these components are highlighted. The connotation of “strength” of harsh voice is one of the most important considerationin this choice.

5. Conclusion:

This book chapter, which consists of two parts, theoretical and empirical, deals with audio aesthetic elements. The theoretical part of the chapter contributes to the literature by compiling and synthesizing audio elements used in television advertisements, which exist in the literature, in an aesthetic context together with the hedonic and semiotic effects they create. The empirical part of the chapter uncover the tendencies in the audio aesthetic elements identified in

USE OF AUDIO AESTHETIC ELEMENTS IN TV ADVERTISEMENTS: AN EMPIRICAL STUDY ON AUTOMOBILE ADVERTISEMENTS

Ali Alper Akgün, Nurhan Papatya

the theoretical part, tackle the changes in these tendencies according to years and vehicle type, and presents to researchers and practitioners.

This chapter will guide researchers' work in this field and encourage different studies on the subject, in addition to the clues it provides to television producers, advertisers and advertisement producers. The chapter may also trigger more comprehensive studies on the subject that cover various sectors and allow comparisons between them. The chapter will help to raise consumer awareness about the effects of audio aesthetics elements.

REFERENCES:

- ADORNO, TW (2001). *Culture Industry: Selected Essays On Mass Culture*.UK: Routledge.
- AKGÜN, AA and PAPATYA, N. (2018). Televizyon Reklam Mesajlarında Kullanılan Görsel Estetik
- Unsurlar: Televizyonda Yayınlanan Otomobil Reklamları Üzerine Bir Uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. C.23, S.2, s.509-534.
- AKGÜN, S. (2007). Reklam Müziğinin Marka Kişiliği Oluşumuna Katkısı: Bir Araştırma. (Unpublished doctoral dissertation) Marmara University, İstanbul, Türkiye.
- ALLAN, D. (2008), A Content Analysis of Music Placement in Prime-Time Television Advertising. *Journal of Advertising Research*, pp. 404-417.
- ALTMAN, DG (1991). *Practical Statistics for Medical Research*. New York: Chapman & Hall/CRC.
- ASEMAH, ES, EDEGOH, LON, OGWO, CA (2013). Utilisation of Aesthetics In Television Advertising. *Asian Journal of Social Sciences & Humanities*. Vol.2, No: 2, pp.182-189.
- AYTEKİN, N. (2012), Reklam Müziğinde Kültürel Motiflerin Kullanımı ve Marka Kişiliğinin Sunumu. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, s. 19-35, sayı:42.

- BARTHEs, R. (2009). *Göstergebilimsel Serüven*. (Çev. Mehmet Rifat ve Sema Rifat). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- BATI, U. (2010). *Reklamın Dili: Dilbilim – Strateji – Mesaj – Retorik – Göstergebilim*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- BELCH, GE and BELCH, MA (2003). *Advertising and Promotion: An Integrated Marketing Communications Perspective*. Boston, Sixth Edt.: Irwin/ McGraw Hil.
- BROWN, B. (2008). *Sinematografi: Kuram ve Uygulama*. (Çev: Selçuk Taylaner). İstanbul: Hil Yayın. BRUNER, GC (1990). Music, Mood, and Marketing. *Journal of Marketing*. Vol 54 (4), pp.94-104.
- CAMPBELL, I. (2007). Chi-squared Fisher-Irwin Tests Of Two-By-Two Tables With Small Sample Recommendations. *Statistics In Medicine*. 26, pp.3661-3675.
- CHEBAT, CG, CHEBAT, JC, VANINSKY, A. (1996). Voice and Adverising: Effects of Intonation and Intensity of Voice On Source Credibility, Attitudes Toward The Advertised Service and The Intent To Buy. *Perceptual and Motor Skills*. 83, pp.243-262.
- CRYSTAL APPLE (2015). Retrieved April 15, 2015, from <http://www.kristalelma.org.tr/yonetmelik.html>
- DOMINICK, JR and GAIL ER (1972). The Image of Women in Network TV Commercials. *Journal of Broadcasting*. 16, pp.259-65.
- DYER, G. (2010). *İletişim Olarak Reklamcılık*. (Çev. M.Nurdan Öncel Taşkiran). İstanbul, Beta Yayıncılık.
- EFFIE TURKEY (2015). Retrieved April 15, 2015, from <http://effieturkiye.org/2015/yonetmelik.html>
- ELLIOT, AC (2007). *Statistical Analysis Quick Reference Guidebook with SPSS Examples*. Woodward, W.A., USA: Sage Publications.
- ELMALI, F., BAYDEMİR, C., ÇOLAK, E., BAL, C., ÖZDAMAR, K., DEMİRASLAN, H. (2014). Çapraz Tablolarda Asimptotik, Exact ve Monte Carlo Yöntemleriyle Elde Edilen Önemlilik Değerlerinin Karşılaştırılması. *Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*.23(3),s.131-136.

USE OF AUDIO AESTHETIC ELEMENTS IN TV ADVERTISEMENTS:
AN EMPIRICAL STUDY ON AUTOMOBILE ADVERTISEMENTS

Ali Alper Akgün, Nurhan Papatya

- ERDEMİR, F. (2011). Başlangıçtan Günümüze TRT'nin Reklam Serüveni. *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*. sayı: 32, Bahar 2011, s. 205 – 226.
- FARMER, A. (2008). Pop! Goes The Music: A Content Analysis Of Popular Music In Prime-Time Television Commercials. (Unpublished Master of Science Thesis). Kansas State University, Manhattan, USA.
- FIELD, A. (2009). *Discovering Statistics Using SPSS (And Sex And Drugs And Rock'n' Roll)*. Dubai, 3rd ed.: Sage Publications.
- FISKE, J. (2003). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. (Çev: Süleyman İrvan). Ankara, 2.Baskı: Bilim ve Sanat Yayınları.
- GILLY, MC (1988). Sex Roles in Advertising: A Comparison of Television Advertisements in Australia, Mexico, and the United States. *Journal of Marketing*. Vol. 52, No. 2, pp. 75-85.
- GOBL, C. and CHASAIDE, AN (2000). Testing Affective Correlates of Voice Quality Through Analysis and Resynthesis. *SpeechEmotion*. pp. 178-183.
- GORN, GJ (1982). The Effects of Music in Advertising on Choice Behavior: A Classical Conditioning Approach. *Journal of Marketing*. 46(1), 94–101.
- HERRERO, BP (2009). Voice and Identity: A Contrastive Study of Identity Perception In Voice (Unpublished Ph.D.Dissertation). LMU München, Germany.
- HOLE, G. (2006). Using SPSS to perform Chi-Square test. . Retrieved August 23, 2021, from <http://users.sussex.ac.uk/~grahamh/RM1web/WASON%202007%20STUFF/Using%20Chi-Square%20to%20perform%20Chi-Square%20tests.pdf>
- HOWELL, DC (2010). *Statistical Methods for Psychology*. USA, Seventh Edition: Wadsworth Cengage Learning.
- HURON, D. (1989). Music in Advertising: An Analytic Paradigm. *The Musical Quarterly*. Vol. 73, No. 4, pp. 557-574.
- HÜREL, F. (2008). *Yaratıcı Reklamcılık: Eski Köye Yeni Adet*. İstanbul, Say Yayınları.

- KUTLAY, EB (2007), Müziğin Bir Pazarlama Elementi Olarak Tüketici Üzerinde Duygusal, Algısal ve Davranışsal Etkileri”. (Unpublished Ph.d Dissertation). İstanbul Üniversitesi, Turkey.
- MILLWARD BROWN (2012). How Should Voiceovers Be Used in Ads. Retrieved August 12, 2021, from http://www.brandreportblog.com/wp-content/uploads/MillwardBrown_KnowledgePoint_Voiceover.pdf
- MOOI, E. and SARSTEDT, M. (2011). *A Concise Guide to Market Research: The Process, Data and Methods Using IBM Statistics*. Springer-Verlag Berlin Heidelberg. Also available at: http://www.guide-market-research.com/L3UXRpWEecff/attachments/021_Nonparametric%20tests.pdf
- NEUENDORF, KA (2002). *The Content Analysis Guidebook*. USA: Sage Publications.
- PELCLOVÁ, J. (2010). Persuasive Strategies In Advertising Discourse a Lexico-Grammatical And Socio- Pragmatic Analysis” (Unpublished Ph.d Dissertation) Masarykova Univerzita, Brno, Czechia
- PENNOCK-SPECK, B. and DEL SAZ RUBIO, MM (2009). Voice-Overs in Standardized English And Spanish Television Commercials. *Atlantis: Journal of the Spanish Association of Anglo- American Studies*. 31 (1), pp. 111-127.
- PERCY, L. and ROSITTER, JR (1992). Advertising Stimulus Effects: A Review. *Journal of Current Issues and Research in Advertising*. Vol.14, No:1, pp.75-90.
- RODMAN, R. (1997). And Now An Ideology from Our Sponsor: Musical Style and Semiosis in American Television Commercials. *College Music Symposium*, Vol. 37, pp. 21-48.
- RUTHERFORD, P. (2000). *Yeni İkonalar: Televizyonda Reklam Sanatı*. (Çev.: Mustafa K. Gerçekler). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- SCOTT, L.M. (1990). Understanding Jingles and Needledrops: A Rhetorical Approach to Music in Advertising. *Journal of Consumer Research*, (17), 2, pp.223-236.

USE OF AUDIO AESTHETIC ELEMENTS IN TV ADVERTISEMENTS:
AN EMPIRICAL STUDY ON AUTOMOBILE ADVERTISEMENTS

Ali Alper Akgün, Nurhan Papatya

- STODDARD, GJ (2011), Biostatistics and Epidemiology Using Stata: A Course Manual. Available from <http://www.ccts.utah.edu/biostats/?pageId=5385>.
- SUTHERLAND, M. and SYLVESTER, AK (2004). *Reklam ve Tüketici Zihni*. (Çev. İnci Berna Kalinyazgan). İstanbul: Mediacat.
- TEK, ÖB (1999). *Pazarlama İlkeleri*. İstanbul: Beta Yayınları.
- THYSSEN, O. (2012). Aesthetic Communication. *Online International Journal of Arts and Humanities*. 1 (4), pp. 51-58.
- UĞUR, İ. (2011). Televizyon Reklamlarında Müzik ve Reklam İlişkisi. *Erciyes İletişim Dergisi: "Akademia"*, 2 (1) pp.2-18
- VIERS, R. (2008), *The Sound Effects Bible: How to Create and Record Hollywood Style Sound Effects*. USA: Michael Wiese Productions.
- WAGNER, MS (2008). Dimensions of Music: The Effect of Music/Brand Congruity on Advertising and Brand Evaluations, (Unpublished Ph.d Dissertation), University of Michigan, USA.
- WIMMER, RD and DOMINICIK, JR (2011). *Mass Media Research: An Introduction*, , USA, 9th Edt.: Wadsworth Cengage Learning.

11

INTEGRATING QUALITY MANAGEMENT IN ATTEMPT TO OPTIMISE MANUFACTURING- PRODUCING EFFICIENCY AND INCREASE CONSUMER LOYALTY

Ayşenur Erdil¹

Abstract

Considering research on programming improvement Quality management-to-total quality management (QM-TQM) show that there can be a rapid shift in the implementation of the change from manufacturing to benefit organization, and several thoughts have been adopted in it. QM has acquired a strong hold in all components and emerged as a method for preparing advancement, waste reduction, business optimization, and quality implementation. Furthermore, several analysts and academics have acknowledged the need of QM in sustaining competitive advantage, particularly for benefit businesses. As a result, the purpose of the presentation consider is to get it the notion of QM as applicable to the strategic viewpoint. It also looks at the publishing on Quality management in advantage corporations, as well as the explanations for its failure. Furthermore, the concept provides comprehensive recommendations for motivating QM performance within advantage businesses. it seems that the development of Complex from manufacturing to organization benefits is suddenly moving and abundant thoughts have been adopted. QM has been strongly positioned in all departments and has developed as a way of improving handles, reducing drastically, optimizing business and achieving quality. In addition, some researchers and academics have acknowledged QM's adequacy in order to improve industrial competitiveness businesses in particular. In view of this, the objectives of this research is to comprehend the quality- total quality concept for the production-service system.

1 Assist.Prof.Dr., Istanbul Medeniyet University, runesyalidre@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0002-6413-7482>

It also looks at the literature. This also delves into the literary works on quality improvement in businesses and the causes for its defeat. Lastly, the consideration provides effective guidelines for compelling the use of QM inside benefit corporations. The research findings provide a much stronger insight of QM and the causes for the formation of beneficial associations. The outcomes also highlight a few significant findings from the most current studies on QM in benefit organizations. This research establishes a methodology for understanding the basics of QM in businesses and attempts to provide production-manufacturing-service management and professionals, customer loyalty with in-depth understanding of QM theory. Some management applications, potential management implications, recommendations and areas for further research are highlighted.

Key Words: *Business, Quality, Manufacturing-production, Management*

1. Introduction

Total Quality Management (TQM) is a commercial approach that aims to improve the overall quality of all operational activities. TQM is a realization, team-managed process. TQM's fundamental objective is to assure job completion through constant improvement. TQM is broadly applied in industry, training materials, governmental organizations, and other businesses (Stoner and Freeman, 1992; Oakland, 2000).

TQM is a business concept that encourages every company participant. TQM encourages everyone to participate, develop, and exhibit modification suggestions. It intends to make continuous and encouraged quality improvement and implementation, as well as to foster a quality culture. Its primary guiding principle is that the cost of foresight is less than the cost of correction. TQM focuses on overall organizational execution and acknowledges the importance of forms. or TQM to be embraced effectively by a company, there must be an acknowledged necessity improvement in that business (Seetharaman et al., 2006; Talib et al., 2012; Essays, UK, 2015).

TQM has indeed been exhaustively described in the research over the last few centuries and could indeed be defined as an organisational strategy distinguished by its fundamentals, methodologies, and approaches that highlight continuous enhancement, increased employee active participation, management involvement, employee participation, team cohesion, measuring results, leadership, incentives

and acknowledgements, and suggestions (Dean and Bowen, 1994; Rönnbäck and Witell, 2008). Several TQM considerations have indeed been explored in the manufacturing division and have now expanded to benefit companies (Gustafsson et al., 2003; Rönnbäck and Witell, 2008). The growth of benefit companies has resulted from a greater emphasis on the implementation of TQM requirements in advantage businesses and the delivery of elevated advantage to customers (Schneider and White, 2004; Rönnbäck and Witell, 2008).

Quality is not really merely a crucial instrument for succeeding in modern economy; it simply involves delighting customers rather than merely shielding them from irritations. As a result, an industry's positive aspect is to discover and then competing on one or more of the quality aspects. Quality Management (QM) is defined by the International Standardization Organization (ISO) as a quality-focused organization strategy based on the involvement of all staff members and directed at main contributions, which is accomplished through better pay and working conditions, comprehensive gratification of customers, and fulfillment of all individuals. Numerous research works have been conducted to examine the effect of TQM on business conditions, company performance, small and medium-sized enterprises (SMEs) achievement, and performance monitoring in service companies, in conjunction with a variety of research studies that have been conducted to explore key performance indicators of Quality management in various service nonprofits. These investigations are meant to assist administrators in more successfully implementing TQM concepts and practices by proposing methods to be implemented in their service companies in enhancing organisational performance and obtain client satisfaction (Hendriks and Singhal, 2001a,b; Hansson and Eriksson, 2002; Eriksson and Hansson, 2003; Gustafsson et al., 2003; Khamalah and Lingaraj, 2003; Lewis, 2005; Yusuf et al., 2007, Jannadi and Al-Saggaf, 2000; Wali et al., 2003Yasin et al., 2004; Talib and Rahman, 2010a,b; Lee et al., 2010; Kumar et al., 2011; Ramayah et al., 2011).

2. Defination of Quality Concepts

Walter Schuhart and William Edward Deming, two American scientists, established the notion of quality-based global government. The notion of quality assurance (QM) is fairly ancient, having developed in Japan following World War II in the late 1930s. In the manufacturing industry, the emphasis was placed

on quality improvement and the use of quality control instruments (Salimova, 2005; Demirbag et al., 2006; Talib et al., 2013).

(i) *Shekhar concept*: The Schuhart concept's core premise is "to increase quality by minimizing the unpredictability of the production chain." Schuhart demonstrated the significance of eliminating variances from all product manufacturing and service delivery processes on a continuous and intentional basis. The notion of production control was established by researchers. To do this, he developed and effectively implemented statistical process control cards known as "Shekhar control cards." Statistical control approaches enabled us to focus on raising the number of acceptable goods while decreasing variance. Shekhar also suggested a cycle model for quality management that divided it into 4 phase; Planning (Plan); Implementation (Do); Check (Check), Corrective actions (Action) (Crosby, 1979; Thiagarajan and Zairi, 1979; Terziovski and Samso, 1999; Gorbashko, 2008; Shuharta-Deming cycle, 2021).

(ii) *Demming Concept*: Deming devised and presented an approach to enhance labor quality that is based on three pragmatic axioms: Any action may be thought of as a technical process, which implies that it can be improved. Fundamental adjustments in the product's life cycle are required for effective work. The enterprise's senior management should take responsibility for its operations. The primary point of these proposition is it is important to critically minimize costs by improving product quality with a high degree of management control, continual development of the quality of products and each manufacturing process individually, with disqualification, sustained enhancement of the quality of products and each manufacturing methods independently, unconstitutionality of discrepancies, and training programmes of all staff members (Crosby, 1979; Deming, 2001; Glichev, 2001; Salimova, 2005; Gorbashko, 2008; Shuharta-Deming cycle, 2021)

(iii) *Juran's concept*: Joseph Juran provided an additional idea. The "Juran concept" is a geographical model established by this scientist that outlines the stages of continual growth of quality management activity. The following turns are included in this spiral: (i) Conduct market analysis, (ii) Mission definition for the business, (iii) Work on layout, (iv) Creating technical requirements, (v) Technological innovations and manufacturing planning, (vi) Supply of materials and technical assistance, (vii) Tool and equipment manufacturing, (viii) Manufacturing,

(ix) Production chain management , (xi) Final production inspection, (xii) Products performance measurement, (xiii) Sales, (xiv) Servicing, (xv) Destruction, (xvi) Conducting new marketing. To progress along this spiral efficiently, users should undertake the recommended operating strategy; Preparation for performance improvement at all stages and in all sectors of the company; creation of procedures aimed at eradicating and avoiding mistakes; Transformation from administration to proper management of all quality-related operations (Crosby, 1979; Jablonski, 1992; Salimova, 2005; Gorbashko, 2008; Shuharta-Deming cycle, 2021).

3. Methodology - Basic concepts of Total Quality Management

Total Quality Management (TQM) is a business strategy popular in Japan and the United States. It defines the process's ongoing development through improving collaboration among employees, providers, and consumers. Numerous procedures and restrictions are employed in this case to enhance the price and satisfaction of the items while lowering the price. In the 1950s, the phrase "total quality" first arose in Japanese manufacturing. It entails continual agile methodologies using a range of tools and approaches. The objective is to continually improve quality and reliability for consumers while keeping the process well enough that changes in manufacturing and expenses are typically minimized. Quality management (QM) informs executives that all operations are interrelated, and that the demand for collaboration and its implementation would result in performance - based incentives of activity. Comprehensive quality involved in producing and delivering that all sections of the firm collaborate on projects, that consumers are pleased, and that revenues are substantial. QM strategy is mainly used in Japan and the United States. It entails improving collaboration inside the firm and among its suppliers in order to continuously enhance the manufacturing operations of items. A range of managing techniques and approaches are employed in this case, with the goal of improving value and satisfaction while decreasing expenses (Thiagarajan and Zairi, 1979; Crosby, 1979; Salimova, 2005; Seetharaman et al., 2006; Talib et al., 2011; Essays, UK., 2015; Shuharta-Deming cycle, 2021).

3.1. Quality control: Quality control is defined as the application and creation of requirements which are greater than the standard attained, permitting the manufacture of measuring instrument components with new, better quality indicators. One of the primary aims of quality management is to decrease quality

expenses. Performance measures are indeed the total of the major manufacturers and other expenditures. The expenses incurred by the manufacturing company include those attributed with the making plans, association, and effectiveness of the quality management systems, the innovation of prerequisites for methodologies and manufacturing methods, quality measurement costs, and expenses occurring as a result of domestic and foreign inadequacies regarding quality failure purposes. QC began with simple monitoring systems, during whereby a company engages examination groups to examine, analyze, or testing products and evaluate them to a specified specification. These would happen at every level of product creation, encompassing design, innovative research, and deployment. The approach was based on researchers distinguishing low-quality things from high-quality objects-high-quality products This is then dismantled, changed, or provided in a lesser quality. Several outcomes have indeed been achieved (Crosby, 1979; Berry, 1991; Kanji and Asher, 1993; Jabonski, 1994).

3.2. Quality requirements: Individualized requirements are expressed or translated into a collection of mathematically or objectively determined specifications for an object's features in order for them to be implemented and verified. It is important that the success factors accurately represent the consumer's existing and expected demands. The phrase "necessity" refers to both marketplace and contract needs, as well as internal organizational restrictions. They could be generated, elaborated, and modified at several phases of design. Estimations, relative values, boundary variations, and limitations are examples of performance measurement criteria. Quality standards would be defined in operational terms and recorded at the outset (Crosby, 1979; Essays, 2005; Seetharaman et al., 2006; Gorbashko, 2008; Shuharta-Deming cycle, 2021).

(i) *Quality control:* Comparison with standard measurements of an organism's ability to meet predefined standards. Quality evaluation can be performed to establish the supplier's capabilities in the field of quality. In this scenario, depending on the unique circumstances, the quality measurement outcome might be utilized for qualifying, permission, registering, or certification. The production of a commodity may or may not necessitate the usage of physical commodities. Nevertheless, where such usage is permitted, there is no transferring of possession to these physical commodities. (Gummerson, 1987; Crosby, 1979; Seetharaman et al., 2006)

(ii) *Quality planning*: an operation that establishes expectations and objectives for the performance and implementation of components of a quality management. Quality planning covers i) quality of product organizing: identifying, categorizing, and evaluating quality characteristics, as well as setting objectives, product specifications, and disciplinary actions; ii) maximum organizational and functional status (preparation for the implementation of the quality management system, together with establishment and scheduling system planning); iii) readiness of a successful implementation for improvement of regulations. General quality management (administrative quality management) - those aspects of Overall quality control (organisational quality assurance)- the attributes of the overarching operational management that ascertain the quality plan, objectives, and obligations, as well as incorporate them inside of performance standards, through quality planning, process improvement, quality control, and process optimization. Management of General Quality Commitments affect all areas of administration, but they must be controlled by top leadership. The general quality management is shared by all members of the firm. Economic considerations are prioritized in generalized quality management. In general, the quality management system entails the following tasks: 1) quality of product assessment; 2) utilize the best assessment for future projects 3) Quality standards and management (Crosby, 1979; Glichev, 2001; Gorbashko, 2008; Essays, 2015).

The accompanying scope of work might be utilized while developing a quality standard at the business. It might comprise these essential elements (Crosby, 1979; Jablonski, 1992; Harry and Sergesketter, 1993; Seetharaman et al., 2006; Gorbashko, 2008; Shuharta-Deming cycle, 2021);

-The company submits a proposal for the supply of assistance for the establishment of a quality system.- Implementation decision-making by the consulting group.-Communication discussion with the company's current administration and governance employees.-Enterprise managerial judgment on the establishment of a quality management systems and the nomination of the president of quality service.-Execution of the consultancy institution's assessment of the status of work on excellence.-Execution of a contractual arrangement relating to the establishment of a quality system. - Creation, organization, and acceptance of a work commitments for the effective strategic management system.-Development of a quality training course for employees. - Class development in line with the strategy. - Excellent policy making is number ten on the list. - Define

INTEGRATING QUALITY MANAGEMENT IN ATTEMPT TO OPTIMISE MANUFACTURING-PRODUCING EFFICIENCY AND INCREASE CONSUMER LOYALTY

Aygenur Erdil

the roles and duties of the quality system based on ISO 9000 criteria and company characteristics. - The defining of the producers of the quality platform's responsibilities and purposes. - Examine the accessibility and conformity of ISO 9000 quality system required documents. - Establishment of a timetable for the construction and revision of prescriptive publications, including the identification of terms and work organizers. - Creation and revision of normative papers in line with the timetable. - The creation of a "quality Manual."

(iii) Making TQM Work: The founder of Applying Quality management, Joseph Jablonski, highlighted three qualities required for Quality management to thrive inside an organization: participatory managing, continual improvement, and the use of groups. Development control is the close engagement of all individuals of a firm in the strategy implementation, which de-emphasizes conventional top leadership approaches. In other terms, leaders create practices and make critical choices only with the guidance and advice of colleagues who must follow and comply to the orders. This method enhances higher management's understanding of procedures and, more significantly, serves as a major motivation for new employees. This method enhances top management's understanding of processes and, more significantly, is a powerful source of motivation who start to experience like they have responsibility and influence over the processes in which they contribute.

The next feature is continual process development, which includes recognizing modest, progressive advances toward the objective of general performance. Incremental, sustained improvements over a lengthy period of time lead to significant benefits. This idea demands a brief strategy by management as well as a desire to spend in the now for immediate returns. Management and staff acquire a respect for, and trust in, Quality management over occur as a consequence of continual development. Management must develop an accessible collaborative environment in order to implement Quality management. Collaboration, the third essential component for Achieving successful, is the formation of cross-functional groups inside the business. This interprofessional collaboration strategy encourages employees to exchange information, discover issues and opportunities, get a thorough grasp of their part in the entire process, and connect individual work objectives with that of the business (Crosby, 1979; Deming, 1986; Essays, UK., 2015).

Jablonski (1992) has highlighted six characteristics of effective TQM implementation:

- Consumer emphasis (including internal clients such as other companies of an organization, as well as customers of the company) institutional Contexts emphasis (creation of a strategy that integrates quality throughout manufacturing, as opposed to a process that seeks to attain quality after materials have been used to generate the products or service)
- Professional independence and remuneration • Reality governance current Opinions receptivity

4. Principles of Total Quality Management

Organizations have been free to deploy and adapt Total Quality Management(TQM) as they see fit, giving way to many definitions of the methodology. Despite these challenges to standardization, it's possible to describe generally accepted principles (Crosby, 1979; Harry and Sergesketter, 1993; Gorbashko, 2008; Essays, UK, 2015; Shuharta-Deming cycle, 2021):

(i) Customer orientation of the organization: Because the business is totally dependent on its clients, it must comprehend their wants, satisfy their criteria, and try to surpass their objectives. Even just a particular strategy which achieves the bare minimum should be mainly concerned with the requirements of customers. The gathering and understanding of consumer objections and comments is the first step in a comprehensive concept of consumer engagement. This is required to avoid such problems down the alignment.

Many businesses which do not have a quality standard perform the procedure of examining concerns and accusations. Nevertheless, in the framework of Quality management, evidence should be consistently gathered from various sources and incorporated into the operation, permitting objective and truthful generalizations about the requirements and aspirations of both the particular consumer and the marketplace as a collective to be drawn. All facts and statistics should be provided across the enterprise in TQM-implemented companies. In this scenario, mechanisms are put in place to identify customer evaluations of the business and to modify individuals' perceptions of how the company could satisfy their requirements.

INTEGRATING QUALITY MANAGEMENT IN ATTEMPT TO OPTIMISE MANUFACTURING-PRODUCING EFFICIENCY AND INCREASE CONSUMER LOYALTY

Aygenur Erdil

(ii) The administration of an organization's leadership position: The organization's leaders develop mutual values and elements involved, as well as methods for achieving those goals. They would establish an environment in the corporation in which employees are as active in the process of achieving the specified goals as feasible. Recommendations are provided for all activities to ensure that all procedures are designed to increase effectiveness and effectively satisfy customer demands. Setting objectives and monitoring their execution by executives ought to be a continuous component of executives' responsibilities, and successive plan should be incorporated in the organization's strategic new developments.

(iii) Employee involvement: Quality management operations should engage all people, from top management to workers. The personnel is considered as the organization's most valuable asset, and the essential circumstances are established to enhance the disclosure and utilization of their creative potential. Employees participating in the organization's objective execution should be adequately prepared to fulfill their jobs. Furthermore, the business's management should endeavor to guarantee that the objectives of current workers were as near to the objectives of an organisation as feasible. Employees' material and social reinforcement is quite important in this situation. The organization's personnel should be familiar with collaboration techniques. Groups are primarily responsible for organizing and carrying out continuous improvement activities. In this situation, a synergistic effect occurs, in which the entire outcome of the team's effort considerably exceeds the sum of individual performers' results.

(iv) Strategy for the Process: For the optimal outcomes, the resources engaged, as well as the operations in which they are participating, must be regarded as a means.

(v) Management for System Strategy: According to Quality management (QM), the performance and profitability of the company may be enhanced by establishing, monitoring, and regulating a system of interconnected procedures. This suggests that the firm should attempt to connect the operations of generating products or services with procedures that help to track goods or services conformance to customer requirements. Hardly via a methodical effective management would it be feasible to effectively utilize consumer input in the implementation of strategic objectives and combined excellence objectives.

(vi) Sustainable Enhancement-Development: In this subject, the company should not only observe development challenges, but also, following rigorous traditional

analysis, conduct the required remedial and preventative steps to avoid similar issues in the future.

The aims and objectives are focused on the findings of the customer experience survey (acquired through comments) and the organization 's achievements. Management engagement in the approach, as well as the availability of all resources required to fulfill the objectives, should accompany development.

(vii) A decision-making strategy focused on facts: Only trustworthy data can be used to develop efficient strategies. Such statistics could be derived via internal performance system examinations, corrective and preventative measures, customer dissatisfaction and desires, and so forth. The intelligence can also be analyzed by means of suggestions and recommendations obtained from adaptation strategies and targeted at boosting productivity, lowering expenses, and so on.

(viii) Supplier relationships: Because the organization is inextricably linked with its providers, it is prudent to develop mutually beneficial partnerships with them in order to extend the organization's operational capabilities. Known and established processes are developed at this phase that must be followed by the provider at all phases of collaboration.

(ix) Minimization of Reduced losses as a result of low work performance: Other factors remaining constant, the reduction of expenditures combined with negative quality labor allows for the option to provide items at a reduced price. The lack of faults, or "get it correctly the initial time," is the norm of performance.

5. Problems implementing TQM

To properly adopt QM in a company, numerous challenges must be resolved. Failure to solve these issues would not only prohibit QM from being implemented, but will also progressively undermine the enterprise. These issues are listed as below (Crosby, 1979; Harry and Sergesketter, 1993; Gorbashko, 2008; Essays, UK, 2015; Shuharta-Deming cycle, 2021);

(i) ***Obviously the primary line is within the management.***: An corporation which is solely concerned with the primary development path and simply handles numbers is bound to fail. Directing is difficult job; a supervisor who just depends on numbers streamlines his duty. Executives must comprehend the

approach, participate in it, identify the causes of issues, and provide instances of their responses to their employees.

(ii) *Evaluation of operations using a quantified assessment instrument.*: Assessment of accomplishments utilizing a framework of quantitative measures, assessments, rankings, or yearly inspections can result in categorization, imposed mandates, and other classifications, resulting in inappropriate rivalry and undermining collaboration within the business. Instead than utilizing such methods, supervisors would directly remark on each individual's specific property to assist them develop.

(iii) *The concentration is on the relatively brief advantages.*: If the former employee has previously received quick gains, he will strive to continue working in the same manner. Executives should persuade colleagues that the company's high and sustainable development and progress would take precedence over relatively short-term benefits.

(iv) *Prioritize short-term gains- benefits*: If the employee has previously received quick gains, he will strive to continue working in the same manner. Administration should persuade personnel that the association 's long and sustained development and progress would take precedence over short-term gains.

(v) *Inadequate approach-strategy*: Individuals would be apprehensive about the potential of long-term professional and career progress if the values of the company are inconsistent. The firm should have a continuous strategic plan that focuses on improving quality.

(vi) *Turnover of employees*: A turnover rates in the company implies severe difficulties. Addressing the first four issues can assist in overcoming this one. Management could take action to make staff feel that they are a vital component of an unbroken enterprise and a cohesive community.

6. TQM Benefits

These items are listed as below (Crosby , 1979; Harry and Sergesketter, 1993; Gorbashko, 2008; Essays, 2015);

* trying to promote Greater service and product appreciation among consumers. Underneath the terms of the TQM system, the firm is merely expected to ensure all consumers while also making an extra commitment to predict their aspirations.

* • Improving the business's reputation and credibility. There is a fundamental distinction between these two words. An impression is a glimpse at a firm through the perspective of a customer. employees and customers' opinions concerning a business brand are known as its reputation.

• Improve consumer engagement. If the goods and services are of adequate quality, the client would remain, generating customer loyalty and even overlooking the "human failings" which may occasionally arise.

* • An increase in employee satisfaction. This is one of the system's cornerstones. Another of the major goals of Quality management is to include an individual in the charge of forming the firm while also motivating somebody in this procedure.

• Increased revenue. This element is self-evident and continues on from the preceding ones.

7. Tools that strengthened the TQM model - Kaizen

Whenever TQM was introduced from Japan, it completely transformed Western ideas of topics like as business sensitivity and manufacturing. They immediately discovered that many early quality initiatives strive for continuous improvement. Kaizen is a Japanese term that means "steady improvement." Kaizen is frequently integrated in TQM since the deployment of TQM in organizations necessitates the inclusion of a continuing development methodology in order for the strategy to be enhanced. The essential to achieving operation improvement using Quality management is for administrators to bear the primary duty of stimulating and supporting organizational employees' attempts to improve procedures. The second is workflow, that would be used to assess parameters that may be used to oversee and attract emphasis to the quality improvement directly . Kaizen, in addition to continuous development, acts as a limited, elevated entrance point towards Quality management. Its proposed system is implemented aids in the introduction of process orientation to the workforce. Kaizen also provides the skills required to determine the root causes of a situation. After seeing the application of Product Excellent Management concepts and practices to the manufacturing and service industries, it is also important to remark

that the current emphasis on delivering performance service eventually expanded to industries other than these industries (Crosby, 1979; Harry. and Sergesketter, 1993; Abdulaziz, 2014).

After the Second World War in Japan, a new understanding of production emerged from the difficult economic conditions. After the war, natural resources, labor and capital resources became limited. Therefore, in order to keep the economy afloat, the Japanese have developed new production methods that allow using all resources at the lowest possible cost. This lean production approach has different techniques and methods to prevent waste. These; Value Stream Mapping, Kaizen, Individual Suggestion System, Jidoka, Poka-Yoke, Standard Business, Total Productive Maintenance, 5S, Cellular Production, Heijunka, Visual Factory / Visual Management, Kanban And Pull System, Smed and Hoshin Kanri (Gorbashko, 2008; Essays, UK, 2015; Tekin et al., 2018).

8. Six Sigma

Quality management is described as “handling the organization in such a way that it succeeds throughout all aspects of goods and experiences which are essential to the client” Nevertheless, in the 1990s, a number of publications came into existence which called into doubt the effectiveness of Quality management in a wide range of organizations.. Six-sigma, is a process design or process objective defined in terms of the characteristics of a normal distribution. Six-sigma is thought to be a tool that will revitalize and enhance TQM's so-called perceived failures (Crosby, 1979; Antony, 2009; Kumar et al., 2009).

Six-sigma is a five-step approach. It thus starts with definition, then measures, analyzes, improves, and controls (DMAIC). One component of TQM, for example, is a strong client focus. Six-sigma approaches this issue by beginning with ‘define’ to ensure that client needs and requirements are prioritized. Understanding how to establish the aim of satisfying customer expectations is backed up by a strict commitment to a five-step procedure – DMAIC. Almost all of the aspects of TQM are in place with six-sigma. TQM attempts to enhance projects are strengthened by strategic approaches such as strong executive engagement and bottom-line responsibility. Quality management technologies were used to identify possibilities for production and operational quality development and success for the manufacture of dairy items. An examination of the evolution of

forms and techniques of trying to organize try to improve quality, identification of the prospect of implementing the principles of managing projects concept to quality work, improvement of arrangements of a quality management system, assessing the existence of requirements, the situation of the industry as an original component of controlling the quality of a commodity or service, and a detailed evaluation of the topic (Crosby, 1979; Gerasimov B.N., 2005; Forrest, 2006; Brady and Allen, 2006; Gorbashko, 2008; Antony, 2009; The Define, Measure, Analyze, Improve, Control (Dmaic) Process, 2021;).

9. Application of This Study

In this part of the research, a quality control of a business was implemented in this component of the analysis to obtain assessment of quality system in terms of management, satisfaction, with the consumer and business expectation for a business (ABC Enterprise) located in Marmara Region in Turkey in white goods manufacturing sector. The manufacturing flow diagram was examined to support the development of the workflow for the manufacturing department of this white goods manufacturing company (see figure 1).

INTEGRATING QUALITY MANAGEMENT IN ATTEMPT TO OPTIMISE
MANUFACTURING-PRODUCING EFFICIENCY AND INCREASE CONSUMER LOYALTY

Ayşenur Erdil

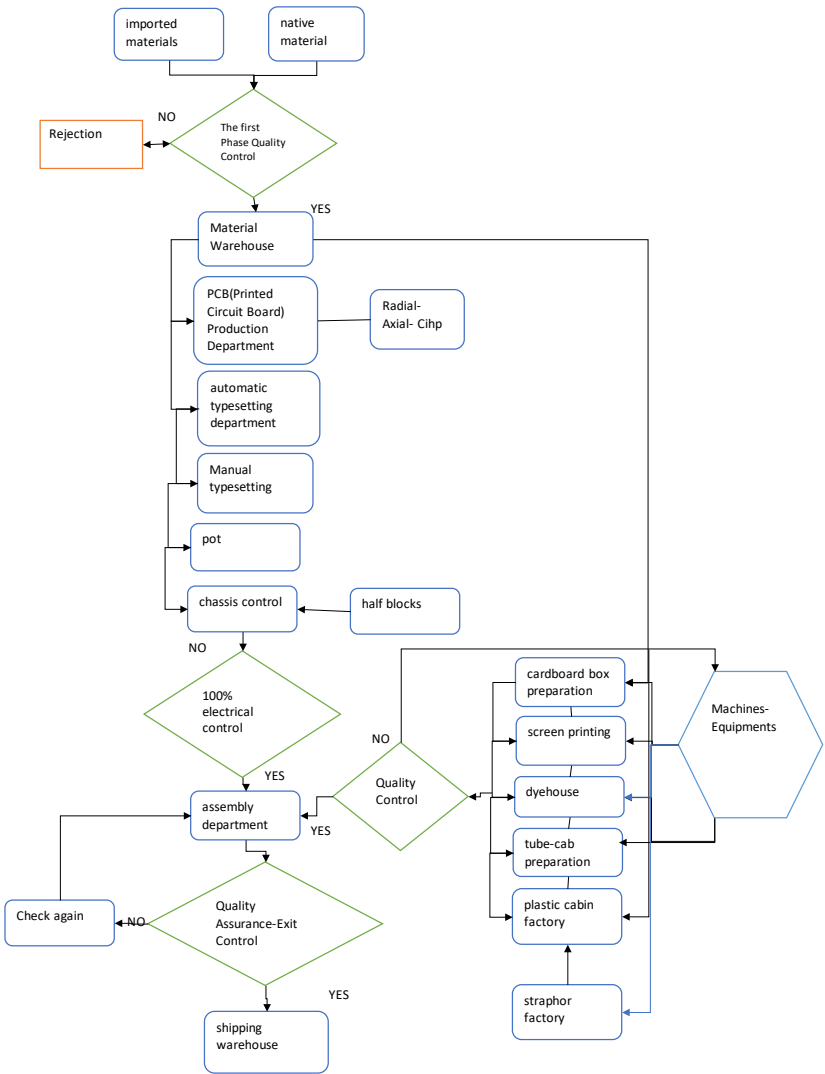

Figure 1. *The Workflow For The Manufacturing Department Of This White Goods
Manufacturing Company-ABC Enterprise (Modified by Author)*

According to this workflow and to provide the improvement the quality management and quality control of the manufacturing workflow of this ABC company,

This 5S application was examined and evaluated to provide a clean and well-groomed working environment at all times, departments together with the manager of manufacturing department at ABC Company-enterprise. the due to Customer Loyalty-satisfaction together for manufacturing industry in Turkey.

The production process was planned according to lean production principles and it was decided to apply the 5S method in the process. The 5S method consists of 5 words that start with the Japanese initials S. The application stages of 5S are as follows (Keleş et al., 2016, views by author).

- Extraction (Seiri): It is the first stage of the application. At this stage, the materials and equipment are classified that are not necessary for the production process and cleared it from the working area.
- Arrangement (Seiton): In the editing phase, The arrangements are provided-exaimed to quickly and easily access the materials and equipment we constantly need at the work site.
- Cleaning (Seiso): At this stage, The employees of the company have worked to ensure the cleanliness and maintenance of the working environment, to keep the materials and equipment we use in production clean and to protect them.
- Standardization/Continuity (Seiketsu): The worders of this enterprise work to supply standardization a corporate culture that we implemented in the first three stages and made it permanent. Achieving successful results depends on the continuous control and improvement of standards.
- Discipline (Shitsuke): The last stage of the 5S method is discipline. The enterprise provide to examine the four stages of the application and cover all processes. In addition, the company ensures continuity in all production processes, increased the organizational commitment of the employees, and made continuous improvements and feedbacks.

The employees of the enterprise are preparing the Equipment Cleaning and Control Card. The Chief Responsible is announced on the 5S board after approving the Field Cleaning Control Schedule. Cleaning is carried out by field workers according to the Field Cleaning Control Char. The results are recorded in the same chart. Site Cleaning Control Chart; It is a chart that includes information

such as the place to be cleaned, the activity to be done, the shift number, the date and the person in charge of doing the work. While creating the chart, it was aimed to define and control the work to be done in a systematic and orderly manner. This system approach was created in order to carry out and control the works completely, regularly and quickly.

In order to maintain the results obtained in the sorting, arrangement and cleaning stages, to control the standards and to eliminate the nonconformities; 5S General Control Form-Business, 5S General Control Form-Office and 5S General Control Form-Open Field forms are used. In this way, it is aimed to fulfill the main function of the enterprise with the aforementioned forms, to create the environment necessary for the fulfillment of the main function of the enterprise under optimum conditions and to ensure its continuity at certain standards.

Discipline is the step in which the standardized practices in the other 4 steps are intended to become a habit for every employee of the enterprise. A measurement-based success evaluation systematic is applied. In order to measure the 5S level of the enterprise, an audit is carried out every 6 months by the Chief Engineer-Engineer, according to the criteria in the 5S General Control Form, through the 5S Scoring Form. In order to show the level of scores obtained as a result of the inspection, the 5S flag is used in each unit of the enterprise.

5S systematic applied to increase employee productivity and motivation; The benefits it provides to the business management and employees are obvious in terms of facilitating access to documents, separating unnecessary documents, materials and equipment, determining usage priorities, performing correct and on-site stock transactions, and managing business processes. 5S generally; It is a philosophy based on reducing and removing everything that is unnecessary, organizing the work area, minimizing the problems experienced in reaching materials and equipment. This philosophy, as a management tool, has become frequently applied in recent years, especially in corporate businesses, as it allows the creation of an effective working environment.

Conclusion

Many corporate organizations across the world use Total Quality Management (TQM). It is a tried-and-true approach for instilling a quality-conscious culture throughout the organization's transverse and longitudinal levels. Though there

are several advantages, when applying TQM, one must consider the costs. For smaller companies, the price may be more than the short- and medium-term advantages. TQM is a quality-centered management strategy based on the engagement of an organization's structure and aimed at long sustainability. This is accomplished via customer experience, which affects all employees of the business as well as community as a whole. In other respects, TQM is a concept for operating an organisation in such a manner that it can satisfy the requirements and requirements of the customers effectively and efficiently, without sacrificing fundamental principles. A Total quality process improvement approach model has been created based on the key TQM components. This model provides the fundamental quality management techniques that may be used to analyze an organization's current strengths and shortcomings in terms of quality management methods utilization. This model can help a company determine which quality management approach to use in order to improve organizational performance. The model may also be used as a tool for assessing the maturity of quality management in a company (Crosby, 1979; Harry and Sergesketter, 1993; Sahni and Gaetner, 1996; Gorbashko, 2008).

An examination of the evolution of forms and techniques of trying to organize try to improve quality, identification of the prospect of implementing the principles of managing projects concept to quality work, improvement of arrangements of a quality management system, assessing the existence of requirements, the situation of the industry as an original component of controlling the quality of a commodity or service, and a detailed evaluation of the following (Sahni and Gaetner, 1996; Glichev, 2001; Gorbashko, 2008)

- i. The current employer of high standards is conceptually permissible, and it is operationally expeditious and productive to construct not on comprehensive global control, but on the foundations of a corporate development concept regarding the production quality regulatory systems.
- ii. Modern manufacturing quality management could be closely directed to the essence of requirements, their organization and evolution; capacity and market circumstances; economic and industrial rivalry, which is a feature of corporate activities;
- iii. Contemporary quality assurance at the organization, irrespectively of capital structure or scale of production level, must also efficiently incorporate activities,

methodologies, and indicates that guarantee, on the each contrary, the design and manufacture of services which appease immediate requirements and competitive pressures, and on the other, the progression of new product lines that could appease future requirements and competitive pressures.

The quality assurance mechanism idea would engage spontaneously using consumer research and incorporate a quality formulation and implementation division. According to their assessment, the business's establishment of organizational technologies has resulted in a considerable increase of duties to enhance production efficiency and allocation of roles across sectors and organizations.

References

- Abdulaziz, Al-Ibrahim (2014). Quality Management and Its Role in Improving Service Quality in Public Sector. *Journal of Business and Management Sciences*, 2(6), 123-147.
- Antony, J. (2009). Six Sigma vs. TQM: Some Perspectives from Leading Practitioners and Academics. *International Journal of Productivity and Performance Management*, 58(3) 274-279.
- Berry, T. H. (1991), *Managing the Total Quality Transformation*, McGraw-Hill, First Edition, USA.
- Brady, J. E. and Allen, T. T. (2006). Six Sigma Literature: A Review and Agenda for Future Research. *Quality and Reliability Engineering International*, 22(3), 335-367.
- Crosby, P.B. (1979). *Quality is Free*. Mc Graw-Hill, New York, 309 p.
- Dean, J. W. and Bowen, D. E. (1994). *Management Theory And Total Quality: Improving Research And Practice Through Theory Development*. *Academy of Management Review*, 19(3), 392-418.
- Demirbag, M., Tatoglu, E., Tekinkus, M. and Zaim, S. (2006). An analysis of the relationship between TQM implementation and organizational performance. *Journal of Manufacturing Technology Management*, 17(6), 829-847.
- Deming W E (2001), *The New Economics, for Industry, Government, Education*, Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, MA.

- Essays, UK. (2015). Total Quality management effects on business performance, <http://www.ukessays.com/essays/marketing/total-quality-management-for-macdonalds-marketing-essay.php?cref=1>
- Forrest, B. G. (2006). Six-Sigma and the Revival of TQM, *Total Quality Management*, 17(10), 1281-1286.
- Gummerrson E. Lip Service: A Neglected Area in Services Marketing. *Journal of Services Marketing*. 1987. 1 (1) 19-23.
- Glichev, A.V. (2001). *Fundamentals of ensuring product quality*. - 2nd ed. Revised. and add. - M. RIA "Standards and Quality", 2001. - 424
- Gerasimov, B.N. (2005). *Instruments of quality management. Manual*. M.: STU. 32 p
- Gorbashko, E.A. (2008). *Quality Management: Study Guide*. / E.A. Hunchback. - SPb. : Peter, 384 p. Ill. - (Series "Textbook")
- Gustafsson, A., Nilsson, L. and Johnson, M.D. (2003). The Role of Quality Practices in Service Organizations. *International Journal of Service Industry Management*, 14, 232-244.
- Hansson, J., and Eriksson, H. (2002). The impact of TQM on financial performance. *Measuring Business Excellence*, 6, 36-50.
- Harry V. R. and Sergesketter, B.F. (1993). *Quality Is Personal: A Foundation for Total Quality Management*., Free Press; Illustrated edition, 169 p.
- Jablonski, Joseph R. (1992). *Implementing TQM*. 2nd ed. Technical Management Consortium, Inc., 1992.
- Jabonski, J. R. (1994). *Implementing TQM: Competing in the 90s Through Total Quality Management*, 2nd Second Edition, Michigan USA, ISBN13: 978-1878821034, 224 p.
- Kanji, G.K. and Asher, M. (1993). *Total Quality Management process, -a systematic approach*, *Advances :in Total Quality Management Series*, 4, Carfax Publishing, Abingdon.
- Keleş, A., Gürsoy, G. and Tantekin Çelik, G. (2016). 5s Sistematığı Aşamaları ve Örnek Bir Uygulama. *Çukurova Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 51-60.

- Kumar, R., Garg, D. and Garg, T.K. (2011), Total quality Management Success Factors in North Indian Manufacturing and Service Industries. *The TQM Journal*. 2011. 23 (1) 36-46.
- Kumar V, Choinsne F, Grosbois D and Kumar U (2009), Impact of TQM on Company's Performance, *International Journal of Quality and Reliability Management*, 26(1), 23-37.
- Lee, V., Ooi, K., Tan, B. and Chong, A. Y. (2010). A structural analysis of the relationship between TQM practices and product innovation. *Asian Journal of Technology Innovation*, 18(1), 73-96. doi:10.1080/19761597.2010.9668683
- Lewis, W.G., Pun, K.F. and Lalla, T.R.M. (2005). An AHP-based study of TQM benefits in ISO 9001 certified SMEs in Trinidad and Tobago. *The TQM Magazine*, 17 (6) 558-572
- Oakland, J. (2000). *From Quality to Excellence*. Leeds: European Center of Business Excellence. URL: <http://www.dti.gov.uk/quality>
- Rönnbäck, A. and Witell, L. (2008). A review of empirical investigations comparing quality initiatives in manufacturing and service organizations. *Managing Service Quality: An International Journal*, 18(6), 577-593.
- Sahni, A. and Gaetner, C. (1996). Quality: conducting cost/benefits analyses of implementing Total Quality Management. *Medical Device & Diagnostic Industry Magazine*
- Salimova, T. A. (2005). History of quality management. p.256, Moscow: KnoRus
- Shuharta-Deming cycle: the stages of production management, <https://sri-mathumitha.com/biznes/4886-shuharta-deminga-cikl-etapy-up-ravleniya-proizvodstvom.html>
- Seetharaman, A., Sreenivasan, J. and Boon, L.P (2006). Critical Success Factors of Total Quality Management, *Qual Quant* 40, 675-695,
- Schneider, B. and White, S. (2004), Service Climate, In B. Schneider and S. White (Eds.) *Service Quality: Research Perspectives*. Sage Publications, Thousand Oaks, CA, 91-134.
- Stoner, J. A. F. and Freeman, R. E.(1992) *Operations Management*, Management Prentice-Hall International New Jersey
- Talib, F., Rahman, Z. and Qureshi, M. N. (2013). An empirical investigation of relationship between total quality management practices and qual-

- ity performance in Indian service companies. *International Journal of Quality & Reliability Management*, 30(3), 280–318.
- Talib F., Rahman, Z. and Qureshi, M.N. (2011). The Relationship between Total Quality Management and Quality Performance in the Service Industry: A Theoretical Model. *International Journal of Business, Management and Social Sciences*, 1 (1) 113-128.
- Talib, F., Rahman, Z. and Qureshi, M. N. (2012). Total quality management in service sector: a literature review. *International Journal of Business Innovation and Research*, 6(3), 259.
- Talib F, and Rahman, Z. (2010a). Critical Success Factors of TQM in Service Organizations: A Proposed Model. *Services Marketing Quarterly*. 31 (3) 363-380.
- Talib F, and Rahman Z. (2010b). Studying the Impact of Total Quality Management in Service Industries. *International Journal of Productivity and Quality Management*, 6(2), 249-268.
- Thiagarajan, T. and Zairi, M. (1979). A Review of Total Quality Management in Practice: Understanding the Fundamentals through Examples of Best Practices Applications-Part III. *The TQM Magazine*, 9 (6) 414-417.
- Terziovski, M. and Samson, D. (1999), The link between total quality management practice and organisational performance, *International Journal of Quality and Reliability Management*, 16(3), 226-237.
- Tekin, M. , Arslandere, M. , Etlioğlu, M. and Tekin, E. (2018). Büyük Ölçekli Bir İşletmede 5s Uygulaması . *International Journal of Social And Humanities Sciences* , 2 (1) , 106-122
- The Define, Measure, Analyze, Improve, Control (Dmaic) Process, <https://asq.org/quality-resources/dmaic>
- Wali, A. A., Deshmukh, S. G. and Gupta, A. D. (2003). Critical success factors of TQM: A select study of Indian organizations. *Production Planning and Control*, 14(1), 3–14.
- Yasin, M.M., Alavi, J., Kunt, M. and Zimmerer, T.W. (2004), TQM practices in service organizations: an exploratory study into the implementation, outcome and effectiveness, *Managing Service Quality: An International Journal*, 14(5), 377-389.

12

BALANCED RESULT CARD METHOD AS A STRATEGIC MANAGEMENT TECHNIQUE / STRATEJİK YÖNETİM TEKNİĞİ OLARAK DENGELİ SONUÇ KARTI YÖNTEMİ

Arzu Yıldırım¹

Abstract:

It has been understood that traditional financial-based performance measurement methods are insufficient due to their features. New multidimensional performance measurement methods have begun to be developed. At this point, Kaplan and Norton developed the Balanced Scorecard method. Therefore, they have enabled institutions to achieve success in performance measurement methods. The Balanced Scorecard contributes to the evaluation of both financial and non-financial data in the performance measurement process. The Balanced Scorecard is also accepted as a performance measurement and management system. In this method, customer dimension, internal processes dimension, learning and development dimensions are also used in measuring the performance of institutions. With this method, it also offers institutions the opportunity to benefit from a multidimensional measurement and evaluation system, especially in the service sector, where performance measurement with abstract outputs is not possible. The Balanced Scorecard is also accepted as a performance measurement and management system. In this method, customer dimension, internal processes dimension, learning and development dimensions are also used in measuring the performance of institutions. With this method, it also offers institutions the opportunity to benefit from a multidimensional measurement and evaluation system, especially in the service sector, where performance measurement with abstract outputs is not possible. Although there are some limitations that may be encountered in the application of this method, it can be counted among the effective

1 Şirnak University

tools that can be used in performance measurement systems today due to its strategy-oriented and performance evaluation feature. The fact that this method is future-oriented is another important factor for institutions to use in performance measurement systems. For this purpose, it is aimed to raise awareness about the Balanced Scorecard being one of the important tools that institutions can use to achieve their performance goals. For this reason, a conceptual framework was created on the Balanced Scorecard method in the study. The relationship between the Balanced Scorecard and strategic management was examined, and the contributions that the Balanced Scorecard would provide to the institutions implementing it and the difficulties they might encounter during the implementation phase were evaluated.

Key Words: *Strategic Management, Balanced Scorecard, Corporate Performance, Performance Evaluation*

1.Giriş

Dünyada ve ülkemizde yaşanan sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel alandaki değişimler sonucunda devletlerin, ülkelerin, bölgelerin ve kurumların uyguladıkları yönetim teorileri de değişmeye başlamıştır. Her alanda yaşanan bu değişimler adeta kurumları değişim konusunda zorlamaktadır. Değişime ayak uydurmak amacıyla kamu yönetimleri de bu değişim konusunda çaba sarfetmeye başlamışlardır. Kamu yönetimlerinde yeni kamu yönetimi anlayışı yaşanan bu değişimlerin somut bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu kapsamda yeni kamu yönetimi anlayışı doğrultusunda öne çıkan düzenlemelerden birisi de performans denetimidir. Küresel düzeyde yaşanan bazı sıkıntılar sonucunda kamu yönetimleri hizmet sunma konusunda ve vatandaşların geri dönüşleri konusunda bazı aksaklıkların yaşandığını göstermektedir. Kamu yönetimlerinde daha etkili ve daha kaliteli hizmet sunmak amacıyla yeni yönetim teknikleri geliştirmektedirler. İşte kamu yönetimlerinde yeni yönetim tekniklerinden birisi olan performans yönetimi yönetsel nitelikli yeni yönetim modellerinden sadece birisidir. Hizmet sunumunda aynı zamanda yöneticilere de daha etkili hizmet sunumunda yardımcı olmaktadır. Performans yönetimi, kamu yönetimlerinin iç ve dış paydaşlar arasında iletişimin kurulmasını, halkın karar alma süreçlerine katılmasını, kurumsal anlamda denetimin gerçekleştirilmesini sağlamaktadır. Ayrıca kamu yönetiminde performans yönetiminin sağlanması amacıyla ülkemizde birçok düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemelerden öne çıkanı kamu kurumlarına stratejik plan hazırlama ve stratejik planlara uygun olarak hazırlanmış performans programları

hazırlama yükümlülüğü getirilmiştir. Bunun yanında yerel yönetim birimlerine de getirilen yeni yasal düzenlemelerle stratejik plan ve performans programı hazırlama yükümlülüğü de getirilmiştir. Bu yasal uygulamalar ve düzenlemeler incelendiğinde Türkiye’de performans ölçümünün gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Performans ölçümünde finansal göstergelerin yanı sıra finansal olmayan göstergelerin de ölçülebileceği yeni bir model geliştirilmiştir. Bu yeni modelin adı Dengeli Sonuç Kartı modelidir.

Harvard Business School’dan Robert Kaplan ve David Norton, “Balanced Score Card”ı ilk olarak Harvard Business Review, 1992 yılında “The Balanced Scorecard – Measures that Drive Performance” başlıklı bir makalede sunmuşlardır. Bu çalışmada performansı ölçmek için geleneksel yöntemler, finansal göstergelere odaklanmıştır (Chavan, 2009: 395). Stratejik yönetimin gerçekleştirilmesi amacıyla geliştirilen bir modeldir. Daha çok kurum ve işletmelerde üst yönetimin kullandığı bir modeldir. Bu yöntemi kullanan işletme ve kurum yöneticilerine kurumlarını farklı açılardan değerlendirmek adına farklı imkânlar sunmaktadır. Kurumların değişen ve gelişen süreçte rekabet avantajı sağlayabilmesi için işletme ve kurumlarda bu yeni tekniklerin kullanılması hayati önem taşımaktadır. Bilgi toplumuna dönüşen bu süreçte beşeri sermayenin önem kazandığı bu süreçte beşeri sermayeden daha fazla yararlanmanın yollarından birisi de bu yöntemin kullanılmasıdır. Bu çalışmada işletmelerin ve kurumların stratejilerinin örgüt çalışanları ve kurum içerisinde benimsenmesini sağlamak amacıyla Dengeli Sonuç Kartı yönteminin önemi anlatılmıştır. Dengeli Sonuç Kartı ile stratejik yönetim arasındaki ilişki açıklanmıştır. Dengeli Sonuç Kartı uygulayacak kurum ya da işletmelerin karşılaşılabilecekleri sorunlar tartışılmıştır.

2. Stratejik Yönetim

Hem finansal hem de finansal olmayan performans göstergelerini içermesi gereken koordineli stratejik ve yönetim kontrol mekanizmalarının oluşturulmasına ihtiyaç olduğu görülmektedir. Ayrıca, bu kontrol sistemleri, giderek artan dinamik ve rekabetçi alanlarla başa çıkmak için yeterince esnek olmalıdır. Bu tür sistemler olmadan strateji uygulamasının mümkün olmayacağı ileri sürülmektedir. Balanced Scorecard gibi “yeni” performans yönetimi çerçevelerinin, stratejik kontrol sistemlerinin temelini oluşturarak ve strateji ile eylem arasında hayati bir bağlantı sağlayarak, organizasyonların etkili stratejik uygulama elde etmesine yardımcı olabileceği öne sürülmüştür (Atkinson, 2006: 1443).

Organizasyonların başarılı olmalarındaki önemli unsur, stratejilerin belirlenmesinden daha çok oluşturulan stratejilerin uygulanmasıdır. Organizasyonların stratejileri uygulama konusunda yaşadıkları en önemli sıkıntılar; oluşturulan stratejilerin çalışanlar tarafından yeterince anlaşılması, organizasyonların amaç, ödüllendirme ve kaynakların kullanımı konularının oluşturulan stratejilerle ilişki kurulamaması, kültürel anlamda değişimlerin yapılamaması, organizasyonların stratejileri iş hedeflerine dönüştürememeleri ve iş alanındaki amaçların gerçekleştirilmesi için gerekli becerilerin oluşturulamamasıdır. Diğer önemli etkenler ise, stratejilerin organizasyon içinde ve çalışanlara arasında yaygınlaştırılamaması ve stratejilerin çalışma hayatlarının önemli bir unsuru durumuna geçememesidir (Güner, 2008: 249).

3. Dengeli Sonuç Kartı

Stratejik değerlendirmeye yönelik bu yaklaşım 1990'ların başında Kaplan ve Norton tarafından geliştirilmiştir. Dört bakış açısına sahip puan kartının - finansal, müşteriler, dahili iş süreçleri ve yenilik, öğrenme ve büyüme - bu zorluklarla yüzleşmek için mükemmel bir dengeli çözüm sağladığı iddia edilmektedir. Balanced Scorecard kavramı, kuruluşların bu dört bakış açısı arasında bütünlük ve uyumlu bir dengeli odaklanma elde etmelerini sağlar ve kuruluşun vizyonunun elde edilmesinin toplu olarak temelini oluşturur (Chavan, 2009: 393).

Balanced Scorecard (BSC), yönetimdeki en son yeniliklerden biridir. Kaplan ve Norton tarafından geliştirilen ve 1996 tarihli The Balanced Scorecard adlı kitaplarında açıklanan bir stratejik kontrol aracıdır. Kitap, Amerikan Muhasebe Derneği tarafından 1997 yılında en iyi teorik katkı olduğu gerekçesi ile ödüle layık görülmüştür. İş dünyasında da Balanced Scorecard uluslararası alanda büyük ilgi görmüştür (Norreklit, 2003: 591).

Dengeli Sonuç Kartı, stratejik yönetim sürecinde organizasyonlardaki üst yönetimlerin karar destek amacıyla başvurdukları bir sistemdir. Bu sistem ile birçok kurum yöneticilerine amaçlarına ulaşmaları amacıyla muhasebe alanlarındaki bilgileri değerlendirirken farklı açılardan da değerlendirilmesine imkân tanımaktadır. Bu alanlar; müşteri alanlarında, şirket içi iş süreçlerinde, öğrenme ve gelişme alanlarında da değerlendirmesini sağlamaktadır. Balanced Scorecard sisteminin aynı zamanda kişisel projelerin, işletme fonksiyonlarının yerine getirilmesinde ve

kurumlarda birim yöneticilerine katkı sağlayacak şekilde yeniden düzenlenebileceği de söylenebilir (Yaralı ve Ergun, 2021: 103).

Balanced Scorecard, organizasyonel stratejiyi operasyonel hale getirmek için dört perspektif içermektedir:

Mali perspektif, kuruluşun mali durumunu ve değişimini ölçer.

Müşteri perspektifi, pazar payı, müşteriye elde tutma, müşteri kazanımı, müşteri memnuniyeti ve müşteri karlılığı gibi müşteri sonuçlarını ölçer.

Dahili İş Süreçleri perspektifi, organizasyondaki önemli dahili süreçleri tanımlar ve kalite, yanıt süresi, maliyet ve yeni ürünlerin tanıtımı için ölçümler yapar.

Öğrenme ve Büyüme perspektifi, çalışanların memnuniyetini ve öğrenmesini ölçer ve uzun vadeli gelişim ve yenilik için gerekliliği ve temeli oluşturan yeni sistemleri ve organizasyonel prosedürleri tanımlar (Antonsen, 2014: 42).

Bir organizasyon içindeki en üst düzeyde strateji, bu finansal olmayan alanların her biri için gerekli olan spesifik performans ölçülerini ve standartları tanımlayacaktır. Bu süreç, liderliğin, çalışanların bu gereksinimleri günlük faaliyetlerinde benimsemelerini sağlamak için, bu finansal olmayan alanların her birinde “başarının tanımını”, göreceli önem ağırlıklarıyla birlikte çok özel terimlerle tanımlamasını gerektirir. Bu, bir birim olarak kuruluş için tamamlandığında, bu önlemler, bireysel “Dengeli Puan Kartları” oluşturularak kuruluş genelindeki kişilere aktarılır: Balance Scorecard yaklaşımının önemli bir parçası, bir kuruluşun mevcut performansı ve olası değişen iş ortamı bağlamında stratejik yetenek oluşturma yolculuğunda nerede olduğunu ölçebildiği geri bildirim ve öğrenme adımıdır. Bu bilgi, liderliğin organizasyonun yolunda olup olmadığını ve varsa ne gibi değişiklikler yapılması gerektiğini belirlemesini sağlamalıdır. Değişiklik gerekirse, bunlar varış noktasının tanımında, yolculuğun hızında veya yeteneği oluşturmak için tasarlanan girişimlerin yeniden tasarımıyla olabilir (Chavan, 2009: 396).

4. Dengeli Sonuç Kartının Boyutları

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişle beraber yaşamın her boyutunda önemli değişimler yaşanmıştır. Sanayi döneminde ortaya konulan çalışma koşulları eskisi kadar sorunlara çözüm üretmez duruma gelmiştir. Dengeli Sonuç

Kartı yöntemi, bilgi toplumu süreçlerinde işletmelerin stratejileri uygulama konusunda yaşanan sıkıntıları gidermek ve geleneksel performans sistemlerinin yetersiz kaldığı durumları geliştirerek işletmelerin amaçlarına ulaşmalarına yardımcı olmaktadır. Bu yöntem, kurumların, işletmelerin sahip oldukları vizyonlarının, misyonlarının ve stratejilerinin finansal olmayan ölçütleri de kapsayan performans ölçütlerine dönüştürülmesidir. Aynı zamanda şirketlerin ve kurumların performans ölçütlerinde yaşadıkları sorunlara çözüm getirmeyi hedeflemektedir (Güner, 2008: 250).

Dengeli Sonuç Kartı'nın işletmelerin performanslarını aşağıdaki boyutlar çerçevesinde değerlendirmesini sağlamaktadır (Kaygusuz 2005:97):

Finansal Boyutu, hissedarların kâr paylarını ve işletmelerin sahip oldukları değerleri artırabilmek için nelerin yapılabileceği konusunu incelemektedir.

Müşteri Boyutu, işletmelerde yöneticilerin faaliyet göstermek istedikleri müşterilerin ve piyasaların özelliklerini inceler.

İç Süreçler Boyutu, işletmelerin hedeflenen finansal alandaki amaçlarını elde edebilmesi amacıyla gerekli olan süreçlerin belirlendiği boyuttur. Çünkü işletmelerde iş süreçlerin ortaya konulan stratejilerle uyumlu olmaması, çalışanların iş süreçleri hakkındaki rollerinin ve stratejilerinin belirsiz olduğu bir sistemde başarının olması imkânsızdır.

Öğrenme ve Gelişme Boyutu ise işletmelerin, mevcut üretim süreçlerinde ve malul üretim süreçlerinde sürekli gelişimin sağlanması, işletmelerin öğrenme ve gelişme yeteneklerini geliştirebilmesi ve bu özelliklerini sürekli olarak koruması anlamına gelmektedir. Bu anlamda öğrenme ve gelişme boyutunda yer alan hedefler, diğer üç boyutlarda ortaya konulan amaçların gerçekleştirilmesi için alt yapıyı sağlama rolünü üstlenmektedir.

Dengeli Sonuç Kartının bütün boyutları birbirleri ile neden ve sonuç bağlantısı içinde ilişkilidir. Motivasyonu artırılmış, nitelikli elemanlar ve ilkeli çalışma şartları ile işletmelerde iç süreçlerde verimlilik artabilir, öğrenme ve gelişmede hedeflere ulaşılabilir. Bütün boyutlar işletmelerin amaçlarına ulaşmalarında katkıda bulunmaktadır. Sonuçta da müşteri memnuniyeti sağlanarak finansal amaçlara ulaşılması söz konusu olur (Tekeli, 2003: 55).

Dengeli Ölçüm Kartı'nda, ortaya konulan göstergelerin her biri işletme performansında gelişmeyi sağlayacak neden ve sonuç ilişkisinin bir unsurudur. Dengeli Ölçüm Kartı'nın önemli boyutlarından olan finansal boyut, geleceğe yönelik finansal performans konusunda sınırlı düzeyde bilgi sunarken diğer boyutlar işletmenin geleceğine yönelik bilgi sunmaktadır (Yıldız vd., 2013: 95).

Dengeli sonuç kartı yöntemi kullanılarak performansın ölçülmesi dört boyutun değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Kurumların dengeli sonuç kartı ile performanslarının ölçülmesi finansal boyut, müşteri boyutu, iç süreçler boyutu ve öğrenme ve gelişme boyutu şeklinde gerçekleşmektedir. Her bir boyut içerisinde o boyuttan beklenen hedefe ulaşılabilmesi için kurumların gerçekleştirecekleri amaçları, hedefleri, ölçütleri ve bunlara ilişkin faaliyetlerini belirlemesi gerekir. Genel olarak kurumun vizyon ve stratejilerini kapsayan bir sistemin oluşturulması gerekir.

5. Kamu Yönetiminde Dengeli Sonuç Kartı Uygulaması

Dengeli sonuç kartı oluşturma süreci, çok fazla anlayış, bağlılık ve bazı iş birimi liderleri için çok fazla kolaylaştırma (yardım) gerektiren oldukça ilgili bir süreçtir. İş birimi aynı zamanda kurumsal hedeflerin gerçekçi bir şekilde katkıda bulunabileceği yönlerine de odaklanmalıdır. Dengeli sonuç kartını bir iş birimi puan kartına ve aslında kişisel puan kartına çevirmek, kişinin “müşteriyi düşünmesini” gerektirir. “Müşterilerin beklentileri nelerdir?” Dış müşterileri değerlendirirken, müşteri beklentilerinin yanı sıra bu müşterilere ilişkin kurumsal beklentileri de düşünmek gerekir. Müşterilerin beklentilerinin neler olduğunu nasıl anlarsınız? Onlara sorarak anlaşılır. Balanced Scorecard sadece işin temel alanlarının ölçülerinin bir dengesi değil, aynı zamanda hedeflere karşı hesap verebilirlik dengesi de başka bir boyutta dengelidir. Dengeli puan kartının dengeli ölçü ve hedeflerine ulaşılması konusunda insanlar hesap verebilirliği kabul etmiyorlarsa, dengeli puan kartı yoktur. Dengeli sonuç kartı yaklaşımı, işletme içindeki kültürde bazı önemli değişiklikler gerektirebilir. Dengeli sonuç kartı, işletmenin en tepesinden aşağıya doğru anlayış, bağlılık ve destek gerektirir. Dengeli puan kartı sürekli olarak gelişmektedir. Kültür, yeni yaklaşımı kabul etmek için değiştikçe, geliştikçe ve kuruluş üyeleri yeni kültür içinde olgunlaştıkça, kuruluş yeni şeyler ölçecek, farklı alanlarda yeni hedefler bulacaktır. Dengeli sonuç kartını daha dengeli ve yaşamı desteklemede daha etkili hale getirmek, büyüyen, uygulanabilir organizasyonlar için hayati önem taşımaktadır (Chavan, 2009: 405). Dengeli

sonuç kartı bütün örgütlerin kendi sahip oldukları özellikler göz önünde bulundurularak oluşturulması gereken bir modeldir. Çünkü işletmelerin misyon, vizyon, strateji ve amaçları dengeli sonuç kartının dört boyutuna göre şekil kazanmakta ve bu dört boyuta uygun olarak yenilenmektedir. Dengeli sonuç kartı, işletmelerin ve kurumların amaçlarının daha gerçekçi bir bakış açısıyla belirlenmesini sağlamak, kurum ve işletme içerisinde dikey ve yatay iletişimin gelişmesini sağlamak ve aynı zamanda kurumsal performansta artışın olmasına katkıda bulunmaktadır (Yaşar, 2016: 208).

Örgütler genel anlamda kâr amacı taşıyan özel sektör kuruluşları ve kâr amacı taşımayan kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları şeklinde iki sınıfa ayrılabilir. İlk grubun esas hedefi, varlığını devam ettirerek kâr en üst düzeye çıkarmak, ikinci grubun esas hedefi ise varlığını devam ettirerek misyonunu gerçekleştirmektir. Örgütlerin kurumsal karnelerini oluşturacak boyutlarda değişiklik yapılması mümkündür. Özel sektör kuruluşları için dengeli sonuç kartı modeli finansal, müşteri, iç süreçler ve öğrenme ve gelişim perspektiflerini kapsamak-tayken; kamu kurumları ve kar amacı gütmeyen örgütler için bağlılık, müşteri iç süreçler ve öğrenme ve gelişim perspektifleri şeklinde boyutlar geliştirilebilir. Aslında bu modeller çok genel bir tanımlamadır. Dengeli sonuç kartı boyutları işletmelerin ve kurumların sahip oldukları şartlara ve koşullara göre değişiklik gösterebilir (Kırmızılar ve Yereli, 2019: 104).

Bilgi toplumunda daha kalıcı ve uzun vadede başarının sağlanması stratejik yönetim sürecinin işletme ve kurumlarda başarının kilit rolü konumuna getirmiştir. Özellikle de işletme stratejilerinin işletme personeline anlatılması, benimsetilmesi, uygulanması ve performansın ölçülmesinde işletmelerin yaşamış oldukları sorunlar dikkate alındığında iyi hazırlanmış dengeli sonuç kartı işletmelerin yaşadıkları bu sorunların azalmasına katkıda bulunacaktır. Yönetimlerin başarılı olması, işletme gereksinimlerinin doğru bir şekilde tespit edilmesi, sebep ve sonuç ilişkisi içinde işletme stratejisini de kapsayan performans ölçütlerinden oluşan dengeli sonuç kartlarının düzenlenmesi, ölçümlerin doğru olması gerekir (Güner, 2008: 258).

6. Dengeli Sonuç Kartı Yönteminin Sağlayacağı Katkıları

Dengeli sonuç kartının geliştirilmesi nispeten maliyetlidir, bu nedenle dengeli puan kartının benimsenmesinden elde edilen net faydalar, yöneticilerin kararlarını

ne ölçüde iyileştirdiğine bağlıdır. Yöneticilerin bilişsel sınırlamalarının bir organizasyonun Balanced Scorecards bilgisinden tam olarak yararlanmasının sağlanması gerekir. Yöneticilerin çeşitli performans ölçütlerinde bulunan bilgileri tam olarak kullanma yeteneğini sınırlayabilen, dengeli puan kartının gözlemlenebilir özelliklerini (yani, birden çok birim için ortak ölçüler v. belirli birimlere özgü ölçüler) taşımaları gerekir (Chavan, 2009: 398).

Hem Dengeli Sonuç Kartını kendi işletmelerinde kullanmak isteyen hem de değişimi benimseyerek işletmesini yeniden yapılanma süreci içerisine ekleyen yöneticilerin çalışanlarını, yeni oluşturulacak sisteme göre eğitim vermesi, işletmesini değişime açık ve bilgiyi paylaşabilen bir kültür ortamının benimsendiği ortamlara dönüştürmesi gerekir. Bu nedenle işletmelerin sahip oldukları mevcut alt yapı varlıklarının bu gelişmeleri kaldırabilecek yeterlilikte olup olmadığının araştırılması gerekir. İşletmelerin sahip oldukları alt yapı varlıklarının kaliteli bir şekilde düzenlenmesi işletmeye diğer işletmelere göre avantaj sağlayacaktır, bir adım önde olması avantajını taşıyacaktır (Bekmezci, 2010: 210).

Dengeli Sonuç Kartını uygulayan işletmeler ve kurumlar şu faydaları sağlayabilir (Argüden ve Sağdıç, 2000: 14):

- İşletmelerin sahip oldukları vizyonlarının soyut süreçten daha somut bir sürece ulaştırılmasını sağlaması ve bu düşüncelerin yerleşmesini sağlaması
- İşletmelerin ve kurumların stratejik yönetim sürecine yönelik tasarlanmış olduğu projelerin birbirleriyle tutarlı hale gelmesini ve bu konuda herhangi bir boşluğun oluşmamasını sağlaması
- İşletme stratejilerinin kurum içerisinde iletişimin olmasını ve yürütülmekte olan projelerle oluşturulan stratejiler arasında neden sonuç ilişkisi kurularak varsayımların kurum içinde paylaşılmasını sağlaması
- Grup ve bireysel amaçların işletme stratejileriyle tutarlı, bütüncül ve kapsayıcı olması
- İşletmelerde etkinliğin geliştirilmesine ilişkin programların oluşturulması ve etkinliğe yönelik çalışmalara öncelik verilmesi
- İşletmelerde performans yönetimi ve ödüllendirme sistemlerinin işletme stratejileriyle uyumlu hale getirilmesi
- İşletmelerde kurumsal öğrenme ve gelişmeyi sağlamak amacıyla stratejilerin geliştirilmesi için bilgi toplama stratejilerinin geliştirilmesi

7. Dengeli Sonuç Kartı Yönteminin Kullanılması Sırasında Karşılaşılabilecek Engeller

Dengeli Sonuç Kartı yönteminin kullanılması sırasında işletmeler ve kurumlar birçok engelle karşılaşabilir. Bu engellerden birisi; işletmeler ya da kurumlar tarafından oluşturulan stratejilerin anlaşılması ve uygulamaya geçilmesi konusundaki engellerdir. İşletmelerde misyonun ve vizyonun faaliyete dönüştürülmesi ile ilgili görüşlerin farklı olması bu durumun yaşanmasına etki etmektedir. Bu engelin ortadan kaldırılması için işletme stratejileri ile işletme üst yöneticileri arasında görüş birliğinin sağlanması gerekir. Dolayısıyla görüş birliğinin olmadığı kurumlarda ve işletmelerde faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde farklı modeller uygulanması söz konusu olabilir (Tunçer, 2006: 72).

Diğer engel, işletme ya da kurum stratejilerinin, uzun vadeli ihtiyaçlarının pozisyon, bölüm ya da bireylerin amaçları haline dönüştürülememesi durumlarında görülmektedir. Pozisyonların, bölümlerin ya da bireylerin daha çok kısa vadede gerçekleşebilecek amaçlara yönelmeleri sonucu uzun vadeli amaçlara yönelmedikleri için uzun vadede gerçekleştirilebilecek amaçlar dikkate alınmamaktadır. Kurum ya da işletme içerisindeki birimler arasında kopukluk olduğu müddet içerisinde iyi hazırlanmış stratejilerin kurum personeline benimsetilmesi zor görülmektedir. Bu nedenle yöneticilerin, bireylerin, birimlerin amaçları ile işletmelerin amaçlarının birbirleriyle uyumlu hale getirilmesi gerekir (Tunçer, 2006: 72).

Bir başka engel, birçok işletmedeki yöneticilerin daha çok finansal konulara ve sonuçlara yönelmeleridir. Bütçe değerlerinde meydana gelen sapmalar, beklenen gelir düzeyinin sağlanmamasını ve giderlerin beklenilenden daha yüksek olması durumları bir engel oluşturmaktadır (Kaldırım, 2009: 74).

Dengeli Sonuç Kartı yönteminin kullanılması sırasındaki karşılaşılabilecek diğer engel, uzun vade için hazırlanmış stratejiler ile hareket planları ve kaynakların aktarılması konularında ilişki kurulamamasıdır. Artık birçok işletme ve kurumlar uzun vadeli amaçlar ile kısa vadeli amaçlar için bütçelemeyi ayrı ayrı gerçekleştirmektedir (Tunçer, 2006: 72).

İşletmelerde ya da kurumlarda rekabet edebilmek amacıyla finansal kaynaklardan ziyade finansal olmayan varlıkların değerlendirilmesi durumlarında görülmektedir. İşletmeler, kaliteli hizmet sunumu, kaliteli ürünün üretilmesi, örgütsel motivasyonun sağlanması, müşterilerin tatmin edilmesi gibi maddi olmayan

varlıkları dikkate almadıkları durumlarda gerçek anlamda değerlerin ölçülmesi mümkün olmamaktadır. Bu nedenle finansal olmayan varlıkların dikkate alınmaması durumu ortadan kaldırılmalıdır (Kaygısız, 2012: 85).

İşletmelerde bütün faaliyetlerin yapılması için birçok kaynağa gereksinim duyulmaktadır. Bütçede hangi faaliyete ne kadar kaynak aktarılacağı tespit edilir. İşletmelerin çoğu işletme stratejileri ile işletme bütçesi arasında bağlantı kuramamaktadır, birbirlerine uyumlu duruma getirmemektedir. İşletmede bir birim işletmenin geleceğine ilişkin çıkarımda bulunur, rakip kurumları ve işletmeleri analiz eder, stratejiler oluşturur. Bu analiz sonucunda elde edilen sonuçlar bütçeye aktarılmaz. Stratejilerin uygulanması amacıyla herhangi bir fon sistemi yapılmaz, finansal açıdan destek bulamayan faaliyetler uygulama alanı bulmaz. Bu nedenle stratejiler kurumların ya da işletmelerin her zaman baş ucunda duran ama hiçbir zaman uygulama alanı bulmayan bir çalışma olarak kalır (Kaldırım, 2009: 74).

Dengeli Sonuç Kartı yönteminin kullanılması sırasındaki karşılaşılabilecek diğer engel, stratejilerin yalnızca üst yönetim tarafından hazırlanacağı klasik anlayışla hareket etmektedir. Bu engelin kaldırılması amacıyla stratejinin belirlenmesi işinin kurumlardaki ve işletmelerdeki bütün çalışanların görüşlerinin alınmasına özen gösterilmesi gerekir (Tunçer, 2006: 73).

8. Dengeli Sonuç Kartı Yönteminin Kullanılması Sırasında Karşılaşılabilecek Sorunlar ve Öneriler

Dengeli Sonuç Kartı uygulamasında karşılaşılabilecek sorunlar üç başlık altında toplanabilir. Uygulamaya başlamadan önce uygulama aşamasına geçilmesi için yetenekleri geliştirme döneminde yaşanan sorunlar, tasarım aşamasında karşılaşılabilecek sorunlar ve uygulama aşamasına geçildikten sonra karşılaşılan sorunlardır. Her bir sorun alanına yönelik sorun alanları incelenmeli, motivasyon artırılmalı ve sinerji oluşturulmalıdır (Kaldırım, 2009: 75).

Diğer sorun, Dengeli Sonuç Kartı uygulamasının sonuçlarını çok kısa süre içerisinde görmeyi istemek ve beklenen sonuçlara kısa süre içerisinde ulaşılmadığı için Dengeli Sonuç Kartı sisteminin uygulanması süreçlerine sürekli müdahalede bulunulması, değişiklik yapılmasıdır. Bu nedenle sonuçlar 3-4 aylık dönemler içerisinde değerlendirilmeli, kesin sonuçlara ulaşılması için en az bir yıl beklenilmelidir. Eğer bir yıl içerisinde beklenen sonuca ulaşılmaz ise yeniden revizyon yapılmalıdır (Akgül, 2006: 47).

Uygulamadan önceki sorunların çoğu işletmelerin üst yönetimlerinin eğitim seviyesi, yönetim şekilleri işletmenin ortaklık sisteminin bir sonucudur. Bu sorunlara çözüm olarak farklı yönetim modelleri ve çalışmalarının dışında üst yönetimin eğitimleri ve günümüz rekabet şartlarına uyum sağlamak amacıyla kullanılan araçların tanıtılmasına yönelik çalışmalar yapılabilir. Bu nedenle öncelikli olarak üst yönetim kademesinin yeni proje kapsamında hazırlanması, üst yöneticilerin Dengeli Sonuç Kartı'nın gerektirdiği şartlara ve özelliklere sahip olması sağlanmalıdır (Kaldırım, 2009: 75).

Balanced Scorecardın tasarlanması aşamasında çok sayıda kişilerle iletişim kurulması ve toplantıların düzenlenmesi gerekebilir. Bu toplantılarda karşılaşılabilecek sorunlardan bir tanesi de kişilerin sahip oldukları bilgi paylaşmak istememeleridir. Kurum personeli toplantı ve görüşmelerin sonuçlarından olumsuz etkilenebileceklerini düşünüp aksayan yönlerinin paylaşılmasında çekinceler yaşayabilirler. Dolayısıyla toplantı başlamadan önce toplantı sonucunda elde edilen bilgilerin hangi amaçlar için kullanılacağı kişilere açık ve anlaşılır bir şekilde anlatılmalıdır. Kişilerin endişe ve korku yaşamaları daha en başta engellenmelidir. Toplantı boyunca kişilerin kendilerini rahat bir şekilde ifade edebilmeleri için samimi bir hava sağlanmalıdır (Akgül, 2006: 46).

En önemli sorunlardan biriside kurum ya da işletme personelinin projeyi benimsememesi ve sahiplenmemesidir. Yapılan çalışmalar ve elde edilecek sonuçlar bütün personele yeterli bir şekilde anlatılmalıdır. Bütün çalışanların projede aynı gayreti göstermeleri sağlanmalı ve sorumluluk almaları sağlanmalıdır. Her personeli kapsayacak şekilde farklı farklı iletişim kanalları kurulabilir, bu kanalların bütün personel tarafından aktif olarak kullanılması sağlanmalıdır. Bütün çalışanların ödüllendirme, takdir edilme, onure edilme gibi yöntemlerle projede görev almak için istekli hale getirilmesi gerekir (Akgül, 2006: 47).

9. SONUÇ

Küreselleşmenin etkisiyle kurumlar yaşanan gelişmelere ayak uydurmak, performanslarını sürekli geliştirmek zorunda kalmaktadır. Günümüzde rekabet şartlarına uyum sağlamak, belirlenen stratejilere ulaşmak, hizmet sunulanların ihtiyaçlarına anında cevap verebilecek, kurumun performansını daha esnek olarak artırma kapasitesine sahip olacak, kurum ile ilgili bütün bir bilgi sisteminin oluşturulduğu bir yapıya ihtiyaç duyulmaktadır. Burada performans ölçüm sistemi

öne çıkmaktadır. Performans ölçüm sistemi ile çalışanların kurumun amaç ve hedeflerine odaklanması, kurumun stratejik konularına öncelik verilmesi, çalışanların amaçları ile kurumun amaçlarının uyumlu hale getirilmesi sağlanmaktadır. Performansın ölçülmesinde yetkili kişilerin yeteri kadar tecrübeli olmaması, performansın ölçülmesi için yeteri kadar zamanın olmaması gibi birtakım sakıncalar da bulunmaktadır. Performans ölçümünde bazı sakıncaların olması nedeniyle bir performans ölçüm tekniği olarak dengeli sonuç kartı yöntemi kabul görmeye başlamıştır. Dengeli sonuç kartı, kurumun stratejik hedeflerinin, performans göstergelerinin ölçülmesine yardımcı olan stratejik yönetim modelidir.

Dengeli sonuç kartı, sadece herhangi bir kurum ya da işletmenin misyon, vizyon, stratejik hedeflerin ve amaçların belirli göstergeler ile açıklanmasıdır. Sadece performansın ölçüldüğü bir program olmayıp, kurum ve kurumdaki çalışanlar için bütün bilgilerin sağlandığı bir sistemdir. Dengeli sonuç kartı yöntemi sayesinde kurumlar diğer kurumlarla sağlıklı bir şekilde kıyaslama, kurumun mevcut sorunları, gelecekte karşılaşılabilecekleri durumlar hakkında önceden öngöründe bulunarak kurum çalışanları tarafından ortak bir amaç etrafında buluşabilecekleri bir tartışma fırsatı sunulmaktadır. Yapılan görüş alış veriş sonucunda daha etkili ve daha erinde kararların alınmasında yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda yönetimden beklenen başarının sağlanması için gerekli olan açıklık, katılımcılık, verimlilik, etkililik, şeffaflık, eşitlik gibi ilkelerin anlam bulmasına da yardımcı olmaktadır.

Dengeli sonuç kartı yöntemi ile beklenen etkinin sağlanabilmesi için kurumdaki yöneticilerin bu tekniği benimsemeleri ve gereken önemi vermeleri, kurumun amaçlarının, hedeflerinin açık, anlaşılır ve net bir şekilde ortaya konulması, çalışanların kurumun amaçlarını ve hedeflerini benimseyip kabul etmeleri gerekir. Unutulmamalıdır ki çalışanların desteğinin alınmadan hiçbir başarı sağlanamaz. Bu nedenle kurumun amaçları ile çalışanların amaçlarının birbiriyle dengelenmesi gerekir. Bunun yanı sıra başarının sağlanmasında üst yönetimin rolü de önemlidir. Kurumsal etkinliğin ve verimliliğin sağlanmasında dengeli sonuç kartı yöntemi amacına uygun olarak uygulanmalıdır. Geleneksel performans değerlendirme yöntemlerinin çok ötesinde olan dengeli sonuç kartı finansal göstergelerin yanı sıra finansal olmayan göstergelerin de dikkate alındığı bir sistemdir. Dengeli sonuç kartı yöntemi ile geleceğe yönelik eğilimlerin söz konusu olması nedeniyle kurumun rekabet avantajı sağlamasını önceleyen bir araç özelliği de taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Akgül,Emin (2006), İşletme Performansının Değerlendirilmesinde Balanced Scorecard (Toplam-Dengeli Baarı Göstergesi) ve Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Antonsen, Yngve. (2014). The downside of the Balanced Scorecard: A case study from Norway. *Scandinavian Journal of Management*, Volume 30, Issue 1, March 2014, Pages 40-50
- Atkinson, Helen. (2006). Strategy implementation: a role for the balanced scorecard?. *Management Decision* Vol. 44 No. 10, 2006 pp. 1441-1460, DOI 10.1108/00251740610715740
- Bekmezci, Mustafa. (2010). Stratejik Bir Yönetim Yaklaşımı Olan Dengeli Başarı Göstergesi (Balanced Scorecard)'Nin Türkiye'nin En Büyük 500 Firmasına Uygulanması. *Yönetim Bilimleri Dergisi* (8: 2)
- Chavan, Meena. (2009). The balanced scorecard: a new challenge. *Journal of Management Development* Vol. 28 No. 5, 2009 pp. 393-406, DOI 10.1108/02621710910955930
- Güner, M. Fatih. (2008). Bir Stratejik Yönetim Modeli Olarak Balanced Scorecard. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 10 / 1, 247 - 265
- Kaldırım, Yusuf (2009), Kurumsal Karne ve Bir İşletme Uygulaması Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Kaygısız, Özlem. (2012). Dengeli Ölçü Kart (Balanced Scorecard) Yönteminin Kritiği: Bir Örnek Olay. *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*.
- Kaygusuz, S.Y., (2005). "Yönetim Muhasebesinin Performans Yönetimi Fonksiyonunda Geldiği Son Nokta: Balanced Scorecard (Ölçüm Kartı Tekniği)", *İş Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 7(1), s. 81-103.
- Kırmızılar, Betül & Yereli, Ayşe Necef. (2019). Yerel Yönetimlerde Stratejik Yönetim Anlayışının Uygulama Aracı Olarak Kurumsal Karne Yöntemi: Bir Model Önerisi. *International Humanities and Social Science Review (IHSSR)*, Volume: 3 Issue: 2

- Nørreklit, Hanne. (2003). The Balanced Scorecard: what is the score?A rhetorical analysis of the Balanced Scorecard. *Accounting, Organizations and Society*: 28, 591–619
- Tekeli, B. (2003). Performans ölçüm aracı olarak dengeli ölçüm kartı tekniği. *Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 55. Eskişehir.
- Tunçer, Ender (2006), Çok Boyutlu Performans Değerleme Modelleri ve Bir Balance Scorecard Uygulaması, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Yaralı, M.Cihan & Hüseyin Ergun. (2021). Balanced Scorecard’ın Kurum Performansına Etkisi. *MAKÜ-Bucak İşletme Fakültesi Dergisi*, 4(1), 101-122,
- Yaşar, R. Şebnem. (2016). Dengeli Puan Kartıyla Performans Ölçümü: Bir Denetim Şirketi Uygulaması. *The Journal of Accounting and Finance* April/2016
- Yıldız, M. Selami; Önder Kethüda, M. Nurullah Kurutkan. (2013). Dengeli Ölçüm Kartı’nın Hastane İşletmelerinde Uygulanması: Örnek Olay Çalışması. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt:27,Sayı:4Değer, N. (2014), “Açıklamalı ve Uygulamalı Katma Değer Vergisi Kanunu”, Ankara: 5. Baskı, Timaş Yayınları

13

SCHOOL CHOICE IN TURKEY IN LIGHT OF MATCHING THEORY / EŞLEŞTİRME TEORİSİ İŞİĞINDA TÜRKİYE'DE OKUL TERCİHİ

Özgün Ekici¹

Abstract:

In Turkey, over a million students who graduate from the 8th grade are placed at high schools every year. The placement is a highly competitive experience for students and families since there is substantial variation across schools in curriculum and quality. In recent years, centralized matching rules are used that give families a “choice” in student placement. In this chapter, we look at the transformation of Turkey’s student placement policies in recent years in light of the findings of the matching theory. Our view is that in the main, the current two-stage system, LGS, which combines an exam-based priority rule with the “student optimal stable mechanism,” is an effective one for placement of students at high schools.

Key Words: *School choice, Turkey, Matching, Mechanism Design, Student Optimal Stable Mechanism, Top Trading Cycle, Immediate Acceptance, Priority Rule*

1. Introduction

The renowned Nobel Prize in Economics was awarded to Alvin E. Roth and Lloyd S. Shapley in 2012 for their contributions to the theory of stable allocations and the practice of market design. The Royal Swedish Academy’s decision was not unexpected to the researchers in “matching theory” and probably not even in the larger community of economists. In the decades before the awarding of the prize, major theoretical advances had been made in this research area. But perhaps more significantly, in a rare encountering of theory and practice, matching economists put their theoretical findings into direct public use when

1 Özyeğin University, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7053-4735>

they helped solve important real-life matching problems. Alvin E. Roth, Tayfun Sönmez, and M. Utku Ünver, among others, touched upon the lives of people when they designed (and sometimes redesigned) real-life matching “rules,” rules that match medical interns with residency positions at hospitals (Roth, 1984; Roth & Peranson, 1999), patients with renal failure with available donor kidneys (Roth et al., 2004, 2005a, 2005b, 2007), and most relevant to our work, students with available seats at public schools (Abdulkadiroğlu et al., 2005; Abdulkadiroğlu et al., 2005; Abdulkadiroğlu & Sönmez, 2003). Our purpose in this chapter is to look at Turkey’s recent experience in student placement at high schools in light of the findings of this prolific and growing literature.

In the field of matching theory, an overview of the literature shows that two problems are preeminent: the one-sided and the two-sided matching problems. In the one-sided problem, agents are matched with discrete resources, and hence, there are “preferences” only on one side of the market. In the two-sided problem, however, agents on one side of a market are matched with also agents on the other side of the market, and hence, there are “preferences” on both sides. Most of the theoretical studies in the matching literature consider these two problems, their variants and extensions. As it turns out, Turkey’s recent experience in matching students with seats at high schools relates to both the one-sided and the two-sided matching problems.

In this study, we only focus on the changes in Turkey’s recent history in the placement of students at high schools in the country. We consider the two student placement systems: TEOG, introduced in the 2013-2014 academic year, and LGS, introduced in the 2017-2018 academic year and which is still in use.

In the 2013-2014 academic year, Turkey’s Ministry of Education instituted a new matching system for student placement at high schools. The system was called “the Transitioning from Basic to Secondary Education,” or, with its well-known Turkish acronym, TEOG. TEOG was a centralized system to match graduates from the 8th grade in Turkey with seats at high schools. Under the TEOG system, the 8th-grade students had to take countrywide-held exams in specific subjects. By combining common exam scores with academic performance, a “placement score” was calculated for each student. Based on placement scores, a priority order of students was produced. Then, students were placed at schools by executing the associated priority rule: In order, students were matched with their

favorite available schools. Given its appealing theoretical properties, the priority rule was the obvious choice for the placement of students at high schools. But there was growing discontent about the TEOG system for another reason. The TEOG system put every year over a million students through the stressful “common exams,” treating students as “racehorses” at very young ages, as many were saying. It was evident that a common exam was necessary for fair allocation to students of the available seats at the country’s more prestigious high schools. However, for the remaining high schools, the variation in quality was limited. For the most part, students aiming for these lower-tier schools simply wanted to enroll at schools with their desired curriculum and located in proximity to where they live.

Due to such concerns, the TEOG system was repealed in 2017, and in the 2017-2018 academic year, the country switched to a new system called LGS, which is today still in use. LGS is a two-stage matching system: It separates the placement of students at the prestigious high schools in stage 1 and the placement of students at the remaining high schools in stage 2. Therefore, under LGS, students who do not aim for a seat at the country’s prestigious high schools need not take the common exams. Under LGS, stage 1 is called “centralized placement,” and stage 2 is called “local placement.” The matching protocol used in centralized placement is similar to the one used under the TEOG system: Based on common exam scores, a priority order of students is produced, and in that order, students are matched with their favorite available schools. In local placement, however, a different matching rule is used. Based on some criteria, a different priority order of students is produced for each high school. Students are then placed at schools based on these priorities and their preferences. In the Turkish system, this placement is carried out by a rule called the “student optimal stable mechanism,” or in short, SOSM. SOSM has some appealing theoretical properties. Notably, it is strategyproof (for students, truth-telling is a dominant strategy) and it satisfies the no-justified-envy property (at a matching that it induces, if student i is matched with school s but student j ’s priority is higher at s , then j ’s matched school should be at least as good as s). But the drawback to SOSM is that the matching it induces need not be Pareto efficient. In the matching literature, there are two prominent rules that always induce Pareto-efficient matchings. These are the “immediate acceptance” and the “top trading cycle” rules. But these two rules have their own flaws, and we argue that overall,

the matching protocol in use, SOSM, is better. We recommend that it continue to be used for the placement of students at high schools in Turkey.

The rest of this book chapter is organized as follows: Section 2 introduces the school-choice problem, and it gives the definitions of a “matching” and a “rule.” Section 3 presents the three main desirability axioms (properties) used in the evaluation of matching rules. Section 4 presents the TEOG and the LGS systems used for student placement at high schools in Turkey in recent years. In Section 4, the matching rules used under the TEOG and the LGS systems are presented and compared with other prominent matching rules in the literature. Section 5 summarizes our discussion and concludes.

2. Model

The *school-choice problem* is a five-tuple $\langle I, S, q, P, \succ \rangle$ such that:

- $I = \{1, 2, \dots, n\}$ is a set of students.
- $S = \{1, 2, \dots, m\}$ is a set of schools.
- $q \equiv (q_s)_{s \in S}$ is the profile of the quotas of schools.
- $P \equiv (P_i)_{i \in I}$ is the profile of students' (strict) preferences over schools.
- $\succ \equiv (\succ_s)_{s \in S}$ is the profile of student priorities at schools.

Note that:

- A school's quota is the number of students that can be placed at that school.
- Student i 's preference relation P_i is strict: i.e., for every $s_1, s_2 \in S, s_1 \neq s_2$, either $s_1 P_i s_2$ or $s_2 P_i s_1$ but not both. Also, the relation P_i is transitive: i.e., $s_1 P_i s_2$ and $s_2 P_i s_3$ implies that $s_1 P_i s_3$. We read $s_1 P_i s_2$ as “student i prefers school s_1 to s_2 .” When need arises, we use R_i to represent the “weak preference” relation associated with P_i : i.e., $s_1 R_i s_2$ if and only if $s_1 P_i s_2$ or $s_1 = s_2$.
- The above arguments also apply for student priorities at schools: i.e., for every $s \in S$, the priority relation \succ_s is strict and transitive. We read $i_1 \succ_s i_2$ as “student i_1 's priority is higher at school s than i_2 .”

Loosely speaking, i_1 having a higher priority at school s means that i_1 has a “superior claim” for a seat at school s .

In the remainder of this chapter, we fix $I, S, q, >$. However, we will not consider a fixed preference profile P : In the school-choice problem, students' preferences are their private information. Students need not report their preferences honestly—they may report their preferences however they like. Therefore, we will consider the full preference domain.

Let P be the domain of strict preference relations defined on the set S . That is, the set P consists of all possible strict preference relations over schools that a student may report.

Note that for some preference profile P , we have $P_1 \in P, P_2 \in P, \dots, P_n \in P$. Thus, we shortly write $P \in P^n$. Together with our fixed $I, S, q, >$, each $P \in P^n$ defines a distinct school-choice problem.

In the school-choice problem, we are interested in “rules” that match students with seats at schools and that possess some appealing properties. These appealing properties are known as “axioms.” We introduce the most prominent three axioms in this setting in Section 3. Before that, however, we need to formally define the terms “matching” and “rule.”

A *matching* $\mu: I \rightarrow S$ is a mapping from the set of students to the set of schools such that for each $s \in S$, $|\mu^{-1}(s)| \leq q_s$. Let M be the domain of matchings.

In words, for $i \in I$, the matching μ matches student i with school $\mu(i)$. For school s , $\mu^{-1}(s)$ denotes the set of students matched with s at μ . The stipulation that $|\mu^{-1}(s)| \leq q_s$ means that the number of students matched with school s cannot exceed its quota.

We assume that the school quotas are sufficient so that every student can be assigned a seat at some school: i.e., $|I| \leq \sum_{s \in S} q_s$. This assumption is innocuous because if the quotas are not sufficient at “real” schools, we can introduce into the model a “null” school with a sufficiently high quota. For a student, the null school may represent the “outside option.” For instance, in the Turkish system, the outside option may be interpreted as the “open education high school.” Students enrolled at this school study their courses at home and take their exams using information technologies for distance education. With this interpretation, notice that the above model also allows for a student preferring the open education

high school to a real high school. Indeed, in Turkey, some students choose this option over attending a real high school all through the year.

A rule $f: \mathcal{P}^n \rightarrow \mathcal{M}$ is a mapping that maps each preference profile P to a matching. We use $f_i(P)$ to denote the school that student i is matched with at the matching $f(P)$.

In words, a rule specifies how students are to be matched with schools given students' preferences.

3. Axioms

In the mechanism design literature, whether a rule is "appealing" or not is evaluated based on some desirability criteria called *axioms*. In this section, we present the most prominent three axioms considered in the school-choice problem. These are Pareto efficiency, no-justified-envy (or stability), and strategyproofness.

3.1. Pareto Efficiency

A matching μ_1 *Pareto dominates* another matching, μ_2 if for each $i \in I$, $\mu_1(i) R_i \mu_2(i)$, and for some $i \in I$, $\mu_1(i) P_i \mu_2(i)$.

A matching μ is *Pareto efficient* if it is not Pareto dominated by another matching.

A rule f is *Pareto efficient* if for each $P \in \mathcal{P}^n$, the matching $f(P)$ is Pareto efficient.

In words, μ_1 Pareto dominates μ_2 if every student is at least as well off, and at least one student is better off, under the matching μ_1 . A matching μ is Pareto efficient if, according to this efficiency criterion, there is no matching that is superior to μ . And a rule is Pareto efficient if, for each preference profile, the rule's recommended matching is Pareto efficient.

3.2. No-justified-envy

At matching μ , let $s_1 = \mu(i_1)$ and $s_2 = \mu(i_2)$. Then, student i_1 *envies* student i_2 if $s_2 P_{i_1} s_1$. This is *justified envy* if, additionally, $i_1 \succ_{s_2} i_2$.

A matching satisfies the *no-justified-envy* property if, at that matching, there is no justified envy.

A rule f satisfies the *no-justified-envy* property if for each $P \in \mathbf{P}^n$, the matching $f(P)$ satisfies the no-justified-envy property.

In words, at matching μ , student i_1 envies student i_2 if i_1 prefers i_2 's school assignment to her own assignment. This envy is "justified" if student i_1 's priority is higher at that school.

Recall that priorities compare superiorities in students' claims for seats at schools. Therefore, if student i_1 envies student i_2 's school assignment, she will be "justified" to protest this situation if her priority at that school is higher. If this situation never arises at some matching, the matching is said to satisfy the no-justified-envy property. And a rule that satisfies the no-justified-envy property never induces a matching at which there is justified envy.

It is worth mentioning that in place of "justified envy" and "no justified envy," many papers in the literature use the notions of "blocking" and "stability": A matching μ is said to be *blocked* by some student-school pair (i, s) if $sP_i\mu(i)$ and there exists a student i' such that $\mu(i') = s$ and $i >_s i'$. A matching μ is said to be *stable* if no student-school pair blocks μ .

Mathematically speaking, at some matching, the existence of a blocking pair is equivalent to the existence of justified envy. Similarly, for a matching, being stable and satisfying the no-justified-envy property are equivalent. But putting mathematics aside, there is a nuanced difference when speaking with these two pairs of terms. When the terms "blocking" and "stability" are used, it is implied that a matching that involves a blocking student-school pair cannot be implemented. However, when the terms "justified envy" and "no-justified-envy" are used, it is implied that a matching that involves justified envy is problematic but not necessarily impossible to implement. Since we will consider situations when such matchings are implemented, we use the terms "justified envy" and "no-justified-envy" in the remainder of this chapter.

3.3. Strategyproofness

A rule $f: \mathbf{P}^n \rightarrow \mathcal{M}$ is *strategyproof* if for all $i \in I, P_i' \in \mathbf{P}, P \in \mathbf{P}^n, f_i(P)R_i f_i(P_i', P_{-i})$.

In the above statement, for student i , P_i stands for her true preference relation and P_i' stands for a manipulation (a non-truthful preference relation). When student

i reports truthfully, the reported preference profile is P , and the matching induced is $f(P)$. When student i manipulates and reports P'_i , the reported preference profile is (P'_i, P_{-i}) and the matching induced is $f(P'_i, P_{-i})$. Note that the notation P_{-i} means that every student, except i , reports the same preference relation as the one she reports under the profile P . Therefore, the above definition states that when student i is truthful, her school assignment is always at least as good as her school assignment when she lies. In simpler terms, under a strategyproof rule, it is always in a student's best interest to be truthful.

Strategyproofness is a central concept in the mechanism design literature. In this literature, whether or not the outcomes induced by a rule are appealing is evaluated based on reported preference information. However, this does not guarantee that the induced outcomes are appealing based on actual preference information. Therefore, it is a critical concern in the mechanism design literature if a rule incentivizes players to report their preference information honestly.

Another benefit to a strategyproof rule is that it protects “unsophisticated” players. To give an example, in the school-choice context, under a non-strategyproof rule f , given P_{-i} , imagine that student i 's school assignment is best if she reports the manipulated preference relation P'_i . But if student i is not sophisticated enough, she may not figure out that reporting P'_i leads to her best match. Consequently, she may report another preference relation and be matched with a worse school. Contrast this with a strategyproof rule. The student then need not worry about “strategizing” because she knows that her school assignment will be the best that it can be if she is simply truthful.

4. School Choice in Turkey in Light of Matching Theory

In Turkey, the education system has always been a politically charged subject. Often sparked by a change in the ruling political party, the Turkish education system has been reformed many times in the country's history. A full historical analysis of the changes and reforms in the Turkish education system is beyond the scope of our analysis. In what follows, we will only look at the recent past, focusing on the changes that most relate to our analysis. More specifically, we will evaluate the TEOG system, introduced in the 2013-2014 academic year, and the LGS system, introduced in the 2017-2018 academic year.

4.1. TEOG

In the 2012-2013 academic year, a notable change occurred in the education system in Turkey. This year, the country transitioned into a 12-year compulsory education system, consisting of three layers: 4-year primary school, 4-year secondary school, and 4-year high school. Relevant to our analysis, in the following 2013-2014 academic year, a new system was put in place for the placement of students at high schools. The name of this new system was “the Transitioning from Basic to Secondary Education,” or with its well-known Turkish acronym, TEOG.

TEOG was a centralized matching system used to place students who graduated from the 8th grade at high schools based on their “placement scores.” Students’ placement scores were calculated using two factors: academic performance and common exams. A student’s academic performance measured the student’s “class performance” in the previous three years (6th grade, 7th grade, 8th grade). Its use in calculating students’ placement scores was a motivating factor encouraging students to pay more attention to their courses at the school. However, the downside was that the standards used to test academic performance in a course changed substantially across schools and perhaps even in the same school across different teachers. This is where the common exams came into play: Under the TEOG system, every student in Turkey took part in common exams in specific subjects: Turkish, Math, Science, History, Foreign Language, Religion. Their scores in common exams were fed into the formula calculating their placement scores, bringing about some degree of a common standard in placement scores across the country.

The TEOG system was a highly competitive experience for students as well as families. In Turkey, the body of high schools consists of the majority tuition-free public high schools and the minority with-tuition private high schools. But there is substantial variation across schools, both public and private, in terms of curriculum and quality. Depending on the type of high school, the school’s curriculum may be heavy in math and science, social science and literature, vocational training, or religious studies. However, more importantly, the quality of education varies greatly, even for the same type of high schools following the same curriculum. At prestigious high schools, teachers are arguably better, classroom sizes are smaller, and the schools are better equipped with living and learning

facilities (i.e., library, laboratories, conference hall, internet infrastructure, catering services, sports facilities).

Under the TEOG system, students were placed at high schools using what is known in the matching literature as a “priority rule,” which we describe next.

A *priority order* $\sigma: \{1, 2, \dots, n\} \rightarrow I$ is a bijection that orders students: $\sigma(1)$ is the student ordered first, $\sigma(2)$ is the student ordered second, and so on.

Under the TEOG system, the placement scores induced a priority order of all the students in Turkey: The student with the highest placement score was ordered first, the student with the second-highest placement score was ordered second, and so on. It is worth mentioning that the system never allowed for a “tie” in the priority order. The placement scores were calculated over 500, with three decimal places. In the unlikely event that two students had the exact same score, the tie was broken by comparing the two students’ academic performances in the 8th grade, in the 7th grade, and in the 6th grade. (If the tie was still unbroken, some other criteria were used to break the tie.)

We describe below how the placement of students is carried out under the priority rule specified by σ .

The priority rule $PR(\sigma)$

Each priority order σ specifies a priority rule, denoted by $PR(\sigma)$, and under which students are matched with schools as follows:

- $\sigma(1)$ is matched with her favorite school among “available” schools
- $\sigma(2)$ is then matched with her favorite school among “available” schools.
- And so on.

The algorithm terminates when every student is matched with some school. At any point in the execution, a school s is “available” if, until that point, the number of students matched with school s is less than q_s .

Priority rules have some very appealing properties: They are strategyproof and Pareto efficient. In the mechanism design literature, the “characterization” results are essential. When a rule f (or a set of rules, F) is “characterized” by some properties, it means that a rule satisfies these properties if and only if it is f (if

and only if it is in P). Svensson (1999) “characterized” priority rules by the axioms of strategyproofness, “nonbossiness” and “neutrality.” For another characterization result of the priority rules, see Ergin (2000).

Also, notice that a school-choice problem is obtained when the priority order σ is used as the priority relation \succ_i for each $s \in S$: i.e., when $\sigma(1) \succ_s \sigma(2) \succ_s \dots \succ_s \sigma(n)$. It is then clear that the allocation induced by $PR(\sigma)$ also satisfies the no-justified-envy property.

4.2. LGS

It is evident that the priority rule, given its appealing properties, was the appropriate matching rule for the placement of students at high schools under the TEOG system. But there was growing discontent about the TEOG system for some other reason. Notably, in a televised interview on September 15, 2017, Turkish President Recep Tayyip Erdogan voiced his opinion that the TEOG system must be repealed. To elucidate the nature of discontent with the TEOG system, we need to give some background information.

In Turkey, TEOG was not the first system used to place students at high schools based on common exam scores. Turkish students had been taking country-wide-held exams to earn seats at the country’s prestigious high schools long before TEOG was introduced. The TEOG system, however, brought in some important changes. Before TEOG, there was some public discontent with the fact that students were being placed at schools based on the outcome of a single exam that ran only a few hours. This discontent was alleviated under the TEOG system: Students began to take multiple common exams, not a single one. And in the calculation of placement scores, in addition to common exam scores, students’ academic performances in the previous three years were also being used.

However, the more important change brought in by TEOG was that it started to be used as the country’s single matching protocol for the placement of students at high schools. Before TEOG, students were taking a countrywide-held exam to be placed at the country’s more prestigious high schools. However, a student who did not aim for a seat in these schools did not have to take the common exam. The student could simply enroll at a high school in the neighborhood

of where he or she lives.² With TEOG, however, every student in the country had to take multiple common exams. Many families were complaining that the common exams turned their kids into “racehorses,” putting too much pressure on them. It was evident that a common exam was necessary for fair allocation to students of the seats at the country’s more prestigious high schools. However, for the remaining high schools, the variation in quality was not substantial, and for the most part, students simply wanted to enroll at a neighborhood high school with the desired curriculum.

Due to these concerns, the TEOG system was repealed in 2017. In the 2017-2018 academic year, the country switched to a new matching system, called “the Transitioning to High School System,” or with its Turkish acronym, LGS. Under LGS, which is today still in use, the concerns above are addressed by employing a two-stage placement system: (1) centralized placement and (2) local placement.

In centralized placement, students are placed at the country’s more prestigious high schools based on their performance in common exams in selected subjects. Unlike in TEOG, however, students’ academic performances at school play no part in calculating their placement scores. The centralized placement in stage 1 under LGS implements the priority rule induced by students’ common exam scores. The arguments presented above for the TEOG system also apply for centralized placement under LGS. Therefore, in what follows, we will turn our attention to stage 2 under the LGS system, the local placement.

Under LGS, the majority of students are placed at high schools in local placement. These are the students who take the common exams but fail to be placed in centralized placement, and the students who do not take the common exams and therefore who skip centralized placement altogether. In local placement, these students are placed at the remaining high schools. Actually, the term “local placement” is kind of a misnomer because local placement is also carried out through a centralized matching protocol, which we will describe next.

Under local placement, students are assigned priorities at schools based on some criteria. The guideline released by Turkey’s Ministry of Education (MEB, 2018)

2 If the demand for seats at one of these high schools were too high, this situation was addressed in a decentralized fashion: The school could admit early applicants, or families could make some “donations” to guarantee a seat for their kids. But there was no central system put in place for the enrollment of these students.

mentions that in local placement in the 2018-2019 academic year, in order, the following criteria were to be used in determining student priorities at schools: residency, enrollment at school, preference-order priority, academic performance, attendance count, age. But the following year, enrollment at school and preference-order priority were dropped from the list of criteria. For our purposes, the only point that matters is that for each school s , by using a set of criteria, a (strict) priority relation, \succ_s , is produced. The priorities, together with students' preferences, induce a school-choice problem, as defined in Section 2.

In the remainder of this section, we proceed as follows: We will introduce the three well-known rules studied in the literature in the school-choice problem. First, we consider the “student optimal stable mechanism,” which is the rule used in local placement under LGS. We will introduce this rule and then discuss its properties. Then, for comparison, we will introduce the “immediate acceptance” and the “top trading cycle” rules. We will discuss their theoretical properties and compare them with the student optimal stable mechanism.

We describe below how the student placement is carried out under the student optimal stable mechanism.

Student Optimal Stable Mechanism (SOSM)

- **Step 1:** Each student “proposes” to her favorite school. For school s , if the number of proposing students is q_s or less, the school tentatively accepts all these proposals. If the number of proposing students exceeds q_s , the proposals of the highest-priority q_s students are tentatively accepted by school s , and the remaining proposals are rejected.
- **Step $t > 1$:** Every student whose proposal was rejected at Step $t-1$ proposes to her next favorite school. For each school s , we consider the students who propose to s at Step t , and the proposals of those students whose proposals have been tentatively accepted at Step $t-1$. If the number of proposals is q_s or less, the school tentatively accepts all these proposals. If the sum of these proposals exceeds q_s , the proposals of the highest-priority q_s students are tentatively accepted by school s , and the remaining proposals are rejected.

The algorithm terminates when no student's proposal is rejected by a school. When this happens, tentatively accepted proposals are turned into permanent student-school matches.

SOSM is introduced by Abdulkadiroglu and Sönmez (2003), and it is an extension of the well-known rule “deferred acceptance” (DA), introduced by Gale and Shapley (1962). Gale and Shapley (1962) showed that DA always induces a stable matching. Indeed, they showed that DA always induces the “best” stable matching. What this means in our context is that, among all stable matchings, every student gets her best school assignment under the stable matching induced by SOSM. Furthermore, DA (and hence SOSM) is strategyproof (Dubins & Freedman, 1981). Kojima and Manea (2010) characterized this rule by the properties of “non-wastefulness” and “individually rational monotonicity.” For other theoretical studies of this rule, see Alcalde and Barberà (1994), Balinsky and Sönmez (1999), and Ergin (2002).

The only negative aspect of SOSM is that it is not Pareto efficient. This situation is illustrated in the following simple example.

Example 1: Consider the following school-choice problem: There are three students: i_1, i_2, i_3 . There are three schools: s_1, s_2, s_3 . Each school has one quota. The table below presents the students’ preferences on the left and their priorities at schools on the right.

i_1	i_2	i_3	s_1	s_2	s_3
s_1	s_1	s_2	i_2	i_2	i_1
s_3	s_2	s_1	i_1	i_3	,
s_2	s_3	s_3	i_3	i_1	,

Consider the execution of SOSM:

- Step 1: i_1 and i_2 propose s_1 ; i_1 ’s proposal is tentatively accepted, i_2 ’s proposal is rejected. i_2 proposes s_2 ; the proposal is tentatively accepted.
- Step 2: i_3 , whose proposal was rejected at Step 1, now proposes to s_2 . Hence, i_2 and i_3 are both proposing s_2 . i_2 ’s proposal is tentatively accepted, i_3 ’s proposal is rejected. For s_1 , the only proposal is from i_1 , so the proposal is tentatively accepted.
- Step 3: i_3 , whose proposal was rejected at Step 2, now proposes to s_1 . Hence, i_1 and i_3 are both proposing s_1 . i_1 ’s proposal is tentatively accepted, i_3 ’s proposal

is rejected. For s_p , the only proposal is from i_p , so the proposal is tentatively accepted.

- Step 4: i_p , whose proposal was rejected at Step 3, now proposes to s_p . Since each school gets exactly one proposal (equal to their quotas), every proposal is accepted. The pairs $i_1 - s_p$, $i_2 - s_p$, $i_3 - s_1$ are permanently matched, and the algorithm terminates.

Notice that the matching with pairs $i_1 - s_p$, $i_2 - s_p$, $i_3 - s_1$ Pareto dominates the matching induced by SOSM. Thus, the matching induced by SOSM is Pareto inefficient. But before discarding SOSM as an inefficient rule, we need to draw attention to one caveat to this conclusion: If school priorities are viewed as “preferences of the rest of the society,” then the matching induced by SOSM may not be Pareto inefficient. For instance, in the example above, perhaps student i_i has a high priority at school s_1 because she lives in the neighborhood of the school. Then, i_i being matched with s_1 may benefit the rest of the society in terms of reduced traffic since i_i can just walk to s_1 . Put in mathematical terms: If school priorities are considered as “preferences” of schools, then the matching induced by SOSM is Pareto efficient.

We present next what is called in the literature the “immediate acceptance” rule. Some papers in the literature refer to this rule as the “Boston mechanism,” since it used to be the algorithm used in Boston, U.S., for the placement of students at public schools. The “immediate acceptance” rule matches students with schools as described below.

Immediate Acceptance (IA)

- **Step 1:** Each student “proposes” to her favorite school. For school s , if the number of proposing students is q_s or less, every student who proposes to s is permanently matched with s . If this number is greater than q_s , among proposing students, the highest-priority q_s students are permanently matched with school s .
- **Step 1-1:** Consider the remaining students (unmatched students), the available schools (schools whose quotas are not full yet), and the unfilled quotas of available schools. Each remaining student “proposes” to her favorite remaining school. For some remaining school s with an unfilled quota of, say, \bar{q}_s , if the number of proposing students is \bar{q}_s or less, every student who proposes

to s is permanently matched with s . If this number is greater than \bar{q}_s , among proposing students, the highest-priority \bar{q}_s students are permanently matched with school s .

The algorithm terminates when every student is matched with some school.

There are many papers in the literature that study the theoretical properties of IA—see, for instance, Ergin and Sönmez (2006), Pathak and Sönmez (2008), Abdulkadiroğlu et al. (2011), and Kojima and Unver (2014). One prominent feature of IA is that, unlike SOSM, it is Pareto efficient (Abdulkadiroğlu & Sönmez, 2003). However, IA has two drawbacks: It does not satisfy the no-justified-envy property, and it is not strategyproof. This situation is illustrated in the following simple example.

Example 2: Consider the execution of the rule IA in the school-choice problem given in Example 1.

- Step 1: i_1 and i_2 propose to s_1 . i_1 's proposal is accepted and i_1 is permanently matched with the school s_1 . i_2 proposes to s_2 . i_2 's proposal is accepted and i_2 is permanently matched with the school s_2 .
- Step 2: The only remaining student is i_3 and the only available school is s_1 . i_3 proposes to s_1 . i_3 's proposal is accepted and i_3 is permanently matched with the school s_1 . The algorithm terminates. At the induced matching, the pairs $i_1 - s_1$, $i_2 - s_2$, $i_3 - s_2$ are matched.

Notice that the matching induced by IA is Pareto efficient. However, at this matching, there is justified envy: i_3 envies i_1 since i_3 prefers s_1 to s_2 . This is justified envy since at school s_1 , i_3 's priority is higher. Also, notice that the rule IA is not the strategyproof: if i_3 lies and reports s_2 as her top choice, she is matched with s_2 and she becomes better off.

Strategyproofness is a critical property in the mechanism design literature. If a rule is not strategyproof, even if it induces a very appealing outcome according to reported preference information, there is no guarantee that the outcome is appealing according to the true preference information. Another benefit to a rule being strategyproof is that it protects “unsophisticated” players. For a rule that is not strategyproof, if a player is not sophisticated enough, she may find it difficult to find beneficial manipulations. This puts the player at a disadvantage

against more sophisticated players. For these reasons, our view is that IA is not a better rule than SOSM for the placement of students at high schools in Turkey.

There is, however, another well-known competitor for SOSM in the literature, a rule that is both Pareto efficient and strategyproof. This is the “top trading cycle” (TTC), a rule attributed to Gale in Shapley in Shapley and Scarf (1974). Considering the school-choice problem, the algorithm presented in Shapley and Scarf (1974) corresponds to the case when each school has exactly one quota. Below, we present the multiple-quota extension of this rule, introduced by Abdulkadiroğlu and Sönmez (2003). Before that, however, we need to define the terms “cycle” and “executing a cycle.”

A *cycle* is an ordered list of schools and students, $s_1 \rightarrow i_1 \rightarrow s_2 \rightarrow i_2 \rightarrow \dots \rightarrow s_k \rightarrow i_k \rightarrow s_r$, such that, as indicated by the pointers, the school s_1 points to student i_1 , i_1 points to school s_2 , s_2 points to i_2 , ..., s_k points to i_k , and i_k points to s_r . “Executing this cycle” means matching every student in the cycle with the school to which the student points. We are now ready to introduce the top trading cycle rule.

Top trading cycle (TTC)

- **Step 1:** Let each student point to her favorite school. Let each school point to its highest-priority student. This leads to at least one cycle. Execute all arising cycles by matching students in the cycles with the schools to which they point.
- **Step t>1:** Consider the remaining students (unmatched students) and the available schools (schools whose quotas are not full yet). Let each remaining student point to her favorite school among available schools. Let each available school point to its highest-priority student among remaining students. This leads to at least one cycle. Execute all arising cycles by matching students in the cycles with the schools to which they point.

The algorithm terminates when every student is matched with some school.

TTC is an extension of the priority rules introduced earlier: $PR(\sigma)$ corresponds to TTC being executed in the school-choice problem when every school's priority relation is in accordance with σ : i.e., when, for each $s \in S$, $\sigma(1) \succ_s \sigma(2) \succ_s \dots \succ_s \sigma(n)$.

TTC has some very appealing properties. It is Pareto efficient and strategyproof (see Shapley and Scarf (1974) and Roth (1982)). In the single-quota case, Shapley and Scarf (1974) showed that TTC induces an allocation in the core. Roth and Postlewaite (1977) showed that, indeed, TTC induces the unique allocation in the core, and it also induces the unique competitive allocation. In the same setting, Ma (1994) characterized TTC by the axioms of strategyproofness, Pareto efficiency, and “individual rationality.”

The abovementioned properties of TTC make it a very appealing rule. However, it has a serious drawback in the school-choice setting: TTC does not satisfy the no-justified-envy property. This situation is illustrated in the following simple example.

Example 3: Consider the execution of the rule TTC in the school-choice problem given in Example 1.

- Step 1: i_1, i_2, i_i point to, in order, s_1, s_1, s_2 . And s_1, s_2, s_p point to, in order, i_2, i_2, i_1 . The only cycle that arises is: $s_1 \rightarrow i_2 \rightarrow s_2 \rightarrow i_2 \rightarrow s_1$. Thus, i_i is matched with s_2 and i_2 is matched with s_1 .
- Step 2: The only remaining student is i_1 . And the only available school is s_p . Thus, i_1 points to s_p and s_p points to i_1 . The following cycle arises: $s_p \rightarrow i_1 \rightarrow s_p$. Thus, i_1 is matched with s_p and the algorithm terminates. The matching induced matches the pairs $i_1 - s_p, i_2 - s_1, i_2 - s_2$.

Notice that at the matching induced by TTC, there is justified envy: i_1 prefers s_1 to her match, s_p . But it is not i_1 but i_i that is matched with s_p , although i_1 's priority at s_1 is higher.

In Section 3, we introduced three properties: (i) Pareto efficiency, (ii) no-justified-envy, (iii) strategyproofness. While SOSM satisfies (ii) and (iii), TTC satisfies (i) and (iii). But our view is that in the school-choice context, the no-justified-envy property is indispensable, and therefore, SOSM is the more appropriate rule. It will be hard to justify a matching to students and families when there is justified envy. Furthermore, as explained above, if school priorities are interpreted as “social preferences,” then SOSM satisfies all three properties. Our conclusion is also corroborated by the fact that in the U.S., school districts predominantly use SOSM to match students with schools, not TTC.

5. Summary

In this chapter, we reviewed Turkey's experience in recent years with centralized matching systems for the placement of students at high schools. This is known as the school-choice problem in the matching literature. In the school-choice problem, three desirability axioms lie at the heart of the discussion when evaluating the suitability of various matching algorithms: Pareto efficiency, no-justified-envy, and strategyproofness.

In the 2013-2014 academic year, Turkey's Ministry of Education introduced the TEOG system for the placement of students at high schools. Under the TEOG system, students were placed at high schools through a priority rule. The student priorities were determined by their "placement scores," calculated as a weighted sum of the students' academic performances at school and their scores in countrywide-held exams in selected subjects. In a system where the matching was to be determined based on placement scores, the associated priority rule was the natural choice. The theoretical findings in the matching literature also support its use. Specifically, the priority rules are Pareto efficient and strategyproof. The priority rule induced by placement scores also satisfies the no-justified-envy property when each school's priority relation is taken to be in the order of students' placement scores.

However, there was growing discontent with the fact that under the TEOG system, for placement of students at high schools, every student in the country had to go through stressful common exams. Arguably, common exams were putting too much pressure on the students. Obviously, common exams were necessary for the fair allocation of seats at the country's more prestigious high schools. However, many students did not aim for these schools, and they simply wanted to attend a neighborhood high school with the desired curriculum. Due to such concerns, the TEOG system was repealed in 2017. In the 2017-2018 academic year, it was replaced by the two-stage placement system called LGS, which is still in use. Under LGS, the first stage is called "centralized placement," in which students are placed at the country's more prestigious high schools. The algorithm used for centralized placement is the priority rule based on students' placement scores in common exams, just the same way as under the TEOG system. The new and the more interesting facet of the LGS system is stage 2, called "local placement." Local placement is actually a misnomer since it, too, implements a centralized matching protocol. In local placement, students are

placed at neighborhood high schools based on their school priorities. The students' school priorities are determined based on some criteria such as residency, academic performance, school attendance, and age.

In local placement, students are placed at high schools via the student optimal stable mechanism (SOSM). SOSM is strategyproof, and it satisfies the no-justified-envy property, but it is not Pareto efficient. There are two prominent rules in the literature that are Pareto efficient: "Immediate Acceptance" (IA) and "Top Trading Cycle" (TTC). However, both these rules fail to satisfy the no-justified-envy property. Furthermore, the rule IA is neither strategyproof. Our view is that these two properties are indispensable in the school-choice context, and hence, neither of these rules is a viable alternative to SOSM.

We conclude that SOSM is the appropriate matching rule for the local placement of students at high schools in Turkey. The fact that the U.S. school districts predominantly use SOSM to place students at public schools also corroborates our conclusion.

References

- Abdulkadiroğlu, A., Che, Y. K., & Yasuda, Y. (2011). Resolving conflicting preferences in school choice: The "boston Mechanism" reconsidered. *American Economic Review*. <https://doi.org/10.1257/aer.101.1.399>
- Abdulkadiroğlu, A., Pathak, P. A., Roth, A. E., & Sönmez, T. (2005). The Boston public school match. *American Economic Review*. <https://doi.org/10.1257/000282805774669637>
- Abdulkadiroğlu, A., Pathak, P. A., Roth, A. E., & Sönmez, T. (2005). The Boston Public School Match. *American Economic Review*, 95(2), 368–371. <https://doi.org/10.1257/000282805774669637>
- Abdulkadiroğlu, A., & Sönmez, T. (2003). School Choice: A Mechanism Design Approach. *American Economic Review*, 93(3), 729–747. <https://doi.org/10.1257/000282803322157061>
- Alcalde, J., & Barberà, S. (1994). Top dominance and the possibility of strategy-proof stable solutions to matching problems. *Economic Theory*. <https://doi.org/10.1007/BF01215380>

- Balinski, M., & Sönmez, T. (1999). A Tale of Two Mechanisms: Student Placement. *Journal of Economic Theory*. <https://doi.org/10.1006/jeth.1998.2469>
- Dubins, L. E., & Freedman, D. A. (1981). Machiavelli and the Gale-Shapley Algorithm. *The American Mathematical Monthly*, 88(7), 485. <https://doi.org/10.2307/2321753>
- Ergin, H. İ. (2000). Consistency in house allocation problems. *Journal of Mathematical Economics*, 34(1), 77–97. [https://doi.org/10.1016/S0304-4068\(99\)00038-5](https://doi.org/10.1016/S0304-4068(99)00038-5)
- Ergin, H. I. (2002). Efficient Resource Allocation on the Basis of Priorities. *Econometrica*, 70(6), 2489–2497. <https://doi.org/10.1111/1468-0262.00383>
- Ergin, H., & Sönmez, T. (2006). Games of school choice under the Boston mechanism. *Journal of Public Economics*. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2005.02.002>
- Gale, D., & Shapley, L. (1962). College Admissions and the Stability of Marriage Author (s): D . Gale and L . S . Shapley Source : The American Mathematical Monthly , Vol . 69 , No . 1 (Jan . , 1962) , pp . 9-15. *MAA Monthly*, 69(1), 9–15.
- Kojima, F., & Manea, M. (2010). Axioms for Deferred Acceptance. *Econometrica*, 78(2), 633–653. <https://doi.org/10.3982/ECTA7443>
- Kojima, F., & Ünver, M. U. (2014). The “Boston” school-choice mechanism: an axiomatic approach. *Economic Theory*, 55(3), 515–544. <https://doi.org/10.1007/s00199-013-0769-8>
- Ma, J. (1994). Strategy-proofness and the strict core in a market with indivisibilities. *International Journal of Game Theory*, 23(1), 75–83. <https://doi.org/10.1007/BF01242849>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). *Ortaöğretime geçiş tercih ve yerleştirme kılavuzu*. http://odsgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_06/29113510_2018_YILI_TERCYH_VE_YERLEY-TYRME_KILAVUZU.pdf
- Pathak, P. A., & Sönmez, T. (2008). Leveling the playing field: Sincere and sophisticated players in the Boston mechanism. *American Economic Review*. <https://doi.org/10.1257/aer.98.4.1636>

- Roth, A. E. (1982). Incentive compatibility in a market with indivisible goods. *Economics Letters*, 9(2), 127–132. [https://doi.org/10.1016/0165-1765\(82\)90003-9](https://doi.org/10.1016/0165-1765(82)90003-9)
- Roth, A. E. (1984). The Evolution of the Labor Market for Medical Interns and Residents: A Case Study in Game Theory. *Journal of Political Economy*, 92(6), 991–1016. <https://doi.org/10.1086/261272>
- Roth, A. E., & Peranson, E. (1999). The redesign of the matching market for american physicians: Some engineering aspects of economic design. *American Economic Review*. <https://doi.org/10.1257/aer.89.4.748>
- Roth, A. E., & Postlewaite, A. (1977). Weak versus strong domination in a market with indivisible goods. *Journal of Mathematical Economics*, 4(2), 131–137. [https://doi.org/10.1016/0304-4068\(77\)90004-0](https://doi.org/10.1016/0304-4068(77)90004-0)
- Roth, A. E., Sonmez, T., & Unver, M. U. (2004). Kidney Exchange. *The Quarterly Journal of Economics*, 119(2), 457–488. <https://doi.org/10.1162/0033553041382157>
- Roth, A. E., Sonmez, T., & Unver, M. U. (2005a). A Kidney Exchange Clearinghouse in New England. *American Economic Review*, 95(2), 376–380. <https://doi.org/10.1257/000282805774669989>
- Roth, A. E., Sonmez, T., & Unver, M. U. (2005b). Pairwise kidney exchange. *Journal of Economic Theory*, 125(2), 151–188. <https://doi.org/10.1016/j.jet.2005.04.004>
- Roth, A. E., Sonmez, T., & Unver, M. U. (2007). Efficient Kidney Exchange: Coincidence of Wants in Markets with Compatibility-Based Preferences. *American Economic Review*, 97(3), 828–851. <https://doi.org/10.1257/aer.97.3.828>
- Shapley, L., & Scarf, H. (1974). On cores and indivisibility. *Journal of Mathematical Economics*, 1(1), 23–37. [https://doi.org/10.1016/0304-4068\(74\)90033-0](https://doi.org/10.1016/0304-4068(74)90033-0)
- Svensson, L. G. (1999). Strategy-proof allocation of indivisible goods. *Social Choice and Welfare*, 16(4), 557–567. <https://doi.org/10.1007/s003550050160>

14

TÜRKÇEDE BESTELEMENİN ANLAMINA GELEN KELİMELER İÇİN BİR ŞECERE DENEMESİ / A GENEALOGY OF *BESTE* (COMPOSITION) AND ITS SYNONYMS IN TURKISH

Mustafa Avcı¹

Abstract

Beste, a loanword from Persian, is the most commonly used term to denote composition in Turkish and has acquired the meaning of producing new musical works in Istanbul. This article analyzes the vocabulary in Ottoman classical music and Turkish folk music with similar meanings to the word *beste*. In Turkish, “koşmak” is probably the oldest known term that means to set music to a poem. According to Fuat Köprülü, even though this term was used before Islam, the earliest appearance of the term is in *Divânü Lügâti't-Türk* (11th century). By the 16th century, we see that the terms *yakmak* (as in *türkü yakmak*) and *bağlamak* (as in *murabba bağlamak*) were widely used. Arabic loanwords such as *telif*, *tasnif*, and *ihтира* were also employed by the Istanbul-based Ottoman Turkish music tradition. Apart from these words, we encounter a wide variety of terms in folk music tradition. If we categorize and analyze these terms, we can see that this vocabulary can be sorted into five main categories. If we look at these categories, we see that the majority of the vocabulary consists of terms that denote the creation of *contrafacta*. The second category consists of words that denote the creation of variants. Apart from these terms, a new practice called *giydirmе* has emerged among the Alevi musicians in recent years. *Gi-yidirmе*, based on creating new musical materials through improvisation, is very different from composing regarding the intentions of the performer. In contrast to the fixed and closed compositional form, *giydirmе* can be described as an improvised, temporary, and open work.

1 Email: mavciefendi@gmail.com, Altınbaş Üniversitesi.

TÜRKÇEDE BESTELEMEN ANLAMINA GELEN KELİMELE İÇİN BİR ŞECERE DENEMESİ

Mustafa Avcı

Keywords: Ottoman Empire, Music, Composition, Osmanlı İmparatorluğu, Beste, Müzik, Musiki,

1. Giriş

Yeni bir müzik eseri üretmek anlamına belen beste kelimesi günümüzde Türkçe’de en yaygın olarak kullanılan müzik terimidir. Bu yazının temel amacı Osmanlı Türk Musikisi² (OTM) ve Türk Halk Müziği³ (THM) geleneklerinde yeni bir müzik eseri oluşturmak anlamına gelen kelimelerin tespit edilip, bu kelimelerin kategorize edilmesidir. Bundan dolayı özellikle edebiyatı, folklor ve müzikoloji gibi alanlarda yazılan temel metinler taranmış ve beste yapmakla benzer anlamlara gelen kelimelerin bir dökümü yapılmıştır. Bu makale temel olarak üç temel bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerden ilkinde beste kelimesinden önce Türkçe’de kullanılan terimler incelenmiş, ikinci bölümde temel olarak OTM geleneğinde beste yapmak anlamında kullanılan terimler tahlil edilmiş ve son olarak üçüncü bölümde de halk müziği geleneğinde beste yapmak anlamına gelen terimler analiz edilmiştir.

2. Beste Teriminden Evvel Türkçe’de Kullanılan Terimler

Beste kelimesinden önce Türkçe’de hangi kelimelerin kullanıldığı sorusuna cevap vermek için öncelikle Fuad Köprülü’nün eserlerine göz atmak yerinde olacaktır. Köprülü’nün *Edebiyat Araştırmaları* kitabında yazdığı üzere İslamiyet’ten önce “koşmak” bir sözü müziklendirmek anlamına gelmekteydi (Köprülü, 1986, s. 127): “Koşmak terdif etmek, yani güfteye beste tertip etmek manasına geldiği için, bu eski koşuk’ların kobuz’ların beraberliğinde terennüm edildiği anlaşılıyor.”

Koşma ya da Doğu Türkçesindeki şekliyle koşug hece vezniyle yazılan şiirlerdir. Köprülü’ye göre bu şiirler kendilerine has bir beste ile söylenirdi, dolayısıyla Köprülü koşmak ifadesinin bu şiirleri müziklendirmek anlamında kullanılan bir terim olduğunu yazmıştır (Köprülü, 1976, ss. 246-247). Benzer şekilde Nurettin Albayrak, eklemek ve katmak anlamlarına gelen koşmak kelimesinin şiire ezi eklemek anlamında kullanıldığını belirtmiştir (Albayrak, 2002).

2 Osmanlı Türk Musikisi, Klasik Türk Musikisi, Türk Sanat Müziği gibi terimlerle ilgili olarak bkz. (Ayas, 2014; Behar, 2015)

3 Türk Halk Müziği ve THM tanımıyla ilgili görüşler ve tartışmalar için bkz. (Duygulu, 2014, ss. 222-223; Öztürk, 2006; Özdemir, 2019)

Erdi ve Yurteser'in *Divanı Lügati't-Türk* (11.yy) çevirisinde kelimenin Köprü-lü'nün bahsettiği anlamına doğrudan rastlanmaz. Bu edisyona göre koş (qoş) kelimesi "herhangi bir şeyin çifti, bir eşi olan"⁴, katmak ve "bir şeyle birleştirilen başka bir şeyi anlatmak,"⁵ "bir araya getirmek"⁶ gibi anlamlara gelmektedir. Bu bakımdan güftenin, kendisinin bir nevi eşi sayılabilecek olan besteyle bir araya getirilmesiyle anlamsal benzerliğinden dolayı, bu türden bir besteleme anlamı taşıdığı düşünülebilir (Kaşgarlı Mahmud, 2005, ss. 443-444).

Şinasi Tekin ve Gönül Alpay Tekin'in *Türk Şiveleri Lügati* başlığıyla yayınladıkları *Divan* edisyonunda, "koş-" kökünden türeyen koşdı ve koşuldu kelimelerinin Köprülü'nün bahsettiği anlamlarda kullanıldığını görürüz: "Ol yır qoşdı '*He composed the poem.*'" [O şiir yazdı.] (Maḥmūd Kāshgārī, 1982, s. 394). Aynı kitapta, Qoşul- kelimesinin "aşk şarkısı (yır) bestelendi" şeklindeki bir kullanımına rastlarız (Maḥmūd Kāshgārī, 1984, s. 31): "yır qoşuldu '*the love song was composed.*'" Bu çeviride altı çizilmesi gereken noktalardan birisi, qoşmak fiilinin karşılığı olarak İngilizce'de hem şiir yazmak hem de bestelemek anlamlarına gelen *composed* kelimesinin kullanılmış olmasıdır. Eski Fransızca'dan İngilizce'ye geçen bu kelime etimolojik olarak "bir işi (kitap) yazmak, bir araya getirmek, birleştirmek, ayarlamak/uyumlu hale getirmek, düzenlemek, yazmak" gibi anlamlara gelir (Etymonline.com, t.y.). Benzer şekilde Türkçe'de (özellikle halk müziğinde) kullanılan telif, tasnif, koşmak, düzmek ve yakmak gibi pek çok terim de aynı anlamda şiir yazmak, ezgiyi şiirle birleştirmek, uyumlu hale getirmek, şiiri müziklendirmek gibi anlamlara gelirler.

Fuad Köprülü'ye göre 11. asırda Türkçe'de beste anlamı taşıyan kelimelerden bir diğeri de "kök" kelimesidir. Abdülkadir Meragi'nin yazmalarında da geçen kök kelimesi (Köprülü, 1986, ss. 113-114):

"Bütün Çağatay lügatlerinin verdiği bilgilere göre mavi, sema, asıl, dikiş, ahenk ve sada manalarına gelir; biz, daha XI. asırda Türkler arasında kök'ün bu muhtelif manalarda ve bilhassa beste yerinde kullanıldığını [*Divanı Lügati't- Türk'ten*] biliyoruz⁷. Nitekim eski Çağatayca şiirlerde tıpkı Abdülkadir'in kullandığı manada, yani beste karşılığı olarak birçok defa kullanılmıştır. Kök aslından, çalgı

4 Qoş maddesi için bkz. (Kaşgarlı Mahmud, 2005, s. 443)

5 Qoşdı ve qoşuldu maddeleri için **bkz.** (Kaşgarlı Mahmud, 2005, ss. 443-444)

6 Qoşlundi maddesi için bkz. (Kaşgarlı Mahmud, 2005, s. 443)

7 Baktığımız iki *Divanı Lügati't-Türk* versiyonunda böyle bir kullanıma rastlayamadık.

TÜRKÇEDE BESTELEMEN ANLAMINA GELEN KELİMELER İÇİN BİR ŞECERE DENEMESİ

Mustafa Avcı

çalmak⁸ manasına köktamak ve köklamak masdarları da Çagatay edebiyatında eskiden beri kullanılır.”

Meragi’de geçen ve eski Türkçe’de kullanılan kök (ya da gök) kelimesi müzik aletleriyle çalınan terennümlere verilen isimken, bu topluluklarda sesle/gırtlaktan icra edilen terennümlere de ır ve dule denilmektedir (Karabaşoğlu, 2010, s. 2; Sezikli, 2007, s. 262). Murat Bardakçı, Meragi’nin kök hakkında yazdıklarından hareketle, kök kelimesinin “musiki örnekleri, yani bestelenmiş eserler” anlamına geldiğini belirtmiştir (Bardakçı, 1986, s. 97). Kelimenin sözlük anlamlarına da değinen Bardakçı, *Burhan Tercümesi*’nde kök kelimesinin; “aheng vermek, uydurmak, düzen vermek” gibi anlamlara geldiğini kaydetmiştir (Bardakçı, 1986, s. 94). Bunun dışında *Divan*’da, kök kelimesinin “âdâr kökländi” şeklinde bir kullanımı mevcuttur ve bu cümle “eyer rabt edildi” (ya da bağlandı) şeklinde tercüme edilebilir (Maḥmūd Kāshgārī, 1984, s. 89). Bu noktada Köprülü’nün, kök kelimesinin Türkçe’de bestelemek anlamına gelen en eski terimlerden birisi olan bağlamak fiiliyle anlamdaş olmasından hareketle böyle bir çıkarım yapmış olduğu düşünülebilir⁹.

Bestelemek anlamına gelen bir diğer kelime de halk müziği geleneğinde kullanılan yakmak terimidir. 1543 yılında tamamlanmış *Babusül-Vâsıt* adlı sözlükte de “türkü yakmak” ifadesi türkü bestelemek anlamında kullanılmıştır (Şenel, 2016, s. 198). “Türkü yakma” ifadesi: Arapça nisâb kelimesinin açıklamasında “[h]er kişinin soyunu sopunu katı bileğen kimse ve türkü yakıcı (یجقای یکرت)” olarak yer almıştır. Ayrıca bu madde dışında, Arapça “ühcivve” kelimesi de “Kimseyi donatmak ve rüsvay etmek için yakılan türkü (یکرت نلقای) ve şiir” şeklinde tanımlanmıştır (Atatürk, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, 1995, s. XV, 1996, s. 3875). XVI. yüzyılda yazılan bu sözlük, yakmak kelimesinin sadece türkü değil aynı zamanda genel olarak şiir bestelemek için de kullanıldığını göstermesi açısından önemlidir. Türkçe’de 16. yüzyıla kadar beste yapmak anlamında kullanılan bu üç terim (koşmak, yakmak ve kök) arasından, kök kelimesi zaman içinde unutulmuştur. Buna karşın koşmak ve yakmak terimleri, Anadolu’da günümüzde de kullanılmaktadır.

8 *Divânü Lugâti’t-Türk*’te çalmak anlamında kullanılan fiil “ol qopuz qopzâdi” örneğinde görüleceği gibi qopzamaktır. (Maḥmūd Kāshgārī, 1984, s. 89)

9 Kök kelimesinin Köprülü’nün belirttiği anlamda kullanıldığı metinlerin arşiv taraması yoluyla bulunması ve bu anlamdaki kullanımların kaynaklarla doğrulanması faydalı olacaktır.

3. Osmanlı Türk Musikisi (OTM) Geleneğinde Beste Yapmak Anlamında Kullanılan Terimler

3.1. Murabba Bağlamak ve Beste

16. yüzyılın sonları ile 17. yüzyılın başlarına gelindiğinde Osmanlı musikisi adına yaşanan önemli gelişmelerden birisi, Osmanlı fasılının temel unsurlarından olan beste (murabba¹⁰) ve semai gibi Osmanlı'ya özgü formların ortaya çıkmalarıdır (Feldman, 1996, s. 177). Türkçe sözlü murabba bestelerin, en önemli form olarak ortaya çıkışı, fasıl formunun oluşması ve saz takımlarının yeniden yapılandırılması Osmanlı müziğinin 15. yüzyılda İran'la olan bağlarının kopmasını sağlamıştır (Feldman, 1996, s. 183). Bu açıdan İstanbul musikisine has terimlerin bir kısmının bu dönemde ortaya çıkmaya başlamış olduğu düşünülebilir.

16. yüzyıl sonlarına doğru oluşmaya başlayan bir diğer tarz da aşık tarzıdır. Köprülü'ye göre, aşık tarzında özellikle gazel ve murabba yoğun olarak kullanılır ve 14.-16. yüzyıl yazılı kaynaklarında “murabba bağlamak”¹¹ her zaman “türkü bestelemek” anlamına gelirdi (Köprülü, 1986, ss. 188-189):

“*Gazel*’lerin eskiden beri bestelenerek klasik musiki fasıllarında terennüm edilmesi, bu şeklin Aşık tarzı’na girmesinde amil olmuştur. Murabba’lara gelince, bunlar, hece vezninin -bestelerine göre *türkü*, *türkmani*, v.s. gibi türlü adlar alandörtlük’lerinin te’siri altında, daha XIV. asırdan beri Klasik Türk şiirinde büyük bir yer tutmuştu ve bestelenmeğe mahsus manzumeler hemen umumiyetle bu şekilde yazılıyordu; XIV.- XVI. asır metinlerinde *murabba bağlamak* tabirinin daima “türkü bestelemek” manasında kullanılması bunu açıkça gösterebilir. Bu asırlardaki şairlerin *gazel* ve *murabba*’larında kabil olduğu kadar sade bir dil kullanmaları da, bunların, “bestelenip halk arasında terennüm edilmek” maksadiyle yazıldığını anlatan bir işaretir. Görülüyor ki aşık tarzına geçen klâsik şiir unsurları, klâsik şiirin esasen “geniş halk kitlesine en yakın bulunan, umumî zevki en fazla okşayan” unsurlarıdır.”

10 “Murabba. XIX. yüzyıl ikinci yarısında «beste» denmeğe başlanan türün eski adı.” (Kâzım Uz, 1964, s. 45)

11 Recep Uslu (2016), *Müzikolojide Perde Transkripsiyonları ve Merağî’nin yeni bir eseri: Muhtasar Der İlm-i Musiki* başlıklı bir köşe yazısında, murabba bağlamak teriminin “beste yapmak” anlamında kullanılmasının Kamil Akarsu tarafından tespit edilmiş olduğunu belirtse de bu doğru değildir, bu terimin “türkü bestelemek” anlamında kullanıldığını Fuat Köprülü (1899-1966) 1915 ve 1962 seneleri arasında yayınladığı çeşitli yazılarında ifade etmiştir bkz. (Köprülü, 1986, s. VIII, 188, 210).

TÜRKÇEDE BESTELEMEK ANLAMINA GELEN KELİMELER İÇİN BİR ŞECERE DENEMESİ

Mustafa Avcı

Muhtemelen aşıkların “murabba bağlamak” fiiliyle ifade ettikleri murabbanın bir ezgiye bağlanması, tutuşturulması, koşulması, ya da rabt edilmesidir¹². Köprülülük, her ne kadar “murabba bağlamak” edimini türkü bestelemekle sınırlandırmış gibi görünse de daha sonraki araştırmacılar “murabba bağlamak” ifadesinin “şarkı bestelemek anlamında kullanıldığını belirtmişlerdir (Pala ve Kılıç, 2006)¹³:

“Murabba aynı zamanda Türk musikisinde bir beste formunun adıdır. Şarkı nazım şekliyle benzerlik göstermesi, bestelenmeye uygun oluşu ve sırf bestelenmek üzere kaleme alınan murabbaların bulunması kelimeye “beste” anlamını kazandırmış, “murabba bağlamak” da “şarkı bestelemek” manasında kullanılmıştır.”

Aslına bakılırsa, Köprülülük de dahil olmak üzere, sonrasında gelen pek çok araştırmacı *bağlamak* kelimesini en geniş anlamda bestelemek (“müzik eseri bestelemek”) kelimesinin eş anlamlısı olarak kullanmışlardır: “Halk arasında okunabilecek tarzda türküler, nakışlar bağlayıp şöhret kazanan şairler pek çoktur” (Köprülülük, 1986, s. 204). Farsça’dan Türkçe’ye geçmiş bir kelime olan beste kelimesinin bağlamak anlamı da bu kullanımı işaret etmektedir. Bu açıdan önemli bir ayrıntı, bağlamak eyleminin, Farsçadan Türkçeye geçen *besten* fiilinin bire bir karşılığı olmasıdır. Eğer beste kelimesinin etimolojisine bakacak olursak kelimenin, bağlamak, bağlı, bağ, eklem, zincir halkası, nakiş” gibi anlamlara geldiğini görürüz¹⁴ (Nişanyan, 2019a).-Gazimihal de kelimenin Farsçada müzikle ilgili herhangi bir anlamının olmadığını ve kelimenin bu anlamı İstanbul’da kazandığını belirtir (Gazimihal, 1961, ss. 38-39).

Bağlamak anlamından türeyen beste kelimesinde, bağlamak fiiliyle işaret edilen unsurun en geniş anlamda ne olduğuna tekrar baktığımızda, bu konuyla ilgili birbirinden farklı bakış açılarının mevcut olduğunu görürüz. Örneğin Kazım Us, türünün ilk örneği olan müzik terimleri sözlüğünde, bestenin sözlü olmasına vurguda bulunur ve: “Ale’l-umum her kanğı bir makamın münasib bir güfteye rabt edilmiş olan haline denür ki bu münasebetle dört mısradan ibaret olub her mısraını aynı terennüm takib eden büyük usullu şarkılara dahi denür” (Kazım Uz ve Oransay, 1964, s. 12). Us’a göre bağlamak makamın güfteye raptedilmesi demektir. Literatüre baktığımızda, bağlamak fiilinin yaygın olarak “sözlerle

12 Bkz. (Kazım Uz ve Oransay, 1964, s. 12).

13 Ayrıca bkz. (İpekten, 1989, s. 162; Uysal, 2010, s. 170)

14 Nakış kelimesinin Osmanlı Musikisinde, nakış beste ve nakış semai adı verilen formlar bağlamında kullanılmış olması (Özkan, 2006) ve ayrıca Farsçada beste kelimesinin aynı zamanda nakış anlamına da geliyor olması bu açıdan bahsedilmesi gereken bir noktadır.

nağmelerin birbirine bağlanması” anlamında anlaşıldığı ve kullanıldığı görürüz. Örneğin, Us gibi İsmail Hakkı Özkan da *Türk Musikisi Nazariyatı ve Usulleri* adlı kitabında “Sözlerle nağmelerin birbirine bağlanması anlamında kullanıldığı anlaşıyor” diyerek benzer bir görüş sunmuştur (Özkan, 2000, s. 86).

Aynı doğrultuda bir kullanıma Melih Duygulu’nun *Türk Halk Müziği Sözlüğü*’nde de rastlanmaktadır. Sözlükte yer alan bağlamak maddesinde, bağlamak fiilinin güfte ve besteyi birbirine iliştmek için kullanıldığı belirtilmiştir: Erzurum’da sözleri ve melodiyi birbirine uydurmak anlamında kullanılır¹⁵. Özünde birer söz musikisi olan OTM ve THM için bu türden bir kullanım, yeni bir melodi bulmak ya da melodi tertip etmekten çok, güftenin bir besteye birleşmesinin önemini vurgulamaktadır¹⁶. Son olarak, bu örnekler dışında, beste kelimesinin nağmeleri birbirine bağlamak anlamına geldiğini düşünenler de mevcuttur: “Beste [...] [m]üzikte nağmelerin birbirine bağlanması anlamına gelir” (Çelebi, 2007).

3.2. OTM Geleneğinde Beste Yapmak Anlamında Kullanılan Terimler

Türkçe’de hem OTM geleneğinde hem de halk müziği geleneğinde beste yapmak anlamına gelen farklı terimler kullanılmıştır. Öncelikle şehir müziği geleneğine bakacak olursak bu gelenekte telif, tasnif ve ihtira gibi Arapçadan Türkçeye geçen kelimelerin kullanıldığını görürüz. Örneğin, Kantemiroğlu edvârında beste kelimesi hem bağlamak anlamında hem de günümüzdeki anlamına nispeten yakın bir şekilde “beste eylemek” şeklinde kullanılmıştır (Behar, 2017, s. 95):

“...bilmiş ol ki diyar-ı Pars hanendeleri ve sazandeleri taksim nağmesini peşrev halinde beste eylemişlerdir; öyle ki her bir makamın taksimini terkib terkib [kısim kısım] şâkirdlerine [öğrencilerine] ta’lim verirler. Lâkin ehl-i mûsıkâr-ı Rûm mabeyninde [arasında] bu makûle [cins] kalıplı taksim makbul olmayıp musiki-nin dairesinden ihraç ederler. Ve niçin ihraç ederler, bu delili gösterirler. Meselâ

15 *Türk Halk Müziği Sözlüğü*’nde verilen örnek cümle şu şekildedir: “Aşık, sözünü havaya bağlamayı beceremezse aşık olamaz” (Duygulu, 2014, s. 71).

16 Günümüzde beste yapmak genel olarak yeni ve özgün melodi bulmakla ilişkilendirilen bir eylemdir. Fakat kelimenin gelenekte kullanımına baktığımızda aslında kelimenin özünde böyle bir anlamın bulunmadığı görülür. Dolayısıyla beste yapmak anlam itibarıyla ve analitik olarak giydirmek ya da söz döşemek kavramlarına hiç de uzak değildir. Hatta halk müzisyenleri arasında beste yapmak eylemi “anonim kalıp ezgilere söz döşemek” anlamına gelmektedir (Şenel, 1997, s. 374). Benzer şekilde, futbol taraftarları da var olan şarkılara yeni sözler döşeme eylemini beste yapmak olarak nitelendirmektedir.

TÜRKÇEDE BESTELEMELER ANLAMINA GELEN KELİMELE İÇİN BİR ŞECERE DENEMESİ

Mustafa Avcı

gerek beste gerek kâr ve nakış gerek peşrev ve semai usûle bend [bağlı] olmalarıyla musannifin kuvve-i ilmini [bestecinin bilgisinin gücünü] beyan ederler. Taksim nağmesi ise yalnız her bir musikişinas olan kimsenin kuvvetini izhar eder [gösterir]. Öyle ki fi'ssâa [o anda] kuvve-i ilmiyle nâzık terkiib peydâ edip ve hüsn-i tertib [güzel bir düzen] ile makamları birbirine bend ü beste edip [bağlayıp] [...] bir nağme icad eyleye..."

Kantemiroğlu'nun besteci kelimesi yerine kullanmış olduğu musannif kelimesi eski dilde "tasnif eden, sınıflandıran, (kitap) derleyen"¹⁷ ve besteci anlamlarına gelen bir terimdir. Bu kelimeye sadece Osmanlı-Türk müziği bünyesinde değil Azerbaycan Türkçesi¹⁸ ve Çağatayca gibi Türkçe'nin farklı lehçelerinde de rastlanır. Walter Feldman'ın *Babürname*'den kendi çevirisiyle *Music of the Ottoman Court* adlı kitabında yer verdiği şu alıntı Babür (1483–1530) döneminde Çağatayca'da da kelimenin bu şekilde kullanıldığını gösterir (Feldman, 1996, s. 41):

"bir diğeri [besteci] Mir Arzu idi. Herhangi bir enstrüman çalmazdı (saz çalmasa edi), fakat bir besteci idi (musannif). Çok az sayıda kar bestelemiş olsa da, karları çok güzeldi"

Yukarıda da belirtildiği üzere, beste yapmak yerine musannif ile aynı kökten türeyen, "sınıflandırma, düzene koyma"¹⁹ ve sıralama²⁰ gibi anlamlara gelen tasnif²¹ kelimesi de beste yapmak anlamında kullanılmıştır (Behar, 2016, s. 80):

"lâkin sofyan ve semai usûlünden gayrı [başka] usûl görmedikleriecilden [görmediklerinden dolayı] sair [diğer] usûllerde tasnif olunan [bestelenen] peşrevleri ve besteleri usûl ile okuyamazlar ve böyle onlarda dahi musiki nâtamam [eksik] olur."

Tasnif haricinde bestelemek anlamında kullanılan bir diğer kelime de telifdir. Aslında bir eser meydana getirmek anlamında kullanılan telif etmek ve dolayısıyla da telif eden kişi anlamındaki müellif²² sırasıyla müzik bestelemek ve besteci an-

17 Bkz. (Nişanyan, 2019b)

18 Bkz. müsennif maddesi: <https://www.azleks.az/online-dictionary/müsennif/?s=18>

19 Bkz. (Nişanyan, 2019c). Düzenlemekle yakından ilişkili olarak düzmek kelimesi de halk müziğinde bir tür beste yapmak anlamında kullanılır bkz. Düzmek, türkü düzmek, ağıt düzmek ve haylanıp düzmek maddeleri (Duygulu, 2014, ss. 31, 177, 232, 438).

20 Bkz. (Ayverdi, 2011)

21 Tasnif kelimesi Azeri Türkçesinde de (Tasnif olarak), hem bir türü hem de bitmiş eserleri tanımlamak için kullanılır: "şifahi ənənəli professional musiqisində vokal-instrumental janr. Tasniflər tamamlanmış formaya malik bitkin əsərlərdir" (Aliyeva, 2008, s. 194).

22 "Mendelssohn ve diğer bazı müellifler de Andante ile Scherzo arası başka bir tarza aynı adı vermişlerdir." (Gazimihal, 1961, s. 46)

lamında kullanılmıştır (Gazimihal, 1961b, s. 46; Kazım Uz ve Oransay, 1964, s. 11). Müellif kelimesi Azerbaycan Türkçesinde de bestekar anlamında kullanılan bir kelimedir (Aliyeva, 2008, s. 44):

“BƏSTƏKAR (latın: compositor- **müəllif**, tərtibçi)- musiqi əsərinin yaradıcısı, müəllifi. Şifahi ənənəli musiqidə- xalq yaradıcılığında və muğam sənətində adətən bəstəkar və ifaçı bir simada birləşir, belə ki, onlar musiqi əsərlərini ifa edərək yaradırlar.”

Bu terimler dışında beste yapmak anlamına gelen bir diğer kelime de, “bulma, yaratma, kurma, icat etme” gibi anlamlar taşıyan ihtira kelimesidir (Kazım Uz ve Oransay, 1964, s. 36):

“İhtira” kelimesi her yerde olduğu gibi burada da icad manasına müstamel olub meselâ her kangı bir suzinak kâr veya besteyi filanca musikişinas ihtira etmişdir denilir. Bu makamda filanca bestekâr filanca besteyi bestelemişdir dahi denilebilir.”

Görüldüğü üzere Osmanlı Türk musikisi geleneğinde beste kelimesiyle birlikte, telif, tasnif, iftira ve icad gibi kelimeler kullanılmıştır. Besteden farklı olarak müzik alanı dışında evrilen bu terimler, sadece müzikte değil, başka sanatlarda da kullanılan terimlerdir.

4. Halk Müziği Geleneğinde Beste Yapmak Anlamına Gelen Terimler

Beste yapmak ya da yeni müzik eseri yaratmak anlamına gelen kelimelerle ilgili olarak bakmamız gereken kaynaklardan birisi de THM geleneğidir. Günümüzde Anadolu’da da yaygın bir şekilde kullanılan beste kelimesinin Anadolu’daki kullanımı 50-60 seneyi geçmez²³ (Duygulu, 2014, s. 81). Süleyman Şenel, Mehmet Özbek ve Melih Duygulu gibi halk müziği araştırmacılarının çalışmalarını taradığımız takdirde, Anadolu’da beste kelimesi yerine geçen ve çeşitli şekillerde yeni türküler üretmeyi ifade eden oldukça zengin ve geniş bir kelime dağarcığının

23 Bu konunun özellikle arşiv tarama yöntemiyle detaylı bir şekilde araştırılması lazımdır. Zira, Anadolu müziğiyle OTM arasındaki ilişki siyah beyaz bir ilişki değildir. Elazığ, Diyarbakır, Bursa ve Urfa gibi klasik Osmanlı musikisi kültürünün de güçlü olduğu şehirlerde, halk müziği ile klasik müziğin birbirine yaklaştığı örnekler ve türküler rastlanılmaktadır. Dolayısıyla bu gibi merkezlerde, beste kelimesinin her iki geleneğe de aşına müzisyenler tarafından bilinmesi muhtemeldir. Bu konuyla ilgili oldukça önemli bir örnek, Irak Türkmenlerinde halk türkülerine “beste” deniliyor olmasıdır (Terzibaşı, 1980, s. 75).

TÜRKÇEDE BESTELEMELER ANLAMINA GELEN KELİMELER İÇİN BİR ŞECERE DENEMESİ

Mustafa Avcı

olduğunu görürüz. Bu kelimeleri kategorize edip incelediğimiz takdirde bazı temel noktaların öne çıktığını gözleriz.

Bunlardan ilki, bu kelimeler arasında söz döşeme (bkz. 2. madde) ve varyant (bkz. 3. madde) kavramlarını ifade eden çok fazla kelimenin olduğudur. Bu durum geleneğin kendisini yeniden nasıl ürettiğinin yönüne dair bir veri olarak okunabilir. Buna göre en yaygın türkü üretme yollarından birinin, var olan türkülerle yeni söz döşemek olduğunu söyleyebiliriz. Yeni türkülerin ortaya çıkmasını sağlayan en yaygın yollardan bir diğeri de; mevcut türkülerin icra, hafıza, yöre değiştirme, söz döşeme gibi etkenler yoluyla şekil değiştirmesi, yani varyantlaşmadır. Söz döşemenin bu kadar yaygın olması, şiirin melodiye göre çok daha fazla olduğu bir müzik evreninde gayet doğal bir durum olarak görülebilir. Ağırlıklı olarak bir söz müziği geleneği olan halk müziğinde, melodilerin tekrar tekrar kullanılması²⁴ gibi bir durumun ortaya çıkması ve bu durumu ifade eden çok sayıda kelimenin olması oldukça anlaşılır bir durumdur.

Bu kelimelerle ilgili olarak öne çıkan ikinci nokta, yeni türkü üretmeyi/yaratmayı/bestelemeyi ifade eden kelimelerin pek çoğunun birden fazla anlama gelmesidir. Karşımıza çıkan terimlerin önemli bir kısmı aynı anda söylemek, icra etmek, söz döşemek, şiir yazmak ve yeni ezgi bestelemek gibi anlamlara gelirler. Örneğin, türkü düzmek kelimesi “doğaçlama türkü söylemek. Yeni bir türküy yaratmak [...] söylenen türküyü ezgilendirme[k] ve ezgi ile söyleme[k]” gibi anlamlara gelir (Duygulu, 2014, s. 438). Benzer şekilde, yakmak kelimesi de bestelemek, söz döşemek ve söylemek gibi anlamları içinde barındırır.

Bu terimlerle ilgili bir diğer önemli nokta da, bu kelimelerin bazılarının türkünün ve/veya ağıtın üretiminin zamansallığına dair bilgi taşıyor olmasıdır. Bu terimlere baktığımızda, ağırlıklı olarak hazırlıksız, doğaçlama ya da anda söylemenin daha yaygın olduğunu görürüz: Nefes doğdurma (Duygulu, 2014, ss. 338-339), Doğmaca (Duygulu, 2014, s. 160), irtical (Duygulu, 2014, s. 252), ve ‘yakma yakma’ (Duygulu, 2014, s. 461). Manisa ve çevresinde bu şekilde anlık ve doğaçlama bir şekilde üretilen melodilere yakma ismi verilirken, son hali zamana yayılarak ve tefekkür edilerek şekillendirilen melodiler ise beste olarak adlandırılır (Duygulu, 2014, s. 461).

24 Aşıklık geleneği özelinde benzer bir uygulama için bkz. Havvare maddesi (Duygulu, 2014, s. 231). Ayrıca 12 ve 13. yy Avrupa trubadur müziğinde görülen *Contrafactum* adlı uygulama da, benzer şekilde daha az sayıdaki melodinin, daha geniş bir söz repertuarıyla kullanılmasını sağlamıştır (Lingas, 2011).

Bu bölümün başında ismi anılan kaynaklar incelenirse, farklı şekillerdeki türkü/beste üretme pratiklerini tanımlamak için kullanılan terimlerin şu kategorilerde toplanabileceği görülür:

1. Geleneksel repertuarın çerçevesine uygun olacak şekilde yeni ve özgün bir ezgi yaratmak. Bu anlamlara gelen terimlerden bazıları şunlardır: Ezgi doğdurma (Duygulu, 2014, s. 188), ezgilendirmek (Duygulu, 2014, s. 188), havalandırmak (Haşim, 2006, ss. 226-227), yakmak (Özbek, 1998, s. 201), hava yakmak (Duygulu, 2014, s. 230), türkü yakmak (Şenel, 2012).

2. Bilinen bir melodiye söz eklemek, yani “söz döşemek²⁵.” Halihazırda var olan ve bilinen melodilere yeni sözler döşeme yoluyla yeni türküler üretmek. Döşeme sırasında önemli olan konulardan birisi, sözün ve melodinin birbirine uyumlu hale getirilmesidir: Ağzlamak (Duygulu, 2014, s. 33), bağlamak²⁶ (Duygulu, 2014, s. 71), benzeştirme (Duygulu, 2014, s. 79), nefes doğdurma (Duygulu, 2014, ss. 338-339), döşeme (Duygulu, 2014, s. 165), düzme (Duygulu, 2014, s. 176), düzmek (Duygulu, 2014, s. 177), gaydelenmek (Duygulu, 2014, s. 197), havvare (Duygulu, 2014, s. 231), tegannide inşad²⁷, tellendirmek (Duygulu, 2014, s. 426), döşeme (Duygulu, 2014, s. 165), koşmak (Duygulu, 2014, s. 300), yakmak (Duygulu, 2014, ss. 461-462) terimleri bu maddeye örnek verilebilir.

3. Özellikle etkili bir icracının farklı yorumlaması, icracıların yanlış hatırlaması, türkünün farklı bir yörede benimsenmesi ve bu yörenin müzikal özelliklerinin türküyü değiştirmesi vb. gibi çeşitli yollarla bir ezginin zaman içinde yeni bir türkü oluşturacak kadar farklılaşması, çeşitlenmesi ya da varyantlaşması. Bu farklılaşma sonucunda ezgilerin birbiriyle ilişkili olduğu fikrini uyandırabilecek kadar benzerlikler görülür. Eğer ilk ezgiyle varyant arasında hiçbir farklılık kalmadıysa o zaman sözlü olarak iletilen ürünlerde artık bu türden bir takibi yapmaya olanak kalmamıştır ve varyant yeni bir türkü haline gelmiştir denilebilir. Benzek (Duygulu, 2014, s. 79), benzeş (Duygulu, 2014, s. 79), çeşitleme (Özbek, 1998, s. 46), çatal (Duygulu, 2014, s. 113; Özbek, 1998, s. 45), çüfe (Özbek, 1998, s. 45), çift (Duygulu, 2014, s. 120), değişme (Duygulu, 2014, s. 136), kol

25 Aşık müziğindeki örnekleri için bkz. (Şenel, 1991)

26 Bağlamak, *Türk Halk Müziği Sözlüğü*’nda Mehmet Özbek, Süleyman Şenel vb. pek çok kaynakta bestelemek anlamında kullanılmıştır.

27 Süleyman Şenel tegannide inşad’ı şu şekilde tanımlar: “Aşıklar arasında, hazır kalıp ezgilere söz döşeyerek, ‘usta malı’ telâkî edilen tegannî şekilleriyle (okuyuşlarıyla) icrâ etmeye tegannide inşad denir” (Şenel, 2007, s. 65).

TÜRKÇEDE BESTELEMEK ANLAMINA GELEN KELİMELER İÇİN BİR ŞECERE DENEMESİ

Mustafa Avcı

(Duygulu, 2014, s. 305), ikit (Duygulu, 2014, s. 249), göğrek [gövrek] (Duygulu, 2014, s. 209), solak (Duygulu, 2014, s. 398) gibi terimler varyant anlamında kullanılan kelimelerden bazılarıdır.

Ayrıca halk dilinde bir karşılığı olmasa da bu üç kategoriye iki madde daha eklenebilir:

4. Halihazırda var olan melodilerden farklı bölümleri ve/veya melodik kalıpları bir araya getirmek, bir nevi kolaj yapmak (ve eğer sözlü bir esere yaratılan bu ezgiye söz eklemek)²⁸.

5. Halk müziği bağlamında bahsi pek geçmeyen fakat gözlemlenebilen bir beste yapma tekniği de nazire besteler yapmaktır. Okan Murat Öztürk'ün belirttiği üzere bir müzik eserinden etkilenip o esere benzer yahut paralel besteler yapma durumu, halk müziğinde de gözlenebilir. Öztürk'e göre Hacı Taşan'ın *Bugün Ayın Işığ*ı adlı türküsünden etkilenen Neşet Ertaş *Zülüf Dökülmüş Yüze* adlı türküyü bir nazire olarak bestelemiş olabilir²⁹ (Fossum, 2017, ss. 353-355).

Halk müziğinde bestelemek anlamına gelen bu kadar fazla, kategori ve kelime olsa da halk müziği ve bestecilik meselesi diğer müzik geleneklerinin aksine özellikle milliyetçi ve ideolojik bakış açılarının etkisiyle oldukça tartışmalı ve sorunlu bir alan olagelmıştır. Bu tartışmanın bir tarafında halk müziğinde beste yapılamayacağını söyleyen Nida Tüfekçi'nin başını çektiği TRT ekolü, diğer tarafında ise üretmeye, yaratmaya ve bestelemeye devam eden ve kendilerine büyük ölçüde piyasada yer bulan müzisyenler vardır diyebiliriz³⁰.

Halk müziğinde bireylerin yaratıcılık göstermediği ve halk müziğinin bireylerin değil sadece toplumun sesi olduğu savı 18 ve 19. yüzyıl milliyetçi, Avrupa-merkezci, sosyal evrimci ve ırkçı folklor teorileri etkisinde ortaya atılmış bilimsellikten uzak ve ideolojik görüşlerdir³¹. (Bohlman, 1988, ss. ix-x, 69-75) Bu yüzden

28 Melih Duygulu bu türden bir pratikten sözlükteki beste maddesinde bahsetmiştir bunun için bkz. (Duygulu, 2014, s. 81).

29 Neşet Ertaş'ın repertuarına ve müzik üretimine baktığımızda kendisini etkileyen türkülere nazireler bestelediğini söyleyebiliriz. Neşet Ertaş, Muharrem Ertaş, Hacı Taşan, Davut Suları ve Musa Eroğlu gibi eserlerinden etkilendiği isimlerin türkülerine nazireler yapmıştır.

30 Neşet Ertaş, Mahzuni Şerif, Cemil Demirsipahi ve Musa Eroğlu bu isimlere örnek olarak verilebilir.

31 Bu türden eleştiriler ve bireyin de yaratıcılık taşıdığını gösteren örnekler için Philip Bohlman, Bruno Nettl, Eleanor Long ve Phillips Barry gibi araştırmacıların yayınlarına bakılabilir. Konuyla ilgili detaylı ve toparlayıcı analizler için bkz. (Bohlman, 1988; Nooshin, 2015)

belirtilmelidir ki, halk müziğinin diğer sanatlardaki gibi bir yaratıcılık içermediği savına katılmak mümkün değildir. Her müzikte olduğu üzere halk müziğinde de üretilmesi için daha az yaratıcılık gerektiren besteler olduğu gibi, üretilmesi için çok daha fazla yaratıcılık gerektiren eserler de mevcuttur. Örneğin, halk müziğinde uygulanan söz döşeme tekniği, OTM’de uygulanan giydirme tekniğinin bir benzeridir ve en kolay ve basit yeni eser üretme yöntemidir. Buna karşın, Davut Sulari, Mahzuni Şerif, Muhlis Akarsu, Neşet Ertaş vb. önemli halk müziği sanatçılarının özgün bestelerinin yaratıcılık ve iradilik konusunda diğer müzik türlerindeki bestecilerinden herhangi bir farkının bulunmadığı belirtilmelidir.

4.1. Giydirme

Yukarıda da belirtildiği üzere “yeni” bir eser yaratmanın en kolay yollarından birisi de giydirme yapmaktır. Giydirmek özellikle klasik Türk müziği geleneğinde güftenin, güfteye uygun mevcut bir besteye bir araya getirilmesi anlamında kullanılan bir terimdir³². Ayrıca giydirme, son yıllarda Erkan Çanakçı tarafından bahsi geçen anlamından farklı bir anlamla kullanıma sokulmuş ve özellikle Alevi-Bektaşî zakir ve aşıklar arasından kabul görmeye başlamış bir pratiktir.

Giydirmenin klasik Türk müziği geleneğindeki kullanımına baktığımızda, bu terimin özellikle ilahiler bağlamında kullanıldığını görürüz: “Dede de hemen o gece, Suzidil makamında bestelediği bu eseri şu ilahî güftesine giydirmiş” (Ergun, 1942, s. 438) Bu örnekten Dede’nin bir besteyi alıp güfteye giydirdiğini anlıyoruz. Benzer şekilde, *Musiki Mecmuası* dergisinden alıntılanan aşağıdaki cümlede de, Osman Şevki Uludağ’ın giydirme tabirini, besteyi güfteye oturtmak anlamında kullandığını görürüz: “Ve işte esasî garptan alınmış olan bir bestenin arüz veya hece ölçülerile yazılmış olan şiirimize giydirilmesi böyle hatalar doğurur” (Uludağ, 1954, s. 55).

Giydirmenin terimi ayrıca, güftenin besteye oturtulması anlamında da kullanılmıştır. Örneğin, Etem Ruhi Üngör’ün *Musiki Mecmuası*’ndaki bir yazısında şöyle yazmıştır: “Bu yazı ile birlikte sunduğumuz eserin notasında bulunan güftesi orijinal değildir. Besteye sonradan giydirilmiştir” (Üngör, 1997, s. 8) Yine musiki mecmuasında yayınlanan bir başka yazıda Cahit Öney, Adnan Saygun ve diğer çok sesli müzik bestecilerini milli ve yaratıcı olmamakla eleştirmiştir. Öney’e göre, bu

32 Giydirmenin, farklı sözlerin mevcut melodilere giydirilmesi bakımından Avrupa müziğindeki *contrafactum* ile benzerlikler taşıır bkz dipnot 23.

TÜRKÇEDE BESTELEMEK ANLAMINA GELEN KELİMELE İÇİN BİR ŞECERE DENEMESİ

Mustafa Avcı

besteciler kolayca kaçıp Batı müziğinden aldıkları eserlere “Türkçe güfte giydirmekte” ve bu yolla aktarmalı (aktarma) şarkılar üretmektedirler (Öney, 1990, s. 19).

Güfte ve besteyle birlikte geleneksel bir müzik eserinin üç temel unsurundan biri olan usulün de bir müzik eserine giydirilebildiğini, Öney’in *Musiki Mecmuası*’ndaki bir başka yazısında görürüz. Öney bu yazısında musiki usullerinden birisine sahip olmayan ve Medd kuralları sonucunda ortaya çıkan bir “tempo duygusuna” sahip *Salat-ı Ümmiye*’nin, aslında usulsüz ve ritimsiz olduğunu belirtmiştir. Öney’e göre cemaatin *Salat-ı Ümmiye*’yi birlikte okumasını sağlayan şey bu tempo yani “birim-zaman duygusudur”. Buna karşın Öney, *Salat-ı Ümmiye*’nin bir “musiki formu” ve “beste” olduğunu düşünenlerin, *Salat-ı Ümmiye*’ye “musiki usullerinden birisini giydirmeye gayret göstermiş” olduklarını belirterek, bunu yapanları eleştirmiştir (Öney, 1991, s. 7).

Giydirmeye, yukarıdaki örneklerde olduğu gibi bir eserin yaratılması sürecinin mutfağında yapılabildiği gibi, müzisyenler ve özellikle de zakirler tarafından doğaçlama olarak da ifa edilebilir. Örneğin zakirbaşı zikir sırasında, zakirlerin ezberinde olan bir besteyi, zakirlerin ezberinde olan bir güfteye giydirmek okuyabilir. Hem besteyi hem de güfteyi bilen zakirler de giydirilmiş bu ilahiye uyum sağlayıp zakirbaşını takip ederler. Giydirmeye zikir sırasında ilgili ayın anlamına uygun bir güftenin, farklı ilahi melodilerine uyarlanması gibi bir ihtiyaçtan ortaya çıkabilir (B. S. Baloğlu, kişisel iletişim, 2 Şubat 2021).

4.2. Zakir ve Aşıklarda Giydirmeye

Giydirmeye son yıllarda Erkan Çanakçı’yla birlikte, özellikle genç kuşak zakirler, aşıklar ve müzisyenler aracılığıyla Alevi müziğinde yeniden kullanıma giren bir terimdir (Özdemir, 2016, ss. 179-182). Çanakçı, günümüzde hayatta olmayan Aşık Hüseyin Şaban, Aşık Mustafa Çanakçı, Kuytululu Aşık Ali, Keçecili Güzel Dede, Aşık Mehmet Bütüner gibi bir grup aşık ve zakirden öğrendiği giydirmeye yönteminin kesinlikle bestelemeye, yani yeni eser yaratma³³ iddiasından farklı ol-

33 Taşıdığı yaratma anlamı dolayısıyla besteye karşı çıkan ve giydirmeye yapan bu aşıklar, Melih Duygulu’nun yaratma konusuna çekinceyle yaklaşan zakirlerini hatırlatır: “Hâlbuki birçok tarikatın zâkirleri “bestelemek” terimini bildikleri hâlde, “yaratmak” anlamı taşıdığı için bu terimi kullanmazlar. Zira bu türden kişiler, bestelemenin bir yaratma işi olduğu düşüncesinden hareketle, yaratmanın da ancak Allah tarafından yapılabileceğini, bu sebeple ona şirk koşmak manasının doğacağını belirterek, ilahilerini (şiiirlerini) bir nağme ile ördüklerini, kendi deyişleriyle “nağmedediklerini” ifade ederler.” (Duygulu, 2014, s. 334).

duğunu belirtmiştir. Çanakçı'ya göre giydirmede, halkın ortak melodilerini herhangi bir kimsenin sahiplenmesinin doğru olmadığı yönünde bir yaklaşım mevcuttur (E. Çanakçı, kişisel iletişim, 26 Ocak 2021).

Giydirme bir metafor olarak, elbisenin bir bedene geçirilmesinde olduğu gibi, müziğin bir şiire geçirilmesi anlamına gelmektedir. Alevi müziğinde yapılan giydirmenin KTM'deki giydirmeden farkı da kıyafetin doğaçlama bir şekilde, bir yandan dikilirken bir yandan bedene geçirilmesidir. KTM geleneğinde giydirme, önceden bilinen bir besteyi(1)e yapılırken, Erkan Çanakçı ve zakirlerin kullandıkları anlamda giydirmede söz mevcut olsa da ortada herhangi "bitmiş" bir beste yoktur. Giydirme esnasında, zakir ya da aşık bir şiiri³⁴ önüne koyar ve ortak geleneksel melodi kalıpları hafızası diyebileceğimiz ve geleneği bilen müzisyenlerin dağarcığında olan repertuar ve ezgiler havuzundan doğaçlama bir şekilde ezgiler çekip, sözleri bu ezgilere giydirmeye başlar (E. Çanakçı, kişisel iletişim, 26 Ocak 2021). Çanakçı'ya göre, giydirme daha önceden çalışılmış bir şey değildir, anlık duygularla doğaçlama olarak yapılan bir melodi icra sırasında bir şiire giydirilir. Dolayısıyla ortaya çıkan ezgiler irticalen, o andaki duygu durumuna ve aşka göre şekillenir. Giydirme irticalen yapıldığı için her zaman bitmiş bir eser gibi tam "oturmuş" bir eserle karşılaşmayız. Çanakçı'nın ifade ettiği üzere "ceket" yani ezgi eserin bitimine doğru şiire oturmaya başlar (E. Çanakçı, kişisel iletişim, 26 Ocak 2021):

"Nasıl ki bir ceket giyerken birden üstüne giyemiyorsan, önce bir kolunu sonra diğer kolunu giyiyorsan, omuzlarına [doğru] ceket çekiyorsan, sonra da tam oturmayan yerleri varsa üstünü başını çekiyorsan... Bir melodi giydirmek de buna benzer. Şiirin ilk kıtasında, ikinci kıtada değişiklikler olur ve en sonunda üçüncü kıtada nihayet ezgi ve şiir birbirine oturur."

Dolayısıyla da bitmiş, sabitlenmiş ve değişime kapalı bir ürün olan bestenin aksine giydirme, kendi içerisinde bile sabit olmayan bir melodik yapıya sahip olur. Tamamlanmaya ya da bitmeye ya da beste gibi söz ve müziğin sabitlenmesine en yakın olduğu an ise bitmesine ve aslında yok olmasına en yakın olduğu andır.

Giydirme'nin niyet olarak, 'halihazırda mevcut ve bilinen havalara söz döseme' ile 'beste'leme' eylemleri arasında bir yerde olduğu söylenebilir. Bazı durumlarda mevcut semah ve deyişlere çok fazla benzeyen ezgiler ortaya çıkabilirken, bazı

34 Bu şiir zakirin önceden hiç görmediği bir şiir de olabilir.

TÜRKÇEDE BESTELEMENİN ANLAMINA GELEN KELİMELER İÇİN BİR ŞECERE DENEMESİ

Mustafa Avcı

durumlarda oldukça yeni melodiler bulunup şiire giydirilebilir. Her ne kadar beste yapmak gibi bir amacı olmasa da bazı durumlarda ortaya çıkan ezgi beğenilebilir ve bir beste gibi zamanda billurlaşmış sabitlenebilir. Örneğin, Erkan Çanakçı'nın canlı olarak yayınlanan bir program sırasında giydirdiği *Hakkın kandilinde gizli nihanda* dizesiyle başlayan *Sır idi Ali* adlı deyiş bu şekilde sabitleşen ve beste olarak kristalize olan deyişlerden birisidir. Benzer şekilde sabit bir forma bürünen, ya da besteleyen bir diğer giydirme örneği de *Ali evladına biat etmeye* sözleriyle başlayan ve *Ne Fayda* adıyla bilinen deyiştir. Çanakçı, içinden geldiği geleneğin besteyi reddettiğini ama modern terminolojide ya da hukuk dilinde “giydirme” diye bir terim olmadığı için bunların beste olarak adlandırıldığını belirtmektedir. Dolayısıyla, andan çıkıp sabitlenen bu iki eser de terminolojisi oldukça kısıtlı bir telif sistemi içerisinde hareket eden MÜYAP tarafından birer Erkan Çanakçı bestesi olarak kaydedilmiştir.

5. Sonuç

Gazimihal'in *Musiki Sözlüğü*'nde belirttiği üzere, Farsça'da kapatmak ve bağlamak gibi anlamlara gelen beste kelimesi Farsça'da hiçbir zaman yeni bir müzik eseri bestelemek anlamına kullanılmamıştır. Kelime bu anlamı Türkçede ve İstanbul'da kazanmıştır (Gazimihal, 1961, ss. 38-39). Konuyla ilgili literatür incelendiğinde, kelimenin bağlamak anlamından dolayı yeni müzik eseri üretmek anlamının karşılığı olduğu yönünde bir fikir birliği görülür. Beste kelimesinin bu anlamı zaman içerisinde yeni bir ezgi yaratmak şeklinde daralmış olsa da bu eski kullanımı halk dilinde (halk müzisyenleri ve futbol taraftarları) hala yaşamaktadır.

Hem OTM hem de THM geleneklerinde, 19. yüzyıl sonlarından itibaren artan notacılık faaliyetleriyle birlikte repertuar notaya alınmış ve müzik eserleri bu yolla koruma altına alınmıştır. Sözlü kültür yoluyla aktarılan ve zaman içerisinde değişerek bir yandan kayıplar yaşayan ancak bir yandan da bu yolla kendini yeniden üreten gelenek, bu nedenle değişime ve müdahaleye açık doğasını bir ölçüde yitirmiştir. Bu değişime ek olarak, aynı süreçte, beste daha “kapalı” ve değişmez bir ürün olarak görülmeye başlanmıştır.

Bestenin daha yeni, daha modern ve daha kapalı doğası, özellikle daha “açık” bir gelenek olan halk müziğinin çeşitli üretim kanallarına OTM'ye göre daha fazla sekte vurmuştur³⁵. Ortak sahipliğe, ortak kullanıma ve değişime fazlasıyla

35 Bu noktada Umberto Eco'nun “açık yapıt” fikrini hatırlamakta fayda olacaktır, konuyla ilgili

açık bir müzik kültürü olan halk müziğinin; yeni müzik eserleri üretebilmesinin önüne belli ölçüde set çekmiştir. Bu açıdan düşünüldüğünde, Alevi-Bektaşî icracılar arasında filizlenmeye başlayan giydirme tekniği, beste kelimesinin bu kapalılığına ve sabitliğine karşı bir duruş sergilemekte ve icracıları yaratıcı bir müzakereye davet etmektedir. Dolayısıyla giydirme, değişikliklere kapalı, sabitlenmiş ve birisinin malı olan modern bir beste anlayışına; üzerinde yapılan oynama, ekleme ve çıkarmalara açık olan, sabitlenmemiş, bitmemiş ve hiç kimseye ait olmayan bir eser üretme fikri olarak (telif kanunlarının müsaade ettiği ölçüde) direnç göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Albayrak, N. (2002). Koşma. *TDV İslâm Ansiklopedisi* içinde. TDV İslâm Araştırmaları Merkezi. Erişim adresi: (19 Temmuz 2021) <https://islamansiklopedisi.org.tr/kosma>
- Aliyeva, M. (Ed.). (2008). *Muğam Ensiklopediyası*. Azerbaijan: Heydər Əliyev Fondu.
- Atatürk, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu. (1995). *Tarama Sözlüğü* (3. bs, C. 1). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Atatürk, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu. (1996). *Türkü Yakmak. Tarama Sözlüğü* içinde (2. bs, C. 5). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ayas, G. (2014). Mûsiki İnkılâbı'nın Sosyolojisi: Klasik Türk Müziği Gelenğinde Süreklilik ve Değişim. İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Ayverdi, İ. (2011). Tasnif. *Kubbealtı Lugatı* içinde. Erişim adresi (17 Şubat 2021): <http://lugatim.com/s/tasnif>
- Bardakçı, M. (1986). *Maragalı Abdülkadir*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Behar, C. (2015). Osmanlı-Türk Musikisinin Kısa Tarihi. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Behar, C. (2016). *Saklı Mecmua: Ali Ufki'nin Bibliothèque Nationale de France'taki (turc 292) Yazması* (1. baskı). İstanbul: YKY.
- Behar, C. (2017). *Kan Dolaşımı, Ameliyat ve Musıkî Makamları: Kantemiroğlu(1673-1723) ve Edvâr'ının Sıra Dışı Müzikal Serüveni* (1. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

olarak bkz. (Eco, 1989)

TÜRKÇEDE BESTELEMEK ANLAMINA GELEN KELİMELER İÇİN BİR ŞECERE DENEMESİ

Mustafa Avcı

- Bohlan, P. V. (1988). *The Study of Folk Music in the Modern World*. Bloomington: Indiana University Press.
- Çelebi, Z. (2007, Ağustos 21). Dede'nin Bestenigâr Şarkısı. *Milli Gazete*. Erişim adresi (17 Ocak 2021): <https://www.milligazete.com.tr/haber/809534/dede-nin-bestenigar-sarkisi>
- Duygulu, M. (2014). *Türk Halk Müziği Sözlüğü*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Eco, U. (1989). *The Open Work*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Ergun, S. N. (1942). *Türk Musikisi Antolojisi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Etymonline.com. (t.y.). Compose. İçinde *Online Etymology Dictionary*. Erişim adresi (3 Ağustos 2021): <https://www.etymonline.com/word/compose>
- Feldman, W. (1996). *Music of the Ottoman Court: Makam, Composition and the Early Ottoman Instrumental Repertoire*. Berlin: VWB-Verlag für Wissenschaft und Bildung.
- Fossum, D. C. (2017). *A Cult of Anonymity in the Age of Copyright: Authorship, Ownership, and Cultural Policy in Turkey's Folk Music Industry* (Ph.D. Dissertation). Brown University, Providence, RI.
- Gazimihal, M. R. (1961). *Musiki Sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Haşım, A. (2006). *Gönül Dağında Bir Garip: Neşet Ertaş Kitabı*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- İpekten, H. (1989). *Enderunlu Vâsîf: Hayatı, Kişiliği, ve Şiirlerinden Seçmeler*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Karabaşoğlu, C. (2010). *Abdülkâdir-i Merâğî'nin Makâsidi'l-Elbân adlı eseri* (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlahiyat Anabilim Dalı, İslam Tarihi ve Sanatları Bilim Dalı, İstanbul.
- Kaşgarlı Mahmud. (2005). *Dîvânü Lugâti't-Türk* (S. Erdi ve S. T. Yurteser, Çev.). İstanbul: Kocabı Yayınları.
- Köprülü, F. (1976). *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar* (3. bs). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

- Köprülü, F. (1986). *Edebiyat Araştırmaları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Lingas, A. (2011). Contrafactum. A. Latham (Ed.), *The Oxford Companion to Music* içinde. Oxford, England]; [New York: Oxford University Press. Erişim adresi (17 Şubat 2021): <http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199579037.001.0001/acref-9780199579037>
- Maḥmūd Kāshgarī. (1982). *Compendium of the Turkic dialects (Dīwān lughāt al-Turk) = Türk şiveleri lügati (Dīwānū lügāt-it-Türk)* (C. 1; Ş. Tekin ve G. A. Tekin, Ed.). [Cambridge, Mass.]: Harvard University Print. Office.
- Maḥmūd Kāshgarī. (1984). *Compendium of the Turkic dialects (Dīwān lughāt al-Turk) = Türk şiveleri lügati (Dīwānū lügāt-it-Türk)* (C. 2; Ş. Tekin ve G. A. Tekin, Ed.). [Cambridge, Mass.]: Harvard University Print. Office.
- Nişanyan, S. (2019a). Beste. *Nişanyan Sözlük* içinde: *Çağdaş Türkçe'nin Etimolojisi*. Erişim adresi (3 Ocak 2021): <https://www.nisanyansozluk.com/?k=bestevelnk=1>
- Nişanyan, S. (2019b). Musannif. *Nişanyan Sözlük* içinde: *Çağdaş Türkçe'nin Etimolojisi*. Erişim adresi (3 Ocak 2021): <https://www.nisanyansozluk.com/?k=musannifvelnk=1>
- Nişanyan, S. (2019c). Tasnif. *Nişanyan Sözlük* içinde: *Çağdaş Türkçe'nin Etimolojisi*. Erişim adresi (3 Ocak 2021): <https://www.nisanyansozluk.com/?k=tasnif>
- Nooshin, L. (2015). *Iranian Classical Music: The Discourses and Practice of Creativity*. London and New York: Ashgate.
- Okan Murat Öztürk. (2006). Benzerlikler ve Farklılıklar: Bütünleşik Bir “Geleneksel Anadolu Müziği” Yaklaşımına Doğru. I. T. Gençler & F. Gençler (Ed.), *20. Yıl Pan’a Armağan* içinde. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Öney, C. (1990). İstiklal Marşımızda Beste Değişikliği. *Musiki Mecmuası*, (430), 18-19.
- Öney, C. (1991). Dini Musikimiz. *Musiki Mecmuası*, (432), 4-19.

**TÜRKÇEDE BESTELEMEK ANLAMINA GELEN KELİMELER İÇİN
BİR ŞECERE DENEMESİ**

Mustafa Avcı

- Özbek, M. (1998). *Türk Halk Müziği El Kitabı*. Ankara: AYK, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.
- Özdemir, U. (2016). *Kimlik, Ritüel, Müzik İcrası İstanbul Cemevlerinde Zakirlik Hizmeti*.
- Özdemir, U. (2019). Notanın Otoritesi, Otoritenin Notası: Türkiye’de Notta-Merkezli Resmî Halk Müziğinin Yapısökümü. *Rast Müzikoloji Dergisi*, 7(2), 2122-2148. <https://doi.org/10.12975/pp2122-2148>
- Özkan, İ. H. (2000). *Türk Müsikisi Nazariyatı Ve Usûlleri*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Özkan, İ. H. (2006). Nakış. *TDV İslâm Ansiklopedisi* içinde. TDV İslâm Araştırmaları Merkezi (8 Mart 2021). Erişim adresi: <https://islamansiklopedisi.org.tr/nakis>
- Pala, İ., ve Kılıç, F. (2006). Musammat. *TDV İslâm Ansiklopedisi* içinde. TDV İslâm Araştırmaları Merkezi. Erişim adresi (4 Ocak 2021): <https://islamansiklopedisi.org.tr/musammat>
- Recep Uslu. (2016, Mart 8). Müzikolojide Perde Transkripsiyonları ve Meragi’nin yeni bir eseri: Muhtasar Der İlm-İ Musiki... Erişim tarihi 04 Şubat 2021, erişim adresi Musiki Dergisi website: http://www.musikidergisi.com/yazar-139-muzikolojide-perde-transkripsiyonlari_ve_meragi%E2%80%99nin_yeni_bir_eseri_muhtasar_der_ilm_i_musiki.html
- Sezikli, U. (2007). *Abdülkâdir Merâî ve Câmiu’l-Elhân’* (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlahiyat Anabilim Dalı, İslam Tarihi ve Sanatları Bilim Dalı, İstanbul.
- Şenel, S. (1991). Âşık Müsikisi. *TDV İslâm Ansiklopedisi* içinde. TDV İslâm Araştırmaları Merkezi. Erişim adresi (26 Temmuz 2021): <https://islamansiklopedisi.org.tr/asik-musikisi>
- Şenel, S. (1997). Türk Halk Müziğinde “Beste”, “Makam” ve “Ayak” Terimleri Hakkında ss. *V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi: Halk Müziği, Oyun, Tiyatro, Eğlence Sektörün Bildirileri*, 372-396. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Şenel, S. (2007). *Kastamonu’da Aşık Fasılları: Türler/ Çeşitler/ Çeşitlemeler*. İstanbul: Kastamonu Valiliği İl Özel İdaresi Yayını.

- Şenel, S. (2012). Türkü. *TDV İslâm Ansiklopedisi* içinde. TDV İslâm Araştırmaları Merkezi. Erişim adresi (26 Temmuz 2021): <https://islamansiklopedisi.org.tr/turku#2-musiki>
- Şenel, S. (2016). Ottoman Türkü. M. Greve (Ed.), ve E. Oğuz, O. Negrega, ve M. Greve (Çev.), *Writing the History of "Ottoman Music"* içinde (ss. 195-209). Würzburg: Ergon Verlag. Erişim adresi: <http://www.nomos-elibrary.de/index.php?doi=10.5771%2F9783956507038>
- Terzibaşı, A. (1980). *Kerkük Havaları*. İstanbul: Ötüken.
- Uludağ, O. Ş. (1954). İstiklâl Marşı Hakkında. *Musiki Mecmuası*, (74), 42;55-59.
- Uysal, R. S. (2010). *Musiki Edebiyatı*. Çağaloğlu, İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Uz, Kâzım. (1964). *Musiki Istılâhatı* (Düzeltilip genişletilmiş yeni basımı). Ankara: Küg Yayını.
- Üngör, E. R. (1997). Musiki Tarihimizde 600 Yıl Önceki Abdülkadir Meragi Gulam Şadi Kavgası. *Musiki Mecmuası*, (458), 8-9.

15

GENDER AND POVERTY

F. Ozlem Tezcek¹

ABSTRACT

Historically, since the 18th century, poverty and its gendered forms have been reproduced by capitalism and patriarchal culture. According to K. Polanyi (2001), enclosures were the revolution of the rich against the poor. R.G. Fuchs (2005) argues that the shortage of land and farm work pushed many off the farm and on the road in search of work. Women and children sometimes accompanied bands of vagrants and smugglers as scouts and decoys; the women also exchanged sex for some of the loot. In this context, from a feminist perspective, poverty emerges and becomes permanent through the intersection of hierarchies between class, gender, racial and ethnic affiliations.

On the other hand, the poverty discourse has become an important tool of the hierarchy (unequal power relations) between developed and underdeveloped (developing) countries in Capitalism. It is noteworthy that the discourse of development, which dominated the international political and economic literature after the Second World War, left its place to the discourse of poverty in the 1980s. The 1980s was also a period when developed countries and their international institutional representatives (IMF, World Bank, World Trade Organization, etc.) forced developing countries to implement neoliberal economic policies that had poverty-increasing effects.

This paper will first briefly discuss the specific history of poverty and women's poverty in capitalism. Then, the work of international institutions on gender and poverty will be examined and evaluated from a critical perspective. Particular attention will be paid to the possible effects of masculinity studies in poverty research.

KEYWORDS: Gender, poverty, patriarchy, capitalism, international institutions

1 F. Ozlem Tezcek. Assistant Professor, Ordu University, Department of Economics, otezcek@gmail.com. otezcek@odu.edu.tr

Introduction

Today, the concept of poverty is generally defined through work and/or employment. The poverty of a woman or man is defined as a result of her/his laziness, unwillingness to work or not making enough effort to find a job, and therefore poverty is perceived as an individual responsibility/irresponsibility. Many mainstream economists and social scientists have consistently defended this view.

However, poverty is a much broader social phenomenon and concept with a wide variety of economic, cultural, political, and religious dimensions. For example, if we look a little more carefully at the class and gender patterns in society, we can see that many women and men remain poor even though they work. The concept of “working poor” emerges in areas where women work as cleaners, caretakers for the elderly and children and/or do some paid-home-based work, and where men work as janitors or taxi drivers. Working conditions in these informal sector jobs are irregular, uncertain, wages are low, and there is no formal job security (Sugur, Sugur Savran, and Çetin 2010; Sugur, 2009).

Therefore, from a critical point of view, poverty is not an individual choice or misfortune in capitalism which is the current economic/social system we live in, but a result of hierarchical production and reproduction relations of the capitalist system. At this point, the existing production and reproduction relations in society are shaped by the mutual interaction of capitalism as an economic system and patriarchy as a cultural system that includes institutional structures formed by male-dominated gender relations. Therefore, the class and gender dimensions of poverty are intertwined.

Here, in this section, the relationship between gender and poverty will be discussed in the context of class interactions involving social production and reproduction relations in the historical process. First, the change in the perception of poverty at the institutional level during the Industrial Revolution in 19th century Europe, especially in England, will be discussed. Then, in the 20th century patriarchal capitalism, the gender and class dynamics of poverty in developed and underdeveloped countries will be traced briefly. Finally, in the historical process from the 1980s to the present, the increasing interest of international institutions (IMF, the World Bank, and the United Nations) on poverty, their perspectives on women's poverty and the gender dimensions of poverty will be discussed.

Poverty as History

Historically, the phenomenon of poverty has existed in all societies. Therefore, poverty is not a new phenomenon. However, in the historical process, the causes of poverty in general, the way members of different genders, classes and ethnicities experience poverty, and the meanings attributed to poverty are reshaped with changing economic, political, religious, and cultural relations.

In pre-capitalist societies, women, men and/or households could become impoverished due to various natural and social reasons such as drought, epidemics, wars, invasions, natural disasters of various kinds. In this context, the phenomenon of poverty was often defined by chance or coincidences. Helping the unfortunate poor had been considered a religious duty in societies where faith-based power relations had institutionalized and formed religions such as Christianity and Islam and where religious beliefs and structures had hierarchical superiority.

Geremek (1997) argues that in the Middle Ages, in Europe, wealth and poverty were believed to be complementary, and the poor had a function in society: on one side stood the alms-giver who needed to earn merit and cancel out his sins, on the other the beggar who contracted to pray for his benefactor's soul. Moreover, according to Özkoray (2021), similar to the Christian belief, in the Islamic-centered Ottoman belief, the hierarchy of wealth and poverty was accepted and wanted to be maintained. It has been argued that the unequal division of labor (productive, reproductive, political, religious, intellectual, military) is the unchanging law of the universe.

On the other hand, parallel to the institutional development of the philanthropic culture in Europe, in the Ottoman society, the rich classes protected not only their spiritual salvation but also their material interests under the name of helping the poor in the institutions they structured. In classical Ottoman society, apart from individual almsgiving (sadaka) and Islamic zekat, all forms of help for the poor and the needy were carried by charitable foundations (vakıfs/waqfs). Nevertheless, these institutions changed considerably throughout the long history of the Ottoman Empire. For instance, eighteenth-century waqfs were established mainly by the ruling elite and the wealthier social groups in order to secure their property against possible confiscation. Appropriating state lands for private use might be another motivation. In this sense, caring for the poor was merely a secondary goal of these institutions (Özbek, 1999).

GENDER AND POVERTY

F. Ozlem Tezcek

However, in capitalist societies poverty became the norm as opposed to wealth. K. Polanyi (2001) argues that in capitalism, where every element of natural and social life, such as human and nature, gradually becomes fictitious commodities and the market dominates social relations. According to Polanyi, in the nineteenth century, in Europe, especially in England, enclosures have appropriately been called a revolution of the rich against the poor. The enclosure movements in rural areas led to the removal of millions of women, men and children from their lands, from their means of life and production, thus permanently impoverishing them. During the Industrial Revolution, with the changing content of the poor laws in England, the separation of the deserving and undeserving poor, and the transformation of poorhouses into workhouses, these women and men, who left the countryside, turned into soldiers of the industrial reserve army, as F. Engels put it.

Instead of being defined as unlucky, unfortunate people, the poor were now seen as lazy, avoiding work, and posing a danger to the wealthy classes. According to Z. Bauman (2005), the work ethic that spread rapidly during the Industrial Revolution enabled the urban poor to work in workshops and factories in a regular and strict discipline. A control mechanism (panopticon) based on surveillance and punishment was established by arguing the moral inferiority of the working poor.

These households, cut off from their means of living and production, became impoverished and at the same time joined the ranks of the proletariat by emigrating to the cities to sell their labor power and find work. However, in capitalism, where the market mechanism creates a hierarchical division of labor between the producers, that is, the workers and those who seize the produced, that is, the bourgeoisie, these women, men, and children who joined the working class have now fallen into a lifelong poverty.

Joseph Stiglitz (2001) also argues that most societies have evolved ways of caring for their poor, for their disadvantaged. The industrial age made it increasingly difficult for individuals to take full responsibility for themselves. To be sure, a farmer might lose his crop, and a subsistence farmer has a hard time putting aside money for a rainy day (or more accurately a drought season). But he never lacks for gainful employment. In the modern industrial age, individuals are buffeted by forces beyond their control.

On the other hand, the main actor of the survival strategies of poor households who migrated to the cities is women. In these households where patriarchal gender relations form the dominant cultural fabric, men pursue seasonal jobs, while women try to reach church and state aid, work as a workshop or factory and/or home-based worker and take care of children and the elderly. R. Fuchs (2005) argues that adherence to the male breadwinner model may have facilitated a descent into poverty for families. A married women's wages far from being incidental were often necessary for family survival. If a man's real wages declined, or if he became sick, disabled, unemployed, or if he deserted his family and died, the model disintegrated, and the family could plunge into poverty. The male breadwinner model also forced single women to accept lower wages or be driven out of factory labor. Low wages contributed to the feminization of poverty.

The West and the East: Feminization of Poverty and Unsustainable Development for the Poor

In the twentieth century, in the West or in developed countries, the employment level of women has increased within the expanding sectoral diversity of capitalism and especially in the services sector. Women with children work in the services sector, where low-paid and irregular work patterns prevail significantly. When men's refusal to take the responsibilities of the family and the house is added to this situation, a social phenomenon called the "feminization of poverty" has emerged prominently (Pearce, 1978).

In the twentieth century, on the other hand, rural and urban poverty has increased rapidly in underdeveloped or developing countries where the "development prescriptions" given by the West for their transition from agricultural societies to market capitalism societies have not been successful. These "development prescriptions" given by the West have created foreign-dependent economies that are constantly trying to grow with foreign borrowing.

In the case of Turkey, with the ever-increasing foreign debt, foreign trade deficits increased continuously. While the technology-intensive industry cannot grow enough, a wealthy bourgeois class emerged with state-supported industrial and commercial rents. On the other hand, in rural areas where most of the population lives, the increase in agricultural exports together with the concentration of landlords' rents has deepened the poverty of millions of small peasant households

(Boratav, 2019). A. Buğra (2008) states that a significant part of the population and the poor in Turkey until the 1950s were peasants. One-Party governments have adopted the strategy of keeping the poor in villages in various ways. Instead of adopting helping the poor as a state policy, the governments have approved the solution of this problem with individual donation campaigns.

Again, the main actor in the survival strategies of poor peasant households was women. In addition to working as paid agricultural labor with her husband, the woman was in the position of “unpaid family worker” who carried out all reproductive activities in and around the household. As D. Kandiyoti (2019) stated, there was a gender-based division of labor based on classical patriarchal culture among poor peasant households in Anatolia.

Urban poverty in Turkey, on the other hand, started with the migration to the city created by the agricultural disintegration that started gradually since the 1950s. Due to the inability of the urban industries to grow in a way that creates mass-employment, the men who first come to the city start working in low-paid and uninsured informal jobs such as peddling, marketing, and driver (Boratav, 2019; Buğra, 2008; Makal, 2010). In poor urban households established by these men, together with women who came later by strong kinship ties, women do reproductive work in the home because they are uneducated and take care of children. These women in poor households also work as cleaners and do some home-based work as part of the household’s survival strategy.

Institutional Gender and Poverty Discourse in the Neoliberal Era

By the late 1970s, with the global mobility in the fields of production and finance in capitalism, it has become clear that growth in national economies does not create technological development, industrialization, and/or mass employment. Many underdeveloped countries such as Turkey entered a debt crisis in the 1970s as a result of the “standard development prescriptions” implemented by international organizations such as the IMF and the World Bank which represent the interests of developed/rich countries.

In the face of the complete failure of these development prescriptions dictated by the international institutions to underdeveloped countries, in the 1980s, these international institutions brought a new ideological discourse to the economic and social agenda in line with the current needs of Western-based international

capital groups (new markets, cheap labor, etc.): Structural Adjustment Policies. Undoubtedly, these policies implemented to date have not only failed to ensure the economic/social development of developing countries, but also increased the gender and class inequalities and poverty in societies at a dangerous level (Ka-beer, 2003; Şenses, 2006).

As an economist, Diane Elson (2002) criticizes the traditional and sexist (patriarchal) macro and micro economic theories on which these economic policies are based. She emphasizes that women's non-market, non-price reproductive activities are not included in national fiscal and fiscal calculations because of the sexist (male breadwinner) bias that only men provide for the household. In other words, the economic and social policies are not being developed to prevent women from being cheap labor in the public sphere and unpaid family workers in the private sphere, and public resources are not transferred to these areas. Privatizations in all economic/social areas, especially health and education, price stability or in other words deflationary policies, reducing public expenditures create great pressures on women who implement survival strategies in poor households.

These policies, which are also called as neoliberal economic policies, have led to new economic crises in developing and developed countries until today. In the 1990s, the impoverishment effect deepened by the Structural Adjustment Policies and neoliberal policies in general. For the first time, the poverty issue was addressed by these international institutions with a gender dimension, especially thanks to the awareness-raising effect of the second wave feminist movement that rose in the 1960s and 1970s (WB, 1990; WB, 2000; UNDP, 1990; UNDP, 1995; UNDP, 2019).

The IMF and the World Bank deal with the issues of poverty and women's poverty within the working mechanisms of the capitalist system and look at the problem of women's poverty from an instrumental point of view. According to this view: Poverty and women's poverty should be resolved within the limits of the free functioning of the markets. Solutions to prevent the free functioning of the markets and the conditions of private property should not be addressed. Unlike the other two institutions, the United Nations Organization and the United Nations Development Program do not consider the issue of poverty and/or women's poverty from an instrumental point of view. However, the fact that the main factor creating poverty is capitalism itself is ignored. In this context, concrete

solutions including possible alternatives to the economic system cannot be put forward clearly (Özbudun, 2014; Koray, 2010).

However, various researches and conferences conducted by the United Nations Organization and especially the United Nations Development Program create a high level of awareness in the field of international social sciences and among national states. The first event that the United Nations Organization put the women's issue on its agenda was the I. World Conference on Women held in Mexico City in 1975. In the second conference held in Copenhagen in 1980, the inadequacy of services and financial resources to support women's roles in national life was mentioned and women's public rights such as owning property and inheritance were emphasized. Poverty and women's poverty were brought to the agenda in the third part of the United Nations Organization's International Women's Conferences Series, held in Nairobi in 1985. However, women's poverty was brought to the agenda as a problem on its own, at the 4th International Women's Conference held in Beijing in 1995.

The Human Development Index developed by Amartya Sen within the United Nations Organization can be a modest alternative to quantitative and instrumental approaches to poverty. On the other hand, the capabilities approach, again developed by A. Sen, focuses on human freedoms, the capacity to do and be with existing resources, instead of taking into account the material assets or property of the human being (Sen, 2007; Nussbaum and Sen, 1993). Moreover, the feminization of poverty phenomenon introduced by Diane Pearson in the 1970s has been adopted and developed by the United Nations Organization in the international social/political/economic fields. Today, a phenomenon called the feminization of poverty is frequently discussed because the proportion of poor women exceeds the rate of poor men, women experience poverty more deeply than men, and families in which women are increasingly single-parent and head of household (Cagatay 1998; Chant, 2008; Fador, 2006; Ecevit, 2003; Unlütürk-Ulutaş 2009; Sallan-Gül, 2005; Bora, 2016; Erman, 2014).

Missing Men? Masculinities Discourse in Gender and Development/Poverty Programs

Since the 1990s, especially under the United Nations Development Program (UNDP), national and international projects on this subject have continued

until today. A group of researchers under the UNDP has recently focused on the patriarchal/sexist division of labor between men and women, which affects poverty in poor households and the formation of women's poverty. In this context, they carry out field studies advocating the elimination of patriarchal/sexist prejudices of men based on critical masculinity studies in eliminating household poverty (Chant, 2000).

According to Raewyn Connell (1995), one of the pioneers of masculinity studies, masculinity(s) included in the holistic gender phenomenon is a social construct. Masculinities emerged under the influence of the second wave feminist movement that developed in the 1970s. According to Connell, who developed the concept of 'hegemonic masculinity' inspired by Antonio Gramsci, hegemonic masculinity can be defined as the configuration of gender practice which embodies the currently accepted answer to the problem of the legitimacy of patriarchy, which guarantees the dominant position of men and the subordination of women. Connell argues that masculinities are plural and individuals who adopt hegemonic masculinity codes apply pressure and violence not only on women, but also on male individuals who adopt different masculinity roles. On the other hand, patriarchal masculinity role patterns, which are parts of social structures and contain hierarchical power relations, also put pressure on the male individual himself. The masculinity crisis created by women's increasing presence in the public sphere through education and employment is a product of this hierarchical pressure.

In this context, it is a remarkable development that the concept of masculinities began to be questioned in the studies/projects on gender and development or gender and poverty, especially for the United Nations Development Program in the 1990s. According to Levy, Tahar and Vouhe (2000), addressing men and masculinities in the works on mainstreaming gender in policy and planning has been an ongoing challenge. In the early 1980s, the focus was very much on incorporating men as a variable in the context of a Women in Development (WID) approach that did not consider men at all. This involved arguing for the systematic disaggregation of diagnosis and the formulation of action by considering men as well as women in different development contexts. These efforts have continued into the 1990s, despite the shift to an apparent Gender and Development (GAD) approach. Skeptics still object to the inclusion of men and critical masculinity discourse in gender and development or poverty studies. They are

GENDER AND POVERTY

F. Ozlem Tezcek

worried that this will expose the power imbalance between women and men, and therefore, women may be excluded from development/poverty reduction projects. On the other hand, Levy, Thar and Vouhe (2000) think that, looking at both women and men has enriched our understanding, analysis and responses to inequalities between and among women and men in different social relations. We also think that the incorporation of men and masculinities into public policy adds to the debate on inequalities, rather than masks it, and puts the position of women into even sharper focus.

Ruth Pearson(2000) , on the other hand, asks the question of which men will be included in the gender and development/poverty projects historically constructed by women under the influence of feminism. R. Pearson also gives the answer that it is men in the South who, with a particularly enlightened view of men and masculinity, are prepared publicly and professionally to challenge dominant and destructive masculinities in their communities, and work towards changing attitudes and behaviour in daily life. For example, the *Salud y Genero* ('health and gender') group which was established in 1992 in Mexico by health workers, has extended its work from women to men, initially in order to expedite the success of programmes aimed at improving women's health and reducing vulnerability to domestic violence.

In addition, S. Chant (2000) draws attention to the negative consequences of excluding men from development/poverty projects. First of all, Chant touches upon the problems created by perceiving femininity and masculinity as homogeneous categories/identities. The perception of all men as 'spoiled sons and patriarchs' leads to the absolutization of men's power and privileges and weakens the ability of male individuals to oppose this stereotype. On the other hand, the perception of all women as a "weak group" that cannot oppose male power normalizes oppression and violence against women. and increases the vital responsibilities on women. In other word, one of the major consequences of male exclusion from gender projects is the likelihood of women ending-up with greater workloads and responsibilities than they can actually take on. In the field of family planning, for example, focus group discussions held with low-income men aged between 20 and 38 years in Chimbore, Peru, revealed that men did not use family planning services themselves because they felt these had been designed only with women in mind. The fact that health personnel were predominantly female made men feel embarrassed about attending family planning clinics, besides which the

opening hours were inconvenient for male workers. As a result, women were left with virtually exclusive responsibility for reproductive matters.

In Conclusion

The capitalist market economy sees the poor as an industrial reserve army. In capitalism, accusing the poor of laziness or not having a job leads to cheap labor in the market. In this context, the goal of reducing/eliminating poverty should be a state/public policy. Regardless of whether they have a job or not, as equal citizens, every poor should be able to demand public assistance.

In the context of neoliberal policies implemented since the 1980s, gender hierarchies have sharpened within the labor market. The sexist strategies implemented by companies lead to further exploitation of the female workforce. Therefore, in capitalism, companies use the sexist prejudices of the patriarchal culture to minimize labor costs. The dominance of the market mentality should be abolished and gender equality policies covering various areas of society should be implemented by the state.

In addition, awareness-raising and practical state policies should be implemented to end unpaid/invisible women's labor in the home and to share household responsibilities equally between men and women. It is clear that privatizations, deflationary economic policies and the reduction of public expenditures put significant pressure on the invisible labor of women in the household.

Furthermore, international organizations such as the IMF and the World Bank are located in an ideological field that legitimizes patriarchal capitalism in line with the aims of multinational companies such as profit maximization, capturing new markets, financial liberalization, privatization, cost minimization, cheap labor. These international organizations discuss poverty or women's poverty with the aim of strengthening the current dynamics of patriarchal capitalism. This situation causes poverty and women's poverty to become permanent, especially in the long run.

Finally, and hopefully, efforts to concretely change the patriarchal gender structuring in the United Nations' gender and development/poverty research and projects have reached a new stage. Although the debates continue, concrete practices for questioning patriarchal masculinity roles, male power and privileges by men

themselves are of great importance. In addition, the goal of equal sharing of responsibilities by men and women through these economic, cultural and social practices may have the potential to provide real gender equality in the future.

REFERENCES

- Bauman, Z. (2005). *Work, Consumerism and the New Poor*. Open University Press.
- Bora, A. (2016). Kadınlar ve Hane: Olmayanın Nesini İdare Edeceksin? Yoksulluk Halleri: Türkiye’de Kent Yoksulluğunun Toplumsal Görünümleri içinde. Editör: Necmi Erdoğan. Pp. 97-132. İletişim Yayınları(in Turkish).
- Boratav, K. (2019). Türkiye İktisat Tarihi. 1908-2015. İmge Yayınevi (in Turkish).
- Buğra, A. (2008). Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye’de Sosyal Politika. İletişim Yayınları (in Turkish).
- Cagatay, N. (1998). Gender and Poverty. UNDP Working Paper 5 (May 1998).
- Chant, S. (2000). From ‘Woman-blind’ to ‘Man-kind’ Should Men Have More Space in Gender and Development? IDS Bulletin. Vol. 31. No.2 (2000). Pp. 7-17.
- Chant, S. (2000). Men in crisis? Reflections on masculinities, work and family in north-west Costa Rica. The European Journal of Development Research, Volume 12, 2000 - Issue 2: Men at Work Labour, Masculinities, Development. Pp. 199-218.
- Chant, S. (2008). The ‘Feminisation of Poverty’ and the ‘Feminisation’ of Anti-Poverty Programmes: Room for Revisions? Journal of Development Studies, Vol.44. No.2. pp. 165-197. February 2008.
- Connell, R. (1995). *Masculinities*. University of California Press.
- Ecevit, Y. (2003). Toplumsal Cinsiyetle Yoksulluk İlişkisi Nasıl Kurulabilir? Bu ilişki Nasıl Çalışılabilir? C. Ü. Tıp Fakültesi Dergisi 25 (4), 2003 Özel Eki (in Turkish).
- Erman, T. (2014). Kentin Kıyısında Kadın Olmak: Gecekonduyan TOKİ Kentsel Dönüşüm Sitesine Geçişte Kadın Deneyimleri. *Kenarın*

- Kitabı içinde* (der.) Funda Şenol Cantek. İletişim Yayınları. Pp. 89-120 (in Turkish).
- Fador, E. (2006). A Different Type of Gender Gap: How Women and Men Experience Poverty. *East European Politics and Societies*, Vol. 20, No. 1, pages 14–39.
- Fuchs, Rachel, G. (2005). *Gender and Poverty in Nineteenth Century Europe*. New Approaches to European History. Cambridge.
- Geremek, B. (1997). *Poverty: A History*. Blackwell Publishers.
- Kabeer, N. (2003). Gender Mainstreaming in POverty Eradication and the Millennium Development Goals. The Commonwealth Secretariat.
- Kandiyoti, D. (2013). Cariyeler, Bacılar ve Yurttaşlar. Metis Yayınevi (in Turkish).
- Koray, M. (2010). Büyüyen Yoksulluk-Yoksunluk Sorunu ve Sosyal Hakların Sınırı. İ.U. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, No. 42 (Mart 2010), pp.1-31 (in Turkish).
- Levy, C. Tahar, N, and Vouhe, C. (2000). Addressing Men and Masculinities in GAD. *IDS Bulletin*. Vol. 31. No.2 (2000). Pp. 86-96.
- Makal, A. (2010). Türkiye’de Erken Cumhuriyet Döneminde Kadın Emegi. Çalışma ve Toplum. 2010/2. Pp.13-40 (in Turkish).
- Nussbaum M. and Sen, A. (Editörs) (1993). *The Quality of Life*. Oxford University Press.
- Özbek, N. (1999). The Politics of Poor Relief in the Late Ottoman Empire 1879-1914. *New Perspectives on Turkey*, Fall 1999, 21, pp. 1-33.
- Özbudun, S. (2014). BM, DB ve IMF’nin Dilinde Kadın Yoksulluğu, inside *Yoksulluk ve Kadın* ed. Abdullah Topçuoğlu, Gamze Aksan and Duygu Alptekin, Ayrıntı Publication, pp. 272-289 (in Turkish).
- Özkoray, Hayri, Gökşin. (2021). Poverty, Law and Labour in the Ottoman Empire. Inside *The Routledge History of Poverty, c.1450–1800*. Edited by David Hitchcock and Julia McClure. Routledge.
- Pearce, D. (1978). The Feminization of Poverty: Women, Work, and Welfare. *The Urban & Social Change Review*, Special Issue on Women and World, Volume 11, Numbers 1 and 2, pp.28-37.

- Pearson, R. (2000). Which Men?, Why Now? Reflections on Men and Development. IDS Bulletin. Vol. 31. No.2 (2000). Pp. 42-48.
- Polanyi, Karl. (2001). *The Great Transformation*. Beacon Press Books.
- Sallan Gül, S. (2005). Türkiye’de Yoksulluğun Kadınlaşması. Amme İdaresi Dergisi, Cilt 38. Sayı.1, pp. 25-45.
- Sen, A. (2007). Poverty, Evil and Crime. <http://economics-files.pomona.edu/andrabi/courses/econ126/senpoverty.pdf> (02.09.2021) (in Turkish).
- Stiglitz, S. (2001). Foreword. Inside *The Great Transformation*, by Karl Polanyi, Beacon Press Books.
- Suğur, N. Suğur, S. Gönç-Şavran, Temmuz. Çetin, Oya Beklan (2010). “Hizmet Sektöründe Çalışan Yoksulların Geçim Stratejileri ve Sosyal İlişki Ağları: Eskişehir Örneği”. “İŞ-GÜÇ” Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi. Ocak 2010-Cilt.12-Sayı:01. Pp.59-84 (in Turkish).
- Suğur, S. (2009). “Ev Hizmetlerinde Kadın İşgücü İstihdamı ve Yoksulluk İlişkisi: Gündelikçi ve Bakıcı Kadınlar Üzerine Bir Araştırma”. Amme İdaresi Dergisi. Cilt.42. Sayı.3. s.93-116 (in Turkish).
- Şenses, F. (2006). Küreselleşmenin Öteki Yüzü: Yoksulluk. İletişim Yayınları (in Turkish).
- Unlütürk, Ulutaş, Ç. (2009). Yoksulluğun Kadınlaşması ve Görünmeyen Emek. Çalışma ve Toplum. 2009/2. Pp. 25-40 (in Turkish).
- The World Bank (2000). The World Development Report 2000/2001: Attacking Poverty. The World Bank.
- The World Bank (1990). The World Development Report 1990: Poverty. The World Bank.
- UNDP (2019). Human Development Report 2019: Beyond income, beyond averages, beyond today: Inequalities in human development in the 21st century. New York.
- UNDP (1995). Human Development Report-1995: Gender and Human Development. Oxford University Press.
- UNDP. (1990). Human Development Report 1990: Concept and Measurement of Human Development. New York.

16

CONSTITUTION DEBATES IN THE COMİTEE OF UNION AND PROGRESS PERIOD AND ITS EFFECTS ON THE HISTORY OF TURKISH CONSTITUTIONALISM / İTTİHAT VE TERAKKİ CEMİYETİ DÖNEMİ ANAYASA TARTIŞMALARI VE TÜRK ANAYASACILIK DENEYİMİNE ETKİLERİ

Abidin Çevik¹

Abstract:

By the 18th century, the Ottoman Empire entered a period of great economic, political and social change. The Ottoman Modernization, which continued long time, adopted a more planned process with the Tanzimat period. The developments that started with the Tanzimat Reforms passed another important threshold with the proclamation of the Constitution in 1876, and the empire passed another critical stage on the way to modernization. Even though the constitution was suspended by the current sultan by the reason of external developments, it was reinstated in 1908 as a result of the efforts of the opposition. It was the Committee of Union and Progress, which was the strongest opposition of that period, and had the greatest share in the return of the empire to the constitutional administration. The Committee has increased its political activity day by day since 1908, when the constitution was re-enacted. In 1909, both the sultan changed and the new sultan's accession to the throne paved the way for a change that would bring the Constitution to a modern face in the Parliament. With the changes in 1909, which has an important place in Turkish Constitutionalism, the Kanun-u Esasi has turned into a contemporary constitution. This

1 Kocaeli University

study aims to investigate the 1909 amendments, which have left important traces in the history of Turkish Constitutionalism, through the parliamentary minutes. This study focuses on the debates in the Assembly and the effects of the changes made in the Constitution as a result of this on the Republican period, national sovereignty and the preparation process for the parliamentary system constitute.

Key Words: *Committee of Union and Progress, Law, Constitution*

1.Giriş

XIX. yüzyıl, altı yüz hüküm süren İmparatorluk tarihinde, içerdiği kapsamlı dönüşümler nedeniyle ilgi odağı olmuştur. Bu yüzyıl, İmparatorluk için çeşitli açılardan çalkantılı geçmiş, fikrî düzeyde yapılan yoğun tartışmalar dışında hem içeride hem dışarıda önemli sorunlarla uğraşılacak zorunda kalmış, aynı zamanda eski görkemli günlere dönmenin arayışına girilmiştir. Bu tartışmalar, İmparatorluğun Batılılaşma çabasında önemli değişimlerin kapısını aralamıştır. Osmanlı modernleşmesinde kritik bir yere sahip olan Tanzimat Fermanı ve sonrasında hem devlet hem de toplum yapısı neredeyse baştan aşağı yeniden şekillenmiştir (İnalçık, 2014: IV).

Tanzimat'la başlayan dönüşüm, yarattığı birikimlerle devam etmiş, genç bir aydın kuşağı yetişmeye başlamış, bunlar daha sonra Batı uygarlığı doğrultusunda ülkedeki dönüşümün öncülleri olmuşlardır. İmparatorluğu kurtarmanın tek yolunun Avrupa tarzı reformlar yapmak olduğuna inanan azımsanmayacak sayıda yönetici de vardır; bunlar Osmanlı aydınlarının modernleşme çabasına ciddi anlamda destek vermişlerdir (Zürcher, 2008: 92). Osmanlı aydınları ve devlet bürokrasisinin çabaları sonucu ortaya çıkan Tanzimat sadece yayınlandığı döneme değil, aynı zamanda Cumhuriyet'in ilanına kadar geçen dönemin gelişmelerine de ışık tutmuştur (Koçak, 2003: 20).

Yeni Osmanlılar öncülüğünde başlayan modernleşme çabaları, kısa da sürse, anayasalı bir dönemi başlatmıştır. Yeni Osmanlıların ve Mithat Paşa'nın inkar edilemeyecek katkısı ve padişahın değişim konusundaki iradesi sayesinde ülke anayasalı döneme geçmiştir. Yeni padişah, söz verdiği gibi Meşrutiyet'i ilan etmiş, fakat kısa süre sonra, Osmanlı Devleti'nin dışarıda yaşadığı siyasi gelişmeleri (Osmanlı-Rus Savaşı) gerekçe göstererek anayasanın kendisine tanıdığı yetkiyi kullanmış ve meclisi feshetmiştir. Böylece, anayasanın rafa kaldırıldığı, baskıyla ülkenin idare edildiği yeni bir dönem başlamıştır. Padişah bir yandan

baskıcı bir tutumla ülkeyi idare ederken, diğer yandan modernleşme yönündeki iradesini de sürdürmüştür.

Tüm bu olumsuzluklara rağmen, geçmişteki modernist kuşağın ardılı sayılabilecek yeni genç kuşak, baskı ortamında kendisini yetiştirmeye ve etkinlik göstermeye devam etmiştir. Bu dönemde padişahın muhaliflere karşı takındığı sert tavır yüzünden ülke dışına yoğun kaçışların yaşanmıştır. Ülke dışına kaçan bu muhalif kitle bir şekilde birbirini bularak başkente karşı, özellikle Avrupa'dan güçlü bir muhalefet sürdürmüştür. Padişaha karşı sürdürülen bu muhalefette İttihat ve Terakki Cemiyeti (İTC) öne çıkarak imparatorluğun geleceğinde etkili bir figür olmuştur.

İkinci Meşrutiyet dönemiyle özdeşleşmiş bir cemiyet olan İttihat ve Terakki Cemiyeti, ve 3 Haziran 1889 tarihinde "İttihad-ı Osmani" adıyla İstanbul'da Sirkeci'de kurulmuştur (Tunaya, 1998: 51). Cemiyet kurulduktan kısa bir süre sonra, 1895'te, İttihat ve Terakki adını alarak II. Abdülhamit idaresine karşı özgürlük mücadelesi veren tüm siyasal örgütlerin toparlayıcı ismi olmuştur (Güneş, 1997: 341). 1789 Fransız İhtilali'nin yüzüncü yılına denk gelen cemiyetin kuruluşu, milliyetçilik rüzgarına kapılan gayrimüslim unsurların imparatorluktan koptukları bir tarih kesitine denk gelmiştir. Askeri Tıbbiye öğrencileri tarafından kurulan cemiyet zamanla Harbiye, Baytar ve Topçu mekteplerinde de örgütlenerek etkinlik alanını genişletmiştir (Aydın, 2003: 118). En etkilileri Meşveret ve Mizan olmak üzere, muhalefeti Osmanlı, Kanun-i Esasi gibi gazeteler çıkartarak göstermiştir. Cemiyet daha sonra Ahmet Rıza'nın Paris'te kurduğu dernekle birleşmiştir (Aydın, 2003: 118). Diğer eğitim kurumlarında ve daha sonra halk arasında yayılan İttihat ve Terakki Cemiyeti, 23 Temmuz 1908'de Kanun-i Esasi'nin yürürlüğe konmasını sağlayarak ülkeyi istibdattan kurtarmış ve meşruti yönetime taşımıştır (Güneş, 1997: 341). Bu noktadan sonra cemiyet son dönem imparatorluk modernleşme sürecinin en etkili figürü haline gelmiş, Cumhuriyet dönemi reformlarına da kaynaklık edecek kapsamlı bir dönüşüm süreci başlatmıştır.

Bu çalışmada 1876'da ilan edilen, ancak kısa süre sonra uluslararası gelişmeler gerekçe gösterilerek askıya alınan Kanun-ı Esasi'de Türk anayasacılık tarihinde derin etkiler bırakan 1908 sonrası değişikliklerin ele alınması amaçlanmıştır. Konunun seçilmesinde, Kanun-i Esasi'nin Türk anayasacılık tarihi açısından kritik bir öneme sahip olması önemli bir etkidir. Daha sonraki Cumhuriyet anayasaları da, büyük oranda bu anayasada yapılan değişiklikler üzerine inşa edilmiştir. Bu

nedenle Türk anayasacılık tarihini anlamak için 1876 Anayasası'nı ve II. Meşrutiyet'le birlikte yapılan değişiklikleri anlamak önemlidir. Buradan hareketle, 1908'de başlayan ve son değişikliğin yapıldığı 18 Mart 1918'e kadar geçen sürede mecliste anayasa üzerinde yürütülen tartışmalar, gerekçeleri ve sonuçlarıyla birlikte açıklanmaya çalışılacaktır.

Bu konuda yapılmış çalışmalar konunun anlaşılması açısından büyük öneme sahip olsa da çalışmanın, genel olarak dönemin meclis zabıtları üzerinden yürütülmesi hedeflenmiştir. Meclis zabıtlarından daha fazla yararlanılmasında, ilk elden kaynak olmaları önemli bir etkidir. Şüphesiz bu konuda daha önce önemli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların başında gelen Suna Kili ve A. Şeref Gözübüyük'ün İş Bankası Yayınlarından çıkan *Sened-i İttifak'tan Günümüze Türk Anayasa Metinleri* kitabı önemli bir kaynak olarak bu alanda kullanılmaktadır. Ancak çalışmada Türk anayasa metinleri herhangi bir yorum yapılmadan olduğu gibi verilmiştir. Yine bu konuda temel kaynak olarak herkesçe kabul edilen Bülent Tanör'ün *Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri* kitabı, anayasacılık tarihini yorumlayarak vermişse de, özellikle değişiklikler maddeleri daha yüzeysel geçmiştir. Çalışmaya konu olan İttihat ve Terakki Cemiyeti dönemi anayasa tartışmalarına dair en detaylı çalışma 2008 yılında, II. Meşrutiyet'in 100. yılında Ankara Üniversitesi'nde düzenlenen kongrede bildiri sunan Cem Eroğul tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada, Meclis-i Mebusan Zabıtlarıyla birlikte Cem Eroğul'un çalışmasından da önemli ölçüde yararlanılmıştır.

Çalışma üç bölüm üzerinden kurgulanmıştır. Birinci bölümde, Meşrutiyet'in yeniden ilan edilmesine kadar geçen süre siyasal olarak analiz edilecek, bu dönemin etkili siyasi aktörü İttihat ve Terakki Cemiyeti hakkında bilgi verilecektir.

İkinci bölümde, Meşrutiyet'in ilanından sonra en kapsamlı değişikliklerin yapıldığı 1909 değişiklikleri irdelenecektir.

Üçüncü bölümde, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin yapmak istediği ancak muhalefet nedeniyle bunu başaramadığı değişiklik girişimleri ele alınacaktır.

2. II. Meşrutiyet'in İlanı İttihat ve Terakki Cemiyeti

Osmanlı İmparatorluğu, çağdaşı olan diğer imparatorluk ve devletlerden biraz daha geç bir tarihte, on dokuzuncu yüzyılın ortalarından itibaren "hukukun üstünlüğüne dayalı" bir devlet düzeni arayışına girmiştir. Bu arayış, önceleri III. Selim

ve II. Mahmut'la birlikte reform hamleleri olarak başlamış, ardından topluma haklar tanıyan Tanzimat ve Islahat Fermanları ile devam etmiştir. "Anayasalı bir devlet yönetimine" geçilen 1876'daki I. Meşrutiyet ve 1908'deki II. Meşrutiyet'in ilanı, bu düzen arayışları için atılmış esas önemli adımlar olarak değerlendirilmelidir (Tanör, 1985:10). 1876'da ilan edilen Anayasa ile birlikte başlayan yeni dönem kısa sürmüş olsa da özgürlükçü düşünceler Osmanlı toplumunda, özellikle de aydınlar arasında hızla yayılmış, bunun sonucunda padişah, 1908 yılında anayasayı tekrar ilan etmek zorunda kalmıştır. Böylece Tanzimat ile başlayan ve I. Meşrutiyet ile devam eden modernleşme ve Batıya uyum sağlama süreci, anayasanın tekrar yürürlüğe girmesiyle birlikte, yeni bir devletin kurulmasına kadar gidecek bambaşka bir yola girmiştir.

Tanzimat'ın ekonomik ve sosyal başarısızlıklarına eklenen siyasi sıkıntılar, dış müdahaleler ve nihayet 1870'den sonra ortaya çıkan baskıcı yönetim anlayışı, anayasacı ya da meşrutiyetçi bir akımın doğmasına neden olmuştur (Tanör, 1985: 17). Dışarıda büyük güçlerin zorlamaları, içeride Jön Türklerin çabası sonucu Osmanlı Devleti 1876'da I. Meşrutiyet'i ilan ederek yeni bir dönemin kapısını aralamıştır (Ahmad, 1994: 45).

Kanun-ı Esasi, getirdiği kural ve kurumlar bakımından gerçek anlamda meşrutî bir yapı kuramamış, daha çok halife-sultanın haklarını halka karşı güvence altına almıştır. Yine de tabandan gelen baskılar sonucu ilan edilmesi, eksik bile olsa insan haklarıyla ilgili maddeler ve parlamento deneyimi içermesi Türkiye'de anayasacılık deneyiminin önünü açması bakımından oldukça önemlidir (Tanör, 1985: 21-22).

Anayasanın rafa kaldırılmasından sonra II. Abdülhamit'in otuz yıldan fazla sürecek saltanat dönemi başlamıştır. Padişah, bu süre zarfında, imparatorlukta tek karar vericilik pozisyonu ile ciddi bir baskı rejimi oluşturmuştur. Ancak bu baskı, imparatorluk aydınları arasındaki anayasacılık faaliyetlerinin, gizli de olsa, sürmesini engelleyemediği gibi padişaha karşı olan hareketleri de beslemiştir. Bu dönemde ortaya çıkan ilk örgütlü muhalefet, aynı zamanda Fransız Devrimi'nin de yüzüncü yılına denk gelmektedir. Tamamı Tıbbiyeli olan dört genç bir araya gelerek Osmanlı'nın bu tarihten sonraki kaderini belirleyecek olan siyasi hareketin temellerini atmışlardır (Lewis, 2008: 267; Ramsaur, 2007: 31-32; Tunaya, 1998: 51; Akşin, 1987: 22). Bu ilk örgütlü muhalefet, Osmanlı Devleti'nin son

dönemine damgasını vuran ve aynı zamanda II. Abdülhamit'in otuz üç yıl süren saltanatına son veren İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin de köklerini oluşturacaktır.

II. Abdülhamit'in mutlakiyet rejimine karşı verilen mücadele, 1908 yılında meydana gelen gelişmeler sayesinde ülkede yeni bir dönemin başlamasına vesile olmuştur. Aynı yıl İngiltere Kralı VII. Edward ile Rus Çarı II. Nichola, Reval'de İmparatorluğun kaderini ilgilendiren görüşmeyi yapınca, uzun süredir gizli faaliyet yürüten İttihat ve Terakki Cemiyeti de harekete geçmiştir. Bir anlamda bu görüşme İmparatorluk içinde meşrutiyet yanlıları için iyi bir fırsat yaratmış, gelişmeler, padişahın 23 Temmuz 1908'de anayasayı yeniden ilan etmesini zorunlu kılmıştır (Ahmad, 1995: 29; Alkan, 2010: 93). Parlamentonun açılmasıyla yeni bir dönem başlamış, atılan adımlarla gerçek manada meşruti yönetime geçilmiştir. Kanun-ı Esasi'de güç dengesi büyük oranda padişah lehine düşünülmüşse de bu durumun düzeltilmesiyle ilgili yapılacak girişimler zamana bırakılmıştır. İttihat ve Terakki Cemiyeti fiili olarak yönetimde yer almamış, daha çok dışarıdan denetleyici bir pozisyon benimsemiştir.

Meşrutiyet'in ilan edilmesinin yarattığı coşkuyla birlikte güç mücadelesi de başlamıştır. İlk çatışma, anayasadaki padişah lehine olan düzenleme nedeniyle yaşanmıştır. İktidarını korumak isteyen padişahın, harbiye ve bahriye nazırlarını bizzat atayarak parlamentarizmle bağdaşmayan bir usulü uygulamaya çalışması ilk büyük çatışmanın zeminini hazırlamıştır (Akşin, 1987: 22). Kuşkusuz bu atamaları yapmak isteyen padişahın asıl amacı, kendisine karşı oluşabilecek bir hareketi kontrol altında tutmaktır. İttihat ve Terakki ise padişahın bu isteğine karşı çıkarak durumdan sorumlu tuttuğu Sait Paşa'yı istifaya zorlamış ve sadrazamın değişmesini sağlamıştır. Yeni gelen sadrazam, bu konuda bir muğlaklık olduğunu ileri sürerek atamalar konusunda ayak diretince padişah geri adım atmak zorunda kalmış, böylece ilk anayasal çekişme padişahın aleyhine sonuçlanmıştır (Tanör, 1992: 145).

Bu durum, anayasal sistemin tam manasıyla uygulanması için fırsat yaratmıştır. Kanun-ı Esasi'de değişiklik yapılmasına dair ilk teklif 27 Ocak 1909'da Hakkâri Mebusu Taha Efendi'den gelmiştir. Şeyhülislam'ın ve daha önce tartışmalara konu olmuş olan vükelanın (bakanların) seçilme yöntemine ilişkin verilen teklif, Kanun-ı Esasi Encümeni'ne havale edilmiş, ancak komisyon henüz oluşturulmadığından ileri bir tarihe kalmıştır. Sekiz gün sonra seçilen komisyon, yürürlükteki anayasayı baştan sona madde madde ele alarak yapılacak değişiklikler üzerinde çalışmaya

başlamış, ancak iki buçuk ay sonra patlak veren 31 Mart Vakası, bu süreci kesintiye uğratmıştır (Eroğul, 2010: 86).

İsyanın bastırılmasından sonra, 27 Nisan'da İstanbul'da toplanan Meclis'in ilk işi padişahı değiştirmek olmuştur. II. Abdülhamit tahtan indirilmiş, yerine V. Mehmet Reşat getirilmiştir. Bu gelişmelerin ardından Meclis-i Mebusan'da yoğun bir anayasa değişikliği süreci başlamıştır. Öyle ki 1909 yılı içerisinde yapılan değişiklikler nedeniyle ortaya, neredeyse "1909 Anayasası" olarak anılacak bir metin çıkmıştır (Tanör, 1992: 154). Ağustos 1909'da yapılan anayasa değişiklikleriyle gerçek anlamda meşrutî ve parlamenter bir rejimin adımları atılmıştır. Bu değişikliklerle padişah, sadece sadrazam ve şeyhülislamı atama hakkına sahip olmuş, parlamentonun feshi kabinenin güvenoyu alamaması ile mümkün olmuştur. Yasaların yapılması, antlaşmaların imzalanması parlamentonun eline geçmiştir.

3. Kanuni Esasi'de Değişiklik Tartışmaları

3.1. Mecliste Sürdürülen Tartışmalar

Anayasanın yeniden yürürlüğe girmesiyle birlikte Meclis-i Mebusan'da anayasa üzerine tartışmalar gecikmeden başlamıştır. İlk değişim talebi, meclisin açılmasından kısa bir süre sonra, 27 Ocak 1909'da, Hakkâri mebusu Taha Efendi'den gelmiştir. Teklif, Şeyhülislam ve vükelanın (bakanlar) seçimine ilişkindir (MMZC, C.1, D: I, İ: 1, 351). Sinop Mebusu Yusuf Kemal Bey bu konunun Genel Kurul'da görüşülmesine gerek olmadığını, komisyona gönderilmesinin yeterli olduğunu belirtmiştir. Meclis Reisi konunun komisyona sevkî için oylama yaptırmış, kabul edilince konu komisyona havale edilmiştir (MMZC, C.1, D: I, İ: 1, 351). Sözü edilen komisyon bu tekliften sekiz gün sonra kurulmuş, ancak 31 Mart Vak'ası patlak verince Şeyhülislam ve vükelanın (bakanlar) seçimine ilişkin teklif 3 Mayıs 1909'da meclis gündemine gelebilmiştir. Genel Kurul'da, encümenenden gelen öneri üzerine çok yoğun tartışmalar yapılmıştır. İtirazların büyük bir kısmının, teklifte geçen bazı kavramlar üzerine olduğu görülmektedir. Örneğin, harp kararını kimin vereceğine ilişkin madde üzerinde yoğun tartışmalar çıkmış, bazı mebuslar böyle bir durumda yetkinin millette olduğunu savunurken bazıları da yetkinin padişahta olması gerektiğini savunmuştur (MMZC, C.1, D: I, İ: 1, 181-182). Pek çok maddenin lehinde ve aleyhinde düşünceler dile getirilmiş, sonuçta, kimi maddeler aynen kimileri de değiştirilerek kabul edilmiş, birçok madde de yeniden görüşülmesi talebiyle komisyona geri gönderilmiştir. Tartışmaların özellikle bazı kritik maddeler üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bolu Mebusu Abdülvahap

Efendi'nin, padişahın gerektiğinde meclisi fesih yetkisini kullanma gerekliliğinin kim tarafından ve nasıl belirleneceğine ilişkin çıkışı önemli bir tartışmanın fitilini ateşlemiştir. Bu itiraz sonucunda pek çok maddede küçük müdahalelerle önemli değişiklikler yapılmıştır. Bunların büyük oranda meclis lehine olduğu görülmektedir (MMZC, C. 3, D: I, İ: 1, 176-199). Maddeler üzerine yapılan tartışmalar sonucunda, 16 Haziran 1325 (29 Haziran 1909) tarihinde görüşmeler tamamlanıp anayasa değişikliği kabul edilmiş (Eroğul, 2010: 87) ve Meclis-i Ayan'a gönderilmiştir. 8 Ağustos 1909 tarihinde gelen tezkirede Meclis-i Mebusan'ın kabul ettiği maddelerin büyük çoğunluğunun aynen, bir kısmının da küçük değişikliklerle kabul edildiği bildirilmiştir (MMZC, C. 6, D: I, İ: I, 350).

3.2 1909 Yılında Anayasada Yapılan Değişiklikler

Meclis-i Mebusan, 1876 Anayasası'ndaki en kapsamlı değişiklikleri 1909 yılında gerçekleştirmiştir. 119 maddelik anayasanın 21 maddesinde önemli değişiklikler yapılmış, bunlara üç de yeni madde eklenmiştir. 25 Nisan 1325 (3 Mayıs 1909) tarihinde meclis reisi Ahmet Rıza Bey tarafından açılan ikinci celsede anayasada yapılacak değişiklikler görüşülmeye başlanmıştır. Öncelikle anayasanın üçüncü maddesiyle başlanmış, padişahın, Meclis-i Umumi toplanmışsa hemen,² yoksa ilk toplantısında şeriat ve anayasa hükümlerine uyması, vatana ve millete "sadakat etmesi" yönünde ant içme zorunluluğu getirilmiştir (MMZC, C. 3, D:I, İ:I 178; Tanör, 1992: 154; Kili, Gözübüyük, 2006: 88; Akşin, 1987: 143). Bu değişiklik dengeyi büyük oranda meclis lehine çevirmiştir. Maddede geçen "millete sadakat etme" ifadesi, millet egemenliğine doğru gidişte önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. Yedinci maddede yapılan değişikliklerle padişahın haklarında kısıtlamaya gidilmiş, parlamenter sistemin gereği olarak meclis lehine düzenleme yapılmıştır (MMZC, C. 3, D: I, İ:I, 178-185). Buna göre, padişahın rütbe, mansıp ve nişan vermedeki keyfi tutumuna sınırlama getirilmiş, hükümet üyelerini istediği gibi belirlemesi yerine "sadrazamın teşkil ve arz edeceği vükelanın" onaylaması yetkisi getirilmiş, böylece, parlamenter meşrutiyetin önemli bir ayağı olan bakanların başbakanca belirlenmesi hakkı elde edilmiştir. Yine padişahın, Meclis-i Mebusan'ı "ladeliktiza" (gerektiğinde) feshedebilme yetkisi sınırlandırılarak

2 Bu madde Meclis-i Mebusan önünde yemin eder diye çıkmış, ancak değişiklikler Meclis-i Ayan'a gönderildiğinde bir değişiklik yapılarak Meclis-i Umumi halini almıştır. MMZC bakıldığında Ayan'ın Meclis-i Mebusan denmesinden kuşulanması sonucu bu yönlü bir değişikliğe gittiği anlaşılmaktadır. Bkz. MMZC, Devre I, İctima Senesi I, c. 6, 30 Temmuz 1325 (1909): 350.

belirli şartların gerçekleşmesine (35. Madde bu şartları içerir) ve Meclis-i Ayan'ın onayına bağlanmış, yeni meclisin de üç ay içinde seçilip toplanacağı belirtilmiştir (MMZC, C. 3, D: I, İ: I, 178-185). Anayasanın yirmi yedinci maddesi de, yedinci maddeyi destekleyecek biçimde değiştirilerek padişahın bakanları keyfi olarak ataması engellenmiş ve bu değişiklik “başbakanın önerisi” şartına bağlanmıştır (Eroğlu, 2010: 94).

1909'da yapılan bir diğer önemli düzenleme de kişi güvenliğiyle ilgilidir. 1876 metni bu konuyla ilgili sadece cezalandırmalara karşı bir düzenleme içerirken yeni metin, “Hürriyeti şahsiye her türlü taarruzdan masundur. Hiç kimse şer ve kanunun tayin ettiği sebep ve suretten maada bir bahane ile tevkif ve mücazat olunamaz.” şeklinde değiştirilerek kişi hak ve hürriyetleri konusunda önemli bir adım atılmıştır (MMZC, C. 3, D: I, İ: I, 185; Tanör, 1992: 157).

Basın kanununda da önemli bir değişiklik yapılmış, ancak öncesinde, bu değişikliğin yasayla mı yoksa basın kanunu yoluyla mı halledileceğine ilişkin tartışmalar yaşanmıştır. Sonuçta meclis başkanı Ahmet Rıza Bey maddeyi oylamış, yasa, değişiklik yapılan haliyle aynen kabul edilmiştir (MMZC, C. 6, D: I, İ: I, 191). Böylece, “Matbuat kanun dairesinde serbesttir. Hiçbir veçhile kablettab (basımdan önce) teftiş ve muayeneye tabi tutulamaz.” şeklindeki bu yeni maddeyle sansürün önüne geçilmiştir (MMZC, C. 3, D: I, İ: I, 187). “Matbuat kanun dairesinde serbesttir.” olan eski halinin aynen kalmasını isteyen vekiller bu değişikliğe karşı çıkmışsa da, Abdülhamit döneminin sansür korkusu nedeniyle madde yukarıdaki haliyle kabul edilmiş, böylece basın hürriyetiyle ilgili ileri bir adım atılmıştır.

21 Nisan 1325 (4 Mayıs 1909) tarihli oturumu Mecl-i Mebusan Reis'i Ahmet Rıza Bey açmış, ardından, yarım bırakılmış olan Kanunu Esasi'nin maddelerinde değişiklik yapılması hakkındaki görüşmelere devam edilmiştir. Yeterli sayıda vekilin olup olmadığına ilişkin kısa bir tartışmadan sonra reis, değişiklik yapılacak otuzuncu maddeyi okutmuş, ancak oturumun en son kaldığı yerden devam edilmesi yönünde itirazlar gelince yirmi sekizinci maddenin önce orijinal, ardından da değiştirilmiş hali okunmuştur. Önceki halinde hükümetin karar alması padişahın iznine (istizan) bağlıyken, yeni maddeye “*muhtacı tasdik*” eklenmiş, böylece padişah, onaylayan bir merci haline dönüştürülmüştür. Bu küçük değişiklikle yürütme gücü, padişahın meclise geçmiştir. Benzer bir değişiklik yirmi dokuzuncu madde de yapılmış, hükümetin aldığı kararlarda padişahın

izni değil onayı alınarak egemenliğin kaynağı açısından kritik bir adım atılmıştır (MMZC, C. 3, D: I, İ: I, 221).

Otuzuncu maddede yapılan değişiklikle günümüz demokrasilerinde de vazgeçilmez olan bir kural olarak yürütmenin siyasal sorumluluğunun çerçevesi çizilmiştir. Kanunun eski halinde nazırların padişaha karşı sorumlu olduğu belirtilirken yenisinde genel siyasetten sorumlu hükümetin topluca, her nazırın da ayrı ayrı Meclis-i Mebusan'a karşı sorumlu olacağı belirtilmiştir. Bu adımla siyasal sorumluluğu bulunmayan padişahın yürütme yetkisi de engellenerek parlamenter rejim için önemli bir adım daha atılmıştır (MMZC, C. 3, D: I, İ: I, 222-224).

Kanuni Esasi'nin en kritik maddesi olan meclisin hangi durumlarda feshedileceğini belirleyen 35. maddenin değiştirilmesi konusu, 1909 değişikliklerinin en kritik hamlelerinden biri olmuştur. Madde üzerinde lehte ve aleyhte uzun tartışmalar yapılmış, fesihle ilgili Avrupa ülkelerindeki uygulamalardan örnek verilmiş ve nihayetinde Mentşe Mebusu Halil Bey'in değişiklik önerisiyle oylamaya geçilerek bu kritik madde değiştirilmiştir.

Otuz altıncı maddede yapılan değişiklikle, meclisin kapalı olduğu zamanlarda devlet için acil bir durum oluşması halinde hükümete, Kanun-ı Esasi'ye aykırı olmamak koşuluyla, kanun gücünde karar alma yetkisi verilmiştir. İstanbul mebusu Hallacyan Efendi bunun çok geniş bir yetki olduğunu belirterek itirazlarını dile getirmiştir. Meclisin neredeyse yılın yarısında kapalı olduğu düşünülürse, hükümete oldukça geniş bir yetki verildiği görülmektedir. Tüm bu tartışmalar ve eklemelerin ardından madde, tatilden sonraki ilk oturumda meclisin onayına sunulmak şartıyla kabul edilmiştir (MMZC, C. 3, D: I, İ: I, 247).

Meclisin toplanması ve çalışma süresini düzenleyen kırk üçüncü madde üzerinde, özellikle meclisin açılış ve kapanış süresine ilişkin konuda yoğun tartışmalar yaşanmış, verilen önergeler sonucunda, maddenin Kanun-ı Esasi Encümeni'ne gönderilmesine karar verilmiştir. Madde son haliyle "Padişahın çağrısıyla toplanır." hükmünü kaldırmış, kapanış tarihi marttan mayısa alınmıştır (MMZC, C. 3, D: I, İ: I, 250-253). Kanun-ı Esasi encümeni, inceleme sonucunda çalışma süresini altı aya indirmiştir. Yeni hali üzerinde 27 Mayıs 1325 tarihli oturumda yeniden hararetle tartışmalar sürdürülmüştür. Konya mebusu Mehmet Vehbi Efendi, özellikle Anadolu'nun uzak illerinden gelenler açısından sürenin uzun olduğunu belirterek kısaltılması yönünde görüş belirtmiştir (MMZC, C. 4, D: I, İ: I, 245). Tartışmalar sonucunda, encümeden gelen haliyle kabul edilerek meclisin çalışma

süresi altı ay olarak onaylanmıştır. Bir önerge de padişahın meclisi açma konusundaki keyfiliğine ilişkin verilmiştir. Tartışmalar sonunda bu keyfiliğe son verilmiştir. Ayrıca, kırk dördüncü madde ile de padişahın meclisin çalışma süresini kısaltmasına sınırlama getirilmiştir (MMZC, C. 3, D: I, İ: I, 253-254).

Yasa teklifini düzenleyen elli üçüncü madde üzerinde sürdürülen tartışmalar ve önergeler sonucunda maddenin encümene gönderilmesine, değişiklik yapılan halyle geri gelmesine karar verilmiştir (MMZC, C. 3, D: I, İ: I, 267).

Parlamentar rejimin önemli esaslarından biri olan “meclisin yasa önerisi hazırlama” hakkına dair Kanun-ı Esasi de önemli eksiklikler vardı. Eski halinde, iki meclisten biri kanun önerisi hazırlamak istediğinde sadaret aracılığıyla önce padişahın izin alıyor, sonra önerinin hazırlanması Şurayı Devlet tarafından yapılıyordu. Son değişiklikle her iki meclis üyelerinin kanun teklifi vermesinin önü açılmıştır. Mebusan önerisi kendi meclisinde kabul edilirse, teklif diğer meclise gönderilecek, onay alınması halinde yasalasmak üzere padişaha iletilecekti. Diğer bir değişiklik de Şurayı Devlet’te hazırlanan yasanın padişah tarafından onaylama sürecine ilişkinidir. Yeni haliyle padişahın iade ettiği yasanın aynı yıl görüşülebilmesi kuralı değiştirilmiş, padişahın mutlak veto yetkisine son verilmiştir. Padişah artık kendisine sunulan yasayı iki ay içinde onaylamak ya da meclise geri göndermek hakkına sahip olacaktır. Eğer meclis iade edilen yasa konusunda, üçte iki çoğunluk sağlamak şartıyla, ısrar ederse padişah onaylamak zorunda olacaktır. Yoğun tartışmalar sonucunda yasa yeniden değerlendirilmek üzere encümene yollanmıştır (MMZC, C. 4, D: I, İ: I, 255; Eroğlu, 2010: 97). Encümenin incelemesi sonucu madde 1 Haziran 1325 tarihli oturumda yeniden gündeme gelmiş, özellikle padişahın tasdik yetkisine dair tartışmalar çıkmışsa da, on bir gibi az bir ret oyuna karşı oy çokluğuyla aynen kabul edilmiştir (MMZC, C. 4, D: I, İ: I, 346).

Meclis-i Mebusan, kendi başkanını ve yardımcılarını seçme konusunda Kanun-ı Esasi’de padişaha tanınmış olan seçme yetkisinde yeni bir düzenleme yaparak önemli bir adım atmış ve bir anlamda kendini ulus temsilciliğinin en önemli aktörü konumuna getirmiştir. Eski halinde başkanla ikinci ve üçüncü başkanlıklar için üçer aday seçilip padişaha gönderilirken, yeni düzenlemeyle başkanlık ve yardımcılığı için birer adayın padişaha gönderilmesi kararlaştırılmıştır. Madde tartışmasız aynen kabul edilmiştir (MMZC, C. 4, d: I, İ: I, 451).

Yürürlükteki hukuk kurallarının, değiştirilmedikçe ya da kaldırılmadıkça, aynı kalacağını belirten yüz on sekizinci maddesi, “güncel gereksinimler veya din

kuralları göz önüne alınarak değiştirilebilir.” olarak yeniden düzenlenmiştir. Ancak maddenin bu haline İzmir mebusu Seyyid Bey itiraz etmiş ve eski haliyle kalmasının istemiştir. Madde üzerinde daha önce de değişiklik teklifinde bulunduğu ancak encümenin, herhangi bir düzeltme yapmadan yasayı geri gönderdiğini belirtmiş, anayasanın sık sık değiştirilmeyeceğini, bunun ancak inkılap ya da ihtilal gibi olağan üstü durumlarda mümkün olması gerektiğini savunmuştur. Sonuçta yapılan oylamayla encümeden gelen değişiklik de kabul edilmemiş madde eski haliyle kalmıştır (MMZC, C. 4, D: I, İ: I, 461).

Kanun-ı Esasi'ye eklenen iki madde ile kişi hak ve hürriyetleriyle ilgili önemli düzenlemeye gidilmiştir. Yeni eklenen 120. Madde ile toplanma ve örgütlenme haklarında düzenleme yapılmıştır (Tanör, 1992: 157). Bu düzenleme sonucunda, Osmanlı Devleti'nde siyasi partilerden kadın derneklerine ve sendikalara kadar pek çok alanda ciddi bir örgütlenmenin önü açılmıştır. Bunun yanında, ülke bütünlüğüne karşı olan, anayasayı çiğneyen, yönetim biçimini değiştirmeye yönelen, genel ahlaka aykırı davranan ve Osmanlılığı oluşturan topluluklar arasında ayrılık yaratmaya çalışan derneklerin kurulması yasaklamıştır (Eroğlu, 2013: 87).

16 Haziran 1325 (29 Haziran 1909) tarihinde tamamlanan görüşme maratonunun ardından değişiklik önergesi Meclis-i Ayan'a gönderilmiştir. Burada yapılan görüşmeden sonra 27 Temmuz 1325 (9 Ağustos 1909) tarihinde bir tezkire (resmi yazı) ile yapılan incelemenin neticesi Meclis-i Mebusan'a sunulmuştur. Gelen yazıda: “*Meclisi Mebusan Kanun-ı Esaside icra kılınan tadilatı havî lâyihaî kanuniyye Meclisi Âyânda tetkik olunmak üzere 22 Haziran 1325 tarih ve 52 numaralı tezkerei alîyyeleriyle irsal buyurulmakla, Meclis-i Âyân Kanun-u Esasi Encümenine havale olunmuştu. Bugün, Encümeni mezkûrdan tanzim ve Heyet-i Umumiyye-i Âyânda kıraat edilen mazbatada gösterildiği üzere yüz yirmi maddeyi havî olan sâlifüzzihr lâyihaînin kâffe-i mevadının tetkiki vakte muhtaç olmakla, işbu devrei içtimaiyye zarfında ikmalî tetkikatı mümkün olamayacağından, ya başlanılan tetkik katın içtimai atıye tehiri, yahut şimdilik mevaddı zarfında ikmalî tetkikatı mümkün lamayacağından, ya başlanılan tetkikatın içtimai atıye tehiri, yahut şimdilik mevadd-ı mezkûre içinde en müstacel ve mühim olanların tetkikiyle takarrür edecek suret-i kanuniyyenin Kuvve-i İcraiyyeye tevdiî şıklarından birinin tercihi lâzım geliyor.*” (MMZC, C. 6, D: I, İ: I, 234-235) denilerek önemli ve acil olanlarının ele alındığı, büyük kısmının aynen kaldığı, küçük bir kısmında ise ufak değişiklikler yapıldığı belirtilmiştir. Konu komisyona havale edildikten sonra, Kanun-ı Esasi Encümeni hızlı bir biçimde çalışarak Maclis-i Ayan'da yapılan çalışmaya

ilişkin raporunu hazırlamıştır. Rapor 30 Temmuz 1325 (12 Ağustos 1909) tarihinde meclis gündemine gelmiştir (Eroğlu, 2013:87).

Meclis Reisi Ahmet Rıza Bey, Meclis-i Ayan'ın iade ettiği düzeltmelerle ilgili bilgi vermesi için Kanun-ı Esasi Encümen Mazbata Muharriri (Kâtip) Mehmet Hamdi Efendi'ye söz vermiştir. Mehmet Hamdi Efendi, Meclis-i Ayan'ın yaptığı değişiklikleri aktardıktan sonra maddeler müzakere edilerek kabul edilmiştir. Görüşmeler esnasında yalnızca Meclis-i Mebusan Reisi ile yardımcılarının seçiminde padişahın yetkisi üzerinde tartışma yaşanmıştır. Meclis-i Ayan'dan gelen düzeltmede padişahın seçilenleri "tasdik" hakkı belirtilmiş, asıl tartışma da bu kavram üzerinde yapılmıştır. Pek çok mebus padişahın tasdik hakkının doğal olduğunu, bu nedenle Meclis-i Ayan'dan gelen değişikliğin kabul edilmesi gerektiğini savunmuştur. Karahisarı Sahip (Afyon) Mebusu Rıza Paşa mecliste yapılan seçimle padişaha gönderilen reisin tasdik için değil, arz için olması gerektiğini belirtmiştir (MMZC, c. 6, D: I, İ: I, 353-354). Madde üzerinde lehte ve aleyhte uzun tartışmalar yapılmış, neticede Meclis Reisliği'ne verilen, "*Heyeti Mebusanca madem bir zatın Makamı Riyasete intihabı kabul olunmuştur. İntihabı vakiin yalnız huzuru Padişahiye arzıyla iktifa edilmesini teklif ederim.*"³ önergesi üzerine oylama yapılmış ve yukarıdaki haliyle kabul edilerek, padişaha "arz edilmesi" kararlaştırılmıştır (MMZC, C. 6, D: I, İ: I, 357-358).

Bu son görüşmeden sonra yaklaşık dört ay süren anayasayı tadil etme (değişiklik yapma) maratonu 8 Ağustos 1325 (21 Ağustos 1909) tarihindeki oturumla sona ermiştir. Aynı gün, iki meclisin de üzerinde anlaşıldığı anayasa değişikliği padişah tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir (Eroğlu, 2013: 88).

1909 anayasa değişikliği ile bir anlamda Kanun-ı Esasi yeni bir çehreye bürünmüştür. Getirdiği yeniliklere bakıldığında anayasa hukukçularının "1909 Anayasası" demelerinin ne derece doğru olduğu anlaşılmaktadır. Kanun-ı Esasi'de bundan sonra 1909'daki kadar geniş kapsamlı bir değişiklik yapılmamıştır. Bu değişiklikler Türk Anayasacılığı açısından önemli bir işlev görmüş, bir anlamda kendisinden sonraki çağdaş anayasalar için bir hareket noktası olmuştur. Nitekim Cumhuriyet'in ilanı sonrası hazırlanan anayasalara bakıldığında, 1909 yılında yapılan değişikliklerle ortaya çıkan metnin izlerini bulmak mümkündür. Sonuç olarak II. Meşrutiyet dönemi diğer alanlarda olduğu gibi anayasacılık konusunda da Cumhuriyet döneminin hazırlayıcısı niteliğinde olmuştur.

3 MMZC'nde önergenin kim tarafından verildiği belirtilmemiştir.

4. Başarısız Kalan Değişiklik Girişimleri ve İttihat ve Terakki'ye Karşı Muhalafet

Meclis-i Mebusan'ın ilk toplantı yılında, yukarıda da belirtildiği gibi, özellikle acil olan anayasa değişiklikleri gerçekleştirilmiştir. 1 Teşrinisani 1325'te (14 Kasım 1909) açılan ikinci toplantı yılı bittikten sonra anayasanın geri kalan maddelerinin de değiştirilmesi için çalışma başlatılmıştır. Meclis-i Ayan, Meclis-i Mebusan'ın bir önceki yıl önerdiği maddeler dışında kalan tüm maddeleri incelemeye başlamıştır. Ancak bu inceleme uzun sürünce Meclis-i Mebusan'dan Meclis-i Ayan'a ciddi eleştiriler yöneltilmiştir. Meclis-i Ayan, Kanun-ı Esasi Encümeni'nin yaptığı anayasa değişikliği çalışmasını ancak 6 Nisan 1326'da (19 Nisan 1910) genel kurula gönderebilmiştir. Burada sürdürülen tartışmalar ise ancak 12 Haziran 1326'da (25 Haziran 1910) sonuçlanmıştır. Meclis-i Ayan, Meclis-i Mebusan'dan gelen ayan üyelerinin üçte ikisinin seçimle gelmesini ve maaş konusundaki talepleri reddetmiş, 1909 değişikliklerinde, Meclis-i Mebusan'a kabul ettiremediği gensoru hakkını ve yasa tasarılarının önce kendilerine gelmesini istemiştir (Eroğlu, 2013: 102). Meclis-i Ayan'ın değişiklik mazbatası 14 Haziran 1326'da (27 Haziran 1910) Meclis-i Mebusan'a ulaşmıştır. Meclis Reisi'nin kurula okuttuğu tezkirenin Meclis-i Mebusan Kanun-ı Esasi Encümeni'ne gönderilmesine karar verilmiştir (MMZC, C. 6, D: I, İ: I, 585). Toplantı yılı ertesi gün sona erdiği için değişiklik taleplerinin karara bağlanması ertesi yıla kalmıştır.

Meclis-i Mebusan'ın üçüncü toplantı yılının daha başında 6 Teşrinisani 1326'da (19 Kasım 1910) Meclis-i Ayan'dan müstacelen (acilen) incelenmek üzere bir tezkire gönderilmiştir. Tezkire 1909'da dokunulmamış olan 74. maddenin değiştirilmesine yöneliktir. Meclis-i Ayan, hükümet tasarılarının Meclis-i Mebusan'da karara bağlandıktan sonra kendilerine gönderilmesinin gecikmelere neden olduğunu belirtmiş ve bu konuda değişiklik istemiş, böylece yasama yılı içerisinde iki meclisinde daha rahat çalışacağını belirtmiştir. Meclis Reisi bu değişikliğin acil olarak yapılmasının istendiğini belirterek tezkirenin encümene havalesini teklif etmiştir. İstanbul Mebusu Kırkor Zöhrap Efendi konunun hızlı bir şekilde ele alınarak neticelenmesi gerektiğini söylemiş, oylama sonucunda tezkire, Kanun-ı Esasi Encümeni'ne havale edilmiştir (MMZC, C. 1, D: I, İ: III, 47). Meclis-i Mebusan Kanun-ı Esasi Encümeni'nin konuya ilişkin mazbatası 8 Kanunusani 1326'da (21 Ocak 1911) genel kurulda okunmuştur. Mazbatada encümen özetle Meclis-i Ayan'ın talep ettiği değişikliğin reddedilmesini, buna şerh düşen encümen üyelerinden İzmir Mebusu Nisim Mazelyah ise kabul edilmesini istemiştir. Tartışmalar

sonucunda mazbatanın gündeme alınmasına karar verilmiştir (MMZC, C. 2, D: I, İ: III, 222). Encümen'den gelen rapor, 7 Şubat 1326 (20 Şubat 1911) tarihinde görüşülmeye başlanmış, oylama sonucunda 133 kabule karşı 45 ret oyu çıkmıştır. Böylece Meclis-i Ayan'dan 64. maddeye ilişkin gelen değişiklik önerisi oy çokluğuyla reddedilmiştir (MMZC, C. 3, D: I, İ: III, 148-150). Bu gelişmeden sonra dönem sonuna kadar meclis gündemine herhangi bir anayasa değişikliği önerisi gelmemiştir.

Meclis-i Umumi'nin birinci döneminin son toplantısı 2 Teşrinievvel 1327'de (15 Ekim 1911) yapılmış, Ocak ayında ise meclis feshedilmiştir. Meşrutiyet'in ilanını takip eden üç yıllık zaman zarfında İttihat ve Terakki'ye karşı meclis içinde ve dışında ciddi bir muhalefet oluşmaya başlamıştır. Bunların içinde İttihat ve Terakki'nin ülkeyi dilediği gibi yönetmesini engelleyebilecek en etkili fırka, 8 Teşrinisani 1327'de (21 Kasım 1911) kurulan Hürriyet ve İtilaf Fırkası olmuştur (Tunaya, 1998: 295-296). Muhalefetin oluşması İttihat ve Terakki'nin mecliste işini güçleştirmiştir. Bunun üzerine hükümet, istediklerini daha rahat gerçekleştirebilmek için meclisi etkisizleştirecek önlemler alma yoluna gitmiştir. Ancak 1909 değişikliği ile meclisin feshi zorlaştırıldığı için hükümetin işi kolay olmamıştır. Bu nedenle hükümet öncelikle işini zorlaştıran anayasanın 35. maddesini değiştirme girişiminde bulunmuştur (Eroğlu, 2013: 104-105). Sadaret'ten gelen değişiklik önergesini savunmak üzere gürültü ve satışmalar içinde kürsüye Sadrazam Sait Paşa çıkmıştır. Değişiklik önergesinin doğruluğunu ispat için Avrupa'nın çeşitli ülkelerinden örnekler vermiştir. Sadrazamın konuşması sırasında Rıza Nur sık sık itiraz etmiş ve söz istemiştir. Sait Paşa'nın uzun konuşmasından sonra Der-sim mebusu Lütfi Fikri Bey söz alarak teklif aleyhinde konuşmuş, yakında seçim olacağını ve maddenin görüşülmesinde herhangi bir aciliyet görmediğini belirtmiştir (MMZC, C. 2, D: I, İ: IV, 209). Madde aleyhinde başka mebuslar da söz alarak itirazlarda bulunmuşlardır. Bu derece muhalefet olmasında kuşkusuz hükümetin maddeyi 1909 değişikliğinden önceki haline döndürmeye çalışmasının etkisi büyüktür. 35. madde üzerindeki bu tartışma uzun süre devam etmiş, muhalefet ve hükümet arasında ciddi bir rekabet yaşanmıştır. En sonunda hükümetten gelen değişiklik talebi oya sunulmuş, oylar tasnif edildikten sonra Meclis Re-isi Ahmet Rıza Bey neticeyi açıklamıştır. Anayasa değişikliği için gerekli olan üçte ikilik çoğunluk sağlanamamış (Eroğlu, 2013: 1046), toplam 233 oyun 124'ü kabul, 105'i red, 4'ü ise müstenkif (çekimser) çıkmıştır. Neticede değişiklik önerisi reddedilmiş, muhalefet sıralarından alkışlarla oturuma son verilmiştir (MMZC, C. 2, D: I, İ: IV, 504).

Ret kararından iki gün sonra Meclis-i Ayan'a, meclisin feshi için padişahlık yazısı ulaşmış, kapalı oturumda alınan karar neticesinde fesih isteği onaylanmıştır. 5 Kanunısanı 1327 (18 Ocak 1912) tarihinde okunan irade-i seniyye ile Meclis-i Mebusan feshedilmiştir (Akşin, 1987: 194). Böylece eksikleri de olsa olabildiğince demokratik bir işleyişe sahip olan meclisin birinci dönemi kapanmıştır.

İTC'nin öncülüğünde İmparatorluğun bir kez daha Anayasalı döneme geçmesi, yakın tarih açısından pek çok gelişmeye kaynaklık etmiştir. II, Meşrutiyet'in yeniden ilanıyla İmparatorluğun toplumsal, siyasal ve iktisadi hayatında yaşanan pek çok gelişme aynı zamanda Cumhuriyet'in ilanı açısından bir hazırlık süreci olmuştur. 1909 yılı ve sonrasında anayasada gerçekleştirilen değişimler, 1909 yılı değişiklikleri Türk Anayasacılık geleneği açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu dönem gerçekleştirilen değişikliklerle modern bir anayasa yolunda önemli adımlar atılmış, millet egemenliği yolunda parlamentoyu güçlendiren düzenlemelerle önemli mesafe alınmıştır.

1909 yılında yapılan büyük değişiklikten sonra İttihat ve Terakki mecliste işleri daha kolay sürdürebilmek için yeni değişiklik girişimlerinde bulunmuşsa da, muhalefetin engellemesi sonucu başarılı olamamıştır. 1913 yılındaki Babıâli Baskını ile başlayan mutlak iktidarı döneminde ise, daha önce gerçekleştiremediği değişiklikler için uygun ortamı bulmuş, İmparatorluk yıkılıncaya kadar geçen sürede altı değişiklik daha gerçekleştirmiştir (Eroğlu, 2013: 107).

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, Meşrutiyet'in 1908'de yeniden ilan edilmesinden sonra Kanun-ı Esasi'de yapılan değişiklikler ele alınmaya çalışılmıştır. Anayasada padişah lehine olan düzenlemelerdeki en kapsamlı değişiklik 1909 yılında yapılmıştır. Bu değişikliklerle, gerçekten de anayasa meşruti sistemin bütün gereklerini yerine getirecek bir hale getirilmiştir. 1909'deki yenilikler Türk anayasacılık tarihine büyük bir katkı yapmış ve neredeyse Cumhuriyet dönemi boyunca kesintisiz devam eden bir anayasa geleneği başlatmıştır.

1909 yılında gerçekleşen geniş çaplı değişim dalgası sonraki yıllarda bir daha başarılamamıştır. Bu başarısızlıkta dönemin siyasal koşullarının etkisi büyüktür. 1911'den sonra ülkedeki genel siyasi hava meclisi de etkilemiş, meclis içinde İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne karşı ciddi bir muhalefet oluşmuştur. İttihat ve

Terakki Cemiyeti'nin hızla otoriterleşmesi ve bunun sonucunda mecliste özellikle "fesh" konusunda yapmaya çalıştığı değişiklikler muhalefetin engeliyle karşılaşmıştır.

1913'ten sonra İttihat ve Terakki Cemiyeti, mutlak otoritesini tesis etmesinin de etkisiyle, gerek Meclis-i Mebusan'da gerekse Meclis-i Ayan'da istediği değişiklikleri daha kolay gerçekleştirmiştir. Bu değişikliklerin genel olarak meclisin feshi ya da seçimlerin ertelenmesi gibi kritik konularda olduğu görülmektedir. Bu müdahaleler, 1909 değişiklikleriyle oluşan havayı tersine çevirmiş, anayasa özgürlükçü ruhunu kısmen kaybetmiştir.

Sonuç olarak Türk anayasacılık tartışmasına önemli katkı yapmış olan 1909 değişiklikleriyle başlayan süreç biçim ve içerik değişikliği de olsa bugün hala gündemdeki yerini korumaktadır.

KAYNAKÇA

- Ahmad, Feroz. (1994). Modern Türkiye'nin Oluşumu, Çev. Yavuz Alogan, 2. bs., İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Ahmad, Feroz. (1995). İttihat ve Terakki 1908-1914, 4.Bsk., İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Akşin, Sina. (1987). Jön Türkler ve İttihat ve Terakki, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Alkan, Mehmet Ö. (2010). "1908'den 2009'a Çok Partili Seçimlerin 101. Yılı- 1908 Seçimleri ya da 1324 İntihabı", Yadigar-ı Meşrutiyet, Haz: Mehmet Ö. Alkan, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Eroğul, Cem. (2010). "1908 Devrimi'ni İzleyen Anayasa Değişiklikleri", 100 Yılında Jön Türk Devrimi, Ed: Sina Akşin, Sarp Balcı, Barış Ünlü, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- İnalcık, Halil. Seyitdanlıoğlu, Mehmet. (2014). Tanzimat Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu, 4. bs., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Karpat, Kemal H. (2007). Türkiye'de Siyasal Sistemin Evrimi 1876-1980, Çev: Esin Soğancılar, Ankara: İmge Kitabevi.
- Kili, Suna., Gözübüyük, A. Şeref. (2006). Sened-i İttifaktan Günümüze Türk Anayasa Metinleri, 3. Bsk., İstanbul: İşBankası Yayınları.

CONSTITUTION DEBATES IN THE COMITEE OF UNION AND PROGRESS PERIOD
AND ITS EFFECTS ON THE HISTORY OF TURKISH CONSTITUTIONALISM

Abidin Çevik

- Lewis, Bernard. (2008). *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, Çev. B. Babür Turna, 3. Bsk. Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Ramsaur, Ernest E. (2007). *Jön Türkler ve 1908 İhtilali*, Çev. Nurhan Yavuz, İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Tanör, Bülent. (1985). "Anayasal Gelişmelere Toplu Bir Bakış", *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, C I, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tanör, Bülent. (1992). *Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri*, Yay No: 102, İstanbul: Der Yayınları.
- Tunaya, T. Zafer. (1998). *Türkiye'de Siyasi Partiler: İkinci Meşrutiyet Dönemi*, C I, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Zücher, Erik Jan. (2008). *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, 22. Bsk., İstanbul: İletişim Yayınları.
- Zabıtlar:
- Meclis-i Mebusan Zabıt Ceridesi. (1982). *Devre I, İçtima Senesi 1, c. 1, 14 Kanunısani 1324 [1908]*, Latin harfli baskı, Ankara: TBMM Basımevi.
- Meclis-i Mebusan Zabıt Ceridesi. (1982). *Devre I, İçtima Senesi 1, c. 3, 20 Nisan 1325 [3 Mayıs 1909]*, Latin harfli baskı, Ankara: TBMM Basımevi.
- Meclis-i Mebusan Zabıt Ceridesi. (1982). *Devre I, İçtima Senesi I, c. 6, 30 Temmuz 1325 (1909)*, Latin harfli baskı, Ankara: TBMM Basımevi.
- Meclis-i Mebusan Zabıt Ceridesi. (1982). *Devre I, İçtima Senesi I, c. 4, 27 Mayıs 1325 (9 Haziran 1909)*, Latin harfli baskı, Ankara: TBMM Basımevi.
- Meclis-i Mebusan Zabıt Ceridesi. (1982). *Devre I, İçtima Senesi I, c. 5, 15 Haziran 1325 (28 Haziran 1909)*, Latin harfli baskı, Ankara: TBMM Basımevi.
- Meclis-i Mebusan Zabıt Ceridesi. (1982). *Devre I, İçtima Senesi I, c. 6, 27 Temmuz 1325 (9 Ağustos 1909)*, Latin harfli baskı, Ankara: TBMM Basımevi.

- Meclis-i Mebusan Zabıt Ceridesi. (1982). Devre I, İctima Senesi II, c. 6, 14 Haziran 1326 (27 Haziran 1910), Latin harfli baskı, Ankara: TBMM Basımevi.
- Meclis-i Mebusan Zabıt Ceridesi. (1982). Devre I, İctima Senesi III, c. I, 6 Teşrinisani 1326 (19 Kasım 1910), Latin harfli baskı, Ankara: TBMM Basımevi.
- Meclis-i Mebusan Zabıt Ceridesi. (1982). Devre I, İctima Senesi III, c. II, 8 Kanunusani 1326 (21 Ocak 1911), Latin harfli baskı, Ankara: TBMM Basımevi.
- Meclis-i Mebusan Zabıt Ceridesi. (1982). Devre I, İctima Senesi III, c. III, 7 Şubat 1326 (20 Şubat 1911), Latin harfli baskı, Ankara: TBMM Basımevi.
- Meclis-i Mebusan Zabıt Ceridesi. (1982). Devre I, İctima Senesi IV, c. II, 3 Kanunievvel 1327 (16 Aralık 1911), Latin harfli baskı, Ankara: TBMM Basımevi.

17

SECURITY AND GENDARMERIE IN WESTERN ANATOLIA IN THE LATE OTTOMAN EMPIRE / OSMANLI İMPARATORLUĞU'NUN SON DÖNEMİNDE BATI ANADOLU'DA GÜVENLİK VE JANDARMA

Ufuk Adak¹

Abstract:

The Province of Aydın was at the top of the list of crimes, according to the Ottoman Empire's first statistical yearbook published in 1897. The gendarmerie organization carried out a very arduous mission in the region specifically in terms of searching for bandits and preventing extortion and smuggling. The School of Gendarmerie, which was founded in 1907 at the center of the Province, was a key step both for the institutionalization of the gendarmerie organization and the professionalization of the gendarmes. Based on the archival collections of the Ottoman Empire and Abenk newspaper published in Izmir, which allocated detailed columns about the regional news, this work analyzes the security mission assumed by the gendarmerie from the late nineteenth century to the first decades of the twentieth century in the Province of Aydın.

Keywords: Gendarmerie, Ottoman Empire, Security, Banditry, Smuggling

1. Giriş

1897 yılında Aydın Valisi Kamil Paşa, Dahiliye Nezareti'ne gönderdiği bir tahriratta şu cümleleri kaleme almaktadır: “evvel ve ahir beyan kılındığı vechle buraca da tebaa-i gayr-i müslime tarafından jandarma yazılmağa rağbet olmamakda ise de bunun sebebi tarifden müstagni olduğu üzere burası büyük bir ticaretgah olub şimendüferler tramvaylar fabrikalar enva’ şirketler ve tesisat-ı ticariyeler kaffeten

1 Altınbaş University

Hristiyanlar idarelerinde olması hasebiyle jandarma hizmetine elverecek derecede bulunan Hristiyanlar tercihen daha ziyade maaş ve müstevfa ücretle hidemat-ı ticariye ve sairede istihdam edilmekde”dir (BOA, DH. TMIK.S. 12/41, 29 Haziran 1897). Osmanlı Devleti’nin ilk istatistik yıllığı olan 1897 yılı istatistiklerine bakıldığında Aydın Vilayeti’nin imparatorluğun en fazla suç işlenen vilayeti olması bu bölgede jandarma teşkilatında görev almanın oldukça riskli olduğunu göstermektedir (Osmanlı Devleti’nin İlk İstatistik Yıllığı 1897, 1997; Erdoğan, 2012).

On dokuzuncu yüzyılın ortalarından itibaren Batı Anadolu’da eşkıyalık, adam kaçırma ve gasp olaylarına sıklıkla rastlanılmaktadır (Yetkin, 2003; Yapucu, 2008). Polis teşkilatı ile jandarma teşkilatı vilayette huzur ve asayiş sağlamakta görevli olmakla birlikte gerek vilayetin coğrafi açıdan büyüklüğü ve dağlık ve ormanlık yapısı ve daha da önemlisi jandarma kuvvetinin sayıca yetersiz olması, jandarma kuvvetinin eşkiya takibatlarını oldukça güçleştirmekteydi. Bu çalışmada, Osmanlı İmparatorluğunun son döneminde özellikle I. Dünya Savaşı yıllarında Batı Anadolu’da jandarmanın durumu, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı belge koleksiyonlarına ve İzmir’de yayımlanan Ahenk gazetesine dayanılarak incelenmektedir. I. Dünya Savaşı seferberlik ilanının bir hafta öncesinden başlayarak basında askeri konuların yayımlanmaması için sıkı bir sansür uygulanmıştır (Akın, 2018, s. 66). Ahenk gazetesinde jandarma teşkilatına ilişkin yayımlanan haberlerin sınırlı sayıda olması bu uygulamanın bir neticesi olarak görülebilir. Öte yandan, gerek savaş koşullarının yarattığı güçlükler gerekse yerel gazetelerin vilayetin her bir köşesinde muhabirlerinin olmaması jandarmaya ilişkin haberlerin nicelik olarak azlığının ardında yatan nedenlerdendir. Ahenk gazetesinin I. Dünya Savaşı boyunca yayımlanan sayılarında jandarma teşkilatına ilişkin, mermi alımı, personelin üniformaları için gerekli bez ve kundura ihaleleri, süvarilerin binek hayvanları için alınacak yem bedeli haberlerine, Aydın Vilayeti’nde jandarma teşkilatının güçlendirilmesi için 1907 yılında açılan İzmir Jandarma Mektebi’ne kayıt kabul koşullarına ilişkin haberlere ve az sayıda adli vakaya rastlanılmaktadır (Ahenk, 23 Şubat 1915, s. 2; Ahenk, 12 Şubat 1915, s. 2; Ahenk, 9 Mayıs 1915, s. 2; Ahenk, 4 Kasım 1916, s. 2; Ahenk, 13 Temmuz 1915, s. 2; Ahenk, 5 Aralık 1915, s. 1; Ahenk, 10 Ocak 1917, s. 2).

2. İmparatorluğun Son Döneminde Jandarma Teşkilatının Durumu

Umum Jandarma Kumandanı Birinci Şube Müdür Muavini Kıdemli Yüzbaşı Süheyl İzzet, 1925 yılında yayımladığı Jandarma Teşkilatı’nın Elli Altıncı Sene-i

Devriyesi kitabının önsözünde tarihin devamlılığına vurgu yapmaktadır: “Filhakika, mâzi ile hâl arasında çelik bir duvar çekilmek imkânı yoktur. Hâl, mâzinin devamından ve istikbâl ise hâlin temâdisinden ibarettir” (İzzet, 1925, s. 3). On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısından itibaren imparatorluğun temel kolluk gücü olan jandarma teşkilatının I. Dünya Savaşı yıllarında asayiş ve nizamı koruma görevini sürdürmesi, Süheyl İzzet’in vurguladığı geçiş ile ân arasındaki tarihsel devamlılığa işaret etmektedir. Şüphesiz, jandarmanın temel görevi ve yetkileri aynı olsa da savaş yıllarında jandarma kuvvetinin önemli bir kısmının orduya katılmak durumunda kalması neticesinde özellikle eşkiya ve çete takibi konusunda teşkilatın gücü büyük ölçüde azalmış, imparatorluğun son döneminde özellikle Batılı askeri uzmanların desteği ile tasarlanan jandarma teşkilatının yapısal reformu askıya alınmıştır. Bu bağlamda, Aydın Vilayeti, I. Dünya Savaşı sırasında cephe gerisindeki asayişsizliğin ve jandarmanın yapısal durumunun ve sorunlarının anlaşılabilmesi için önemli bir örnek teşkil etmektedir.

I. Dünya Savaşı yıllarında Jandarma teşkilatının Aydın Vilayeti’ndeki durumunu analiz edebilmek için on dokuzuncu yüzyıl sonları ve yirminci yüzyıl başlarında teşkilatın bölgedeki tarihsel arka planına kısaca bakmak gerekmektedir. Osmanlı İmparatorluğu’nun son döneminde Aydın Vilayeti’ndeki jandarmaların yürüttükleri zorlu göreve rağmen düzenli olarak maaşlarını alamadıkları görülmektedir. Hatta yirminci yüzyılın başlarında, 1905 yılında, İzmir’deki karakolhanelerde bulunan jandarmalar, maaşları ödenmez ise silahlarını bırakacaklarını belirtmişler ancak hükümet yetkilerinin tavsiyeleri doğrultusunda bu eylemlerinden vazgeçmişlerdir. Tavsiyelere uymayan ellisekiz nefer jandarma ise silahları ile birlikte valiliğe gitmiş ve 1904 senesinden kalan üç aylık maaşlarının taburlardaki bütün jandarmalara toplu olarak ödenmediği müddetçe hükümet dairesinden ayrılmayacaklarını beyan etmişlerdir (BOA, BEO. 2532/189848, 21 Mart 1905). Maaşlarının düzensiz olarak ödenmesi jandarmalardan bazılarının istifa etmesine neden olmuştur. İmparatorluğun son döneminde düşük ücret ve çalışma koşullarının zorluğu nedeniyle jandarmaların iş bırakma eylemleri oldukça yaygındır (Özbek, 2010). Görevinden ayrılan jandarmaların yerine yeni neferlerin bulunması da kolay olmamıştır. Jandarma personel sayısındaki düşüş, eşkiyanın Aydın Vilayeti’nde güç kazanmasına ve bazı eşkiyalık vakalarında görüldüğü üzere gayrimüslimlerin dağa kaldırılması ve fidye istenmesi gibi asayişsizliklere yol açmıştır. Sadaret’ten Maliye Komisyonu’na hitaben gönderilen bir tahriratta bölgedeki güvenlik sorunlarını çözebilmek için her şeyden önce jandarmaların maaşının defter-i hakânî, evrak ve nüfus memurları maaşı gibi muntazam olarak

ödenmesi gerektiği belirtilmiştir (BOA, Y.PRK.ASK. 227/53, 16 Mart 1905). Öte yandan, örneğin, 1906 yılında olduğu gibi İzmir’de asayişin sağlanması için elli nefer süvarinin İzmir jandarma taburuna ilave edilmesi planı bütçe kısıtları nedeniyle gerçekleştirilememiştir (BOA, BEO. 2827/212001, 1 Nisan 1906).

3. Jandarma Teşkilatının Kurumsallaşma Çabaları

Aydın Vilayeti’nin merkezi olan İzmir aynı zamanda Jandarma Tensikat Dairesi’nin de merkezidir. Osmanlı Devleti’nde jandarma kuvvetinin güçlendirilmesi çalışmaları, 1870’lere İngiltere’den Miralay Valentine Baker Paşa’nın başkanlığında kurulan jandarma heyetine dek geriye gitmektedir (Sönmez, 2007). Aydın Vilayeti’nde asayişin sağlanması ve jandarma kuvvetinin ıslah edilmesi, 1906 yılında İtalyan Miralay Tomas’ın ve Miralay Ziya Beylerin gayretleri ile 1907 yılında İzmir Jandarma Mektebi’nin açılması ve dört aylık bir eğitimden sonra bu mektebin ilk mezunlarının verilmesi ile devam etmiştir (Çakmak, 2018). 3 Haziran 1909 tarihinde Sadaret’ten Dahiliye Nezareti’ne gönderilen tahriratta Jandarma tensikatına öncelikli olarak Dersaadet ve İzmir mıntıkalarından başlanacağı bildirilmiştir (BOA, DH. MKT. 2850/25, 3 Haziran 1909). II. Meşrutiyet sonrasında vilayette Kaptan Aleko çetesi örneğinde görüldüğü gibi Rum çetelerinin, Rum asker kaçaklarının ve adalardan gelen eşkıyanın da bölgede asayişsizliğe neden olduğu görülmektedir (BOA, DH. MKT. 2850/25, 3 Haziran 1909).

1909 yılında Jandarma alaylarında yapılacak reformlar için daha önce Selanik’te görev almış İngiliz Miralay George Lionel Bonham tayin edilmiştir (BOA, DH. MKT. 2850/25, 3 Haziran 1909). Bonham, 1909 tarihinde kaleme aldığı raporda, birlikte çalışması için Tensikat Dairesi’ne tayin edilen Miralay Cemil Bey’in iyi niyet sahibi bir insan olsa da basit bir mektubu bir saat zarfında yazamayacak, bir işle aralıksız beş dakika meşgul olamayacak derecede yeteneksiz ve dirayetsiz bir zat olduğunu ve yerine jandarma teşkilatına ve kalem muamelatına vakıf bir yüzbaşının atanmasının daha uygun olacağını belirtmişse de Harbiye Nezareti’nden gönderilen yazıda kendisinin bu pozisyona daha yeni tayin edildiği ve henüz tecrübe kazanmadığı için azlinin uygun olamayacağı belirtilmiş, ayrıca İzmir sevkıyat-ı askeriye dairesine mahsus olan kışlanın tensikat dairesine bırakılacağı aktarılmıştır (BOA, BEO. 3623/271680, 11 Ağustos 1909).

3 Mayıs 1910 tarihinde Köylü Gazetesi’nde çıkan eski ve yeni jandarmaya ilişkin “Jandarmalar: Yenileri, eskileri” başlıklı makale, devlet nezdinde epeyce ses

getirmiştir (BOA., DH. İD. 65/36, 29 Mayıs 1910). Köylü gazetesi, jandarmaları jandarma mektebine gidenler ve henüz gitmeyenler olarak sınıflandırmış ve nihayetinde yeni jandarmaların askerlik ve zabitanın ruhu olan disipline sahip nizam, intizam ve askerlikten anlayan kişiler olduklarının altını çizmiştir. Köylü gazetesi bu makalede, jandarmalar hakkında ahaliden özellikle jandarmaların görevlerini kötüye kullandıklarına ilişkin çok sayıda şikâyet geldiğini belirtmişse de Merkez Jandarma Tabur Kumandanı Yüzbaşı bu haberlerin gerçektir hatta “külliyan yalan” olduğunu belirtmiştir.

1911 yılında Aydın Vilayeti’nden Dahiliye Nezareti’ne gönderilen bir tahriratta daha önce Ödemiş ve Aydın’da eşkıya takibi için görevlendirilen nizamiye taburlarının başka yerlere nakledildiği ve netice itibarıyla Aydın Vilayeti’nin büyüklüğü de göz önünde tutularak İzmir Jandarma Tensikat Dairesi’nce hazırlanan bir proje kapsamında vilayet jandarma alayının süvari ve piyade toplam mevcudunun 3340 silahendazdan oluşturulması gerektiği belirtilmiştir (BOA., DH. İD. 14/25, 1 Temmuz 1911). Bu dönemde vilayetin jandarma kuvveti 2305 neferdir fakat bunlardan 418’i ya istifa etmiş ya da çeşitli sebepler ile görevlerinden ayrılmıştır. Eksik kalan neferler, İzmir Jandarma Mektebi’nden dönem dönem alaya verilmekte olan elliser altmışar kişi ile bu personel eksikliğini kapatmak mümkün görünmemektedir. Tahrirata göre, bu eksikliğin kapatılması gerek Çakırcalı’nın takibatı gerekse Söke’de bir Hristiyan’ı dağa kaldıran Yunan eşkıyasının yakalanması için oldukça önem taşımaktadır. İzmir’de ve Denizli Sarayköy Buldan kazaları ve civarında ve Kuşadası’nda ortaya çıkan kolera hastalığı nedeniyle oluşturulan “sıhhi kordonların” korunması jandarmaya duyulan ihtiyacı göstermektedir. Jandarmanın sayıca eksikliği, vilayetin asayiş ve ekonomisi üzerinde ciddi etkiler bırakmaktadır, bu nedenle jandarma sayısı artırılmalı ya da diğer jandarma mekteplerinden Aydın Vilayeti’ne jandarma nakledilmelidir. Umum Jandarma Kumandanlığı bunun mümkün olmadığını İzmir Jandarma Mektebi’nen seksen neferin jandarma kuvvetine katıldığını, efrad-ı ihtiyatıyeden olanların ikinci sınıf kaydıyla kuvvet sayısının artırılacağını belirtmektedir.

Jandarma alaylarının ıslahı konusunda görev alan Bonham’ın 1910 yılında vefatı üzerine yerine İngiliz Miralay Havker atanmıştır. Miralay Havker’in 1913 yılında Aydın vilayetinin polis ihtiyacıyla vilayetin asayiş, mülkiye ve adliye görevlerine dair raporu, I. Dünya Savaşı’nın hemen öncesinde vilayetin güvenlik kuvvetlerine ilişkin durumunu detaylı bir şekilde aktarmaktadır (BOA., DH. İD. 65/36, 18 Mayıs 1913). Havker raporunda, vilayette asayişin polis kuvveti ile sağlanmaya

çalışıldığını ancak özellikle İzmir gibi önemli bir noktada polis sayısının artırılması gerektiğini belirtmektedir. Havker, vilayette öteden beri eşkıyalık olaylarının yaşandığını ve her ne kadar hükümet, eşkıyalık ile mücadele etmeye devam etse de eşkıya çetelerinin ve at hırsızlığı vakalarının devam ettiğini aktarmaktadır. Havker, vilayetin asayışı ve güvenliğinin teminini sağlayacak gücün jandarma sınıfı olduğunun altını çizmektedir. Aydın gibi önemli bir vilayette jandarma sayısının artırılması gerekmekte, müstahfız taburlarının 1200'e yakın bir kuvvetten oluşması beklenmektedir. Havker, "hapishanelerin münasib ve muhafazaları kolay bir vaziyette inşa edilmemiş olmaları yüzünden" jandarma kuvvetinin önemli bir kısmının hapishanelerdeki güvenliği sağlamakta olduğunu da belirtmektedir. Havker'e göre, güvenlik açısından diğer önemli bir mesele de, Aydın Vilayeti'ndeki yolların yetersizliğidir. Havker'e göre, özellikle Denizli ve Muğla sancaklarında hemen hemen yol yok denecek kadar azdır. Bütün Avrupa devletlerinde olduğu gibi mahkûmlar çalıştırılarak kısa bir süre içinde vilayetin bütün yolları yapılabilir ve bu şekilde mahkûmlar ataletten kurtulmuş olacaklardır. Havker, mülki memurlar ile jandarma arasındaki sorunun çıkarılan geçici kanunlara rağmen çözülmediğini belirtmektedir. Havker, mülki memurlar tarafından verilen emirlerin jandarma tarafından uygulanması noktasında sıkıntılar yaşandığının altını çizmekte ve her iki sınıfın görev tanımlarının yapılmasının oldukça önemli olduğunu vurgulamaktadır. Hatta bazı durumlarda polis ile jandarma arasında da görev tanımlarının detaylandırılmamış olması nedeniyle çeşitli ihtilaflar çıkmıştır (Lévy-Aksu, 2017). Dahiliye ve Harbiye nezaretleri arasında da jandarmanın kimin idaresi altında olacağı konusu tartışmalıdır. İki nezaret arasındaki bu ihtilaf, jandarma kuvvetlerinin savaş sırasında koordine edilmesi ve sevk edilmesi konusunda aksakların ortaya çıkmasına neden olmuştur (Beşikçi, 2010).

Ankara Milli Kütüphane yazma koleksiyonları arasında yer alan ancak müellifi ve tarihi bilinmeyen Jandarmanın Vaziyet-i Umûmiyesi Hakkında Muhtıra adlı eserde, seferberlik sırasında jandarmanın durumuna özel bir yer ayrılmıştır:

"Seferberlikde jandarma piyade ve süvari ve zabıt olarak orduya verdiği sahra jandarmasından başka, seyyar jandarma teşkilatına tabi tutuldu. Ve bu münasebetle jandarma zabitan ve efradının kısm-ı azami ordu emrine geçmiş oldu. Seyyar jandarma fırkaları bilahare cephelere sevk olundu ve bunlar tarafından ifa edilmekte olan sahil ve şimendüfer muhafızlığı ve sair gûna ordu hidematıyla çete takibatı gibi vezaif için sabit jandarmaya fazla ikmal efradı verilmiş ve bu suretle

sabit jandarma deruhde ettiği vezâifin nev'ine göre aynı zamanda cihet-i mülkiye ve askeriye emrinde kalmıştır. [...] malum olduğu üzere şekavet harbdan evvel dahi memleketimizde mevcut idi. Harbin edvar-ı elviyesinde ehemmiyetli surette tezayüd etmiş değildir. Fakat harb esnasında tedricen tevsi eylemiş ve nihayet umumileşerek son zamanlarda şayan-ı endişe bir şekl iktisab eylemiştir” (Jandarmanın Vaziyet-i Umûmiyesi Hakkında Muhtıra, ss. 5-8).

1913 yılında jandarmaya İzmir'deki tünel ve demiryolu hatlarını koruma görevi verilmesi düşünülürken Aydın valisi Nazım Bey halihazırda vilayette jandarma sayısının yetersiz olduğunu eğer jandarmalar tünel ve demiryollarını koruyacak olur ise çetelere karşı hiçbir inzibati tedbirin alınamayacağını belirtmektedir (BOA., DH. İD., 176/17, 7 Eylül 1913).

4. Jandarmalar Firari Askerlerin Peşinde

I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı ordusunun karşılaştığı önemli sorunlardan biri firari askerlerdir. Mehmet Beşikçi, askerden kaçma vakalarının zorunlu askerlik sistemi ile birlikte değerlendirilmesi gereken bir olgu olduğunu belirtmektedir. Beşikçi'nin sunduğu verilere göre, 1914-1916 yılları arasında Aydın Vilayeti'nde firar eden asker sayısı toplam 49.228'dir (Beşikçi, 2010a, s. 154). Aydın Vilayeti'nde firari askerlerden bazıları firarilerden oluşan eşkiya çetelerine katılmıştır (Beşikçi, 2012b, s. 257). Firari askerlerin Batı Anadolu bölgesinde asayiş bozan hareketlerde bulundukları görülmektedir (Erdoğan, 2012, s. 250). Örneğin; 1914 yılı Ekim ayında Buldan'ın Hızıroluk mahallesinden ve eski sabıkâlılardan Mustafa ve Gökoğlu'nun Mehmed ve asker firarisi olan İvazoğlu Habib adlarındaki şahıslar silahlanarak Öküzoğlu Süleyman'ın evine girmişler kırk beş adet zinet altın ve Süleyman'ın iki tüfeğini gasp ederek firar etmişlerdir ancak zabıta tarafından yakalanarak adliyyeye teslim edilmişlerdir (Ahenk, 22 Ekim 1914, s. 3). 1902 tarihli Jandarma Nizamname-i Hümayunu'nun üçüncü kısmı jandarmanın zabıta-ı askeriye vezâifini tanımlamakta bu görev tanımı içerisinde firarilerin yakalanması da jandarmanın görevleri arasında önemli bir yer tutmaktadır (Jandarma Nizamname-i Hümayunu, s. 78). I. Dünya Savaşı yıllarında jandarmaların maaşları düzensiz olarak ödenmiştir hatta 1916 yılının Mart ayında Aydın'da üç aydır maaş alamayan bir grup asker ailesi bir fırına saldırarak orada bulunan bir memuru tartaklamışlardır. Hükümet durumun diğer vilayetlere yansımaması için hemen önlem almış ve maaşlar ödemiştir (Beşikçi, 2012b, ss. 95-110; Van Os, 1999).

Havker'in belirttiği jandarma ve mülki amirler arasındaki ihtilaf, 1916 yılında Menteşe mutasarrıflığı ile İzmir ve havalisi kumandanlığı arasında seyyar jandarmaların ve zabitanın idaresi konusunda da yaşanmıştır (BOA., DH. EUM. 6 Şb. 7/19, 28 Mart 1916).² Esasen bu tip ihtilaflar, Halim Alyot'un belirttiği üzere II. Meşrutiyet'ten beri devam etmektedir (Alyot, 2008). Seyyar jandarmaların idaresi noktasında yaşanan yetki karışıklığını çözmek üzere Dördüncü Kolordu Kumandanı Pertev Paşa görevlendirilmiş ve mülkiye müfettişi Naci Bey de bölgeye gönderilmiştir. Aydın Vilayeti'nin bölgedeki jandarma sayısının yetersiz olması nedeniyle ve özellikle dağlarda eşkıya takibi için Menteşe Mutasarrıflığı'ndan aldığı altı yüz jandarmadan iki yüzünü 1916 Ekim ayında yeniden iade etmiştir (BOA., DH. EUM. 6 Şb. 10/49, 29 Ekim 1916).

5. I. Dünya Savaşı Yıllarında Eşkıya Takibi

Savaş nedeniyle personel sayısı azalan jandarma kuvveti, 1917 yılında bölgede eşkıya takibatına devam etmiş ve eşkıyalığın tenkil edilmesinde önemli aşamalar kat etmiştir. 1917 yılı Nisan ayında Jandarma Alay Kumandanı Avni Bey'in Aydın Vilayeti'ne gönderdiği telgrafta meşhur eşkıyalardan Yanık Halil İbrahim'in kardeşinin önderlik ettiği Tokalı çetesi ve Çerkes Hasan çetesi Ödemiş'e gelerek teslim olmuşlardır (BOA., DH. EUM. 6 Şb. 14/40, 17 Nisan 1917). Yine aynı yılın Mayıs ayında Alay Kumandanı Avni Bey'in Vilayet'e gönderdiği başka bir telgrafta, Aydın'da eşkıyalık yapan Gökdeli çetesi ile Demirci Süleyman oğlu Mehmed'in ve Koçarlı Hasan Hüseyin'in çetesinden eşkıya Hacı Hüseyinoğlu İbrahim ve Hüseyinoğlu Mustafa ile Koca Ömeroğlu Ali'nin silahları ve cephaneleri ile birlikte teslim oldukları aktarılmaktadır BOA., DH. EUM. 6 Şb. 16/15, 20 Mayıs 1917; DH. EUM. 6 Şb. 16/25, 30 Mayıs 1917). 1917 yılında Aydın Vilayeti'nden Dahiliye Nezareti'ne gönderilen bir başka tahrirata göre, Hekimoğlu ve Kocakulak çetelerinden bazı şakiler de silahlarını bırakarak teslim olmuşlardır. Manisa ve civarında eşkıyalık yapan sekiz kişilik Çoban Mehmet çetesiyle takip müfrezesi arasında yaşanan çatışmada çete reisi Mehmed'in öldüğü fakat çete üyelerinin takibine devam edildiği bildirilmektedir (BOA., DH. EUM. 6 Şb. 18/54, 14 Nisan 1917). Sandıklı cinayet memurunun misafir bulunduğu çadırı basmak ve üzerindeki iki yüz lira kadar miri akçeyi ve jandarmanın silahını alarak gasp etikleri ve daha önce de çok sayıda soyguna ve gaspa karıştıkları tespit edilen on iki kişiden oluşan Kocabıyık oğlu Ömer çetesinden Karakız oğlu İbrahim'in takip

2 1919 yılında bu ihtilafın devam ettiği görülmektedir. BOA., DH. HŞŞ. 2/1, 16 Mart 1919.

müfrezesi ile gerçekleşen çatışma sonucunda öldürüldüğü ve Gebeşoğlu Mehmet çavuşla Fırtınaloğlu Hüseyin Ziya'nın yakalandığı ve geri kalan şakilerin takibatına devam edildiği belirtilmiştir (BOA., DH. EUM. 6 Şb. 18/54, 27 Haziran 1917). Jandarma kuvvetinin eşkıya takibatına rağmen savaş döneminde bölgede asayişin tam anlamıyla temin edilebildiğini söylemek güçtür.

23 Mayıs 1918'de Dahiliye Nezareti'nden Sadaret'e gönderilen bir tahriratta birçok vilayetten, özellikle Sivas, Diyarbakır, Ankara, Hüdavendigâr, Aydın ve Kastamonu vilayetlerinden, alınan haberlere göre, "her tarafa piyade ve süvari ve birçok eşkıya çeteleri köyleri, çiftlikleri basmak ve soymak, dağa adam kaldırmak, vahşi katl cinayetleri" işlemek ve postaları soymak suretiyle ulaşım emniyetini ve memleketin huzur ve asayişini ciddi olarak zedelemektedirler. Jandarma kuvveti nicelik olarak yetersizdir, bu nedenle eşkıya takip ve tenkilinde yeterli kadar başarı sağlanamamaktadır (BOA., BEO. 4518/338777, 23 Mayıs 1918). Seferberlik ilanından başlayarak jandarma kuvvetinin ordunun ihtiyacı göz önüne alınarak jandarma kuvvetinin bir kısmına orduda önemli görevler verilmiştir fakat bu durum vilayetlerde asayişsizliğin önünü açmıştır. Tahrirata göre, orduya katılan jandarma teşkilatı mensuplarının önemli başarılar elde ettiği bilinmekte ise de vilayetlerdeki asayişsizlik bu kuvvetin eski görev yerlerine iade edilmelerini gerektirmektedir. Yeterli sayıda ve uzman jandarma kuvveti ile hem firari askerler kolaylıkla yakalanacak hem de vilayetlerdeki asayişsizlik önlenecektir. Jandarma teşkilatına yetiştirilmek üzere yeni beş bin efradın katılması gerekliliği ancak bu beş bin kişiye verilecek üniformaların askeriye den temin edilmesi talep edilmektedir. 29 Mayıs 1918 tarihli Meclis-i Vâlâ kararı vilayetlerde eşkıya çetelerinin arttığını ve seyr ü seferin güvenliği ve memlekette asayişini temin etmek için jandarma teşkilatının görevini yerine getirebilmesi gerektiği ve bu nedenle ordu içerisindeki jandarma zabitanının ve firarilerin iadesinin gerektiği ve yeni jandarmaların üniformalarının ordu bütçesinden sağlanabileceği görüşülmüştür (BOA., MV., 212/42, 29 Mayıs 1918). 21 Eylül 1918'de Dahiliye Nezareti'nden tüm vilayetlere gönderilen tahriratta afv-ı ali kapsamında affedilen firari askerlerin jandarmada istihdam edilecekleri belirtilmiş ve bu firariler ile ilgili şartlar listelenmiştir. Bu firarilerin kesinlikle eşkıyalık yapmamış ya da eşkıya ile herhangi bir bağının olmaması gerektiği belirtilmiştir (BOA., DH. MB. HPS. M. 35/29, 21 Eylül 1918).

20 Nisan 1919 tarihindeki yazışmalarda Aydın ve Bursa vilayetlerinde jandarma sayısının artırılması gerektiği, mevcut jandarmaların "iki üç lira maaşla toplanmış

derme çatma efraddan” oluşturulduğu, arazi ve emlak ve emval sahiplerinin eşkıyanın taarruzuna maruz kaldıkları ahalinin beyanlarından anlaşıldığı belirtilmektedir (BOA., DH. MB. HPS. M. 35/29, 21 Eylül 1918). İzmir’in Yunan ordusu tarafından işgal edilmesinden hemen iki ay önce İzmir’den Dahiliye Nezareti’ne çekilen telgrafta Sisam’dan gelerek Çeşme sahiline çıkan iki Rum çetesinin Müslüman muhacirlerin sürülerinden büyükbaş hayvanları kaçırdıkları, İzmir’in Seydiköy civarında Rum eşkıyaların kaçırdıkları hayvanların yakalanıp kısmen kurtarıldığı, Söke’nin Akköy jandarma karakolunda bulunan on neferden bazılarının Rumlar tarafından katledildiği bir jandarmanın ifadesine dayanarak aktarılmaktadır (BOA., DH. EUM. 6. Şb. 49/76, 1 Mart 1919; DH. EUM. AYŞ. 6/50, 28 Nisan 1919). İşgalden sekiz gün önce Kula kazasının Selendi nahiyesinde afv-ı aliden istifade ederek salınan Takalı Ahmed yeniden şakiliğe başlayarak bir haneyi basmış ve hane sahibi tarafından katledilmiştir. Yine aynı nahiye de afv-ı aliden istifade etmiş ancak yeniden şakiliğe başlamış olan Himmet, takım kumandanı Mehmed Tevfik Efendi’yi şehit ederek bir kadını öldürmüş, bir çocuk ve bir kişiyi yaralamıştır. Kaymakam ve Bölük Kumandanı ile birlikte yürütülen takibat neticesinde Himmet ve arkadaşı Perakendeoğlu Mehmed ölü olarak ele geçirilmiştir (BOA., DH. EUM. AYŞ. 7/71, 7 Mayıs 1919). Valilikten Dahiliye Nezareti’ne gönderilen tahrirat, “senelerdenberi o havalide asayiş ihlal eden bu iki habisin” varlığının ortadan kaldırıldığı ifadesi ile noktalananmaktadır. 1920’lerin başlarında da daha önce Çine, Tire, Bergama ve Bozdoğan kazaları havalisinde eşkıyalık yapan ve teslim olan bazı eşkıya çetelerinin firar ederek yeniden eşkıyalığa başladığı, hane bastığı, para gasp ettiği ve bazı asker firarilerinin de bu çetelere katıldığı anlaşılmaktadır (BOA., DH. EUM. 6. Şb. 37/34, 26 Nisan 1919; Beşikçi, 2010a, s. 158).

6. SONUÇ

I. Dünya Savaşı, Osmanlı İmparatorluğu’nun siyasi, ekonomik ve demografik yapısını büyük ölçüde değişime uğratmış, cephe gerisinde savaşın yarattığı kaos ortamı ve ortaya çıkan güvenlik boşluğu asayişsizliğe özellikle eşkıyalığın ve çeteciliğin yaygınlaşmasına yol açmıştır. On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısından itibaren devletin yönetsel gücünü arttırmak ve vilayetlerde asayiş sağlamak amaçları ile kurumsallaşma çalışmaları yürütülen polis ve jandarma teşkilatlarının ıslah edilmesi ve profesyonelleştirilmesi, yirminci yüzyılın başlarında ardı ardına yaşanan savaşlar ile sekteye uğramıştır. Savaş, devletin kurumlarını ve insan sermayesini doğrudan etkilemiştir.

Mahkumları bir hapisshaneden diğerine nakleden, dağlarda eşkıya takibine giden, firarı askerleri takip eden, kolera gibi salgın hastalıklarda sıhhi tedbirlerin alınması gibi nizam ve asayişin teminini sağlamayı amaçlayan jandarma teşkilatının, I. Dünya Savaşı dönemindeki yükü az sayıdaki personeli ve yetersiz bütçesi nedeniyle önceki dönemlere göre oldukça ağırlaşmıştır. I. Dünya Savaşı'nın kaotik ortamı, devletin, jandarmanın yapısal sorunlarına eğilmekten daha ziyade jandarmayı hızlı bir şekilde orduya dahil etmenin ve ordu ile eklemlenmenin yollarını aradığı bir dönem olmuş ve bir anlamda jandarmanın profesyonelleşmesi çalışmaları savaş sonrası döneme ertelenmek zorunda kalmıştır. Jandarmanın orduya dahil edilmesi orduya muazzam bir güç katmışsa da vilayetlerdeki jandarma sayısının azlığı Aydın Vilayeti örneğinde görüldüğü üzere vilayetin güvenliğini ve dolayısıyla soyo-ekonomik yapısını derinden etkilemiştir. İmparatorluğun en çok suç işlenen vilayeti olan Aydın Vilayeti'nde, jandarmanın orduya katılması diğer vilayetlerde olduğu gibi eşkıya ve çetecilik ile mücadelenin hızını kesmiş, özellikle taşrada asayişin teminini güçleştirmiştir. Eşkıya ve çetelere savaştan kaçan firarı askerler de eklenince cephe gerisindeki halkın can ve mal güvenliği tehlikeye girmiş, tarımsal faaliyetlerin sürdürülebilmesi de çoğu zaman mümkün olmamıştır.

KAYNAKÇA

1. Arşiv Belgeleri

- BOA, BEO. 2532/189848, 21 Mart 1905.
 BOA, BEO. 2827/212001, 1 Nisan 1906.
 BOA, BEO. 3584/268786, 25 Haziran 1909.
 BOA, BEO. 3623/271680, 11 Ağustos 1909.
 BOA., BEO. 4518/338777, 23 Mayıs 1918.
 BOA., BEO. 4574/342976, 20 Nisan 1919.
 BOA., DH. EUM. 6 Şb. 10/49, 29 Ekim 1916.
 BOA., DH. EUM. 6 Şb. 14/40, 17 Nisan 1917.
 BOA., DH. EUM. 6 Şb. 16/15, 20 Mayıs 1917.
 BOA., DH. EUM. 6 Şb. 18/54, 14 Nisan 1917.
 BOA., DH. EUM. 6 Şb. 7/19, 28 Mart 1916.
 BOA., DH. EUM. 6. Şb. 37/34, 26 Nisan 1919.

- BOA., DH. EUM. 6. Şb. 49/76, 1 Mart 1919.
DH. EUM. AYŞ. 6/50, 28 Nisan 1919.
BOA., DH. EUM. AYŞ. 7/71, 7 Mayıs 1919.
DH. EUM. 6 Şb. 16/25, 30 Mayıs 1917.
BOA., DH. HMŞ. 2/1, 16 Mart 1919.
BOA., DH. İD. 14/25, 1 Temmuz 1911.
BOA., DH. İD. 65/36, 18 Mayıs 1913.
BOA., DH. İD., 176/17, 7 Eylül 1913.
BOA., DH. MB. HPS. M. 35/29, 21 Eylül 1918.
BOA., DH. MKT. 2850/25, 3 Haziran 1909.
BOA., DH. TMIK.S. 12/41, 29 Haziran 1897.
BOA., MV., 212/42, 29 Mayıs 1918.
BOA., Y.PRK.ASK. 227/53, 16 Mart 1905.

2. Gazeteler

Ahenk

3. Kaynak Eserler

- Akın, Y. (2018). *When the War Came Home: The Ottomans' Great War and the Devastation of an Empire*. Stanford, California: Stanford University Press.
- Alyot, H. (2008). *Türkiye'de Zabıta*, Ankara: Polis Akademisi Türk Polis Tarihi Araştırma Merkezi.
- Berber, E. (2002). II. Meşrutiyet Döneminde Aydın Vilayeti'nde İç Güvenlik Sorunu. Bir İzmir Kâbusu: Mütareke ve İşgal Dönemi Üzerine Yazılar. İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, s:1-22.
- Beşikçi, M. (2010a). *Birinci Dünya Savaşı'nda Devlet İktidarı ve İç Güvenlik* (Ed. Evren Balta Paker-İsmet Akça). *Türkiye'de Ordu, Devlet ve Güvenlik Siyaseti*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s:147-171.

- Beşikçi, M. (2012b). *The Ottoman Mobilization of Manpower in the First World War: Between Voluntarism and Resistance*. Leiden: Brill, 2012.
- Çakmak, B. (2018). İzmir Jandarma Mektebi (1907-1911). *Miras ve Değişim: Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Jandarma* (Ed. İsmail Demircioğlu vd.). Ankara: Berikan Yayınevi, s:117-138.
- Erdoğan, D. İ. (2012). Birinci Dünya Savaşı Yıllarında Aydın Vilayeti'nde Bazı Eşkıyalık Olayları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, c. 22/ sayı 1, s:246-256.
- İzzet, S. (1925). *Jandarma Teşkilatının Elli Altıncı Sene-i Devriyesi*. İstanbul: Amedi Matbaası.
- Jandarma Nizamname-i Hümayunu. (1902). İstanbul: Matbaa-i Askeriye.
- Jandarmanın Vaziyet-i Umûmiyesi Hakkında Muhtıra.
- Lévy-Aksu, N. (2017). *Osmanlı İstanbulu'nda Asayiş (1879-1909)*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Osmanlı Devleti'nin İlk İstatistik Yıllığı 1897. (1997). *Tarihi İstatistikler Dizisi*, c. 5. Ankara: Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü.
- Özbek, N. (2010). *Osmanlı Taşrasında Denetim: Son Dönem Osmanlı İmparatorluğu'nda Jandarma (1876-1908)*. *Tarihsel Perspektiften Türkiye'de Güvenlik Siyaseti, Ordu ve Devlet* (Ed. Evren Balta-İsmet Akça). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s:47-78.
- Sönmez, A. (2007). Jandarma Teşkilatının Kuruluş Sürecinde Baker Paşa'nın Rolü. *İstanbul Üniversitesi Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, sayı 11, s:163-173.
- Van Os, N. A. N. M. (1999). *Taking Care of Soldiers' Families: The Ottoman State and the Muinsiz Aile Maaşı. Arming the State: Military Conscription in the Middle East and Central Asia, 1775-1924* (Ed. Erik J. Zürcher). London: I.B. Tauris, s:95-110.
- Yapucu, O. P. (2008). *Modernleşme Sürecinde Bir Sancak: Aydın*. İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Yetkin, S. (2003). *Ege'de Eşkıyalar*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

18

KLASİK DÖNEM OSMANLI'SINDAN ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ MAZGİRT'İNE DEMOGRAFİK YAPI VE DEĞİŞİM / FROM CLASSICAL OTTOMAN PERIOD TO EARLY REPUBLICAN ERA, DEMOGRAPHIC STRUCTURE AND CHANGE IN MAZGİRT

M. Ali Sağlam¹

Abstract

The aim of this study is to give a general view of changes in the demographic structure of Mazgirt as a subprovince of Tunceli province from the classical Ottoman period to early republican era. In this context, the study analyzed the demography of the classical period and its spatial distribution by drawing on studies having used the land registry books and the poll tax books of the sixteenth century. As the Ottoman state of these centuries was producing the statistics of the local population on the basis of muslim and non-muslim criteria, the study analyzed the social groups living in Mazgirt and their spatial distributions. In the next stage, with the transition to modern period and the accompanying changes in the mentality of Ottoman elites, the demographic structure of Mazgirt and its spatial reflections were being analyzed under the light of modern thinking and modern statistical knowledge production frameworks. In the last phase of this period, the information produced by the first two population censuses of early republican period was on the table. Beyond this general picture, the identity of the concerning social groups of this locality and the way their experience of cultural, political and economic transformations throughout centuries have been

1 Artvin Çoruh University, OCID: 0000-0001-6617-7958, alisaglam@artvin.edu.tr

KLASİK DÖNEM OSMANLI'SINDAN ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ MAZGİRT'İNE DEMOGRAFIK YAPI VE DEĞİŞİM

M. Ali Sağlam

occasionally analyzed. By this way, previously found in highly dispersed form, the demographic information of the Mazgirt sub-province have been reassembled together and made an object of a new reading. The study tries to transform the quantitative data to qualitative form as far as possible in the light of second hand resources and oral interview materials.

Keywords: Economic history, demography, space, Mazgirt.

Giriş

Karacaoğlan bir şiirinde “kim var idi biz burda yoğ iken” der, bu mısra Cemal Kafadar’ın çalışmasına başlık olur. İnsanoğlu üzerinde yaşadığı mekânın “ilk” sahiplerinden kendilerine gelene kadar mekân üzerindeki her türden üretimde olduğu gibi o üretimin öznesi olan aktör yada aktörlerin kimler olduğunu da merak etmiştir. Özellikle modern dönemle birlikte mekân üzerindeki sürekliliğini vurgulamak üzere ilk ataları ile yerleşik olduğu mekanlar arasında bağ kurarak mekânın ilk sahibinden bir süreklilik hakkı arar. Bu olmadığı zaman o mekâna nasıl geldiğinin mitosunu üretir. Bu üretim çoğunlukla ulus devletin ihtiyaçlarına uygundur. Bugünün beklentilerini içeren bu varsayım çoğu zaman o mekân üzerinde yaşayan halkları, sıradan insanların kendilerini tanımlamadıkları grup yada etnisiteler üzerinden yeniden üretilirler. Böylece büyük anlatıların oluşturulmasına, büyük kitlelerin bu anlatılara inanmasına vesile olurlar (Anderson, 1993). Bu bağlamda tarihi demografik veriler bir taraftan bu anlatıya katkı sağlarken diğer taraftan eleştirel bir akıl ile birleştğinde ise “biz” den öncekilerin kimler olup olmadığını ısk tutmamızı sağlar.

Bu çalışmada bugünkü Tunceli ilimizin bir ilçesi olan Mazgirt ilçesindeki demografik dönüşümünün kısa bir tasviri yapılmaya çalışılmıştır. Tasvir kavramı özellikle öncelemiştir. Çünkü bu toplulukların kimler olduğunun yer yer anlatılarla beslenen diğer bir sürekliliği olsa da genellikle yönetici seçkinlerin soy kütükleri üzerinden tasvir bulmuştur. Bu tek başına mekân üzerindeki toplulukların kimlik, dil, inanç ve kültürel birleşimlerine cevap vermez. Bu nedenle vergi toplamak, tarımsal faaliyetleri denetleme, üretimi sürdürme/süreklileştirme adına yapılan geçmiş dönem sayımlarından hareketle bugünden bir modern dönem insanın kök arayışına bir cevap arama telaşına düşmeden geçmişin insanın “doğal” olarak elitlerinin mekân ve mekân üzerindeki toplum/toplulukları nasıl tarifledikleri bu çalışmanın daha önceki çalışmaların desteği ile bir araya getirme çabasından

ibaretir. Bu bağlamda 16. yy Çemişgezek sancağı çalışmalarında temel bir kitap olan Ünal(1999), 16. ye 17. yy'larda Mazgird ve Çarsancak'ta demografyafik yapı ve onun mekana dağılımı ele alan Koçak'ın çalışmaları(2017 ve 2021) ve çoğunluğu 19. yy Dersim'in ahvalini içine alan salname ki(Yapıcı, 2013) bu metinler esasında Osmanlı dönemi elitlerinin mekanı, o mekan üzerindeki yerleşmeyi, toplanacak verginin sınıflandırması ve kullanım hakkına sahip olanların sınırları ile ilgili bir istatistikleştirme telaşının üzerine inşa edilmiştir. Burada esasında bu toplulukların kimler olduğundan çok mevcut hallerini önceleyen bir bakışın önde olduğu görülmekle birlikte dönemin toplumu tasnifleme ve bu tasniflemenin tebaayı nasıl bir vergi-mekân dağılımı üzerinden tariflediğinin de gölgesinde şekillenir. Bu metinlerin yanı sıra bölgeye özellikle 19. yy'da giden görevlilerin/misyonerlerin tıpkı daha öncekiler gibi kendi önceliklerine göre Mazgirt'i oluşturan demografik haritanın kendi "ihtiyaçları" bağlamında önceleyerek tariflemesi resmin bir başka yönünü dikkate değer kılar. Bu bağlamda (Kevorkian Raymond H., Paul B. Paboudjian, 2012), Antranik,(2012), Yarmar'ın(2015) derlediği Ermeni din görevlilerinin bölgeye ziyaretleri ve bu ziyaretleri sözlü aktarımdan yararlanarak 19. yy Mazgirt'inden 18. yy'da göndermeler yaparak etnik ve dini sınıflandırmanın çerçevesine katkıda bulunur. Keza daha büyük sayısal anlatılar -ki kastımız Dersim ile ilgili makro rakamlardır.- yine bir başka tamamlayıcı tarihsel metin ve tarihsel vesikalerdir. Bu bağlamda Dersim'in 19 yy'dan 20. yy evrilirken ki tarifi, tarifi iktidar elitleri bağlamındaki sınıflandırması ise Müslimgayri Müslim cemaat anlatılarından modern dönemin ihtiyaçlarına uygun olarak aşiretler, milletler, etnik-dini topluluklar ve onların devlet ile olan ilişkilerindeki yeri/" önemi" üzerinden bir sınıflandırmaya tabi tutulurlar. Bu durumu resmeden en önemli metin yine jandarma genel komutanlığının Çalışlar (Çalışlar, 2010) tarafından basılmasına vesile olan metnidir. Yine dönem idari/siyasal aktörlerinin istatistikleşen mekâna dair raporları ve kurumların aktarımları bu resmin hem devamlılığına hem de dönemin ihtiyaçlarına duyulan cevaplara alan açmaktaydı. Bütün bunların yanı sıra modern devletin kendi içindeki demografyayı /insanı çok yönlü istatistikleştirmesine duyulan ihtiyaç bağlamında bilimselleştirmesiyle nüfus sayımları şeklinde karşımıza bir başka hal olarak çıkar. Özellikle Cumhuriyetin ilk iki sayımın sonrakilerden farklılığıyla toplumsallağın resminin kaybolandan geriye kalanlarına detaylı bir projeksiyon tutar. Sayımı sonrasında gittikçe sayı ve onun yaş, eğitim v.s. gibi öncelikli olarak ulus devletin kamuya sunmak istediğine/tasnifine dönüştükçe mekân üzerindeki topluluklar birer sayı olmaya doğru evrilmiştir. Bu soruna cevap olarak yerelin hafızası yetişmiş; bu

toplulukların kimler olduğu mekânı nasıl paylaştıkları, zaman içerisinde mekân üzerinde akışların nasıl yer değiştirdiklerini tarif etmekte yardımcı olmuşlardır.

Yukarıdaki metinsel bütünlük çalışmanın ilk dönemlerini içeren kısımlarının ikinci el kaynaklar üzerinden tarıflendiğini gösterir iken, sonraki kısımlarında ise sözlü tarih görüşme yönteminin öncelendiğini göstermektedir. Bu bağlamda belli yaş aralıkları içinde yer alan ve hali hazırda Mazgirt merkez ve köylerinde oturan sakinlerle derinlemesine görüşme yöntemi ile genel bir resim ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

1. Bugünden Geçmiş Mazgirt Neresi: Jeomorfolojik ve İdari Sınırların İççeliği

Mazgirt ilçesi Tunceli ilinin güneyinde kalan diğer ilçeleriyle karşılaştırıldığında önemli ve süreklilik gösteren yerleşim merkezlerinden biridir. İlçe jeomorfolojik özellikleri itibarıyla Yukarı Fırat Bölümünün önemli dağlarından olan Munzur dağlarının alt uzantıları şeklinde yer alan Kert dağları ve birinkinti konilerinin ile Peri ve Munzur suyunun yarmış olduğu plato düzlüğünden meydana gelen bir coğrafi bütünlüğe sahiptir. Bu bağlamda Simdantaş (Kırklar) tepesi, Yeşil Baba ve Gögerik tepesi ilçenin önemli yükselti alanlarını oluşturur (Erinç, 1953:112). Elâzığ-Tunceli sınırının belirli bir kısmını çizen Peri suyu ve çevresindeki yarıma ve düzleşmeler plato birikinti konilerinin bütünselliğinde doğu kısmın oluşumuna katkı sunar. Munzur suyunun vadi boyunca oluşturduğu düzleşmeler/yarılmalar ile dağlık araziden aşınarak oluşan yapı birleşerek plato-birikinti yelpazeleri bütünselliği içinde ilçenin güney-batı hattını oluşturur. Fiziksel özelliklerinin genel hatlarıyla böyle olduğu ilçenin güney alanları sosyal-iktisadi mekân yoğunluğunun yüksek olduğu alanlardır.

İlçe, Darıkkent(mohondı) nahiyesi ile Mazgirt ilçe merkezini birbirine bağlayan kara yolunun kuzeyi ve güneyi arasında farklılıkları sadece jeomorfolojik yapıyı içermez. Bu hal sadece mekânın fiziksel özelliklerini değil aynı zamanda iktisadi, sosyal mekân üretiminin sınırlarını da ayırır. Bu bağlamda ulaşım ağının alt kısmında yer alan alan; demografik yoğunluktan ekonomiye kadar pek çok alanda kuzeye göre mekân üretiminin yoğun olduğu alandır. Bahsedilen bu alanlar ilçenin en önemli tarım havzalarıdır. Tarım havzasının yanı sıra ulaşım ağının etrafındaki mekân örgütlenmesiyle ticari hayatın ve dolayısıyla yerleşimin de görece yoğun olduğu alanlardır. Buna karşı hattın kuzeyinde yer alan arazi; dağlık ve tarımsal teknoloji kullanımı için gerekli olan düzlük alandan yoksundur.

Dolayısıyla kuzey ile güney arasında demografik farklılıklar, yoğunluklar ve süreklilikler bağlamında farklılıklar oluşa gelmiştir.

Yukarıda jeomorfolojik sınırlarını tariflediğimiz alanlar aynı zamanda idari yapının yüzyıllara dayanan çerçevesinin önemli oranda ana gövdesini oluşturmuştur. Fakat kimi zaman idari sınırlarda küçük değişimlerin olduğu görülmektedir. Bugünkü Mazgirt ve köylerinin esas alındığı idari yapı ile 16. yy Osmanlı'sındaki Mazgirt'in idari sınırları bu benzerliğin ilk eşiğidir. 16. yy'daki sınırlar modern dönem idari taksimatı kadar keskinleştirilmese de yaklaşık olarak günümüz Mazgirt'nin sınırlarına yakındır. Nitekim 1518 ve sonrasında yapılan taksimatlara göre “1518’de 44, 1523’te 33, 1541’de 55 köy vardır”. Fakat Ünal bunların sadece 30 kadarını tespit edebildiğini vurgular. 1566 yılında yurtluk-ocaklık haline getirilen kazanın bu dönüşümü yerel iktidarın da yeniden üretimine alan açacaktır (Ünal, 1999:32).² Nitekim Yılmazçelik aynı tarihte Çemişgezek sancağının; Mazgirt, Sağman, Pertek ve Çemişgezek sancakları olarak idari taksimatının yapıldığı ve bundan dolayı Çarsancak denildiğini not düşmektedir (Yılmazçelik, 2011: 61). 1568-74 yılları arasında Erzurum vilayetine bağlanan Mazgirt sancağı, 1609-1653 yılları arasında Diyarbakır beylerbeyliğine bağlı görülmektedir. İdari açıdan Diyarbakır, mali açıdan *maden-i hümayun merbutatından* sayılan Çarsancak ve ona bağlı olan Mazgirt XIX. yüzyılın başına kadar Diyarbakır beylerbeyliğine bağlıdır (Yılmazçelik, 2011:70).

2. Demografik Yapı

2.1. Klasik dönem Demografik Yapı

16. yüzyıla ait tapu tahrir defterlerindeki kayıtlara göre; Mazgirt nahiyesinin idari birimleri içinde yer alan köyler ve bunların dinler üzerinden sınıflandırmasını göz önüne aldığımızda Mazgirt Müslüman toplulukların baskın olduğu bir mekândır. Bu bağlamda 25 köyünde Müslüman topluluklar³ oturur iken, 6 köyünde ise gayrimüslimler⁴ yerleşiktir. Buna karşılık Koçak bu sayının 1541 sayımlarından hareketle 15 köyünde gayri Müslimlerin, 38 yerleşimde Müslümanların ve Mazgirt

2 Koçak ise buradaki yerleşim mekânının sayısının 1523 sayımlarında 33, 1541 sayımlarında ise 54 yerleşim alanı olduğunu tespit etmiştir (Koçak, 2021: 75-77).

3 Bu bağlamda dönem Mazgirt'inde Müslüman toplulukları; Çamtur, Karadere, Çanakçı Ulfa, Çanakçı Süfla, Hazirge, Pulan, Keştun, Hazinkıg, Danaburan, Kirzi, Kızılkale, Karadere, Çangal, Gürcan, Surek, İsmailiü, Basusi, Yenice, Kuşçu Rüstem, Zeri, Peri, Pagnik, Til, ve Kuregân köylerinde yerleşiklerdir (Ünal, 1999: 199-212).

4 Diğer taraftan Gayri Müslüm köyleri ise Sindam-I Ulya, Sindam-I Süfla, Sorda, Davazı, İlanlı, Güderiç'tir (Ünal, 1999: 199-212).

KLASİK DÖNEM OSMANLI'SINDAN ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ MAZGİRT'İNE DEMOGRAFIK YAPI VE DEĞİŞİM

M. Ali Sağlam

merkezinin ise Müslüman ve gayri müslimlerin birlikte yaşadığı mekanlar olduğunu ifade eder (Koçak, 2021: 75-77). Köylerdeki Müslüman topluluk yoğunluğuna karşılık Mazgird nahiye merkezi ise Gayri Müslimlerin⁵ çoğunlukta olduğu bir mekandır. Nahiye merkezi hariç Müslüman ve Gayri Müslimlerin aynı köylerde oturmadağı 16. yy Mazgirt'inde dinsel temelli örgütlenen mekânların söz konusu dönem ve sonraki yüzyılda yer yer değiştiğı görülmektedir.

Nahiye merkezi ve köylerde 318 Müslüman hane ve 66 bekar Müslüman hane olmak üzere toplamda 382 Müslüman hanesi yaşamaktadır. Buna karşılık 169 Gayri Müslim hane ve 63 mücerred/bekar Gayri Müslim hane olmak üzere toplamda 232 Gayri Müslim hanesi yaşamaktadır (Ünal, 1999:191-212). Fakat Koçak bu sayının daha fazla olduğunu tespit etmiştir. Koçak'a göre 1523 sayımlarında 661 hane ve 44 mücerred hane yaşamaktadır. Diğer taraftan 1541 sayımlarına göre 1068 hane ve 532 mücerred hanenin yaşadığını vurgular (Koçak, 2021:75-77). Osmanlı dönemi nüfus tahminlerinde genel kabul gören hane üyelerinin 5 kişi olduğu (Barkan: 1953:12) ⁶ savından hareket eder isek nahiye ve köylerinde toplam 908 Gayrimüslimin oturduğı görülmektedir. Bu rakamın yaklaşık 310 tanesinin nahiye merkezinde oturduğunu tahmin edebiliriz. 16. yy ait ilk sayımlardan yaklaşık 150 yıl sonra yani 1691 tarihli cizye defterine göre Mazgirt kazasındaki toplam Gayri Müslim erkek sayısı 447'dir. Kaza merkezinde 53 Gayri Müslim erkeğin yaşadığı görülmektedir. Buna karşılık 23 köy⁷ ve bir⁸ mezranın (Koçak, 2017:203) kaydedildiğı dönem Mazgirt'inde önceki

5 Gayri Müslimler olarak ele alınan grup Ermenilerdir.

6 Barkandan hareketle her ne kadar 5 rakamı alınsa dahi özellikle 19 yy sayımları/kayıtlarına bakıldığında bölgede yaşayan ailelerin genellikle geleneksel aile şeklinde örgütlendiğı/kayd edildiğı ve dolayısıyla hane ile nüfus ilişkisini orantılandığında 7 yada 8 kişinin bir haneye kayd edildiğı görülmektedir. Dolayısıyla bölge ile ilgili sayımlarda her daim geleneksel ailenin yerini gözönünde bulundurulması gerektiğı görülmektedir. Bu varsayımın hareket ettiğimizde 16. yy nüfusunun yaklaşık %50 az yazıldığını da hatırlatmak gerekir.

7 Gayri Müslim köy sayısının bu denli fazla olmasında yüksek ihtimal Ünal tarafından belirtilen "30 köyü tespit ettik" önermesi etkilidir. Nitekim Koçak'ın çalışmasında Gayri Müslim köy sayısının 23 olması neredeyse bütün köylerin Ermeni olduğu sonucuna götürür ki bu kendi içinde bir başka sorunu ortaya çıkarır. Bunun böyle olmadığını en somut hali gayri Müslim köylerinin önemli bir kısmının 16. yy. tahrirlerinde görünmüyor olmasıdır. Dolayısıyla sorun köylerin yazılmamasından kaynaklanmaktadır. Bunun yanı sıra kimi köylere Gayri Müslimlerin yerleştiğinin de altını çizmek gerekir. 1691 tarihli cizye defterine göre Mazgirt'te Gayri Müslimlerin yaşadığı köyler şunlardır: Hoşker, Paşvenk, Harsık, Torun, Teşdik, Sin, Halviri, Koç İvanis, Timurtak, Kuzicek, İsmaili, Bağık, Gördiç, Sorek, Örs, Kuşçu, Gökdepe, Peri, Pah, Musaderic, Hirenik, Batnazih, Basu (Koçak, 2017: 203). Not: 3 ve 4 no'lu dipnotlarla karşılaştırabilirsiniz.

8 Dilanoğlu mezrası (Koçak, 2017: 203)

yüzyılda 6 gayrimüslim köyün olmasına karşılık bu artış önemlidir. Bir önceki yüzyıla döner isek; nahiye merkezi ve Müslüman toplulukların yaşadığı 22 köye ait hane sayısı 366 olup bunların 62 müccered'dir. Bu haneleri tahmini nüfusa çevirir isek 1592 kişinin Müslüman toplumuna kaydedildiği tahmin edilebilir. Nahiye merkezinde ise 12 Müslüman aile ve 4 müccered Müslüman yaşamakta olup toplamda ise 64 kişinin nahiye merkezinde yaşadığını tahmin edebiliriz. 1541 yılına ait sayımda yerelin askeri gücünü temsil eden nökerlerin(beyin adamları) sayısı ise 14'tür(Ünal, 1999:191-212).buna karşılık Koçak ise yukarıda verdiğimiz verilerini 7 ile çarparak 4671 kişinin yaşadığını(Koçak, 2021: 76) 1541 yılında ise 8008 kişinin yaşadığının altını çizer. Bunların etnik ve dinsel dağılımına ise 4742 Müslüman 3266 Hristiyan olduğunu vurgular (Koçak, 2021: 79). Müslüman nüfusun etnik-dinsel dağılımına dair söylenecek bir başka şey ise nahiyede yaşayan cemaatlerdir. Nitekim daha çok hayvancılık ile uğraştıkları için tarım ile uğraşan nüfusun dışında sayılan cemaatler Mazgirt toplumsalının önemli bileşenlerindedir. Bu bağlamda 16. yüzyıl Mazgirt'inde altı cemaat yaşamaktadır. Bunlar Çarçuğa Ekradı, Hasvık Kürt Ekradı, Kırzu Ekradı, Kömreşlü Cemaati, Sürgücülü Cemaati ve Şamlu Cemaatidir. Bu cemaatler içinde etnik kökeni Türkmen olarak yazılan Şamlu cemaati hariç diğer cemaatler ise ekrad/ Kürd cemaatinin üyeleridir (Gül&Özdemir, 2014: 155).

2.2. Geç Dönem Osmanlı'sından Erken Cumhuriyet Dönemine Kadar Mazgirt'te Demografik Yapı

Mazgirt kazasının/ilçesinin idari sınırlarında yaşanan değişimler demografik yapı başta olmak üzere kazanın pek çok istatistiği hakkında farklı veriler içerir. Bu bağlamda kazanın geç dönem Osmanlı'sına ait demografik verilerini kronolojik bir sıralama ile ele almak yerinde olur. Salnamelerden hareket eder isek; Geç dönem Osmanlı'sında kazanının nüfusu ile ilgili iki veri kaynağı bulunmakta olup bunlardan İlki Erzurum vilayeti salnamesidir. Nitekim 1290(1873-1874) tarihli salnamesinde 7485 erkek nüfusunun kaydedildiği ve bunların 6543 kişininin İslam dinine mensup olduğu geri kalanların ise Hristiyan olduğu görülmektedir. Buna karşılık aynı salnamede hane sayısı ise 3088 olduğu kaydedilmiştir (Yapıcı, 2013:102). 1877-1878 tarihlerine denk gelen 1294 tarihli salnamede ise köy ve hane sayısı sabit kalmakla beraber nüfusun bir miktar arttığı görülmektedir. Buna göre kazanın toplam erkek nüfusu 7775 olmuştur (Yapıcı, 2013: 102). Erzurum vilayetindeki bu kayıtların yanı sıra Elâzığ salnamelerinde ise kazanın nüfusu ile ilgili daha detaylı bilgilere ulaşmaktayız. Nitekim 1312(1894-95) yılına

KLASİK DÖNEM OSMANLI'SINDAN ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ MAZGİRT'İNE DEMOGRAFİK YAPI VE DEĞİŞİM

M. Ali Sağlam

ait salnamede bir nahiye, sekiz mahalle, 271 köy ve 3218 haneden oluşan Mazgirt kazası 8991 erkek ve 6941 kadın olmak üzere toplamda 15932 nüfusa sahiptir. (Yapıcı, 2013: 103). Resmi kayıtlara ait diğer önemli bir istatistik ise 1325(1907-08)'te tutulan kayıtlardır. Bu kayıtlarda kazanın toplam nüfusu 14.790 olarak görülmektedir. Bunun yaklaşık %10'un Hristiyan geri kalanın İslam dinine mensup olduğunu kaydetmiştir. İslam toplumunun etnik yapısına dair ise Kürt ve Türklerden meydana geldiği belirtilmektedir (Yapıcı, 2013: 103). Salmamelerin çeşitli dönemlere dair bu verilerini yanısıra aynı dönemlerde kaza ile ilgili demografik verilere yer veren kimi gezgin, din görevlileri ise özellikle kazadaki Ermeni nüfusa dikkat çekmek amacıyla kimi verileri not etmişlerdir. Bunlar içinde Jandarma Genel Komutanlığının raporuna da kaynak olan Vitali'nin çalışmasıdır. Çalışma özellikle Ré Haq inancının ana coğrafyası olan Dersim ve Dersim'in kazası olan Mazgirt'teki Kızılbaşları daha görünür kılmaktadır. Vitali Genet'e göre Mazgirt'te 2103 Müslüman (kasıt Sünni Türk), 1826 Kürt (kasıt Kürt Sünni), 4160 Kızılbaş (Ré Haq), 1822 Gregoryen Ermeni, 89 Protestan Ermeni yaşamaktadır (Aktaran: Çalışlar, 2010: 37). Yine Toros Ahpar tarafından tutulan raporda Mazgirt kaza merkezinde 80 Ermeni hanesinin bulunduğu, buna karşılık köylerinde ise 128 hane olmak üzere toplam 208 hane Ermeni yer almaktadır (Yarman, II.C, 2015: 485). Buna karşılık Arif bey'in raporuna göre 3000 mektum(gizli) olmak üzere 15.475 Müslüman, 200 mektum olmak üzere 1854 Gayri Müslim yaşadığı görülmektedir (Çalışlar, 2010:67). Geç dönem Osmanlı'sına ait bu verilerin her birinin kendi içindeki eksikliklerini hesapta tutarak bu demografik yapının kimi özelliklerine atıf yapmak daha yerinde olacaktır. Bu bağlamda demografik yapıya dair genel istatistiklerin mekâna dağılımına kısaca bakmak yerinde olur.

Nahiye merkezinin salnamelere yansıyan haline göre 1312(1894-95) yılında kazanın toplam nüfusu 913 kişidir. Bunların dinsel dağılımına baktığımızda; kazanın kırsal nüfusunun genel eğilimlerinden farklılaşan bir durum ortaya çıkmaktadır. Kasaba mahallesinde 339 erkek, 279'u kadın olmak üzere 618 Ermeni'nin yaşadığı görülmektedir. Buna karşılık; 147'si erkek 148 kadın olmak üzere 295 İslam dinine mensup kişinin kasaba merkezinde yaşamaktadır. Bu rakamlar, kasaba mahallesinin 3/2 sinin Ermeni olduğunu göstermektedir. 1914 yılına ait veriler ise kaza merkezi ve çevresindeki kimi köyler hakkında daha detaylı bilgilere sahip olmamıza olanak sağlamaktadır. Buna göre kaza merkezinde 1200 Ermeni (150 hane), 350 Sünni ve 40 Kızılbaş yaşamaktadır (Kévorkian&Paboudjian, 2012: 386). Merkez nahiyeye bağlı köylerdeki nüfusa dair istatistikler sunan

yazarlara göre; Lazvan(Aslanyurdu), Dilan Oğçe/İbce, Tamurdağ/Tamurtaş, Danaburan(Dana Burun), Şordan(Ağaçadı), Khozenküğ/Kuşdun(Alanyazı), Pakh(Kocakoç) ve Çukur/Çaşadur köyleri ile birlikte kazada merkez nahiyesinde toplam 1835 Ermeni yaşamaktadır. Bu köylerin Pah, Şordan ve Tamurdağ köylerinde Ermeni nüfus Kızılbaş (Ré Haq) nüfustan fazla iken, geri kalan köylerde ise Kızılbaş (Ré Haq) nüfus daha fazladır. Söz konusu bu mekanlardaki toplam Kızılbaş nüfus sayısı ise 727 kişidir (Kévorkian&Paboudjian, 2012: 386-387). Kaza merkezi ve yakın çevresindeki köylerdeki demografik dağılımın aksine kazanın önemli nahiyelerinden biri olan Akpazar (Peri/Perin) kazası nüfusun etno-dinsel yapısıyla diğer nahiyelelerden farklılaşmaktadır. Buna göre 1914 sayımlarına göre kazanın 43 yerleşim⁹ biriminde toplam 7940 Ermeni yaşarken buna karşı 1311 Türk ve 986 Kürt yaşamaktadır (Kévorkian&Paboudjian, 2012: 387-389). Bu verilere göre Ermeni nüfusu özellikle Akpazar nahiyesi ve yakın çevresinde yoğunlaşırken, içerilere doğru; kaza merkezi ve birkaç köy hariç kazada Müslüman nüfus yoğunudur. Mazgirt kazasında önemli oranda Kürt Kızılbaş (Ré Haq) topluluğun yerleşik olduğu görülmektedir. Ayrıca vurgulamak gerekir ki Ermeni toplumu hiçbir köyde tek başına yerleşik değildir. 16. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar olan süreçte mekân üzerinde yaşanan değişimin önemli özelliklerinden biri etnik-dinsel dağılıma bağlı demografik dağılış birlikte oturmaya evrilmiştir. Özellikle yukarıda belirtmiş olduğumuz ve sadece Ermenilerin yaşadığı mekanların Müslüman topluluklar tarafından tercih edilmeye başladığıdır. Bu durum Ermeniler ile Müslüman topluluklar arasındaki yakınlaşmayı gösterebileceği gibi aynı zamanda İç Dersim’de artan nüfusun Mazgirt’in köylerine olan akışını göstermektedir. Geleneksel Mazgirt aşiretlerine ilaveten İç Dersim aşiretlerinin de Mazgirt’in köylerine doğru göç ettiği izlenimi vermektedir. Ermeni Mirakyan aşiretinin Mazgirt ve köylerine gelmiş olması bu demografik dönüşümün önemli parametrelerinden biri olmasına rağmen (Antranik, 2012: 53) esasında Ré Haq inancına mensup aşiretlerin Mazgirt köylerine olan göçü görece geç olsa da hem nüfusun artışı üzerinde hemde köylerin kompozisyonun etno-dinsel dağılımı üzerinde şekillendirici olmuştur. Nitekim saha görüşmelerinde pekçok görüşmenin Ré Haq inancına mensup toplulukların Ermenilerin yaşadığı köylere yerleştiğini vurgulamıştır. (Görüşmecı 1, görüşme tarihi 17/09/2020). Nitekim Yılmazçelik 1908 yılında Mazgirt kazasında yaşayan 9 aşiretin varlığından bahseder.

9 Ermeni tarihçilerce kaydedilen bu mekanların bir kısmı Pertek ilçesine bir kısmı ise Mazgirt ilçesine bağlı köylerdir. Nitekim bugünkü ilçe sınırları içindeki yerleşim yerleri ile karşılaştırıldığında özellikle Akpazar içerisinde gösterilen yerlerin bir kısmı Pertek ilçesine bağlıdır.

KLASİK DÖNEM OSMANLI'SINDAN ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ MAZGİRT'İNE DEMOGRAFIK YAPI VE DEĞİŞİM

M. Ali Sağlam

Bu aşiretler; İzolu, Şadili, Hıranlı, Şeyh Mehmedli, Suruşağı, Çıbanlı, Alanlı, Kureşanlı, Yusufanlı ve Şamuşağı'dır (Yılmazçelik,1999: 106-108). Diğer taraftan Deniz ise çalışmasında günümüzde bu aşiretlerin Mazgirt'in hangi mekanlarına dağıldığını haritalandırmış ve Yılmazçelik'in 1908 yılına ait aşiret sayısından fazla aşiretin yaşadığını belirtmektedir. Buna göre Bamasur, Dewreşgeran, Xıran, Şadi, Kureşan, Alan, Hizolan, Lolan, Uşuvan, Suran, Kurmanc, Demenan, Bextiyan, Heyderan, Milli, Seysawunan, Xormekiyan, Areziyan ve Sixmemedan aşiretlerinin Mazgirt'in köylerine dağıldığı görülmektedir. Aşiretlerin mekan üzerindeki kompozisyonuna daha yakından bakıldığında ilçenin en büyük aşireti olan Xıran(Hıran) aşiretinin İlçe merkezi ile Darıkent nahiye merkezi ve çevresindeki mekanlarda yerleşikliğinin daha yoğun olduğu görülmektedir. Tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu ilçenin güney kesimlerindeki köylerde birkaç aşiretin aynı köyde birlikte yerleşik olduğu gözden kaçmamaktadır. Buna karşılık jeomorfolojisinin daha eğimli olduğu kuzey bölgelerindeki köylerine gidildikçe birkaç köy hariç her köyde bir aşiretin yerleşik olduğu görülmektedir (Deniz, 2012:74). Kızılbaz (Ré Haq) aşiretlerin ilçenin köylerindeki yoğunluğunun son yüzyıldır güneye doğru salınması bazı nedenlerden kaynaklanmaktadır. Kuşkusuz ki 20. yy'ın başında Ermenilerin bölgeden ayrılmaya mecbur bırakılması bu durumun en temel nedeni görülmektedir. Nitekim bu köylerde yaşayan Türk Sünni toplulukların da özellikle 1970'li yıllardaki göçleri mekanların Kızılbaz (Re Haq) Kürtlerin yerleşimine daha uygun hale gelmesine olanak sağlamıştır. Bu yerleşme/göçme hareketi topluca olabileceği gibi aşiret örgütlenmesinin zayıflamasının da etkisiyle üyelerinin daha ferdi hareket etmesinin sonucu da olabilmektedir.¹⁰

Kuşkusuz köyler sadece etno-dinsel farklılaşmaları üzerinden okunamaz. Başta jeomorfolojik yapı olmak üzere iklim gibi doğal faktörler hem iktisadi faaliyetler hem de onun da katkısıyla demografik yapı üzerinde etili olur. Bu bağlamda daha düz alanlara geldikçe nüfus artarken iç kısımlara gidildikçe azalmaktadır. Bir karşılaştırma yapacak olur isek İç Dersim'in kazalarına göre köy nüfusunun daha yüksek olduğu gözden kaçmamaktadır. Nitekim Mazgirt köyleri içinde

¹⁰ Görüşmeciler arasında yer alan ve Xıran aşiretine mensup bir görüşmecinin kendi aşiret üyelerinin de yer aldığı Göktepe köyüne olan göçleri esnasında Ahmet ağa tarafından kendi dillerini ve inançlarını unutmaları karşılığında köylerine yerleşmelerine izin verdiğini anlatmaktadır. Bu anlatının dikkat çeken noktası ise aynı aşiretten olmalarına rağmen aşiret üyelerinin bu tutumlarını desteklemediğini ifade etmesidir. Normal şartlarda aşiret ilişkilerinde bu türden tutumlar "yabancılar" anlatılır iken daha ketum bir dil kullanılır iken bu denli açık olması çözölen aşiret aidiyetlerine olan tepkisini de barındırmaktadır (görüşmeci 1, görüşme tarihi: 17/09/2020).

nüfusu 200'den fazla olan nahiye ve köy sayısı 16'dır. Bunlar içinde nüfusu kasaba merkezine yaklaşan Mohandi nahiyesi önemli bir yere sahiptir. Toplamda 872 kişi ve 180 hanenin yaşadığı nahiye kazanın önemli merkezlerinden bir tanesidir. Vurgulamak gerekir ki Dersim'deki baskın olan Kızılbaşlık(Ré Haq) inancında da önemli bir yere sahip olan bu mekânda Ermeni nüfusunun olmamış olması ve bugünden geçmişe nahiyenin demografik süreklilikleri düşünüldüğünde İslam olarak kast edilen inancın Ré Haq inancına mensup olanlardan meydana gelmiştir.¹¹ Son olarak kazanın 72 köyünden özel sebeplerden dolayı nüfus sayımının yapılmadığı da göz önüne alındığında toplam nüfusunun kaydedilenden bir miktar daha fazla olduğunu hatırdı tutmakta fayda görülmektedir (Yapıcı, 2013: 121-128).

Mazgirt'in cumhuriyet dönemi nüfusuna dair elimizdeki verilerin erken evresi ilçenin niceliğinin yansırı niteliğine de dair ipuçları vermektedir. Kimdiler onlar sorusu cevabı bu dönemde yapılan çalışmalarla daha da netleşmektedir. Bu bağlamda ilk nüfus sayımına göre ilçe elazığn bir kazası olup toplam 15837 nüfusa sahiptir. Cinsiyet üzerinden yapılan sayıma göre ilçede 8018 erkek ve 7819 kadın yaşamaktadır (Yedek, 2008: 26). Bu veriye başkaca faktörler üzerinden bakıldığında ise demografyanın başkaca yerel özellikleri ortaya çıkmaktadır. İlk sayımlara dayanan Sertel'in çalışmasında ilçede konuşulan diller ve bu dilleri ana dili olarak görenlerin verileri ise şöyledir; 610 kişi Türkçe, 15118 kişi Kürtçe (Kırmacı/Kurmanci) 97 kişi Ermenice, 11 kişi diğer diller ve bir kişi ise Arapça konuşmaktadır (Sertel, 2014: 296 Aktaran: Sağlam, 2021: 180). Yine erken cumhuriyet dönemi kayıtlarında esas alınan parametrelerden biri de dindir. Bu parametreye göre ilçede Müslümanlar nüfusun %99'una yakındır. Bu bağlamda Sertel'in çalışmasında ele alınan bir başka kategori ise din hanesidir. 15737 Müslüman, 92 Ermeni 5 Katolik ve 3 Hristiyan yaşamaktadır (Sertel, 2014: 277). *"Bu durumda Ermeni nüfus ile anadil arasında bir ilişki kurulduğunda ve bütün Ermenilerin Hristiyan mezhepler içinde kaydedildiğini varsayarsak en iyi ihtimal ile ilçede 98 Ermeni yaşamaktadır* (Sağlam, 2021: 181). Arif beyin 1903 tarihli raporundaki veriler ile 1927 nüfus sayımında ortaya çıkan tablo arasında dikkate değer farklılık ortaya çıkmaktadır. *"Nitekim o raporda 200 gizli olmak üzere 1854 gayri Müslim'in Mazgirt'te yaşadığı not edilmişti* (çalışlar, 2010: 67: Aktaran sağlam, 2021: 181)". Söz konusu bu iki veri birlikte ele alındığında Müslüman toplulukların nüfusunu önemli oranda koruduğu gözden kaçmamaktadır. *"Buna*

11 Bakınız: Dilşa Deniz, Yol/Ré: Dersim İnanç Sembolizmi Antropolojik Bir Yaklaşım, İstanbul, İletişim, 2012.

KLASİK DÖNEM OSMANLI'SINDAN ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ MAZGİRT'İNE DEMOGRAFİK YAPI VE DEĞİŞİM

M. Ali Sağlam

karşı gayri Müslim nüfus adeta kayıtlardan silinmiştir. Nitekim kırım, tehcir ve ülkeden bir şekilde kaçıp başka ülkelere gitme sonucunda nüfusun %5'lere kadar düştüğü görülmektedir (Sağlam, 2021: 181)".

Türkiye'nin ikinci nüfus sayımına göre ilçede 11869 kadın, 12130'u erkek olmak üzere 23.999 kişi yaşamaktadır (Yedek, 2008:27). Dersim ile ilgili devlet arşivinin en önemli temsilcilerinden olan Silan'nın raporu ise 1943 yılındaki yerel kaynaklara dayanan sayımları içermektedir. Bu sayımlar 1935 yılındaki sayımlara göre nüfusun %5 civarında azaldığını göstermektedir. 1937/38 tertelelerine denk gelen bu süreçte Türkiye'deki nüfusun artışına rağmen Mazgirt'teki azalmasının tertele esnasında yaşanan ölümler ile sonrasındaki sürgünün etkili olduğunu görülmektedir. Bu verilerin ışığında mekânsal dağılım ölçeğinde Mohondi nahiyesi nüfusun %47's ile en kalabalık yerleşme mekânı iken onu bir zamanları görkemli perisi yerini en küçük nüfuslu nahiyyeye olarak karşımıza çıkarmaktadır. Ermeni tehciri ve öncesindeki karşılıklı kıyımlar bu durumun temel nedenidir. "Merkez nahiyesinin toplam nüfusu 5137 kişidir. Bu nüfusun 852 kişisi İslam mahallesinde oturur iken Danaduran, Geban, Kirzi, Kale ve Şorda köyleri nüfusu 200'ün üzerinde olan köylerdir (Silan, 2011: 264-269, aktaran: sağlam, 2021: 181-182)".kentlilerle yapılan görüşmelerde ise erken cumhuriyet dönemine ait çocuklu hatıraları ve hafıza aktarımı yöntemiyle merkez nahiyyede ve Peri'de Ermeni toplulukların belirgin bir nüfuslarının olduğu, özellikle 19. Yüzyılın son çeyreğinde başlayan gerilimler neticesinde önce Ermenilerin şehir nüfusundaki payının sembolik düzeye düştüğünü hatırlamaktadırlar(görüşmec 3, görüşme tarihi 16/09/2022). Kent merkezinde yaşayan Ermenilerin olduğu hatırlamakla birlikte sıklıkla onların camiye gittiklerini vurgulayarak din değişikliğine işaret etmektedirler (görüşmec 2, görüşme tarihi 17/09/2020). Yine Ermeni olduğunu söyleyen görüşmec 1 kendi toplumun bu coğrafyadaki köklülüğüne vurgu yaptıktan sonra kent merkezindeki mekanlar ile geçmiş zaman Ermenileri arasındaki sürekliliği vurgulamaktadır (görüşmec 4, görüşme tarihi 17/09/2020). Keza bir başka görüşmec 5 yerel iktidar ilişkilerinin devletin etno-kültürel tercihlerin dolayı 1965'li yıllara kadar Türk Sünni toplulukların denetimi altında şekil aldığını vurgulamaktadır. Kızılbaş Kürtlerin demografik değişimdeki rolünün erken cumhuriyet döneminde merkezden başta belirttiğimiz Mohondi-Mazgirt merkez ilçesi arasındaki yolun kuzey bölgesinde olduğunu vurgulamaktadır (görüşmec 2, görüşme tarihi: 16/09/2020).

Sonuç

Mekân üzerindeki demografik görünümle devletlerin mekân üzerindeki iktisadi, sosyal ve siyasal politika araçlarına göre şekillenmekle birlikte yereldeki nüfusun kendi iç gelişim dinamiğinin de etkisinde karşılıklı bir etkileşimin gölgesinde şekillenmektedir. Mazgirt ilçesinin/nahiyesinin/kazasının klasik Osmanlı'dan erken Cumhuriyet dönemine kadar değişim gösteren demografik hattı ilk etapta devletin toprak üzerindeki örgütlenmesinin izlerini taşımaktadır. Bu bağlamda kazanın nüfusunun toprak üzerindeki dağılımı ve bu dağılımın istatikleştirilmesi devletin toprağı üretim kapasitesinin gölgesinde şekillenmiştir. Bu halin demografik hattan ilerletilerek okutulmasından ortaya çıkan ilk sonuç imparatorluk altı toplulukları yer yer benzer mekânları tercih ederken kimi zamansa her topluluğun kendi grubu ile birlikteliğini kapsayan bir mekân ürettiği görülmektedir. Bu dönem tanımlamasına göre Müslüman (burada kastedilen Sunni-heterodoks/kızılbaş topluluklardır) kazada hem sayı olarak hem de mekan genişliği üzerindeki dağılımlarına bakıldığında daha geniş alan üzerinde dağılmışlardır. Buna karşılık gayri Müslimler daha çok kazanın merkez ve güney köylerine dağılım göstermektedirler.

17. yy. gayri Müslim topluluklara ait verileri tersinden okuduğumuzda henüz Mazgirt nüfusunun kahir çoğunluğunun Müslümanlar olduğunu göstermektedir. Fakat bir önceki yüzyıl ile karşılaştırıldığında ise hem birlikte aynı mekânı paylaşma iradeleri genişlemiştir hem de olasılıktır ki iç bölgelerden gelen kimi Ermeni topluluklarla sayısal olarak artmıştır. Bu artış aynı zaman Osmanlı imparatorluğunda yavaşta olsa artan nüfus ile paralel bir artış olduğunu hatırla tutarak vurgulanmalıdır. 18. yy. ikinci yarısında daha belirgin bir şekilde ortaya çıkan yerel iktidar değişimi ve belirsizlikleri çeperdeki nüfusun yerleşim ve “güvenliğin” daha fazla olduğu mekanlara göç ettirmeyi “zorunlu” kılmıştır. Bu göç hareketleri içinde özellikle Ermeni toplulukların iç Dersim’den gelişi önemlidir. 19. yy’dan 20. yy’n ilk yarısında ise yaşanan siyasal ve iktisadi değişimlerin bu çeper bölgesinde daha belirgin hal almıştır. Özellikle devletin merkez-ileşme çabaları ile yerel arasındaki gerilim ile Müslüman olmayan topluluklarla yaşadığı çok yönlü gerilimler nüfusun değişimi üzerinde etkili olmuştur. Bu bağlamda erken evrede Ermeni toplumunun 1896’lı yıllardan başlayarak kesintili olmakla birlikte Birinci Dünya savaşına kadar yaşanan tehcir, kıyım ve kaçışları önemli bir kırılma noktasıdır. Yine Kızılbaş Kürtler ile devlet arasında yaşanan gerilimler ve bu gerilimlere yereldeki Türk-Sünni toplulukların katılımı

KLASİK DÖNEM OSMANLI'SINDAN ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ MAZGİRT'İNE DEMOGRAFİK YAPI VE DEĞİŞİM

M. Ali Sağlam

ve yerelde oluşan süreklide değişime potansiyeli taşıyan iktisadi ve siyasal iklim ve onun içinde beliren demografik değişim bir başka önemli kırılma noktasıdır. Bu bağlamda devletin Dersim'e bakışını içiren süreklilikler ve o sürekliliğin ürettiği politikalar demografik okuma ve politikalara da yön vermiştir. Diğer taraftan yerelden yükselen dirençler, kaçışlar, gizlenmeler gibi madunca stratejilerde kentteki nüfusun değişimi/dönüşümü üzerinde etkili olmuşa benziyor. Bu haliyle Dersim'in bu küçük coğrafyasındaki izler bizlere daha derinden bakarak makro resimlerin içindeki kimlik, dil, kültür, etnisite ve din gibi faktörlerin gölgesinde ama onunla da sınırlı olmayan toplumsal tabakalaşmanın izlerini içinde barındıran projeksiyonlara ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Kaynakça

- Anderson Benedict(1993), Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması, Çev: İskender Savaşır. İstanbul: Metis Yayınları.
- Antranik(2021), Dersim Seyahatname, Morgosyan Ardaşes (yay. haz.), çev. Payline Tomasyan, İstanbul: Aras Yayıncılık.
- Barkan, Ömer Lütfi, "Tarihi Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi", Türkiye Mecmuası, 251-329.
- Jandarma Genel Komutanlığı, (2010), Dersim raporu, (Yay. Haz.) İzzeddin Çalışlar, 3. bs. İletişim Yayınları, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Deniz, Dilşa(2012), Yol/Ré: Dersim İnanç Sembolizmi Antropolojik Bir Yaklaşım, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Gül Abdulkadir, Özdemir Ali Rıza(2014), Dersimliler Ermeni mi?: XVI. yüzyıldan XX. yüzyıla Dersim'in nüfus coğrafyası, İstanbul: İdil Yayıncılık.
- Hovsep Hayreni(2016), Yukarı Fırat Ermenileri 1915 ve Dersim, , İstanbul: Belge Yayınları.
- Kevorkian Raymond H., Paul B. Paboudjian(2012), 1915 Öncesinde Osmanlı İmparatorluğunda Ermenileri, Çev: Mayda Saris, İstanbul: Aras Yayıncılık.
- Koçak Zülfiye(2021), "16. Yüzyılda Mazgird: İdari Yapı, Yerleşim, Nüfus ve Ekonomi" Mazgirt, Derleyenler, Şükrü Aslan Filiz Çelik, Ankara, Ütopya: 51-97

- Koçak, Zülfiye(2017), “1691 Tarihli Cizye Defterine Göre Pertek, Mazgirt, Çemişgezek ve Sağman Kazaları” OTAM, 41:Bahar 191-218. <https://web.archive.org/web/20200714091910/http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/2210/22951.pdf> (Erişim Tarihi: 07/02/2021)
- Sağlam, M. Ali (2021), Mazgirt’te Ticaret, Ticari aktörler ve Mekan Üretimi, Mazgirt, derleyenler, şükrü aslan filiz çelik, Ankara: Ütopya, 170-206.
- Sağlam, M. Ali(2015), “Geç Osmanlı’dan Günümüze Pülümür’de Devlet, Ekonomi ve Mekân” Pülümür, Derleyen: Şükrü Aslan Ankara: Ütopya Yayınevi, 164-195.
- Sertel Savaş (2014), “Türkiye Cumhuriyeti’nin İlk Genel Nüfus Sayımına Göre Dersim Bölgesinde Demografik Yapı (269-282)”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 24, S.: 1: Elâzığ: 269-282.
- Sılan, Necmeddin Sahir(2011), Dersim Harekâtı ve Cumhuriyet Bürokrasisi (1936-1950), Derleyenler: Tuba Akekmekçi, Muazzez Pervan, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Erinç Sırrı (1953), Doğu Anadolu Coğrafyası, İstanbul, Sucuoğlu Matbaası.
- Ünal, Mehmet Ali (1999), XVI. Yüzyılda Çemişgezek Sancağı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- V. Bardizaktsi-B. Natanyan-K. Sırvandsdyants(2015), Palu-Harpur 1878 Çar-sancak, Çemişgezek, Çapakçur, Erzincan, Hizan ve Civar Bölge-ler”, Yayına Hazırlayan: Arsen Yarman, 2. Basım, , İstanbul: Ar-am-Belge Yayınları.
- Yapıcı Süleyman (2013), Osmanlı Vilayet Salnamelerinde Dersim Sancağı (1869-1908), Tunceli: Tunceli Üniversitesi.
- Yedek Şahin (2019), Tunceli (Dersim) Tarihinden Kesitler, İstanbul: Hi-peryayın.
- Yılmazçelik İbrahim (2011), Osmanlı Devleti Döneminde Dersim Sancağı İdari, İktisadi ve Sosyal Hayat, 2. Baskı, Ankara. Kripto.

19

A CONCEPTUAL COMPARISON: TRIADIC ANALYSIS OF POSITIVE AND NEGATIVE CONCEPTIONS OF FREEDOM / KAVRAMSAL BİR KARŞILAŞTIRMA: POZİTİF VE NEGATİF ÖZGÜRLÜK ANLAYIŞLARININ ÜÇ PARÇALI ANALİZİ

M. Malik Yavuz¹

Abstract

In this work, I will assess two conceptions of freedom, which were conceptualized by Isaiah Berlin as positive and negative freedom, through the question 'which conception of freedom covers a larger area of freedom?'. In response to this question, I will argue that positive conception of freedom covers a larger area of freedom. This response will be justified by the analysis that positive conception of freedom contains and transcends negative conception of freedom. In this justification, it will be revealed that two variables are of significance in terms of measuring the extent of one's freedom: firstly, the number of the options at disposal of the individual and secondly, the significance of these options for the individual. In this regard, I will attempt to demonstrate that whereas negative freedom considers freedom as a function of the number of options at the individual's disposal, positive freedom takes also the significance of these options for the individual into the account. Thus, I will argue that positive conception of freedom considers freedom as a function of the combination of these two variables and thereby covers a larger area of freedom. To demonstrate this, firstly, I will describe positive and negative freedom as had been identified by Isaiah Berlin. Secondly, by using Gerald MacCallum's triadic analysis, I will

1 Dr. Öğr. Üyesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, B-Blok 215, Göztepe Kampüsü, Kadıköy, İstanbul. malik.yavuz@medeniyet.edu.tr

A CONCEPTUAL COMPARISON: TRIADIC ANALYSIS OF POSITIVE AND NEGATIVE CONCEPTIONS OF FREEDOM

M. Malik Yavuz

attempt to demonstrate that whereas negative freedom focuses on the external obstacles, positive freedom takes also the internal obstacles into account. Thirdly, I will defend the view that negative freedom can be conceptualized as freedom from something as it is identified as the absence of external obstacles and that positive freedom can be conceptualized as freedom towards something as it takes into account the internal obstacles towards attaining a goal and thereby self-direction. In the last part, I will demonstrate that positive freedom can be conceptualized as a hybrid conception of freedom, which takes into account the normative aspect of freedom when viewed through the lens of the triadic analysis of MacCallum. Thus, I will conclude that the triadic analysis of MacCallum reveals the success of positive freedom in terms of assessing the extent of one's freedom.

Keywords: *positive freedom, negative freedom, triadic analysis, Isaiah Berlin*

1. Giriş

İnsanın toplumsal bir varlık olduğu siyasal düşünce tarihinin çeşitli dönemlerinde genel kabul gören bir görüştür ki bu özellik insan varoluşunun önemli bir boyutunu temsil eder. Bu boyut modern dönemlerde insanın ahlaki olarak özgür bir fail olduğu varsayımı ile birlikte değerlendirildiğinde, insanın hem kendi hayatını şekillendirme noktasında karar verici ve belirleyici olması gerektiği hem de diğer insanlarla etkileşim halinde iken bunu belirli bir alan çerçevesinde başarması gerektiği sonucunu ortaya çıkarır. Bu sebeptendir ki özgürlük çağdaş dönemde siyaset teorisyenleri tarafından kavramsallaştırılırken, kişiye içkin ve dışsal koşullar üzerinden yaklaşımlar geliştirilmiştir. Bir düşünce tarihçisi olan Isaiah Berlin'in kavramsallaştırırken negatif ve pozitif adını verdiği iki özgürlük kavrayışı da bu iki hususa odaklanmaktadır. Bu çalışmada Berlin'in negatif ve pozitif özgürlük anlayışları değerlendirilirken 'hangi özgürlük anlayışının daha geniş bir özgürlük alanını' kapsadığı ortaya çıkarılmaya çalışılacak ve pozitif özgürlük anlayışının daha geniş bir özgürlük alanını kapsadığı savunulacaktır. Buna gerekçe olarak ise pozitif özgürlük kavramsallaştırmasının, özgürlük hususunda hem kişiye içkin hem de kişinin dışındaki faktörleri hesaba kattığı ve bu bakımdan daha geniş bir kavramı teşkil ettiği ortaya konulmaya çalışılacaktır. Dışsal koşullar genel olarak kişiye açık olan seçeneklerin sayısı ile ilgiliyken ve özgürlük için gerekli koşulları temsil ederken, kişiye içkin koşullar bu seçeneklerin kişinin hayatındaki ve yaşam planındaki yeri ve önemi ile ilgili olup özgürlük için yeterli koşulları temsil eder. Negatif özgürlük dışsal koşullar üzerinden seçeneklerin sayısını kişinin

özgürlüğünde temel bir değişken olarak görürken, pozitif özgürlük kişiye içkin faktörler üzerinden seçeneklerin önemini de ek bir değişken olarak hesaba katmaktadır. Bu bağlamda, negatif özgürlük kavramsallaştırmasının özgürlüğün siyasal ve toplumsal boyutunu karşılarken, pozitif özgürlük kavramsallaştırmasının bunlara ek olarak özgürlüğün bireysel boyutunu da karşılaması bakımından daha geniş bir kavrama işaret ettiği savunulacaktır.

Liberal özgürlüğe dair çağdaş teorisyenlerin yaklaşımlarında, pozitif kavramsallaştırmadan ziyade negatif kavramsallaştırmaya odaklanıldığı (Flikschuh, 2007: 174) iddiası göz önünde bulundurulduğunda; pozitif özgürlük anlayışının, daha geniş bir kavrama işaret etmesi bakımından, bireyin özgürlüğünün kapsamının hesaplanmasında daha etkin olduğunu ortaya koymak da özgürlüğe dair çağdaş teorik tartışmalara güncel bir katkı olacaktır. Bunu ortaya koymak için, öncelikle, girişten sonraki kısımda Berlin'in tanımladığı şekliyle negatif ve pozitif özgürlük kavrayışları açıklanacaktır. Sonrasında, üçüncü kısımda Gerrald MacCallum'un üç parçalı analizi kullanılarak negatif özgürlük anlayışının bir bireyin özgürlüğünün kapsamını değerlendirirken salt dışsal engel ve kısıtlara odaklandığı, pozitif özgürlük anlayışının ise bu kapsamda bireye içkin koşulları da hesaba kattığı ortaya konulmaya çalışılacaktır. MacCallum'un üç parçalı analizinde kullandığı formülün oldukça kullanışlı olduğu çağdaş liberal teorisyenler tarafından kabul edilse de, Berlin'in negatif ve pozitif özgürlük şeklinde yapmış olduğu ayrımın halen özgürlüğün siyasal ve toplumsal çağrışımlarına dair tartışmaları domine ettiği ifade edilmektedir (Carter, 2019, kısım 7). Bu bağlamda, dördüncü kısımda MacCallum'un analizini bu ayrımın yeniden yorumlanması için tekrar değerlendirerek, dışsal engellerin yokluğu ile tanımlanan negatif özgürlüğün bir şeyden özgür olmak olarak, bir amaca ulaşmanın önündeki içsel engelleri de hesaba katan pozitif özgürlüğün ise bir şeye yönelik özgür olmak olarak kavramsallaştırılabileceği savunulacaktır. Bu bakımdan bir şeye yönelik özgür olmanın, dışsal engellerden özgür olmadan mümkün olmayacağından ve buna ek olarak bireyin kendini yönlendirmesini ve hayatını şekillendirmede belirleyici konumda olmasını da gerektirdiğinden, kavramsal olarak pozitif özgürlüğün negatif özgürlüğü içerdiği ve aştığı temellendirilecektir. Son kısımda ise, MacCallum'un üç parçalı analizinin pozitif özgürlük anlayışının bir bireyin özgürlüğünün kapsamını değerlendirmekte daha başarılı olduğunu ortaya çıkardığı, zira bu analizle birlikte pozitif özgürlük anlayışının bir bireyin özgürlük alanının hesaplanmasında her iki değişkeni de (seçeneklerin sayısı ve seçeneklerin önemi) hesaba kattığının ortaya konulduğu sonucuna varılacaktır.

Genellikle hem negatif özgürlük hem de pozitif özgürlük kavramsallaştırmalarının savunucuları, bu iki kavramsallaştırmanın bağdaşabilir kavramlar olmadığını ifade ettiklerinden, bu çalışmada ise aslında Berlin'in ayrı iki özgürlük kavrayışı olarak sunduğu bu anlayışların, pozitif özgürlük kavramsallaştırması içerisinde özgürlüğün deskriptif ve normatif boyutunu da karşılayabileceği gösterilmeye çalışılacaktır.

2. Negatif ve Pozitif Özgürlük Kavramsallaştırmaları

Berlin'in yaptığı ayrım göz önünde bulundurulduğunda, özgür olmanın gerek ve yeter şartlarının ortaya konulması açısından, özgürlüğü bir şeyin varlığı ve bir şeylerin yokluğu üzerinden kavramsallaştırmak oldukça kullanışlıdır. Negatif özgürlük anlayışında "öznenin, yani bir kişinin veya bir kişiler grubunun, içerisinde başkalarının müdahalesi olmadan, olmaya ya da yapmaya kabil olduğu şeyleri yapması için rahat bırakılacağı veya bırakılması gereken alan nedir?" sorusuna cevap aranırken; pozitif özgürlük anlayışında ise "bir kimsenin bunun yerine şunu yapmasını veya bu yerine şu olmasını belirleyebilecek kontrol veya müdahalenin kaynağı nedir veya kimdir?" sorusuna cevap aranır (Berlin, 2002: 169). Bu iki sorudan ilkinin cevabı aranırken müdahalenin *yokluğu* üzerinden bir alan oluşturulmaya çalışıldığından, özgürlüğün gerekli koşulu olarak kısıtların, engellerin veya müdahalelerin yokluğu görülmektedir. Bu nedenle bir şeyin yokluğu üzerinden kavramsallaştırıldığı için, bu anlayışa negatif özgürlük adı verilmiştir. İkinci soruya cevap aranırken kişinin hayatının şeklinin veya yaptıklarının belirleyiciliği noktasında kontrolün kimde olduğu üzerinden bu alanın nasıl kullanıldığı veya kim tarafından şekillendirildiği önem arz ettiğinden, özgürlüğün yeterli koşulu olarak kontrolün *varlığı* görülmektedir. Bu nedenle bir şeyin varlığı üzerinden kavramsallaştırıldığı için, bu anlayışa pozitif özgürlük adı verilmiştir. Bu terimlerin kullanımı, bir enfeksiyonun varlığı veya yokluğuna işaret eden bir testin sonucu için pozitif ve negatif ifadelerinin kullanımına benzetilebilir. Berlin negatif ve pozitif özgürlüğü bu iki soru üzerinden tanımladıktan sonra, özgürlüğün negatif ve pozitif manasını açıklamaya koyulmaktadır.

Özgürlüğün negatif manası, Berlin'in kavramsallaştırmasına göre, kişinin eylemlerine ve tercihlerine müdahalenin yokluğunun sağlanması şartında saklıdır. Zira negatif manada, "özgür olmak için çabalamak engellerin kaldırmanın peşinden koşmaktır" (Berlin, 2002: 48). Çağdaş dönemde bu hususa işaret eden Judith Shklar'a göre "liberal hükümetlerin rolü bireylerin hayatlarına diğer bireyler,

kuruluşlar ve hükümetler tarafından bir müdahaleye ilişkin korkuyu bastırmaktır” (Degerman vd, 2020: 1). Zira, “ne kadar asil olasılıklara açılrsa dahi, ve bunu ayarlayan kişinin motivasyonu ne kadar iyicil olsa dahi, tek bir kapı dışında tüm kapıları bir kişiye kapamak; bu kişinin yaşaması için kendi hayatı olan bir varlık olduğu hakikatine karşı işlenecek bir suçtur” (Berlin, 2002: 174). Bu bakımdan, Berlin negatif manada özgür olmak için dışsal engellerin yokluğunu gerekli bir koşul olarak ileri sürer. Yani, kişinin elindeki seçeneklerin sayısı dışsal müdahalelerle azaltıldığında, bu durum kişinin ahlaki olarak özgür bir fail olduğu hakikatine karşı bir suç teşkil edecektir derken, Berlin aslında özgürlüğün iki boyutu olduğuna işaret etmekte ve ilk boyutu olarak dışsal engellerin yokluğunu öne sürer. Çünkü dışsal engel, kısıt ve müdahaleler kişiye ahlaki bakımdan özgür bir fail olarak kullanabileceği bir alan sahibi olma imkanı tanımaz.

Berlin özgürlüğün pozitif manasının ise kişinin özgür bir fail olarak kendi tercihlerinde kendi iradesine dayanarak kendi hayatının efendisi olma isteğinde saklı olduğunu savunur (2002: 178). Bu bakımdan, “bir kimse başkasının iradi eylemlerinin aracı olmak yerine kendi kendisinin enstrümanı olmak, yani bir nesne olmak yerine, bir özne olmak istediğinden; sanki bir nesneymiş gibi başkaları tarafından veya dışsal doğa tarafından yönlendirilen değil, kendi kendini yönlendiren biri” olduğunda ancak pozitif manada özgür olabilir (Berlin, 2002: 178). Bu pozitif manada, özgürlük mücadelesi artık sadece negatif manadaki gibi direkt olarak dışsal çevrede bir alan sahibi olmak için yürütülen bir şey olarak değil, aynı zamanda kişinin kendi yaşam biçimini gerçekleştirmeye yönelik kendini yönlendirmesi için kişiye içkin bir şey olarak da değerlendirilir (Miller, 2006: 3). Dahası, kişiye içkin koşulları hesaba katan bir özgürlük anlayışında, bir kimse kendi eylemlerinde “kendi irade ve kalıcı kanaatlerini rehber edindiği ölçüde” özgürdür (Hamilton, 2011: 30). Bu ise şu manaya gelmektedir: “belirli koşullarda karar almaya rehberlik eden bir güç vardır ve esas soru bu gücün kaynağı kim ya da nedir” sorusudur (Hamilton, 2011: 30). Berlin’e göre ise pozitif özgürlük anlayışının cevap aradığı temel soru tam olarak budur. Bunun ardındaki temel sebep, pozitif manada özgürlüğün otonomi ideali ile özdeşleştirilmesidir; zira bu anlayışa göre, “bir kişi otonom olduğunda, yani kendine ait otantik arzularını ya da nasıl yaşanması gerektiğine dair kendi rasyonel inançlarını takip ettiğinde özgürdür” (Miller, 2006: 3). Bu bakımdan, bir kişinin özgür olması için dışsal engellerin yokluğu gereklidir ancak yeterli midir sorusunun tartışılması özgürlüğün pozitif kavramsallaştırılmasında önem arz eder ki hangi

A CONCEPTUAL COMPARISON: TRIADIC ANALYSIS OF POSITIVE AND NEGATIVE CONCEPTIONS OF FREEDOM

M. Malik Yavuz

özgürlük anlayışının daha geniş bir kavrama tekabül ettiğinin cevaplanmasında ise bu tartışmanın varacağı sonuç daha elzem olacaktır.

Carter'ın negatif ve pozitif özgürlüğü açıklarken atıfta bulunduğu bir sürücü senaryosu bu iki kavrayış arasındaki farkın temel olarak iki farklı boyuta odaklanmalarından kaynaklı olduğunu göstermek bakımından oldukça kullanışlıdır. Carter bizi bir kasabada araç kullanan bir sürücüyü farz etmeye davet eder. Sonrasını ise şu şekilde tasvir eder:

Diyelim ki yolda bir çatala geldiniz. Sola döndünüz, ancak sizi bu ya da şu yola gitmek için zorlayan kimse yoktu. Sonra bir dört yol ağzına geldiniz. Bu kez sağa döndünüz, ancak yine sizi sola dönmekten veya düz gitmekten alıkoyan kimse yoktu. Herhangi bir trafik veya yol çevirmesi veya polis bariyeri de söz konusu değildi. Yani, bir sürücü olarak tamamen özgür gözükmüyorsunuz. Ancak eğer ki sizin önce sola ve sonra sağa dönme sebebiniz sigaraya olan bağımlılığınızdaysa ve kapanmadan önce sigara satan yere ulaşmak için gözünüzün kararıması idiyse, sizin durumunuzun bu tasviri önemli ölçüde değişebilir. Yani, aracı oraya sürmekten ziyade, oraya sürüklenmiş hissediyorsanız, sigara içme isteğiniz, kontrolsüz bir biçimde, sizi aracın tekerini önce sola sonra sağa çevirmeye itiyor demektir. Dahası, şunun da farkındasınız ki, dört yol ağzında sağa dönmek aslında sizi çok önem verdiğiniz bir görüşmeye taşıyacak olan treni kaçırmamız anlamına gelecek. Yani, bu irrasyonel arzu sizi sadece uzun yaşama bakımından tehdit etmiyor, aynı zamanda şuanda yapmanız gerektiğini düşündüğünüz şeyi yapmaktan da sizi alıkoyuyor. (Carter, 2019, para 5)

Bu varsayımsal sürücü senaryosunun negatif ve pozitif özgürlük anlayışlarının odaklandığı özgürlük boyutu veya boyutlarını ortaya koymak noktasındaki etkinliği, bu iki anlayışın özgürlüğü bir şeyin yokluğu veya bir şeyin varlığı üzerinden hesap etmesiyle yakından ilişkilidir. Bu senaryodaki sürücü negatif özgürlük anlayışına göre tamamen özgürdür zira A noktasından B noktasına giderken hareketine herhangi bir dışsal engel, kısıt, ya da baskı bulunmamaktadır. Yani, salt dışsal engellerin, bariyerlerin, kısıtların yokluğu onu özgür kılan şeydir (Yavuz, 2016: 70). Bu bakımdan, negatif özgürlük kavramsallaştırmasına göre, hem gerek hem de yeter koşullar yerine getirilmiştir. Ancak, pozitif özgürlük kavramsallaştırmasına göre, bu sürücü dışsal engellerin yokluğuna rağmen özgür sayılamaz zira bir kimse kendi hayatının şeklini belirleme noktasında *kontrol* sahibi ise özgürdür, yani bir kimsenin kendi hayatı üzerindeki *kontrolünün varlığı* yeter

şarttır, dışsal engellerin yokluğu şeklindeki gerek şarta ek olarak. Bu sürücü de A noktasından B noktasına (tren istasyonu yerine sigara satış noktasına) sürüklendiği için kendi hayatına yön veremediğinden, kendisinin pozitif manada özgür olmadığı savunulmaktadır. Burada sürücü ahlaki olarak özgür olması gereken faili, araç kişinin hayatını, yollar ise seçenekleri temsil etmektedir. Pozitif özgürlük kavramsallaştırmasına göre sürücü yani ahlaki olarak özgür olan kişi kendi hayatının yönünü eldeki seçenekler arasından belirleyebiliyorsa, yani aracını farklı noktalara götürmesi için farklı yollar kendisine açıkken belirli bir yöne sürebiliyorsa özgür olabilir.

Pozitif özgürlük kavramsallaştırmasına göre, dışsal engellerden özgür bir biçimde, kişinin kendi hayatına seçtiği eylemler aracılığıyla bir yön belirleme kapasitesinin varlığı özgürlüğün temel koşuludur. Bu temel koşul aslında negatif özgürlüğün şart koştuğu dışsal engellerin yokluğunu da zımnen içerir. Zira, pozitif manada özgürlük kişinin kendi planlarının, kişinin kendini yönlendirmesi aracılığıyla kendi eylemlerine dönüşmesi imkanına endekslenmektedir (Yavuz, 2016: 71). Bu ise dışsal engellerin yokluğunu zaten gerektirir. Yani, pozitif özgürlük kavramsallaştırmasında, özgürlük kişinin kendi planlarının, hayatını şekillendiren bu planlara herhangi bir engel, kısıt veya baskının *yokluğunda*, kişinin kendini yönlendirmesi ve kontrolünün *varlığıyla*, kendi eylemlerine dönüşmesi imkânına endekslenmektedir (Yavuz, 2016: 71). Sürücü senaryosunu hatırlayacak olursak, sürücünün dışsal herhangi bir bariyer, engel, baskı olmaksızın A noktasından B noktasına gitmesinin özgür sayılması için yeterli olmadığını, yani bir şeyin yokluğunun yeterli olmadığını ancak gerekli olduğunu göstermesi bakımından bu zımnı yokluk eklentisi önem arz etmektedir. Zira, bu zımnı yokluk, kişiye kendi planlarını yapabilmek için belirli bir alan sağlanması gerektiğine işaret eder. Dahası, bu zımnı eklenti pozitif özgürlük kavramsallaştırmasının, negatif özgürlük kavramsallaştırmasını içerdiği ve aştığını ortaya koyması bakımından da önem taşımaktadır.

Berlin özgürlüğün pozitif kavramsallaştırmasında özgürlüğü bir şeyin varlığı olarak değerlendirirken esasında “bir kimsenin ancak ve ancak kendi yaşamını kendi iradesine uygun bir biçimde planlayabiliyorsa özgür olduğuna” vurgu yapmaktadır (2002: 190). Yani, Berlin’e göre bu anlayışta içerimlenen özgürlük kavramı, “içerisinde hiçbir şeyin kişiyi engellemediği bir vakumdan, yalnızca engelden münezze bir alan şeklindeki negatif kavrayıştan ziyade, kendini yönlendirme ve kendini kontrol etmek şeklindeki kavrayıştır” (2002: 190). Bu noktada Berlin sanki

A CONCEPTUAL COMPARISON: TRIADIC ANALYSIS OF POSITIVE AND NEGATIVE CONCEPTIONS OF FREEDOM

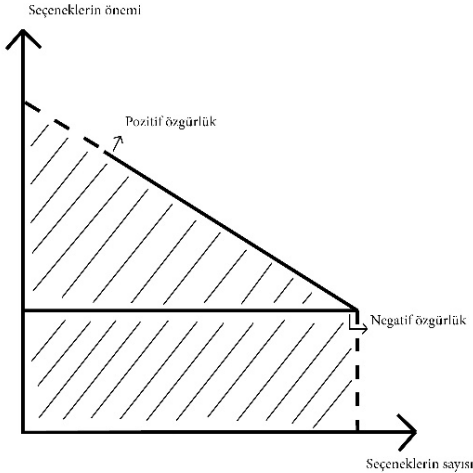
M. Malik Yavuz

pozitif özgürlük ve negatif özgürlük kavramı birbirinden tamamen ayrı iki alana işaret ediyor olduğunu öne süren yaklaşım içerisindedir. Ancak bunun böyle olmadığı sürücü senaryosu biraz değiştirilerek tekrar düşünüldüğünde ortaya çıkacaktır. Farz edelim ki sürücü, sigara satan yere sürüklenmek yerine hayatının kontrolünü ele almak bakımından kendisi adına önem arz eden görüşmeye kendisini götürecek olan trene binmek için aracını tren istasyonuna yönlendiriyor. Ancak, bu kez de tren istasyonuna giden yollar kapatılmış ve kendisi o noktaya gitmekten alıkonuluyor. Bu kişinin pozitif manada özgür olduğunu söylemek de mümkün değildir zira bu kişi kendini yönlendirme ve hayatının yönünü belirlemedeki kontrolün varlığını elde etmek istese dahi, kişi dışsal engellerin yokluğu olmadığından başka bir yöne sürüklenmektedir. Yani, esasında dışsal sebeplerle kendi hayatına yön verememektedir ki bu onun yine pozitif manada da özgür olmadığı anlamına gelir. Çünkü dışsal engellerin varlığı, kişiye kendi planlarını kendi eylemlerine dönüştürme imkanı tanımamaktadır. Yani kişinin hayatının yönünü belirlemedeki kontrolün varlığından söz edebilmek için, öncelikle dışsal engellerin yokluğu gerekir.

Bu bağlamda, özgürlük aslında her bir kademenin özgürlüğün farklı boyutlarını temsil ettiği kademeli olarak elde edilen bir kavram olarak değerlendirilebilir. Sürücü örneğinde olduğu gibi, dışsal engellerin yokluğuyla elde edilen bu ön özgürlük aşamasının kapsamı kişinin kendini bu özgür alanda yönlendirmesiyle genişletilebilir (Yavuz, 2016: 72). Bu açıdan yaklaşıldığında, Berlin'in pozitif kavramsallaştırmanın "içerisinde hiçbir şeyin kişiyi engellemediği bir vakum, yalnızca engelden münezzeh bir alan şeklindeki negatif kavrayış olmadığı" iddiası pozitif kavramsallaştırmayla uyumlu bir iddia değildir. Pozitif özgürlük kavrayışının şu şekilde geliştirilmesi daha uygun olacaktır: pozitif özgürlük kavramsallaştırmasında içerimlenen özgürlük alanı, içerisinde herhangi bir engel olmayan ve kişinin kendini kontrol etme mekanizmaları ile kendisini özgürce yönlendirebileceği bir alandır (Yavuz, 2016: 72). Bu şekilde yaklaşıldığında özgürlüğün aslında kişinin kendini geliştirmesine dair bir süreç olduğu – kelimenin etimolojisinden de anlaşılacağı üzere öz yani benliğin gürleşmesi, gelişmesi – negatif özgürlüğün bu sürecin ilk aşamasını teşkil ettiği ve pozitif özgürlüğün de aynı süreçteki bir sonraki aşama olduğu savunulabilir (Simhony, 1993: 37). Dolayısıyla, pozitif özgürlüğün kapsadığı alan negatif özgürlüğün kapsadığı alanı da içerisine alan ancak bundan daha geniş bir alanı kapsayan bir alana işaret etmektedir. Ancak bu görüşe negatif özgürlük savunucuları katılmayacak ve kendi kavramsallaştırmaları bakımından negatif özgürlüğün daha geniş bir alana işaret ettiğini

öne süreceklerdir. Bunun temel sebebi ise negatif özgürlük kavramsallaştırmasını bireysel özgürlük alanını hesaplarken yalnızca tek bir değişkene odaklanmasıdır.

Negatif özgürlük savunucuları Berlin'in karşılaştırmasına atıfta bulunarak kendi özgürlük kavrayışlarının daha geniş bir alanı kapsadığını savunurlar. Berlin'e göre, "negatif özgürlük bir kural olarak bireyler veya grupların takip edebilmesi için daha çok yol açar; pozitif özgürlük ise bir kural olarak daha az yollar açar ancak bu yollarda yürümek için daha iyi sebepler veya daha çok kaynak sunar" (2002: 49). Yani, "bir kişinin girebileceği yollar ne kadar çoksa, bu yollar ne kadar genişse, bu yolların çıktığı ne kadar fazla yol varsa, kişi o kadar özgürdür" (Berlin, 2002: 272). Negatif özgürlük kavramsallaştırmısından bakıldığında, kişinin özgürlük alanı sadece seçeneklerin sayısına endekslendiğinden, bu alan pozitif özgürlüğün kapsadığı alandan daha geniş bir alanmış gibi görülebilir zira pozitif özgürlük gerçekten de seçeneklerin daha aza indirgenmesi sürecini de içerir. Ancak, özgürlüğün ikinci boyutu olan kişiye içkin koşullar ele alındığında bu değerlendirme geçerli olmayacaktır, ki negatif özgürlük kavramsallaştırmasının göz ardı ettiği husus budur. Kişiye dışsal olan koşullar, kişiye açık olan seçeneklerin sayısında belirleyici iken, kişiye içkin olan koşullarsa, kişiye açık olan seçeneklerin kişi için öneminde belirleyicidir. Aşağıdaki Figür 1 incelendiğinde bu husus daha net olarak anlaşılabilecektir.

Figür 1

Bireysel özgürlük alanının hesaplanmasında kişinin özgürlüğüne kısıt olarak düşünülebilecek koşulların kapsamı, bu kapsama nelerin dahil edilip edilmeyeceği, bu alanın hesabının yapılmasında belirleyicidir. Figür 1'den de anlaşılacağı üzere negatif özgürlük kavramsallaştırması bu alana kısıt olarak düşünülebilecek koşulları dışsal koşullara indirgediğinden, sadece seçeneklerin sayısına göre bir alan hesabı yapmaktadır. Yani, kişinin elinde bulunan seçeneklerin sayısı üzerinden kişinin özgürlüğü değerlendirilirken, bu seçeneklerin birbirlerine göre kişi için önemi hesaba katılmamaktadır. Ancak, Carter'a göre, bir kişinin özgürlüğünün kapsamı iki değişkene endekslenebilir: öncelikle kişinin elinde bulunan seçeneklerin sayısı, ikinci olarak bu seçeneklerin her birine kişi tarafından atfedilen önemin değeri (2005: 136). Pozitif özgürlük kavramsallaştırmasının hem dışsal engellerin yokluğunu gerektirdiği, hem de kendi yönünü tayin edebilme kapasitesinin varlığını içerdiği ifadesi, aslında bu kavramsallaştırmanın her iki değişkeni de hesaba kattığına işaret etmektedir. Zira, dışsal engellerin yokluğunun sağlanması aşamasında, Figür 1'de görüldüğü üzere, kişi belirli sayıda seçeneği kendisine açık hale getirerek, belirli bir özgürlük alanına sahip olur. Ancak, bu aşamada kişi bu seçeneklerin arasında bir önem ayırımına gitme ihtiyacı duymaz. İkinci aşamada ise kişi bu seçenekler arasında kendisi için önemine göre bir tercih önceliği oluşturarak, kendi yönünü belirleme imkânını da elde eder. Böylece, özgürlüğün ikinci aşamasını da karşılayan değişkeni hesaba katan pozitif özgürlük kavramsallaştırması daha geniş bir özgürlük alanını kapsar. Bu iddianın temellendirilmesinin daha açık hale gelmesi için, pozitif özgürlük kavramsallaştırmasının negatif özgürlüğü içerdiği ve aştığı önermesinin gerekçelendirilmesi gerekir ki bu hususta MacCallum'un üç parçalı analizi oldukça işlevseldir.

3. Özgürlüğün Üç Parçalı Analizi

Özgürlüğün iki boyutunu, yani kişiye içkin ve dışsal olan koşulları, karşılaması bakımından negatif ve pozitif manada kavramsallaştırılması; özgürlüğün bir taraftan toplumsal koşulları düzenlemeyi gerektirdiğine, diğer taraftansa bireysel anlamda kişinin kendi koşullarını düzenlemesini içerdiğine işaret etmektedir. Zaten, Berlin'in yapmış olduğu ayırımın halen çağdaş siyaset teorisyenlerinin özgürlük tartışmalarının etkin olmasının temel sebebi olarak da bu gösterilebilir. Negatif özgürlük anlayışına odaklanılarak toplumsal koşullar düzenlenirken, kişinin bir başkası tarafından kasıtlı olarak baskıya uğramasının yokluğu üzerinden kişinin kendi güncel niyetlerine göre eylemde bulunma imkanı yasal çerçeve ile korunan bir özel alan oluşturularak korunmaya çalışılır (Silier, 2005: 10). Siyasal manada

bireye tanınan özgürlük alanı, negatif özgürlük kavrayışının pratikteki bir uzantısı olarak değerlendirilebileceği gibi, özgürlüğün pozitif bir kavrayış tarafından vurgulanan bireysel boyutu bu alanın nasıl kullanılacağı ile ilgili olduğundan, bu kişinin kendi koşullarını düzenlemesi özgürlüğün ikinci aşaması olarak düşünülebilir. Gerald MacCallum'un özgürlüğü üç parçalı tek bir kavram olarak analiz etmesi, bu ayrımın aslında özgürlüğün tek ancak aşamalı bir kavram olduğunu ortaya koyduğuna işaret etmektedir. Bu bakımdan, üç parçalı analiz aslında özgürlüğü "bazı farklı kavramsallaştırmalara imkan tanıyan ancak bunların ötesine geçen tek bir kavramsal şema" olarak düşünmemize olanak sağlamaktadır (Christman, 2005: 81). Bu bağlamda, negatif özgürlük belirli bir anda kişinin kendisi ile diğer kişiler arasındaki ilişkiye odaklandığından tamamen kişilerarası bir kavram olarak düşünülebilirken, pozitif özgürlük ise kişinin kendi yönünü tayin etmesine odaklandığından, buna ek olarak kişinin kendine dönük bir kavramdır (Blokland, 1997: 83). MacCallum'un analizi ile yaklaşıldığında ise, özgürlük gerek kişiler arası gerekse kişinin kendine dönük boyutları içeren tek bir kavram olarak değerlendirilebilir.

MacCallum özgürlüğün farklı aşamalarını tek bir kavramda ortaya koymak için üç parça içeren tek bir formülle özgürlüğü tanımlamaya çalışmaktadır. Bu formül esasında faili merkeze alan ve iki değişkeni de içeren bir yapıda özgürlüğü açıklamaktadır.

Bir failin veya bir kısım failin özgürlüğü ne zaman söz konusu olsa, bu hep bir şey yapmaya veya yapmamaya, bir şey olmaya veya bir şey olmamaya yönelik bir kısıttan, engelden, müdahaleden veya bariyerden özgür olmaktır. Yani, bu tarz özgürlük bir şeyin (bir failin veya faillerin), bir şeyi yapma veya yapmama, bir şey olma veya olmamaya yönelik bir şeyden özgür olmasıdır. Bu özgürlük üç parçalı bir ilişkidir ve şu formatta ifade edilebilir: 'X Z'yi yapmaya veya Z olmaya yönelik Y'den özgürdür veya değildir'. Burada X faili temsil eder; Y kısıt, baskı, müdahale, bariyer gibi engelleyen koşulları temsil eder; Z ise eylemleri veya karakter koşulu veya şartlarını temsil eder. (MacCallum, 1967: 314)

Bu formülde iki husus çalışmamızın temel argümanı bakımından önem arz etmektedir. Birincisi, Berlin'in ortaya koyduğu negatif özgürlük kavramsallaştırmasında Z kapsamındaki değişkenler tamamen göz ardı edilmekteyken, Y kapsamındaki değişkenler pozitif özgürlük kavramsallaştırılmasında zımni de olsa hesaba katılmaktadır (Yavuz, 2016: 86). Yani, MacCallum'un formülü aslında

A CONCEPTUAL COMPARISON: TRIADIC ANALYSIS OF POSITIVE AND NEGATIVE CONCEPTIONS OF FREEDOM

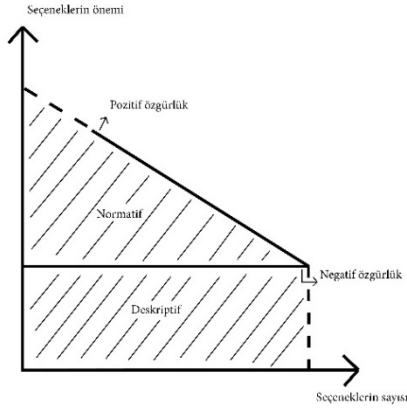
M. Malik Yavuz

bireyin özgürlüğünün hesaplanmasında iki değişkenin hesaba katılması gerektiğini savunmakta ve bu bağlamda negatif ve pozitif özgürlük kavrayışlarının bağdaştırılabilir olduğuna biçimsel olarak işaret etmektedir. İkincisi, MacCallum'un formülünün ortaya koyduğu özgürlük tanımı oldukça biçimsel bir yapıdaymış gibi gözükse de, aslında özgürlüğün hem deskriptif hem de normatif boyutunu ortaya koyması bakımından değerlidir.

Özgürlüğün, negatif kavramsallaştırmada göz ardı edilen, normatif boyutu özgürlüğün kişinin kendi koşullarını düzenlemekten de geçtiğini göstermesinde saklıdır. Hem biçimsel bir yapıda olması hem de kişiye içkin koşulları hesaba katması MacCallum'un bu formülünü özel kılmaktadır zira bu durum bu çalışmada da kullanılmaya çalışılan negatif ve pozitif özgürlük kavramsallaştırmalarını birbiriyle bağdaştırma imkanını teorisyenlere sunmaktadır. Dahası, "özgürlüğü kişisel alanda ele almak özgürlüğün biçimsel tanımının failin isteklerini hesaba katmaması gerektiğine inanan" negatif özgürlük savunucularına meydan okumak olarak değerlendirilmektedir (Dimova-Cookson, 2003: 512). Eğer ki pozitif özgürlük bu şekilde bir biçimsel yapı kazandırılarak kavramsallaştırılırsa, bu bir meydan okumadan ziyade negatif özgürlük kavramının genişletilmesi olarak değerlendirilebilir. Yani, özgürlüğün hem negatif hem de pozitif manası tek bir formülle ortaya konulabilir. Bu şu anlama gelmektedir: bu formül, bir taraftan, özgürlüğün gerek ve yeter şartlarını ortaya koyarken, diğer taraftan, özgürlüğün hem deskriptif hem de normatif boyutu olduğunu göstermektedir. Bu ise özgürlüğü salt deskriptif ya da salt normatif bir kavram olarak ele almaya gerek olmadığını ve aslında bunların bağdaştırılabilir olduğuna işaret etmektedir. Berlin'in negatif ve pozitif özgürlük kavramsallaştırmaları, özgürlüğün gerek ve yeter şartlarını ortaya koymak bakımından kullanışlı olsa da, bu ikisini deskriptif ve normatif boyuta işaret eden ayrı ve bağdaştırılmaz kavrayışlar gibi sunmaktadır.

Carter'in negatif ve pozitif özgürlük kavramsallaştırmalarını karşılaştırmada oldukça kullanışlı olan sürücü senaryosunu hatırladığımızda, MacCallum'un analizinin özgürlüğün kişiye dışsal (deskriptif) ve kişiye içkin (normatif) boyutlarını nasıl ortaya çıkardığı daha kolay görülebilir. Carter'in örneğindeki sürücü MacCallum'un formülünde X olarak, yollardaki bariyerler, polis çevirmeleri, yol kapatmaları Y olarak, tren istasyonuna gitmek, sigara satan yere gitmek, ya da stad-yuma gitmek Z olarak görülebilir. Bu örnekte X yani sürücü dışsal koşullara bağlı olarak, yollarda bariyer, polis çevirmesi, yol kapatması ya da başka bir kısıtlamanın *yokluğunda* özgürlüğün deskriptif koşulları sağlandığından negatif özgürlük

tarafatlarının bakış açısından özgür görülmektedir. Ancak, bu durum ancak Z kapsamındaki değişkenler göz ardı edildiğinde geçerlidir. Y kapsamındaki deskriptif koşulların sağlanması özgürlükteki ilk aşamaya işaret etmektedir, yani kişinin elinde kendisine açık olan belirli sayıda seçeneğin bulunması. Burada X, yani sürücü, *Y'den*, yani dışsal engellerden, *özgür olmakla* özgürlükteki ön aşamayı elde etmektedir. Sürücü senaryosunu Figür 1'e uyguladığımızda (yukarı bakınız) sürücü sigara satan yere gitmek, stadyuma gitmek, tren istasyonuna gitmek ya da engel olmayan herhangi başka bir noktaya gitmek gibi seçeneklere sahip olduğundan ki negatif anlayışa göre bunların değeri arasında bir ayrım yapmaya gerek yoktur, kişi belirli bir özgürlük alanı elde etmektedir. Buna deskriptif özgürlük alanı adı verilebilir ki Figür 2 bunu ortaya koymaktadır.

Figür 2

Z kapsamındaki değişkenler hesaba katıldığında, yani kişi aslında tren istasyonuna gitmeye sigara satan yere gitmekten veya stadyuma gitmekten daha fazla değer verirken kendini stadyumda veya sigara satan yere sürüklenmiş bulunduğu değerlendirildiğinde, o kişi kendini Z'ye yönelmediğinden özgür sayılamaz. Z kapsamındaki değişkenler, eldeki seçeneklerin arasında bir önem sıralaması yaparak, kişinin kendisi için daha önemli olanı seçmesi ve kendini ona doğru yönlendirmesini kişinin özgür olmasının ikinci bir koşulu olarak ön plana çıkarır. Yani sürücünün tren istasyonuna gitmeye yönelik özgürlüğü, dışsal engellerin *yokluğunda* ve *dışsal engellerden* özgür olma durumunda dahi, elde edilemeyebilir eğer

ki kişinin kendini yönlendirme kapasitesinin *varlığından* bahsedilemiyorsa. Burada kişi kendisini yönlendirdikçe, kendi hayatı üzerinde kontrolü arttıkça özgürlükte daha derin bir aşama olan normatif özgürlük adı verilebilecek alanı da elde etmiş ve genişletmiş olacaktır. Bir başka deyişle, bu normatif özgürlük alanının sahibi olmak için, failler yani X, temel manada, “kendi kendini yöneten kişiler olmalıdır” (Christman, 1991: 344). Bu da özgürlüğün negatif manada kısıtların *yokluğuna*, yani Y’den özgür olmaya; pozitif manada ise buna ek olarak kendi kendini yönetme kapasitesinin *varlığına*, yani kendi seçtiği Z’lere kendini yöneltebilmeye bağlı olduğunu ortaya koymaktadır.

Özgürlüğün bireysel otonomi ile özdeşleştirildiği normatif boyutu, çağdaş dönemde bireysel manada otantiklik ve otonomi idealleri üzerinden pozitif özgürlüğün önemini artırmıştır. Zira dışsal engellerin yokluğu, yani Y’den özgür olmak, özgürlüğün gerek ve yeter koşulu olarak sayılırsa, bu durum kişinin kendi hayatının kontrolünü elinde tutmasını garanti altına almaz. Bu durumda, “eğer bir kişi hayatını hazır paket şeklinde yaşıyorsa, yani içerisinde kendini bulduğu toplumun gelenek ve adetlerini sorgusuz benimseyerek hayata geçiriyorsa, bu kişi kendi hayatını tasarlamaktan gelen tamamlanma ihtimalini” elinden kaçırdığından özgür sayılamaz (Warburton, 2001: 92). Veyahut “kişi kendinde geliştiği güzel uyanan her bir dürtüye göre, herhangi bir tutarlı planı olmadan hareket ediyorsa”, yine bu kişi pozitif manada özgür sayılamaz (Christman, 2005: 84). Zira, bu kişiler bir şeyden özgür olmayı içeren deskriptif özgürlük alanına sahip iken, bu alanı bir şeye yönelik özgür olmayı içeren normatif alana doğru genişletmemişlerdir. Deskriptif özgürlük alanına ek olarak kişinin kendi hayatını tasarlayarak kendi hayatını kontrol etme ihtimali ancak normatif özgürlük alanına dahil olmakla kişiye açık hale gelecektir. Bu da, özgürlüğün ikinci aşamasının sayı olarak daha az seçenek barındırması da, önem olarak kişinin kendisine göre daha değerli seçeneklere kişiye yönelttiğinden daha geniş bir alana işaret ettiğini gösterir ki çalışmanın temel argümanının gerekçelendirmesinde kullandığımız pozitif özgürlük kavramsallaştırmasının negatif özgürlüğü içerdiği ve aştığı iddiasını ortaya koymak açısından bu özgürlük alanına işaret eden bir şeyden özgür olmak ve bir şeye yönelik özgür olmak kategorileri önem arz etmektedir.

4. Bir Şeyden Özgür Olmak & Bir Şeye Yönelik Özgür Olmak

Berlin pozitif özgürlüğü kavramsallaştırırken “özgürlük – ister siyasette olsun ister bireysel yaşamda – kendini yönetmektir ve kişinin dışsal güçlere karşı kontrolünü

arttıran ne varsa, bunlar kişinin özgürlüğüne de katkıda bulunur” ifadesiyle aslında özgürlüğün normatif boyutunu dışsal engellerin yokluğuna bağlamıştır (2002: 259). Yine, “özgürlük kişinin kendi yapıp ettiklerini belirlemede bir rol oynamaktan geçer, bu rol ne kadar büyükse, özgürlük o kadar büyüktür” şeklindeki ifadesi de özgürlüğün kendi kendini yönetme ve yönlendirmeye artabileceğine işaret ederken, Berlin bu noktada pozitif bir kavramsallaştırma yapmaktadır (2002: 259). Ancak bu ifadeden hemen sonra “özgürlüğün yokluğu, kişinin yapıp ettiklerinin dışsal güçlerce belirlenmesidir, bu güçler ne kadar büyük rol oynuyorsa, bireyin özgürlüğü de o kadar küçüktür” şeklindeki iddiası, Berlin’in özgürlüğün negatif manada ele alınması gerektiğini savunduğunu göstermektedir (2002: 259). Halbuki, “bu kavrayışlar bir şeyden özgür olmak ve bir şeye dönük özgür olmak olarak değiştirilince ortaya çıkan sonuç tek bir özgürlük kavramındaki iki harekettir” (Simhony, 1993: 30). Yani, Simhony aslında negatif özgürlüğü bir şeyden özgür olmak ve pozitif özgürlüğü bir şeye dönük özgür olmak olarak düşündüğümüzde, bu ayrımın tek bir özgürlük kavramındaki, özgürlüğün iki farklı aşamasına işaret eden bir ayrım olarak değerlendirilebileceğini ifade eder. Ancak bu noktada, şunu vurgulamakta fayda vardır ki negatif özgürlük bir şeyden özgür olmak olarak, pozitif özgürlük ise *bir şeye yönelik özgür olabilmek için bir şeyden özgür olmak* olarak düşünüldüğünde, özgürlük tek bir kavram olarak değerlendirilebilir. MacCallum’un üç parçalı analizi de bu iki biçimsel kategoriye teorisyenlerin kullanımına sunarak, özgürlüğü tartışan siyaset felsefecilerine özgürlüğün hem deskriptif hem de normatif boyutu olduğunu ve bunların özgürlüğün dışsalılığı ve içsellğine işaret ettiğini kabul etme imkanı vermektedir.

Bir şeyden özgür olmak kendi başına bir şeye yönelik olmayı içermez zira kişi neye yönelik olduğunu da bilmesi ve planlaması gerekir. Bu ise kişinin kendini kontrol ve yönlendirmesini gerektirir. Yani sadece seçenek sahibi olmak değil kişinin hayatında bu seçeneklerin ne tür bir yeri olacağını bilgisine sahip olması da özgürlüğün kapsamını değerlendirmek noktasında önemli bir husustur. Burada, MacCallum’un formülü kapsamında X’i bir fail olarak düşündüğümüzde, bir başka fail olan A’nın X’e müdahalesi X’in ancak özgür olmayışının sebebi olabilir (Flikschuh, 2007: 46). Yani, MacCallum’un formülünde A bir Y gibi işlev göstererek X’in özgürlüğünün önünde engel haline gelebilir. Ancak Y’nin yokluğu, veya “Y’nin müdahale etmeyişi”, yani Y’den özgür olmak, “X’in özgürlüğünün sebebi olmak için yeterli değildir” zira Z’ye yani bir şeye yönelik özgür olmak “kişiler arası bir ilişkiyi açıkça belirtmez ancak bireysel irade kapasitesine atıfta bulunur” (Flikschuh, 2007: 46). Bir başka deyişle, bir şeyden özgür

A CONCEPTUAL COMPARISON: TRIADIC ANALYSIS OF POSITIVE AND NEGATIVE CONCEPTIONS OF FREEDOM

M. Malik Yavuz

olmakla özdeşleştirilen negatif özgürlük, kişinin özgür olmama durumunun ön koşullarını ortaya koyması bakımından negatif manada başarılıdır. Berlin de özgürlüğün yokluğunu kişinin yaptıklarının dışsal güçlerce belirlenmesine endekslerken özgürlüğün bu negatif manasını ön plana çıkarmaktadır. Bu şu anlama gelmektedir ki “başkaları bir kimsenin özgürlüğüne müdahale edebilir veya müdahale etmekten kaçınabilir, ancak başkaları bir kimseyi özgür yapamaz” (Flickschuh, 2007: 46). Bir başka deyişle, başka kimseler bir kimsenin bir kişinin özgürlüğünü elinden alabilir, ancak salt başkalarının müdahalesinin yokluğu bir kimseyi özgür yapamaz. Yani, bir kimsenin özgür olması için başka kimselerin müdahalesinin yokluğu gereklidir ancak yeterli değildir. Dahası, bir kimse negatif özgür değilse, pozitif manada da özgür olamaz. Bu bakımdan, bir kimsenin özgürlüğünün kapsamını değerlendirmede negatif özgürlük kişiler arasındaki ilişkilere odaklanarak, engelleri dışsal olarak görür ki bu bir şeyden özgür olmak noktasında elzemdir. Ancak özgürlüğün bir de kişiye içkin yönü vardır. Bu bağlamda, özgürlüğün deskriptif alanına sahip olmadan, yani dışsal müdahalelerin yokluğu garanti altında alınmadan, özgürlüğün normatif boyutunu elde etmek mümkün değildir.

Dışsal olarak engellerin yokluğu veya varlığı seçeneklerin sayısını arttırmak veya azaltmak bakımından, yani deskriptif özgürlük alanını genişletmek veya daraltmak bakımından önem arz eder ki bu özgürlüğün yalnızca ilk aşamasının kapsadığı alanı hesaplamada geçerlidir. Kişinin kendini yönlendirme kapasitesinin varlığı, yani seçenekler arasında, seçeneklerin kişinin hayatındaki yeri ve önemine göre kişi tarafından ayrımının yapılarak bazılarına öncelik verilmesi ve elde edilmesi bakımından, yani normatif özgürlük alanını genişletmek bakımından önem arz eder ki bu özgürlüğün ikinci aşamasının kapsadığı alanı hesaplamada gereklidir. Bu noktada MacCallum’un üç parçalı özgürlük analizi zımnen otonomi temelli bir özgürlük anlayışına işaret ettiğinden, özgürlüğün normatif boyutunu da biçimsel bir biçimde ortaya koymaktadır. Zira, failin hangi koşullarda özgür olduğu bir şeyden özgür olmak ve bir şeye yönelik özgür olmak şeklinde iki kategoride değerlendirilmektedir. Bu bağlamda “bir şeye yönelik olmak kendini gerçekleştirmek şeklindeki bir otonomi fikrini temsil ederken, bir şeyden özgür olmak ise iki tür dışsal koşulu (baskının yokluğu ve kabil kılıcı koşulları) içerdiği gibi içsel engellerin de yokluğunu içerir” (Simhony, 1993: 48). Yani, özgür olmanın değerlendirilebileceği deskriptif koşullar olduğu gibi, normatif koşullar da bulunmaktadır. Bir başka deyişle, özgürlük hem negatif kavramsallaştırmayı

hem de pozitif kavramsallaştırmayı içerirken, yalnızca negatif özgürlük kavramsallaştırması özgürlüğün temsil ettiği alanın tamamını kapsamakta yeterli değildir.

Özgürlüğü bir şeye yönelik özgür olmak için bir şeyden özgür olmak şeklinde ele aldığımızda aslında tahakküm altında olmamak olarak değerlendiririz. Yani, hem kişinin kendi amaçlarını belirlemek noktasında, hem de bu amaçlara ulaşmada gerekli olan araçlara sahip olmak bakımından bir tahakküm altında olmayınca, bir kişi bir şeye yönelik bir şeyden özgür olabilir. Bu da aslında “başkaları tarafından fiilen müdahale edilmeyen bazı kimselerin, yine de özgür olarak değerlendirilemeyeceği anlamına gelir” (Nelson, 2005: 72). Zira, bir şeyden özgür olunsa dahi, bu durum kişinin kendi amaçlarını belirlemek noktasında kontrol sahibi olduğu anlamına gelmez. Yani, dışsal engellerin yokluğunda, kişi bir şeyden özgür olma kategorisinde özgür sayılsa dahi, eğer o kişi kendi amaçlarını belirlemiyorsa, bu amaçlara ulaşmak için elde bulunan seçenekler arasında bir önem değerlendirmesinde bulunamıyorsa, yani kendi hayatının yönetmeni değilse bir şeye yönelik özgür olduğu söylenemez. Tüm bu koşullar, esasında kişiye içkin olan koşullardır ve kişinin kendinin belirleyici olması gereken bir alana işaret eder, ki özgürlüğün normatif boyutunu da seçenekler arasında bir önem değerlendirmesi yaparak, kişinin hayatının yönünü tayin etme gereği oluşturur.

Özgürlüğün normatif boyutunu değerlendirirken, “otonomi kişinin başkalarının iradesine tabi olmadan kendi dünyasının yazarı olması” şeklinde kavramsallaştırılırsa, bir şeye yönelik özgür olmanın otonomi temelli bir özgürlük anlayışını ortaya koyduğu da savunulabilir (Simhony, 1993: 48). Yani, kişi kendi hayatının yönetmeniyse, kendi hikayesinin yazarıysa kendi amaçlarını kendisi belirleyebiliyordur, yani kendini belirli bir şeye yönlendirebiliyordur. Buna göre, “özgürlük müdahalenin yokluğundan daha fazlasını gerektir” (Petit, 1997: 22). Müdahalenin varlığı, bir şeye yönelik özgür olma ihtimalini ortadan kaldırır, yani kişi müdahalenin varlığında tahakküm altındadır ve kendi yönünü belirleyemez. Bu ise otonominin zaten negatif özgürlüğü varsaydığını; zira baskıcı bir müdahalenin kişinin başkalarının iradelerine tabi olmayı içerdiğini ve bunun da kişinin otonomisini baltaladığını gösterir (Simhony, 1993: 48). Yani, normatif özgürlük alanına erişebilmek için, esasında deskriptif özgürlük alanına sahip olmak gerekir. Bir başka deyişle, bir şeye yönelik (kişinin amaçları, planları) özgür olabilmek için, bir şeylerden (engeller, kısıtlar, baskılar) özgür olmak gerekir. Ancak, müdahale olmasa dahi, kişinin kendi yönünü belirlemesi için, kendisini kendi hayatının yazarı olarak görmesi ve bu hayatı sahiplenmesi gerekir. Yani, kişi tam

A CONCEPTUAL COMPARISON: TRIADIC ANALYSIS OF POSITIVE AND NEGATIVE CONCEPTIONS OF FREEDOM

M. Malik Yavuz

manasıyla – pozitif manada – özgür olmak için, eldeki seçeneklerinden bazılarını kendi hayat hikayesindeki yerine göre önceleyerek seçmesiyle bireysel otonomi idealinin peşinden koşar. Bu ise özgürlüğün normatif boyutunu oluşturur ve pozitif özgürlüğün negatif özgürlüğü içerdigi ve aştığını ortaya koyar.

Her ne kadar pozitif özgürlük ve negatif özgürlük Berlin tarafından özgürlüğün iki farklı kavrayışını işaret eden bir ayrım olarak literatüre sunulmuşsa da, MacCallum'un, bir failin özgürlüğünü bir şeye yönelik özgür olmak için bir şeyden özgür olmak şeklinde analiz etmek gerektiğini, ifade eden formülü bize bu iki kavrayışın aslında bağdaştırılabilir kavrayışlar olduğunu gösterir. Zira, bu formül öncelikle özgürlüğün iki aşamalı tek bir kavram olduğuna işaret eder. Dahası, bu formül pozitif özgürlüğün negatif özgürlük kavrayışı olmadan düşünülemeyeceğini ortaya koyduğu gibi, negatif özgürlüğün de tek başına özgürlüğün her iki kategorisini de kapsamak noktasında başarısız olduğunu da göstermektedir. Özgürlüğün normatif boyutunun kavramsal şeması, bir bireyin özgürlük alanının belirlenmesinde hem kişiye içkin hem de kişiye dışsal koşullara odaklanılması gerektiğine işaret etmektedir (Yavuz, 2016: 88). MacCallum'un üç parçalı analizi de özgürlüğün her iki kategorisini kapsamak noktasında başarılı bir kavramsallaştırma ortaya koyarak bu normatif boyutun kavramsal şemasının pozitif özgürlük anlayışı çerçevesinde oluşturulma imkânını teorisyenlerin istifadesine sunmaktadır. Bu çalışmada da bu imkân değerlendirilmeye çalışılarak, pozitif özgürlüğün negatif özgürlükten daha geniş bir kavram olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

5. Sonuç

Pozitif özgürlük kavramsallaştırmasının, negatif özgürlük kavramsallaştırmasını içerdigi ve aştığı iddiası doğal olarak bu iki kavramsallaştırmanın bağdaştırılabilir olduğu manasına gelmektedir. Bu iki kavramsallaştırma aslında insan toplumsal bir varlıktır ve insan ahlaki olarak özgür bir faildir önermelerinin birlikte değerlendirilmelerinin bir uzantısı olarak görülebilir. Esasında, bu iki önermeyi tek bir önermeye indirgeyerek, özgürlüğün iki boyutu olduğunu ortaya koymak mümkündür. İnsan ahlaki olarak özgür ve toplumsal bir faildir şeklindeki bir önerme şuna işaret etmektedir: insan kendi hayatının belirleyicisi olmak için kendi amaçlarını özgür bir biçimde seçmesi gereken bir faildir ve insan bu seçimleri toplumsal koşullarda yapan bir faildir. Bu bağlamda, pozitif özgürlük anlayışının siyasal özgürlük için manası aslında “bizlerin izole benlikler olmadığımızı”, yani toplumsallaşabilen benlikler olduğumuzu hesaba katarak, “kendi yetenek

ve kabiliyetlerimizin sonuna kadar gelişerek” kendi hayatımıza yön verme imkanını elde etmemiz için, yani özgürleşebilmemiz için “başkalarının varlığına, desteğine” ve aynı zamanda müdahale etmeyişi ihtiyacımız olduğunu da ifade eder (Ball, 2017: 120). Yani, özgürlüğün bir normatif boyutu (değer biçen, olması gerekene işaret eden) ve bir de deskriptif boyutu (olgusal, olana işaret eden) vardır. Bu çalışmada Berlin’in pozitif özgürlük adını verdiği kavramsallaştırmanın, MacCallum’un üç parçalı analizi ile değerlendirildiğinde, özgürlüğün hem deskriptif hem de normatif boyutunu kapsamı bakımından daha geniş bir bireysel özgürlük alanını kapsadığı savunulmuştur.

MacCallum’un analizi negatif ve pozitif özgürlük kavramsallaştırmalarına bir şeyden özgür olmak ve bir şeye yönelik özgür olmak kategorilerini sunarak yeni bir soluk getirmiştir. Bu üç parçalı analize göre, bir şeyden özgür olmak deskriptif özgürlük alanını ifade ederken, bu alanın hesaplanmasında kişinin elinde bulunan seçeneklerin sayısı temel değişken olarak kabul edilmiştir (yukarıda bakınız, Figür 2). Kişiye açık olan seçeneklerin sayısı dışsal koşulların düzenlenmesini gerektirdiğinden, insanın seçimlerini toplumsal koşullarda yapan bir fail olduğu olgusu üzerinden bir hesaplamayla, bireyin sahip olduğu özgürlük alanı bu seçeneklerin kapsamına endekslenmiştir. Bu seçeneklerin sayısının kapsamı ise, dışsal engellerin yokluğuna göre değiştiğinden; negatif bir kavramsallaştırmayla, insanın özgür ve toplumsal bir fail olduğu önermesinin açıklanması yapılmaya çalışılmıştır. Bir şeye yönelik özgür olmak ise normatif özgürlük alanını ifade ederken, bu alanın hesaplanmasında kişinin elinde bulunan seçeneklerin sayısına endekslenen alanı ek olarak, kişinin elinde bulunan seçeneklerin kişi için önemi de ek bir değişken olarak kabul edilmiştir (yukarıda bakınız, Figür 2). Kişi neye yöneleceğine kendi karar vermesi gerektiğinden ve bu yönelme için seçeneklerin önemi de kişi tarafından belirleneceğinden, bu alan kişinin kendisi tarafından oluşturulacaktır. Özgürlüğün bireysel bakımdan normatif boyutunu da bu kendini yönlendirmenin varlığı üzerinden ortaya konulmaktadır ki burada da pozitif bir kavramsallaştırmayla, insanın ahlaki olarak özgür ve toplumsal bir fail olduğu açıklanmaya çalışılmıştır.

Bir failin, yani X’in, özgürlüğünün hesaplanmasında Y ve Z kategorilerini kullanması, Berlin’in negatif ve pozitif özgürlük kavramsallaştırmalarında ayrı ayrı hesaba katılan değişkenlerin tek bir özgürlük kavramında bağdaştırılabileceğini ortaya koyması bakımından MacCallum’un formülünün başarısıdır. Bu çalışmada da şu husus ortaya konmaya çalışılmıştır: bireyin özgürlük yolculuğu siyasal

A CONCEPTUAL COMPARISON: TRIADIC ANALYSIS OF POSITIVE AND NEGATIVE CONCEPTIONS OF FREEDOM

M. Malik Yavuz

düşüncenin salt deskriptif olarak ele aldığı olgularla birlikte aynı zamanda normatif olarak ele aldığı değerlerle daha geniş bir perspektiften değerlendirilebilir. Bu geniş perspektif özgürlüğü tek boyutta değil de iki boyutta ele aldığından bireyin özgürlük alanını hesaplamada daha kullanışlı olacak; siyasal teori ve düşüncenin toplumsal düzenlemeler yapma noktasında siyaset bilimcileri ile siyasetçilere rehberlik etme işlevini de daha iyi yerine getirmesine katkı sunacaktır.

Bibliyografya

- Ball, T. Dagger, R. & O'Neill, D. I. (2017). *Political Ideologies and the Democratic Ideal* (10th Edition). London: Routledge.
- Berlin, I. (2002). Two Concepts of Liberty in *Liberty: Isaiah Berlin* ed. H. Hardy. Oxford: Oxford University Press.
- Blokland, H. (1997). *Freedom and Culture in Western Society* trans. M. O'Loughlin. London: Routledge.
- Carter, I. (2005). *A Measure of Freedom*. Oxford: Oxford University Press.
- Carter, I. (2019). "Positive and Negative Liberty", *The Stanford Encyclopaedia of Philosophy* (Winter 2019 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <https://plato.stanford.edu/archives/win2019/entries/liberty-positive-negative/>.
- Christman, J. (1991). Liberalism and Individual Positive Freedom, *Ethics*, 101(2), 343-359.
- Christman, J. (2005). Saving Positive Freedom, *Political Theory* 33 (1): 79-88.
- Degerman, D. Flinders, M. & Johnson, M. T. (2020). In defence of fear: COVID-19, crises and democracy, *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, DOI: 10.1080/13698230.2020.1834744.
- Dimova-Cookson, M. (2003). A New Scheme of Positive and Negative Freedom: Reconstructing T. H. Green on Freedom, *Political Theory* 31 (4): 508-532.
- Flikschuh, K. (2007). *Freedom*. Cambridge: Polity.
- Hamilton, C. (2011). *The Freedom Paradox: Towards a Post-secular Ethics*. Crows Nest: Allen&Unwin
- MacCallum, G. (1967). Negative and Positive Freedom. *Philosophical Review* 76 (3): 312-334

- Miller, D. (2006). *The Liberty Reader*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Nelson, E. (2005). Liberty: One Concept Too Many? *Political Theory* 33 (1): 58-78.
- Petit, E. (1997). *Republicanism: A Theory of Freedom and Government*. Oxford: Clarendon.
- Shklar, J. N. (1989). The liberalism of fear. In N. L. Rosenblum (Ed.), *Liberalism and the Moral Life*. Harvard University Press.
- Silber, (2005). *Freedom: Political, Metaphysical, Negative and Positive*. Aldershot: Ashgate.
- Simhony, A. (1993). Beyond Negative and Positive Freedom: T. H. Green's Views of Freedom. *Political Theory* 21(1): 28-54.
- Yavuz, M. M. (2016). *Death, Freedom and Narrative Thinking: Existential Analytics*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Durham: Durham University.
- Warburton, N. (2001). *Freedom: An Introduction with Readings*. London: Routledge.

20

CHALLENGES OF BEING A PROSECUTOR IN TURKEY: STUCK BETWEEN PROFESSIONAL AND SOCIAL IDENTITY

Gözde Aytemur¹

The increasing tension between professional identities shaped by the institutions that individuals feel attached to and their ability to construct social relations is a recent social phenomenon. This fact becomes more complicated for public professions based on *work on the other*, because these kinds of professions require strong skills of sociability and the professionals have a responsibility to represent the political institutions that underline the separation of state and civil society. The judicial institution that performs the adjudication function of the state through juridical agents serves as model for revealing the connections between judicial professional identity and its barriers in judicial agents' social relations.

This paper aims to answer the following question: "How do the professional identity of judicial agents affect the construction of their social relations?". It is extremely crucial to understand the relation between professional identity of judicial agents and construction of their social relations since the professional identity and the personality of judicial agents formed by social relations inter-dependently determine forms and contents of legal professions' performances. This research is based on twenty semi-structured interviews conducted in Turkey with prosecutors who are not only representatives of the state authority but also judicial performers who have a central role in the criminal justice system.

Our analysis reveals that prosecutors improve their own strategies of identity (outside the institution) through specific working conditions, behaviour patterns imposed by their institution and the image of the profession. Thus, the identity strategies of prosecutors trigger an isolation process characterized by absence

1 University of Galatasaray

CHALLENGES OF BEING A PROSECUTOR IN TURKEY: STUCK BETWEEN PROFESSIONAL AND SOCIAL IDENTITY

Gözde Aytemur

of trust, tendency to construct short term and reserved relations, and uprooting from one's cultural origins. In conclusion, the misconduct of social relations of prosecutors causes the legitimization and the reproduction of the dominant components of professional identity which penetrates and dominates all the social relations of prosecutors and their families.

Keywords: legal profession, professional identity, prosecutor, legal field

Phone: +905059199546

E-mail: aytemurgozde@gmail.com

Address: Galatasaray Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
Çırağan Cad. No.36 Ortaköy, Beşiktaş/İSTANBUL

The identity is a construction process in which individuals seek to build coherence and continuity between present and past experiences. However the dynamism, heterogeneity and simultaneity of this process constantly produce paradoxical experiences that an individual has to deal with and invent new identical strategies. In this lifelong process, the professional life becomes one of dominant components which mainly contributes to the construction of identity, especially in legal field framed by modern law.

The increasing tension between professional identities shaped by the institutions that individuals feel attached to and their ability to construct social relations is a recent social phenomenon. This fact becomes more complicated for public professions based on *work on the other* (Dubet, 2002:24), because these kinds of professions require strong skills of sociability and the professionals have the responsibility to represent the political institutions that underline the separation of state and civil society. The judicial institution that performs the adjudication function of the state through juridical agents serves as a model for revealing the connections between judicial professional identity and its barriers in social relations of judicial agents.

This paper aims to answer the following question: "How do the professional identity of judicial agents affect the construction of their social relations?". This research is based on twenty semi-structured interviews conducted between July 2012- March 2013 in Turkey (Aytemur Nüfusçu, 2013) with prosecutors who

are not only representatives of the state authority but also judicial performers who have a central role in the criminal justice system. The first part of the paper outlines the construction of professional identity through the narratives of prosecutors interviewed. The second part draws on the results of practicing their professional identity on their social life. The central argument is the professional identity and the personality of judicial agents formed by social relations interdependently determines forms and contents of the performances of the legal professions.

1. Professional Identity in the Judicial Field

The professional identity is described by the sense of belonging to a profession resulting from a socialization process and the compliance with collective norms of this professional group. (Fray & Picoulet, 2010) In the legal field, the socialization process is guaranteed firstly by law school that inculcates to students the principals of modern law, legal language and professional codes based on the social and academic hierarchy (Çağlar Gürgey, 2014:98). Bourdieu (Bourdieu, 1986:10) emphasizes that coherent appearance of the modern law –which excludes in theory the lack of rationality between the juridical texts and practices–empowers the legal professionals and non-accessibility of its language by the ordinary people feeds domination relations in the society.

The practice of the profession as a prosecutor or a judge orients their socialization process to public space in which these legal actors represent public authorities in order to establish the order. Thus, these actors are committed to protect the image of the judicial institution as an important part of the state myth that is characterized by its unitary and monolith aspects, autonomy, integrity and compatibility. (Migdal, 2001:22) These features of state myth also operate in the institution of justice and prosecutors construct their professional identity through the idealization of legal and public dimensions of their profession.

1.1. The Prominence of Independency and Impartiality

The professional identity of prosecutors concerns first of all legal and judicial elements which reflect idealized concepts of modern law. In order to understand their perspectives on their profession, we asked to the prosecutors that what are the most important properties of an ideal prosecutor. They referred to the practice

CHALLENGES OF BEING A PROSECUTOR IN TURKEY: STUCK BETWEEN PROFESSIONAL AND SOCIAL IDENTITY

Gözde Aytemur

of two basic terms of modern law: independency and impartiality. According to them, the power and superiority of law and its agents arise from these two principles as well as from their conviction on the fact that the law brings the justice by being independent and impartial. Thus, these two terms of justice which already are questioned in a controversial way in the judicial field, are seen legal necessities while performing “the duty of seeking the justice”.

In the face of this cause and effect relation between law and justice, Derrida reveals that justice is not a equitable phenomenon in itself, that it cannot be calculated, that it must be carried out urgently, but also that a purely equitable decision cannot be made because it always remains in the future. (Derrida, 2010:69-70) For this reason, the conflict in our daily lives is between the expectation of law to achieve justice and the expectation of justice to be achieved by the practice of law and that particular conflict opens the way for questioning the concrete and institutional judicial system, because the conceptual conjunction of the law and justice seems to be disconnected from social reality and domination relations in the society.

Critical legal studies thinkers² also criticize the positivist and formalist idea of law, emphasizing that law is strictly political (Akman, 2012:1287) and cannot be considered as a totality which is separate from economic, cultural and social relations. According to Hunt, the most important point where the critics differ from orthodox Marxist thought is that they shift their focus from economic relations to political and cultural relations and open up the issues of ideology and legal consciousness to discussion. (Hunt, 1986:11) In this respect, for many of the critics, law functions as an ideology that shapes human behaviour and the choices of professionals who implement legal procedures shape the prevailing accuracy. (Minda, 1989:619) According to the critics, although the law creates the effect of eliminating the deficiencies in the concept of justice and re-establishing justice, in fact, it is instrumentalized to serve the interests of the sovereigns and legitimizes the existing legal system in every attempt to satisfy justice. (Akman, 2012:1283) Therefore, while critical legal studies consider the conceptual conjunction of law-justice as an illusion, they propose the relation of

2 Duncan Kennedy, David Trubek, Richard Abel, Mark Tushnet, and Roberto Mangabeira Unger are some of the important thinkers of critical legal studies. These thinkers consider the legal system as a process in which social inequalities are reproduced. However, we do not mention of their works one by one, because the conceptual and methodological differences between the critics are beyond the scope of this study.

law-politics (and of course cultural and social relations too) instead, and think law as a mechanism that both masks and reconstructs social conflicts for power.

In this frame, the ideal of independency and impartiality of law presented by liberal legal model is contested and critical legal studies thinkers oppose the formalism of the law with the «indeterminacy thesis» which basically argues that law is ambiguous and inconsistent, since the legal forms and methods can lead to more than one conflicting result in similar cases.(Aktaş, 2006:98) Therefore, the outcome is left to the discretion of legal professionals (prosecutor in the criminal charge process and judge in the decision process) who will carry out the legal reasoning. Thus, some of the critics do not see legal reasoning as a logical process in which legal professionals practice the law in an impartial, independent and predictable manner. On the contrary, legal reasoning is seen as a system of techniques produced by the dominant legal system and followed by legal professionals behind the concept of impartiality of discretion.(Aktaş, 2006:104)

What does it mean that prosecutors still consider these two principles, which they claim as the most important part of their professional identity but which we cannot separate from social power relations, as deontological and individual responsibility? The appropriation of these two principles can be explained in a pragmatic way where prosecutors construct their comfort zone on the idealistic part of the law. Even if these two principles cannot be practiced in real life, meaning prosecutors cannot be independent and impartial in their judicial practices, they feel the exigence of appearing that way, because this appearance protects them from interventions on the one hand and reinforce their privileged professional positions on the other. In other words, this fact triggers the need to control the attitudes of others and themselves in the public space and to restrain social relations both inside and outside the institution in order to keep the “necessary” distance.

1.2. Social Traps of Public Service

Beside the “necessary” distance to maintain the image of the profession, prosecutors’ professional identity of prosecutors concerns necessarily the management of face-to-face relations with citizens because of the nature of public service. The relationship established between the prosecutor representing the justice function of the state and the citizen representing the civil society is important in terms

CHALLENGES OF BEING A PROSECUTOR IN TURKEY: STUCK BETWEEN PROFESSIONAL AND SOCIAL IDENTITY

Gözde Aytemur

of producing the state image in daily judicial activities, since the social dimension of the state image creates a distinction between public and private, that is, the state and its subject, and this distinction places the state in a superior status than its subject. (Migdal, 2001:17)

According to Dubet, people working in *work on the other* (Dubet, 2002:24) on behalf of the state have a charismatic authority that derives its source from a sacred legitimacy. This legitimacy brings them the technical and social power in terms of being carrier and transmitter of institutional principles. Therefore, the prosecutor - as the employee and representative of the justice institution- is responsible for establishing a bond and playing intermediary role between institutional legal power of state and the citizen in the frame of bureaucratic administration of justice (Kilim Ergüzeloglu, 2013:85). This fact of representativeness provides the prosecutor with the authority vis-à-vis citizens as well as the duty of passing on judicial norms and values of the institutions through their face-to-face relations.

However, Migdal draws attention to the plurality, diversity and inconsistency of the practices by stating that the practices create competition in terms of state image and have the potential to damage the state myth. (Migdal, 2001:19) As per the results of the field research, the prosecutors adopt three behaviour patterns which push the limits of ideal characteristics – independency and impartiality- of their profession. Firstly, the authoritarian behaviour model basically leans on attitudes that reinforce the prosecutor's ascendant position vis-à-vis the citizen. This hierarchical relationship between the prosecutor and the citizen brings the imposition in terms of legal tactics, bureaucratic functioning and social norms with itself.

Thus, the authoritarian attitudes emphasize instructive role of prosecutors over the citizens as well as the role of “putting them in their place”. This instructive role, which is in harmony with the bureaucratic organization model of the republic, includes guiding citizens about judicial procedures and giving advice to them in various disputes encountered. In his top-down relationship with the citizen, the prosecutor positions the citizen in an inferior place and adopts a protective attitude in line with the indoctrination of the values of the Republic. This elitist position manifests, in an aggressive way, in the role of “putting them in their place” which goes up to shouting, insulting and even physical threats in

some cases. Beyond their independent and impartial position, prosecutors experiment their superior and omnipotent role as legitimate.

The third behavior pattern is “the distance relationship” which is shaped by the concern of remaining impartial and independent while managing relations with the citizens. In this type of relationship, the prosecutors refrain from establishing any close relationship with the citizen, neither instructive nor tolerant. They explain this distance with the professionalism as follows:

“Because of the nature of the profession, you have a certain stance. There is an expression like ‘court wall’ among the people. You must always be cold and distant. In this way, you actually stand at an equal distance from everyone. That makes it a little bit more difficult for you personally”.³

Although not authoritarian, this behavior which is keeping the distance with the citizens and trying to establish the state’s image with the principles of independence and impartiality focuses on the files and the fast and efficient functioning of the judicial process by minimizing the relationship with the citizen. However, this distance between the prosecutor and the citizen sometimes brings the risk of over-objectivizing the case with it. Therefore, the possibility of missing specific individual factors to each case inevitably arises for the sake of the principles of equality, impartiality and independence.

Thus, the professional identity of prosecutors is formed by the conflict between their appropriation of idealistic version of legal principles and their contradictory experiences while practicing their profession. On one hand prosecutors defend their principles which encourage their neutral and distanced position in both their professional and private life lives. On the other hand the sociability capacity of their profession forces them to represent the state in their face-to-face relations by guiding citizens and imposing their authority on the other citizens. This conflictual construction of their professional identity creates consequences on their social relations as well as their private life.

2. An Isolation Story

As a result of this tension between two dimensions of professional identity, the prosecutors adopt behavioural patterns in which the professional identity

³ Interviewee 16, 13.11.2012 in Istanbul.

CHALLENGES OF BEING A PROSECUTOR IN TURKEY: STUCK BETWEEN PROFESSIONAL AND SOCIAL IDENTITY

Gözde Aytemur

dominates the forms of their social interactions, because they cannot yet manage both the professional and social identity in an approved way of judicial institution. Therefore, there is no more a separation between their professional and private life lives and prosecutors are getting involved in an isolation process in their private life in order to keep necessary distance with others. This isolation process is basically marked by three elements of their professional experiences.

2.1. Doubt As a Way of Life

As a consequence of professional experience, the prosecutors acquire the strong feelings of doubt which are nourished by their main judicial work. As a representative of prosecution, the prosecutor manages the investigation and makes accusation based on evidences. In an interview, the prosecutor expresses the need to his emotion of doubt as follows:

“The state pays us for that we suspect. For example, we see someone who is lying on the ground. We immediately begin to think if someone hit him/her, killed him/her, where he ran away?”, etc. Maybe only his/her blood pressure dropped and he/she lost.”⁴

The criminal side of their job which is ordinary for them triggers the feelings of doubt even in their social life lives. They directly transfer the feeling of doubt to their social interactions and it causes the spread of suspicion in their whole life. An interviewer explained his challenge as follows:

“[This job] limits the social life. This limitation is necessary for our society. Western societies is ‘over this’. If you offer a cup of coffee to someone, no one finds this strange in western societies. But our perception is that the prosecutor sold the file. So we isolate ourselves from society”⁵

Pointing out the conflict between protecting professional identity and positioning herself/himself in the social life, this prosecutor considers that the other party of a social relation could be the potential “suspect” who can expect a favour or a privilege from the prosecutors. The comparison he made between the culture of western societies and of his/her society is also interesting to understand his hierarchical perspective that puts the responsibility on the citizens. Since the prosecutor has concerns, even fears about giving the image of establishing relations based

4 Interviewee 11, 20.09.2012 in Istanbul.

5 Interviewee 6, 18.02.2013 in Istanbul.

on self-interest, he keeps his distance in his relationships or avoids constituting any relationship altogether. Their fear of giving someone a privilege also comes with the concern of being privileged due to their professional and social position.

Besides the personal experiences of the prosecutors, their family members also suffer from this necessary isolation process, since it automatically establish the rules to respect in the public space. For example, an interviewer explained the status of his children in the school as “a prosecutor’s children”:

“[Our children] they behave carefully because they’re the children of the prosecutor. Cheating is a student’s right. But if you’re known as prosecutor’s child, it’s different. [If you cheat in the test], they say “Did you do too?”⁶

Thus, prosecutor’s children are not allowed to have any privileges or to make mistakes in the public space, because it is expected from them to maintain the professional images of their parents. Family members pursue a way of life which excludes all kinds of doubt on their educational, professional or private life because of their mandatory contribution to the reproduction of parents’ professional identity.

2.2. Isolating Effects of Working Conditions

The working conditions of a prosecutors imposed by judicial institution have effects on their isolation process, because they are not as easy as it is thought, especially in the first years of the profession. To summarize working conditions of prosecutors briefly, we can consider that they start their carrier in rural areas of country where they face the poverty and terror and then they have to change their working places periodically as modern professionals who have to adopt a nomadic life style.

The rural experiences of prosecutors in the earlier period of their careers are definitely significant in nourishing the isolation process. Due to the size of territory where they worked, the status of prosecutors is known and highly respected in the frame of the social and institutional structure of rural regions. Compared to a city, the authority of a prosecutor is further recognized in such a small region and his presence is considered equivalent to the existence of the state. For this

6 Interviewee 15, 12.09.2012 in Istanbul.

CHALLENGES OF BEING A PROSECUTOR IN TURKEY: STUCK BETWEEN PROFESSIONAL AND SOCIAL IDENTITY

Gözde Aytemur

reason, the expectations of the people from the prosecutors increase and they frequently visit the courts in order to take advice or to accuse. The social dimension of the professional identity stands out in these regions where the social relations are constructed in accordance with the community rules.

The authority of prosecutor in rural regions triggers the fact that they are kept under surveillance by everyone. An interviewee resumes his experience as follows:

*“In small towns everyone knows you. You think this even while you are shopping. Like when you meet a doctor you show where it hurts in your body, when they meet me they ask the court issues. (...) It is difficult when it is about one of the cases before you. So you cannot build an amicable relationship with anyone. They see you as a party. It's better to be isolated. You look fairer.”*⁷

The fragility of their professional image is also accentuated by the impossibility of maintaining the separation between professional and private life. His concerns about being abused in their social relations drive him –like other prosecutors– to establish limited relations with the locals and to restrict his entourage to the bureaucratic notables (judge, prosecutor, police, soldier, district governor, etc.) of the region. In case of living in gated communities allocated by the Ministry of Justice, the prosecutors have almost no physical or social connections with locals except the courthouse.

Another characteristic of rural regions and its influence on the social relations of the prosecutors is described by them as the absence of physical and medical infrastructure. An interviewee described his work experience of in a town called as deprivation (revoke) region as follows:

*“My friends were calling me a few times to ask about my situation. I was replying them by saying ‘I’m in the depths of hell’. This really was to the bottom of hell. There was no phone, no electricity. The roads were blocked due to snow in the winter. We couldn’t even find bread.”*⁸

Thus, his definition reminds not only the social isolation, but also physical isolation reinforced by the absence of material conditions. He draws a portrait of a judicial agent who was left to his fate along with those who live there. Under

7 Interviewee 5, 05.11.2012 in Istanbul.

8 Interviewee 3, 05.11.2012 in Istanbul.

these circumstances, the prosecutors who lost their connection with their institution are exposed to dual process of isolation from social interactions and institutional supports. However, they have more institutional and military support in “terrorism zones” (described by prosecutors with these words) which impose security problems for prosecutors and their families. The necessity of protection from terrorist attacks because of the fact that the agents of the state are used to be target for the militants, they become secluded from the outside and they lose their confidence to locals who potentially could aid in difficult moments.

Another working condition which has effects on isolation process is the necessity of change of working place every 2-3 years. This moving system provokes the absence of trust in the relations due to the absence of establishing long term relationships for the prosecutors and their family members. A prosecutor interviewed expresses the trust issues while moving out as follows:

*“When you are appointed, you start from scratch. You can’t share your privacy with anyone. You stay in the position of observer. You collect information about colleagues. The new friendships begin at least after six months. Then, the research for a new place of appointment begins. You miss the place where you have been appointed previously, when you are appointed elsewhere. Our house is on our back like a turtle.”*⁹

The vicious circle in which the forced mobility blocks the establishment of trust relationship between colleagues triggers the tendency to construct short term and reserved relations. Besides the trust issues, the appointment process includes the temporariness of social relations already established. Prosecutors explain this fact through the example of their children as follows:

“Every time, you build relations from scratch. Most officials’ children have no childhood friends. They have no sense of hometown. They can’t understand the origins of feelings of loyalty, fidelity and constancy”.¹⁰

Thus, prosecutor’s appointment leads to uprooting from one’s cultural origins for their children, because their socialization process is geographically and relationally split up. As prosecutors advance in their carrier, both themselves and their family members get used to live social life in an isolated way and become distant from the social norms.

9 Interviewee 10, 13.02.2013 in Istanbul.

10 Interviewee 5, 05.11.2012 in Istanbul

2.3. The Contribution of Judicial Institution to the Isolation Process

The contribution of the judicial institution to the restriction of prosecutors' social relations is realized by disciplinary rules. The judicial institution tries to maintain the professional norms through disciplinary rules and doesn't allow the corrosion of the strong image of the profession and its ability to represent the state authority. The most significant example given by prosecutors focused on the hobbies which is important part of one's private life. While a prosecutor interviewed said that his application to Ministry of Justice to play football in amateur league was denied, another prosecutor shared his experience as follows:

*"I should be relaxed to take pictures. For example, we met a group that takes pictures in a region of vacancy. When they asked me 'what is your profession?', I said 'I am a math teacher' to be more relaxed. It is not the same when you say that you are a prosecutor. We all become reserved. The strict rules of profession hinder your hobby. You do not found a relationship in order not to lose the power."*¹¹

The real professional identity of the prosecutor constitutes an obstacle to his social relations. For this reason, the domination of legal profession's image forces the prosecutor to pretend to be like someone else. This extreme example shows that the professional identity nourished by the disciplinary rules has the power to push down the personal identity of a judicial agent. It is possible to diversify the examples for written and unwritten restraints which are to protect the institutional image. As per the testimony of prosecutors, the religious beliefs (Tuna, 2011), political opinion (Karcı, 2019), ethnic affiliations are the other factors to which the institution's disciplinary rules apply.

Conclusion: Strategies of Dealing with the Isolation

In conclusion, it is important to underline how the prosecutors deal with the restriction of their social relations by professional identity due to judicial institution. According to the research results, the prosecutors justify this isolation process despite their discontentment of their conditions of life. They think that the isolation process is an inherent component of their profession. In their perspective, they have to normalize and interiorize working and living conditions

11 Interviewee 12, 17.11.2012 in Istanbul.

instead of challenging them. Furthermore, they consider that the isolated way of life is a sacrifice to homeland by referring to the value of public service. To concretize this idea of sacrifice and to show its importance, it's meaningful to cite from the experience of one of my interviewees as follows:

*“As health conditions weren't good, we lost my son in the area where we served. My wife barely survived. I thought I was dying of despair. We stayed there as idealists and patriots. However, it takes your life.”*¹²

Bibliography

- Akman, Ş. T. (2012). Hukuk Politika İlişkisi Bağlamında Eleştirel Hukuk Çalışmaları Hareketi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 61(4), 1271–1306.
- Aktaş, S. (2006). *Eleştirel Hukuk Çalışmaları*. Kazancı Yayınları.
- Aytemur Nüfusçu, G. (2013). *Les procureurs de la République travaillant au sein des cours d'assises à l'égard des politiques néolibérales*. University of Galatasaray.
- Bourdieu, P. (1986). La force du droit—Persée. *Actes de La Recherche En Sciences Sociales*, 64, 3–19.
- Çağlar Gürgey, F. İ. (2014). Feminist Perspektiften Hukuk Eğitimi Eleştirisi. *Kadin/Woman 2000*, 15(1), 97–109.
- Derrida, J. (2010). Yasanın Gücü: Otoritenin Mistik Temeli. In *Şiddetin Eleştirisi Üzerine* (pp. 43–134). Metis Yayınları.
- Dubet, F. (2002). *Le déclin de l'institution*. Seuil.
- Fray, A.-M., & Picouleau, S. (2010). Le diagnostic de l'identité professionnelle: Une dimension essentielle pour la qualité au travail. *Management Avenir*, n° 38(8), 72–88.
- Hunt, A. (1986). The Theory of Critical Legal Studies. *Oxford Journal of Legal Studies*, 6(1), 1–45.
- Karcı, A. (2019). *Bir Savcı'nın Fırtınalı Hatıraları. Yakın Tarihe Işık Tutacak Hatıralar*. Sinada Yayınevi.

¹² Interviewee 1, 15.02.2013 in Istanbul.

CHALLENGES OF BEING A PROSECUTOR IN TURKEY: STUCK BETWEEN
PROFESSIONAL AND SOCIAL IDENTITY

Gözde Aytemur

- Kilim Ergüzeloğlu, E. (2013). *Türkiye’de Adalet Yönetimi. Bağımsız Yargının Sıkı Bağları*. Siyasal Kitabevi.
- Migdal, J. (2001). *State-in-Society. Studying How States and Societies Transform and Continue Each Other*. Cambridge University Press.
- Minda, G. (1989). The Jurisprudential Movements of the 1980s. *Ohio State Law Journal*, 50, 599–662.
- Tuna, H. (2011). *Yargı Emir ve Görüşlerinize Hazırdır. (1990 sonrası Türk Yargısının Politik Suistimali)*. Karatay Akademi Yayınları.

21

THE DYNAMICS OF IMMIGRANT SMUGGLING IN TURKEY

Ruken Macit¹

Abstract

Immigrant smuggling is one of the important types of crime that many countries are affected negatively socially, economically and politically. This type of crime occurs when people are allowed to enter a country illegally or to leave a country for the purpose of obtaining financial gain. Due to its geographical location, Turkey has continued to be both a destination and a transit point in terms of migration movements until today. Large groups of immigrants embark on a migration journey to settle in Turkey or to reach Europe by passing through Turkey, due to reasons such as the Arab Spring, the Syrian Civil War, the intensifying political turmoil and internal conflicts in Afghanistan. This migration journey is also very attractive for criminal groups such as migrant smugglers due to financial gain. It is also observed that over time, migrant smuggling has been transformed by intertwining with other types of crimes such as human smuggling. This study is aimed to analyze the phenomenon of migrant smuggling that has increased in Turkey in recent years and the dynamics affecting this phenomenon sociologically. It is thought that this subject, which is rarely studied in the literature, will contribute to academic studies by examining it in detail.

Keywords: Immigration, Immigrant Smugglers, Immigrant Smuggling and Turkey.

1. Introduction

From past to present, Turkey has become a country exposed to migration, but due to internal conflicts civil wars and terrorism in the Middle East in recent years, it is exposed to both legal and illegal migration. Since the beginning of 2011, the internal conflicts in Syria, as well as the internal turmoil in the region

1 Harran University

and the chaos caused by all these, have increased the migration movements and triggered the migrant crisis.

There is no universally accepted definition of ‘migrant’ on an international scale. The term “immigrant” is generally defined as encompassing all situations in which an individual decides to migrate of his own free will and for reasons of ‘personal convenience’, without the interference of coercive external factors. Immigrant smuggling is the illegal entry of a person into a state of which he is not a national or permanent resident, directly or indirectly, to obtain material or other material gain (Opeskin, Perruchoud, & Redpath-Cross, 2009). Unlike human trafficking, there is no exploitation, coercion or violation of human rights in migrant smuggling.

According to the United Nations (UN) statistics, the number of international immigrants, which was 173 million in 2000, increased significantly to 258 million in 2015. In particular, the development of transportation with technology has enabled individuals to reach from one place to another more quickly and economically. In addition, reasons such as civil wars, global inequality and unemployment in their own countries compel individuals to leave their homeland to find a better material and spiritual environment for themselves and their families (UN Report, 2016: 9). While the number of irregular migrants apprehended in Turkey was 174,476 and the number of migrant smugglers was 3,314 in 2016, this figure has almost tripled in 2019, increasing the number of irregular migrants to 454,662 and the number of smugglers apprehended to 8,996 (GIGM, 2019)

Immigrant smuggling is “the fastest growing crime market due to the number of people it covers, the money made from this sector by criminal organizations, and its multifaceted nature” (Castles & Miller, 1993: 164). Despite the decisions to increase the sanctions against these criminal organizations, the masses who want to cross the borders by paying the price and taking death risk, are expanding the smuggling channels by keeping them alive (Kümbetoğlu, 2003: 286). The reasons are not only the increase in demand but also the fact that migrant smugglers received less punishment compared to other crimes. Also, they earn large sums of money through immigrants. On the main routes reaching Europe and North America, the annual revenue of migrant smuggling activities is estimated at approximately 6-7 billion dollars (UNODC, 2021). In addition, immigrant

smuggling has serious negative repercussions on national security and border controls, as well as human security.

The difference between migrant smuggling and human smuggling, which is often confused with, is as follows: In the crime of migrant smuggling, the migrant is not seen as the victim of the crime that he/she has voluntarily committed. On the other hand, there are some criminal elements in human trafficking, which include the violation of human rights, such as restricting a person's freedom and putting pressure on them. Most countries look at migrant smuggling and human trafficking only as crimes that violate border security and do not address the human rights-violating aspect of the business (Gallagher, 2002: 27). In the crime of migrant smuggling, the connection between the migrant and the person who smuggled ends when the country is reached. Since the freedom of the victim in human trafficking crimes is restricted, the relationship between them is continuous.

This study aims to analyze the phenomenon of migrant smuggling, which has attracted attention in recent years, and the dynamics affecting this phenomenon sociologically. In this context, firstly, legal regulations on migrant smuggling will be examined. Secondly, the dynamics affecting migrant smuggling (the most frequently used ways, methods and the profile of migrant smugglers) will be described. Finally, the factors and dynamics constituting migrant smuggling will be analyzed sociologically.

2. Immigration Problem with Legal Regulations in Turkey

Turkey accepted the 1951 Geneva Convention Relating to the Status of Refugees by ratifying it in the Grand National Assembly of Turkey with Law No. 359 on 29 August 1961. This convention is the main international document on the legal status of refugees and explains the rights that should be granted to refugees.

The 1951 Geneva Convention Relating to the Status of Refugees (article 32II), states that parties may deport legally present refugees only for reasons of national security or public order. However, deportation must be carried out under a decision taken by the relevant legal process (Geneva Convention n. 3212). In addition, unless compelling reasons of national security require otherwise, the refugee will be allowed to present evidence against the decision concerning them, to object to this decision and to have himself represented before the competent

authorities for this purpose (art. 3212). The 1951 Geneva Convention also provides guarantees for the deportation and return of refugees or asylum seekers (Harvey, 2000). In this context, although it is not possible to talk about the existence of a right to asylum, it is clearly seen that the right to claim asylum exists and that this is supported by the principle of non-refoulement.

Some countries include the crime of “immigrant smuggling” in their legislation and have various regulations related to the crime to prevent and control the flow of migration. Until “immigrant smuggling” was added as a type of crime to the Turkish Penal Code No. 765, the absence of a direct regulation regarding the crime created a constant problem and sometimes even impunity in terms of the law and article under which the criminal acts should be handled.

From the framework of the “Protocol against Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air” brought in addition to the “United Nations Convention against Transnational Organized Crime”, Law No. 4803, dated 30.01.2003, in Article 79 of the Turkish Penal Code:

1. To obtain material benefit directly or indirectly, through illegal means;
 - a. Bringing a foreigner into the country or allowing him to stay in the country,
 - b. A Turkish citizen or a person who allows a foreigner to go abroad is sentenced to imprisonment from three to eight years and a judicial fine up to ten thousand Turkish lira.
2. If this crime is committed within the framework of the activity of an organization, the penalties to be imposed are increased by half.
3. If this crime is committed within the framework of the activity of a legal person, specific security measures are imposed on the legal person. (Resmi Gazete, 2004)

Today, it is clear that these penalties are insufficient and do not deter the criminals. However, in 2015, Europe faced a major refugee crisis, making the process of readmission an important item on the political agenda. At the Turkey–EU summit held in November 2015, it was decided to accelerate this process. As a result of the updates made at the summit held in March 2016, it was decided to fully implement the readmission agreement on 1 June 2016. A readmission agreement, which is one of the EU’s strategies to combat irregular migration, is an agreement that provides for a country to readmit people who are illegally in another country to its own territory.

The positive perspective on refugees and asylum seekers in the Geneva Convention, the inadequacy of the penalties for smuggling in the Turkish Penal Code (2004), as well as the readmission agreement between Turkey and the European Union, which entered into force in 2016, have a negative impact on the number of irregular migrants in Turkey. Despite the decrease in the use of land routes, especially with the readmission agreement signed between Turkey and the European Union in 2016, there has been an increase in the population of immigrants who attempt to be smuggled across borders using sea routes. As a result of this increase, it has been observed that the number of deaths caused as a result of smuggling-related activities has greatly increased in the Mediterranean and Aegean Seas.

3. The Profile of Immigrant Smugglers

As with almost every crime, there is a criminal profile for immigrant smugglers. The literature finds that migrant smuggling activities are located in smaller, more local structures, away from organized and mafia-type structures and that these dynamic structures network with each other when needed (Akbaş, 2014; İçduygu & Toktaş, 2002; Liempt & Sersli, 2012).

In his study, Liempt (2007) categorized the migrant smugglers in Turkey into three groups:

- The first group consists of small networks that smuggle infrequently or on a few occasions to meet needs such as funding a wedding or paying a loan.
- The second group is generally considered to be small-scale groups, for example, fishermen in a net operating in the Aegean Sea and operating in nearby Greek islands.
- The last group are relatively larger groups that carry out activities such as crossing in places with high border security, such as the difficult security barriers in the Southeastern Anatolia Region (Liempt, 2007).

Liempt (2007) states that mafia-type structures are not suitable for the working styles and flexibility of these groups, and irregular migrants find it more reassuring because these groups are smaller and generally consist of the same ethnic groups. In this way, small groups not only have the opportunity to act without attracting attention but also make their activities appear legitimate, innocent and humane.

On the other hand, Demir et al. (2016) revealed that they encountered both lower- and higher-level structures in their interviews with migrant smugglers. Noting the resemblance of top-level migrant smuggling organizations to large multinational corporations, they found that those who fulfill the top roles and functions organize the work and give orders to the lower positions and also maintain connections at both the national and international levels. People such as local guides and drivers in the smaller establishments at the bottom continue their activities unaware of the organizers who have established a criminal network of relations with transnational activities, terrorist organizations and corrupt officials at the top.

The United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) divided the migrant smuggling networks into four main groups in its global report on migrant smuggling in 2018. These groups are hierarchical-based structures, network-forming structures, network and individual-based common structures, and individual structures. Hierarchical structures are generally multinational, transnational and use forged documents and tickets, etc. It is a structure that requires a network of professional forgery experts and corrupt officials. Because of these multinational links, they can conduct large and well-organized hierarchical criminal operations capable of conducting complex smuggling operations that may involve the use of fraudulently obtained travel documents. Such activities are often sold as “packages” with travel for illegal immigrants (UNODC, 2018).

Studies in the literature show that the criminal profile of migrant smugglers is as part of an organized group consisting of various hierarchies. The characteristics of people vary according to the work they do and their positions in this organized group. It represents a professionalization often seen in organized crime groups.

4. Immigrant Smuggling Routes

Immigrant smuggling takes place via three routes: highway, airway and seaway. Throughout the world, immigrant smuggling is mostly carried out by land and sea routes.

The Highway: The most common method for illegal entry by road is crossing the border on foot or riding animals from areas of land outside the border gates where it is difficult to control due to physical environment. In general, guides who know the region and border control methods help migrants cross

the borders. Guides are part of migrant smuggling organizations and they also assist migrants in obtaining fake travel documents. The most intense smuggling by road is across the US–Mexico border.

The Airway: Illegal immigration by air is carried out by using travel documents, which are either completely fake or use partial replacement of real documents belonging to someone else (ÖğdÜ, 2005, pp. 24–26). It is also ensured that immigrants are smuggled using real documents that use cultural, sportive and commercial exemptions. Undocumented travel is not possible due to the strict implementation of border controls at airports. Illegal crossing of a border using false documents is often attempted by air. For this reason, police arrests for trips with false documents are higher at airline border controls than on highways and seaways.

The Seaway: The reason why illegal border crossing by sea is chosen by both illegal immigrants and migrant smuggling organizations is that the cost and risks are lower than those of the other routes. The movement of illegal immigrants to Europe by sea focuses on three main routes. These are, in order of density:

1. The route to Italy and Malta via Tunisia and Libya. This is the preferred route to arrive in Italy, especially through the island of Lampedusa.
2. The route over Turkey used to reach Greece. Athens is used as an important transit line on this route.
3. The transit line that reaches Spain through Morocco.

The reason for the preference of migrant smuggling via Turkey and Greece is that the sea distance between the two countries is shorter than between Italy and the countries in North Africa. According to the International Organization for Migration, 363,159 people reached Europe by sea in 2016. Of these, the number of people arriving by using the North Africa–Italy route was 181,436. On this route, 4576 people lost their lives before they could reach Italy. The number of people who crossed using the Turkey–Greece route was 173,561. On this route, 434 people lost their lives. The number of people passing by on the Morocco–Spain route was 8162. Only 69 deaths occurred on this route (IOM, 2016).

5. Immigrant Smuggling Methods

There are many ways in which migrant smugglers illegally take individuals to another country for money. However, studies in the literature show that migrant smuggling, despite its many differences, generally takes place in the following ways:

1. Entry and exit from border gates with fake or altered documents. Immigrants enter the target country by bypassing the border controls by making changes on completely fake or real documents.
2. By making a legal exit to countries that do not apply visas by air then passing to European countries using fake passports or documents obtained later. Immigrant smugglers bring immigrants from the source country to a country that does not require a visa by air and transfer them to the destination countries by using fake passports and visa documents provided in the transit country.
3. Entry or exit by road by hiding immigrants in the hidden compartments of transportation vehicles such as trucks and caravans. Immigrant smugglers have secret compartments called stashes built in large vehicles that carry legal cargo to destination countries, and they transport immigrants by placing them in these compartments.
4. Entry into the country on foot or riding animals across land borders. Mostly, this is carried out by using mass vehicles up to the borders of the target country, while the borders are crossed on foot or by riding animals. In general, guides are used to carry out border crossings. Guides are experts in difficult situations and border crossing methods where border controls are not possible. Once beyond the border, immigrants are given documents that they can use to travel comfortably and are transferred to the target cities by mass vehicles. Border crossings on foot also occur unguided by taking advantage of the knowledge of pioneer immigrants.
5. Exiting the country by swimming or boating across border rivers. In some countries, the borders are defined by rivers, which makes it possible for immigrants to cross by swimming or boating.
6. Large ships are used to carry immigrants. They are taken to these ships, which wait in the open sea, by small boats from regions with a coastline. When they reach the waters of another country, they are brought to the shore by small boats. Immigrants are primarily brought by smugglers to coastal countries

which they can enter legally or where it is easy to cross borders. Immigrants are collected from coastal cities and taken to large cargo ships, generally in international waters, by fishing boats and are transported to the offshores of the destination country. From here, they are transported to the shores of the target country by fishing boats. In addition to using ships carrying legal cargo in the open seas, ships and boats that are not suitable for travel, such as dry cargo ships and old ships, are also used by the smugglers, and the fishing boats also transport many more people than they can carry without any security. As a result, catastrophic events take place in the open seas.

7. Legal documents used by one person to exit the country are sent back by mail so that they can be used by another person. The first person obtains the document and crosses the border legally, and after arriving in the destination country sends the document to another person by post so that it can be used again.
8. Obtaining visa and residence permits through companies established under the name of commercial investment. Many countries introduce legal exemptions to encourage business investment. By taking advantage of these exemptions, immigrants try to reach the target country by obtaining a visa. In the same way, smugglers who benefit from the exemptions granted to travel for cultural and sports purposes, provide legal visas to immigrants and transport them to destination countries. (Sayın, 2017; UNODC, 2018).

Immigrant smugglers have become more efficient by trying every single way over time. Each method is a result of the nature of the region in which the smuggling of immigrants takes place. A person who wants to cross from Turkey to Greece by sea will use the route “Exiting the country by swimming or boating from the border rivers”, whilst a person crossing from Iran to Turkey will cross “into the country on foot or riding animals from land borders. The methods depend entirely on the circumstances of the immigrants and results from the conditions in the place people immigrate to, the place they want to migrate from and the economic situation of the immigrant.

6. Conclusion

Migrant smuggling receives little attention and is perhaps one of the least studied issues in the migration process. Even if countries try to close the main migration

routes and try to prevent migration, people who want to migrate will look for different migration routes and methods. Immigrants who cannot immigrate legally try illegal means, and will therefore become a part of the migrant smuggling network by interacting with migrant smugglers.

According to the data of the Turkish Ministry of the Interior, 122,302 immigrants who entered Turkey illegally in 2020 were caught. In 2021, it was announced that, as of May 5, this number was 36,898. This shows that the wall between Turkey and Iran, border posts and 24-hour surveillance with aerial vehicles cannot prevent the crossings (Euronews, 2021).

It is necessary to accept that it is not possible to stop international migration completely, so it would be a more appropriate approach to try to regulate and control international migration. Despite this, Turkey can regulate and control migration as well as its historical and geographical disadvantages. There are certain steps that need to be taken for this: first, establishing a transparent asylum claim procedure is a very important step. Because the asylum system in Turkey is not transparent, accessible or effective, many asylum seekers risk their lives and come to Turkey with migrant smugglers using deadly routes. Secondly, deterrent penalties against migrant smuggling need to be implemented. People arrested for smuggling migrants are often released after a short time, and this lack of deterrent punishments encourages criminals to repeat the crime.

Finally, after the September 11 terrorist attacks in US, the existing flexible immigration laws and projects were abandoned, especially in the EU countries, and there was a tendency towards laws that include sanctions with a high impact capacity. In this context, Frontex (Border Security Unit) was established in 2005 as a single unit to ensure the security of EU borders. The establishment of a border security system of this nature in Turkey is likely to make the borders safe in many respects. It is thought that taking these steps will result in important changes in terms of border security.

References

- Akbaş, H. (2014). "Migrant Smuggling and Fighting Illegal Migration Strategies", Ankara, Nobel Press.
- Castles, S. & Miller, M. J., (1993). "The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World", London, Macmillian Press.
- Demir, O. Ö., Sever, M., & Kahya, Y. (2016). "The Social Organisation of Migrant Smugglers in Turkey: Roles and Function", *European Journal on Criminal Policy and Research*, 371–391.
- Gallagher, A. (2002). "Trafficking, Smuggling and Human Rights: Tricks and Treaties", *Forced Migration Review*, 12 (25), pp.8-36.
- GİGM (General Migration Management). "Düzensiz Göç İstatistikleri", <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>. Retrieved date: 25. 07. 2021.
- Harvey, C., (2000). "Seeking Asylum in the UK: Problems and Prospects", London, Butterworths Press.
- Kümbetoğlu, B. (2003). "Global Trend, Changing Migrants and Immigration. Ayhan Kaya, Günay Göksu Özdoğan (Ed). In issues without borders in international relations: Migration, citizenship, human rights, gender, global justice and security (pp.271-298), İstanbul, Bağlam Press.
- Liebm, I. V. (2007). "Navigating Borders Inside Perspectives on the Process of Human Smuggling into the Netherland", Amsterdam, Amsterdam University Press.
- Liempt, I. v., & Sersli, S. (2012). "State Responses and Migrant Experiences with Human Smuggling: A Reality Check", Antipode Foundation, 2-18.
- İçduygu, A., & Toktaş, Ş. (2002). "How do Smuggling and Trafficking Operate via Irregular Border Crossings in the Middle East? Evidence from Fieldwork in Turkey", *International Migration*, 25-52.
- Opeskin, B., Perruchoud, R., & Redpath-Cross, J. (2009). "Conceptualising international migration law". In *Foundations of International Migration Law* (pp. 1-16). London, Cambridge University Press.

- Göçmen Kaçakçılığı Sektör Oldu [Translated by the author asImmigrant Smuggling Has Become a Sector]. Euronews, <https://www.euronews.com> , Retrieved date: 10.05.2021.
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2016). International Migration Report 2015: Highlights.
- United Nations Office on Drugs and Crime. Smuggling of migrants:the harsh search for a better life, <https://www.unodc.org/documents/toc/factsheets/TOC12>, Retrieved date: 15.06.2021.
- United Nations Migration (IOM). Mediterranean Migrant Arrivals in 2016: 204,311; Deaths 2,443. <https://www.iom.int/news/mediterranean-migrant-arrivals-2016-204311-deaths-2443>, Retrieved date: 01.05.2021.
- United Nations Office on Drugs and Crime (2021, 05 May). Global study on Smuggling of Migrants 2018. https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glosom/GLOSOM_2018_web_small.pdf, Retrieved date: 09.05.2021.
- Yiğittepe, L., & Çaykara, Y. H. (2019). “Migration and Migrant Smuggling Crimes: Case Study of Turkey and Italy”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Journal, 22(1), 83-92.
- 765 Sayı No’lu YMM Genel Tebliği (2003), Resmi Gazete,30.01.2003.

TOPICAL ISSUES OF ONOMASTICS OF THE KAZAKH AND TURKISH LANGUAGES

Miramgul Mnaidarova¹, Gulnar Sarseke²

Annotation

The article analyzes the language relations in the onomastics of the Kazakh-Turkish languages. These connections draw attention to the common channel of language-generic units. In determining the differences between lexical and morphological changes in each language, attention is paid to several points. It is necessary to study the lexical and morphological changes in onomastics based on historical, political, social, and cultural characteristics.

Key words: *onomastics, Kazakh language, Turkish language, root, meaning, structure.*

Introduction

Onomastics is widely studied in the modern Kazakh and Turkish languages. It is known that these studies are only in-depth analyses conducted within the framework of one language. We will reveal the semantic and cognitive functions, language units of kindred peoples by comparing onomastic names in the Kazakh-Turkish languages. We can also analyze changes in subsequent periods.

When studying the current aspects of onomastics in modern Kazakh-Turkish languages, we should pay attention to several issues.

1. Signs of maintaining a common linguistic data into the Kazakh and Turkish languages in onomastic items. Common names could be saved much stronger in onomastics. Additionally, the cognitive features and properties of concepts in onomastic names do not give much opportunity to change or replace them. At

1 L. N. Gumilyov Eurasian National University

2 L. N. Gumilyov Eurasian National University

the same time, this can be seen from the preservation of names in the taboo in Kazakh-Turkish onomastics.

2. Taking into account the fact that the investigation of the etymological basis of onomastic names is a particularly complex issue, which requires consideration in conjunction with the historical processes in the life of the Turkic people and internal laws of the language, their historical unity and differences in the political and structural system also require attention. It is obvious that these differences change the language, the semantic system, and morphological structure of the language through changes in cognition and economy, knowledge, and socio-economic changes.

3. Most of the ancient Turkic onomastic names in the Turkish and Kazakh languages have gone through a long path of development and are substrates whose morphological structure is intertwined, so it is not easy to distinguish the morpheme from all of them. In the modern Kazakh language, there are many words with ambiguous syllables. The units in the lexical and grammatical meanings of these words are also observed in their phonetic external forms. This applies not only to the Kazakh language. Scientists write that such similarities exist in all languages, including Turkic.

4. Determining the morphological and word-forming composition of the Kazakh and Turkish languages in the study of onomastics is of great importance. The common channel of the two languages is the ancient Turkic language. A common feature of this ancient Turkic language is the semantic proximity of monosyllabic roots. But not all monosyllabic roots can be considered semantically related. At the same time, it is correct to rely on the theory of academician K. Kaidarov, who believes that monosyllabic bases of words in Turkic languages are a sign of the main lexicon. Academician A. Kaidarov, who studied the monosyllabic roots of the Kazakh language, calls monosyllabic roots the main core of the entire lexicon in the Kazakh language and other aspects of the Turkic language (Kaidarov A., 1986: 11).

“The Turkic root is the most ancient and historical real unit of language, which retains its essence despite the constant Phono-morpho-semantic changes that occur in the process of agglutinative development of the structure of

the Turkic languages. It can structurally coincide with the original word, if it does not exceed one syllable. In all other cases, the Turkic root acts as a derived unit of the language, where the root reflects the state of statics, and the words-dynamics “ (Kaidarov A., 1986: 25).

In addition to any Turkic languages, the semantics and etymology of the word lead to a monosyllabic root. In this regard, it is necessary to note the theoretical significance of the works of linguists A. Kaidar , G. Aidarov, A. Amanzholov, etc., who have expressed scientifically justified and consistent views on the unity of the Turkish-Kazakh languages since ancient times. In the study of the etymology of onomastic names, we pay attention only to historical signs, and not to the current language.

The lexicon in the Kazakh language is represented by layers of languages of the Altai group of languages such as ancient Turkic, Kipchak, and Kazakh. Onomastic names belonging to ancient layers are not used. Only some of them may have outlines in the modern Kazakh language, dead roots, etc. persons requiring morphemic and historical analysis. At the same time, the scientist M. Eskeeva said: “it is known that one of the oldest written sources is the language of monuments Orkhon-Yenisei, Talas, which guides in determining the historical path of development of the onomastic system that has developed in modern Turkic languages, differentiation of their external morphological structure, information basis of internal content. One of the urgent problems of historical onomastics of the Turkic languages that require deep study is to identify the degree of involvement of the ancient Turkic layer in the modern Turkic onomastic system, the degree of generality and features of internal and external structural models, the development of the root morpheme and additional morpheme in the onomasticons. The main mechanism for determining onomastic content is morphemic-component analysis of onomastic names - sources of information that most fully reflect the cultural-ethnographic, historical-ethnological, geographical-atmospheric-climatic, and flora-fauna factors of the nomination “ (Eskeeva M., 2012: 23-28).

5. It is known that in modern onomastic names, the occurrence of ancient language layers occurs as part of morphological components. This is a historical pattern inherent in the nature of language. The source of the study of the personal, structural, and semantic nature of onomastic names of the VII-IX centuries of

the Turkic layer is the language of Orkhon-Yenisei written monuments. In the language of monuments, there are also ancient names used in modern Turkic languages or known from history.

At the same time, speaking about the commonality of the Turkish and Kazakh languages, we take into account the work of Mahmud Kashgari (Kashgari M., 2001: 386).

While the commonality in the Kazakh and Turkish languages is preserved in the national vocabulary, changes made by epochs are expressed in word formation, morphological faces, and grammatical functions.

6. Monosyllabic roots are considered as the most popular topics in the study of Turkic languages. For the first time, K. Zhubanov expressed an opinion about this topic (Zhubanov K., 1999: 312). The definition of semantics, the base, and the main face of these monosyllabic roots is also a point that must be solved in onomastics. Turkology cannot make a clear decision about the degree of Turkic roots. The terms “root”, “ancient words”, “root words” are defined only in a conditional sense. Despite the fact that the morphological system of the Turkic language is obvious, the comparative grammar of the Altaic language does not reveal the beginning of the question of whether these elements are roots or form a series of dead morphemes.

The onomastic name in the Kazakh language requires several historical features of the word, which became the main one.

1. History of onomastic naming.

2. Compositional and semantic changes in the second meaning of the onomastic name. At the same time, we need to determine the first nominative meaning of a word, and then the second derived meaning, the meaning of the given word, and the structure of the linguistic persons who create these meanings. The root of the word was originally monosyllabic (monosyllabic), and the syllabic is inseparable (child, axe, Apple, hammer, etc.). the importance of the need to determine the origin of words with two or three syllables, that is, whether they were taken from the edge or developed on the basis of monosyllabic roots, is revealed here.

It is also necessary to distinguish the phono-morpho-semantic relationship of words, that is, to separate (reconstruct, decompose) the same ancient, primitive

roots from the composition of lexemes, which are united and integrated with their roots and become “inseparable” into a single whole.

The composition of words in onomastic names: basic, derived, single, complex, reveals morphological and derivational characters. Dead roots in a modern language are those who, based on the laws inherent in different stages of development in each language, lost their independence, personal meaning under the influence of internal and external factors, limited themselves to certain models, lost their meaning and became one of the oldest roots. These individuals are also the guardians of the Turkic Foundation. At the same time, we need both onomastic names in Kashgari and working with the land and water map.

Morphological and derivational analysis is performed by comparing the onomastic names of the Kazakh land inhabited by the great Turks with the onomastics of the region where the Turkic population lives. Thus, the functions of language particles and their features in modern grammar, etc. language properties are revealed by the environment, cognition, and the determining character of social features of language. Through changes in onomastic names in the Kazakh-Turkish languages, we can establish the influence of the language on internal and external influences.

By studying the history, cognition, and current state of language communication between kindred peoples, we can determine ways to preserve and develop it. This is a sign that raises the language of our topic as a national heritage, value, allows you to show the main technologies, methods and techniques for preserving the grammatical structure of the language, determining changes in parts of the language, the nature of the subsequent social impact. Materials of onomastic research in the Kazakh and Turkic languages are related to ethnography, ethnology, sociology, social science and considered in connection with the branches of science. Social, literary, spiritual, correlates with the features of knowledge of the country and time (social and humanitarian sciences), the features of the country and the earth (economy), cognitive spheres. At the same time, despite the social, political, and economic features of the Kazakh and Turkish languages that have common roots, there are many similarities in their word-formation structure, lexical and semantic meaning.

National thinking and its development are deepened by onomastic materials dating back to ancient times. The significance of language as a source of ethnogenic

material of the proto-state is determined. The problems of the origin of onomastics, the place of word-forming approaches in the formation, particles, their changes depending on the historical, social, political conditions of society reveal the traditional economic activity of the nation, its development and periodic, political, physical-geographical, historical, social conditions.

We have already noted that Turkic languages have many common laws not only in terms of basic vocabulary, but also in terms of phonetic, morphological, syntactic system and structure. For example, it is known that the grammatical structure of Turkic languages was formed and developed in direct connection with the phenomenon of agglutination. Plural, dependent, and participle categories based on agglutination are the best way to convey a common grammatical meaning for all Turkic languages.

In onomastic names, almost all grammatical units, pointers, morphemes, and particles in the language are involved. They create a new name, a new word. This new word sometimes loses its previous meaning forever. This meaning is the basis of the origin of the name, that is, the cause of a new lexical meaning, the creation of this lexical meaning depends on the grammatical indicators. About new names in the language academician R. Syzdykova says: "linguistic novelty is a new thing, new names of concepts, new phrases that appeared (came into use) at certain stages in the development of a particular language, former words that have been updated in meaning, that is, changed in meaning or acquired an additional semantic tone, as well as foreign language words that often began to be freely used in the language. These are also called linguistic new units (Syzdyk R., 2001: 168).

The new word, which came into use as an onomastic name, passes into the second meaning and becomes a new linguistic unity. For example, the names Bayyndyr, Bayrakli, Bergama, Beydak in the Izmir region are found in the language of early Turkic and middle Turkic monuments. Among them, the more ancient the word - onomastic designation is, the more firmly preserved the origin of the ethnic group in its name. For example, if we take the names Bayyndyr and Bayrakli, the history of the settlement goes back to the earliest times. Bayındır is known as the medium that connects Ephesus and Sardam. Bayrakli is one of the oldest districts. Therefore, we do not have much difficulty in finding Turkic language symbols in them. Or the names of Aydin province in the

south of Izmir are determined by studies using the language of ancient, Middle Turkic monuments. If this is analyzed by the signs of the functional and semantics regularity of the language in the process of finding the origin – etymology of these names, changing lexical meaning, entering into use as a new name, we cannot solve it without morphological analysis in determining its composition.

The names of the Aydin province in the South of Izmir are determined by research in the ancient, middle Turkic language of monuments. If we analyze the etymology of the origin of these names based on the features of functional and semantic regularity of the language in the process of finding, changing the lexical meaning, and introducing a new name into use, then we cannot do without morphological analysis when determining its composition.

Linguistic analysis of onomastic names we cannot ignore even phonetic changes when conducting lexical and morphological analysis. It is the sound changes in the Oghuz and Kipchak branches of the Turkic languages that emphasize phonetic features. For example, in the analysis of Bayyndyr onomastics, we recall the names of Korkyt Ata in “Dadem Korkyt Zhyrau”. Korkyt songs tell about the heroic and romantic feat of Oguz batyrs and guys led by Bayandur Khan.

The names of the lands that are mentioned in Korkyt-ata are also similar to each other. Cities such as Pasinler, Derbent, Surmeli, Hamid, and Mardin in the North Anatolian region. Muharrim Ergin says that the Oghuz region was not clearly marked, there was one country, one “Orda” for one Bek, but these lands were not marked with clear borders (Muharrem Ergin, 1969: 175). Yergin’s opinion suggests that the events in the Psalm did not take place in the places described, that the main Oguz tribe lived in Central Asia, and that the names of the lands came out in the middle when writing the epos. Therefore, when analyzing some onomastic names, we will turn to the research of early and middle Turkic monuments and their language.

Conclusion

The study of onomastic names in the Kazakh language has several different points. We should also consider the times when the political, economic, social, and territorial conditions of the Kazakh people were deprived of the opportunity to freely use their language as an onomastic name. The Kazakh people began to lose their political power in 1822. In particular, the region of Pavlodar

region, which we take as the object of our research, is known in the onomastic names of the north as a region devoid of national status. Therefore, the definition of onomastic names that have returned to the present time of independence considers the historical trends of several languages. Taking into account the research in modern linguistics, we determine several goals and directions in onomastic analysis.

1. Establishing that onomastic research, depending on its permanent purpose-interest, is a deep disclosure of the internal content of linguistic (lexical-phraseological, etc.) data, necessary for the knowledge and understanding of the place, place of origin, and thus of the ethnic group, not of the purely linguistic categories themselves;

2. The object of onomastic research can be any phenomenon, fact, subject (story, legend, myth, phraseology, proverb, riddle, art, quadrupeds, etc.) in the vocabulary of the language. This shows that any data has to do with the recognition of onomastics. At the same time, they are considered not in the usual linguistic form, but in a much broader and more comprehensive way.

The main feature of onomastic research is to ensure the transfer of all data based on the thematic, semantic, logical, cognitive, and reality of the system. These approaches, which are necessary for language learning, allow for onomastic research and fully reveal the inner world of the language. At the same time, introducing the ideological characteristics of a nation as a language material, it reveals its ability not only to act as a means of communication, but also to designate thought and cognition, integral being as an object of research. This raises the importance of the nation both between common languages and between world languages.

Onomastic names that convey information about the spiritual and material values, culture of the ethnic group, are evidence of the life, traditions and customs of the people. This is due to the psychology of the nation, aspects of behavior, the ability to think figuratively, to feel and to perceive. A human being lives in a certain environment, in a language community. Recognition and perception of this environment, its opinion and thought about this environment are also shown in the onomastic name. Improves its conceptual system of thinking both in personal experience and in the general conceptual state, based on knowledge, the degree of understanding, perception of the environment. These are universal skills and experience. These features shape the worldview of each

nation's language. It is also important to conduct a language analysis of onomastics, reveal its lexical and semantic properties, and show morphological features.

References:

- AIDAROV, G. (2000). *Language of the monument of Tonikuk (VIII century)*. Almaty: Kazakhstan. pp.120.
- ESKEEVA, M. *The ancient Turkic layer of Turkic ethnonyms*. <https://atau.kz>
- KAIDAROV, A. (1986). *Structure of one-time roots and bases in the Kazakh language*. Almaty. pp.376.
- KASHGARI, M. (2001). *Collection of Turkic words*. - Almaty, //Translated by Egeubaev A. pp.386.
- MUHARREM ERGIN. (1969). *Dede Korkut kitabi*. Istanbul: MEB.
- SYZDYK, R. (2001). *Language norm and its normalization(codification)* – Astana: Capital. pp.230.
- ZHANGABYLOVA, Z. K. (2001). *Dictionary of Turkic-Kazakh people*. Almaty: Kazakh University. pp.27.
- ZHUBANOV, K. (1999). *Research on the Kazakh language*. - Almaty. pp.412.

23

ACADEMIC INCENTIVE SYSTEM IN TURKEY FROM PAST TO PRESENT QUO VADİS?

Alaeddin Bobat¹

Abstract

The beginning of generally qualified academic incentive applications in Turkey is mainly as far as the TÜBİTAK Turkey-Based International Scientific Publications Incentive Program (UBYT) dated 1993. This program was supported by the development grant implementation of 1995 and the regulation “Academic Evaluation and Quality Control in Higher Education Institutions” was enacted in 2002. In 2005, the “Higher Education Academic Evaluation and Quality Improvement Commission” was established. After this date the development allowance has been amended 7 times until 2014 by a decision of the Council of Ministers.

The law enacted on November 14, 2014 and the regulation enacted in 2015, the “**Academic Incentive Regulation**”, which entered into academic life, have brought with it many controversies. For academic incentive, separate regulations were issued for the first two years, no different regulations were issued in 2017; assessments were made for 2017 according to regulation issued at the end of 2016. In 2018, the system was again updated by the Council of Ministers on 14 May 2018 with the academic incentive Regulation No 2018/11834.

The rates and contributions initially proposed in the incentive scoring calculations were amended again in accordance with the President’s Decree No. 2043 dated 16.01.2020 published in the Official Gazette No. 31011 dated 17.01.2020.

Both the 2018 and 2019 regulations reforming the academic incentive system have caused both legal and economic and ethical polemics.

¹ Kocaeli University

This study specifically aims to examine the problematic changes in terms of time and conditions in 2018 and 2019, and to question where the system is going.

Keywords : Academic incentive system, Turkey, legal, juridical, managerial, economical and ethic controversies

INTRODUCTION

Although one means to provoke a person to something, incentive mainly means to encourage, making efforts, to urge (Doğan, 1994). The system means “Path, Method, string depending on a certain order applied to get a successful result “or” a collection of parts that make up a whole“,” the integrity of a set of elements with functional affiliations between them” (Doğan, 1994; Hancerlioğlu, 1976).

Academic incentive refers to support plans set up to increase scientific research and development. When considered as a system, academic incentive provides a method of increasing quality research and successful studies, as well as ensuring continuity in academic activities for the most part (Chen, Yang, and Shiau, 2006). Therefore, academic studies carried out in the specific period are awarded within standardized limits, and the awarding of individual studies in general and in particular forms an integral part of the incentive policy. However, academic incentive policy in general is widely perceived as a “generally qualified” area of regulation within the reach of the academic group (Özdemir and Akın, 2018). In general incentive systems, the rules and criteria are determined first, and then the applicants are given the incentive by evaluating whether the applications meet these rules and criteria and if there is a quota or limit, the quota/limits are reached.

Whether it is promoting exports, promoting employment or promoting scientific research, there are two sides to the event in all incentive systems : The encourager and to be encouraged.

The Encourager is usually the employer (state or enterprise), while the one to be encouraged is the employee. And in systems of this type, in general, both sides are winning. For example, in promoting exports, the state reduces foreign exchange output and increases foreign exchange inflow, while enterprises sell goods or services abroad, both expanding market share and making more income by using government incentives. In promoting employment, the state encourages businesses to create employment, while fulfilling the necessity of being a social

state, finds jobs for their citizens, and enterprises benefit from the financial opportunities offered by the state. The same process is manifested in the system of scientific incentive studies. On the one hand, the state is trying to close the gap with other countries by encouraging scientific studies, on the other hand, by encouraging scientists to create additional resources for them. As can be seen, incentive systems have both national and international dimensions. National scale foreign currency inflow, employment, providing an increase in scientific research and a corresponding reward, while the international dimension of the currency to reduce the output, increase competition, market development show itself as taking place between developed countries or expansion in scientific publications. Therefore, the incentive and the performance it brings must be measured and rewarded correctly.

Encouraging employees with various methods to improve their performance and increase their productivity is one of the most important issues that all institutions focus on today (Bobat and Çakilci, 2017). It is clear that increasing the performance of employees in working life will have positive effects on the development of the country as well as on the increase in corporate productivity. For this reason, although there are many methods to measure and encourage the performance of employees, it is imperative for an accurate evaluation to construct a method that is appropriate to the structure of the institution (Can, Akgün, Kavuncubaşı, 1995; Helvacı, 2002).

The objectives of the performance assessment include determining individual achievement through accurate and fair criteria, informing people about their achievements, and enhancing organizational effectiveness by improving personal achievement (Sarialtin, 2017). With assessment practices in institutional terms, the problems identified and the necessary measures will be taken that will increase the probability of achieving corporate goals and the institution, is the assumption that data obtained will be useful for new (Uyargil, 2008). Performance evaluation; (i) employees working in the organization or less separate from each other, and reward more employees, (ii) motivating employees, (iii) wage growth, while in more logical and objective reasons, (iv) the career development of employees, (v) performance evaluation to evaluate the performance of one's own self with that occur after the donut, and (vi) are conducted to determine the training needs of the institution (Uysal, 2015).

The aim of higher education institutions is to train qualified labour on the one hand and to carry out the task of being a pioneer of social innovations through research and development activities. In this context, higher education institutions need an effective evaluation system in order to reach the universal quality level required by the age (Tonbul, 2008). Performance assessment is an assessment method used in the field of education as well as in business areas, especially in improving the quality of higher education institutions. The need of higher education institutions, education, and research and development activities to help achieve the level of quality of the era in terms of the universal, scientific, technological and socio-economic development to be able to continuously renew themselves according to require effective performance evaluation system (Tonbul, 2008).

In historical process, the traditional structure of the academy from the beginning of my success in academics and the process accepts the performance of adequate monitoring does not necessary, while nowadays this situation as compelling reasons to standardize the quality of higher education internationalisation in higher education and the enterprise for the realization of internal and external evaluations of the performance of assessment and academics have led to issues such as (Çetinsaya, 2014; Esen and Esen, 2015). Therefore, universities today attach importance to the evaluation process of academic staff in order to improve the quality of their education.

The academic incentive system applied in Turkey from the past to the present is actually a kind of performance evaluation and has entered into the agenda with almost contemporary university system and witnessed many well-intentioned initiatives and practices after the 1950s.

However, since 2015-2016, when the general Academic Incentive System (AIS) was started to be implemented, it has brought many legal, juridical, managerial and ethical debates to the agenda and has brought many changes in the name of self-renewal.

In this study, the changes and transformations that the AIS system has undergone are examined systematically and the latest changes and especially the innovations/changes introduced in 2020 are examined with a critical approach.

ACADEMIC INCENTIVE SYSTEM IN TURKEY: PAST AND PRESENT

Although education and teaching differ from each other, it is observed that incentives are discussed and different applications are made in such human-oriented systems. Education plays an important role in enabling individuals to adapt to life that changes rapidly, become aware of their cognitive competence, and gain cognitive awareness skills (Bilasa, 2017). Teaching includes all activities related to teaching the course planned to be given to the individual in or out of the school (Demirel, 2013).

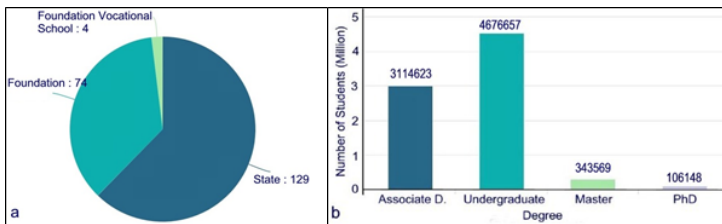
Today, an effective evaluation or performance system to establish education institutions from past to present the quality in higher education institutions so as to improve various quest and observe the work being performed. In this term, the University and the researcher on the basis of various incentives in Turkey since the 1950's qualified academic general practices based in Turkey TUBITAK in 1993 to promote international scientific publications (UBYT) program, it can be said that began with. UBYT Program, scientific publications from Turkey with the aim of increasing the quality and international impact of Turkish and foreign researchers, international scientific publications promotion of PhD, Master's degree or medical specialty in art, the study advisors for the purpose of promotion of international scientific publications together with students that was made was created. This program was supported by the development allowance implementation of 1995(RG, 1995). The application of development allowance has been established in order to give development allowance to faculty, department, main arts, science and arts departments who are unable to provide sufficient number of teaching staff of higher education institutions whose development is difficult within the framework of the principles set out in the decision and on the rates on the charts.

By 2002, the regulation “**Academic Evaluation and Quality Control in Higher Education Institutions**” had come into force, and in 2005 the Commission “Higher Education Academic Evaluation and Quality Improvement” was established. In 2005, a fundamental arrangement was made with the Council of Ministers decision No. 2005/8681 on the implementation of development allowance in Article 14 of the Higher Education Personnel Act (RG, 2005). After this date, the development allowance has been amended 7 times until 2014 by the decision of the Council of Ministers (Özdemir and Akin, 2018).

However, all these initiatives and efforts failed to bring with them the desired quality and the discussions continued for a long time.

Today, higher education has reached huge quantities and the number of universities has reached 207, the number of students has reached 8.240,597 and the number of teaching staff has reached 179.685 (Figure 1) (YÖKBİS, 2021). However, the desired quality in higher

Figure 1. *University (a) and student numbers (b) in higher education of Turkey*

Approximately 8 million higher education students indirectly and 180 thousand academicians directly affect the quantitative and quality of Higher Education change the structure of concern in order to increase which took effect in 2016 as a new application by the end of 2015, “the Regulation of Academic Incentive System (RoAIS)” of a general nature with an incentive system has been developed and standardized throughout the country.

The enactment of RoAIS was decided by the Council of Ministers on 14.12.2015 (RG, 2015). Accordingly, effective as of 2016, it has been decided that academic incentive grants will be given to the academic staff of the state higher education institutions for their academic studies. RoAIS has been established for the purpose of paying the academic staff in addition to their salaries, which are calculated in proportion to their annual academic incentive score, based on the project, Research, Publication, Design and exhibition, patent, reference to their scientific work, papers presented at international congresses and symposia and academic awards they have received. It is aimed to promote scientific publications in Turkey by providing additional financial support to academic incentives and salaries of faculty members.

For academic incentive, separate regulations were issued for 2015 and 2016, no different regulations were issued in 2017; assessments were made for 2017

according to regulation enacted at the end of 2016(RG, 2016). At an unexpected time, in May 2018, AIS was once again changed by the Council of Ministers resolution 11834 (RG, 2018).

Finally, in fact, the RoAIS that should be issued at the end of 2018 or at the beginning of 2019 is quite delayed and neglected in a way dated 17.01.2020 and 31011 published in the Official Gazette(RG, 2020) dated 16.01.2020 and 2043 with the decision of the president again sat on the agenda.

CHANGES IN THE NEW REGULATION

The regulation containing amendments to the regulation on academic incentive allowance issued by the Council of Ministers decision no 2018/11834 dated 14.05.2018 to evaluate the achievements of academicians working in state universities was published in the Official Gazette dated 17 January 2020.

With the new regulation;

Article 3-(1) the phrase “*in languages other than Turkish*” was added to the well-known international publishing house definition in Article l.

Article 3-(1) “*original*” has been added to the design definition in article m

Article 3-(1) the phrase “TUBITAK” was added to the description of ULAK-BİM in article p.

Article 3-(1) added to the “*project article, provided that the nature of contributing to science, technology and art, in order to produce new information, to solve/analyze technological problems, to develop innovative products, processes, works or designs for at least nine months in Turkey or abroad with the assignment outside the institution, and the result report has been successfully concluded by the competent authorities of the relevant institutions*”

Article 5 - (3) amended “*unit academic incentive commissions are authorized to evaluate activities in accordance with the provisions of the relevant regulation*” was added to the regulation.

Article 5 - (4) in addition to the “*If there are enough teaching staff, the units established to examine and evaluate the applications for academic encouragement of*

those who work in the commission of academic encouragement regulation, supervision and objection attached to the rectorship” was prevented.

Article 7 - (4) within the scope of “conference papers presented outside the scope of incentive” was kept. In the evaluation of editorial in journals, only one editorial office will be considered, even in different journals, and in multi-editorial journals, only the editor-in-chief can be evaluated within the scope of incentive. Editorial board memberships were excluded from the scope of incentives.

Article 7 - (9) mandated that “in order to qualify international events, more than half of the papers should be submitted by participants from outside the country; in addition, a decision of the university administrative board on whether the activities should be of international nature to constitute the basis for payment”.

Article 8-(6) within the scope of SCI, SCI-Expanded, SSCI and AHCI, it was decided that *“instead of the ULAKBIM score, the journal classification made by Web of Science (WOS) should be based on the calculation of the journals within the scope of activities based on academic incentive allowance”*. Accordingly, Q1, Q2, Q3 and Q4 quarter groups were determined as new coefficient values.

Article 13 - (1) the provisions of the regulation shall be carried out by the president has been recorded.

Finally, the academic activity calculation rates and scores were changed with Table 4.

EFFECTS OF THE CHANGES

In fact, as a result of changing the incentive application in 2017 with the regulation published in May 2018, the first sign was given that stricter rules and criteria would be introduced on RoAIS, albeit against the law.

Finally, with the new regulation published in the Official Gazette dated 17.01.2020, some articles of the old regulation dated 2018 were amended to make changes to the criteria for entitlement to academic incentive allowance.

First, with the incentive system implemented since 2016, there was an increase in articles of Turkish origin, but a decline in scientific quality and h-index. This situation was tried to be prevented by the new AIS regulation.

Especially with the incentive system, scientific activities increased considerably, but this increase did not bring quality with it and as if the ones done in our country were not enough, there was an explosion in scientific activities held abroad. With the new AIS regulation, this poor quality has been tried to be avoided.

In spite of all these positive changes, the Higher Education Council (HEC) in Turkey, which claims to be “*new*”, continued the academic incentive system with the new AIS and turned its allowance into a “*bird*”.

When we look at the scope of these changes, the negativity in AIS dated 2020 can be listed as follows:

1. **International Publishing House (Article 3-1-I) :** The addition of the phrase “*to have published twenty books in languages other than Turkish*” to the international publishing house condition, which has been in the publishing life for decades, whose works are in the collections of the world’s libraries, tries to survive against a thousand difficulties despite the market conditions and according to this regulation, the only crime “*Turkish book printing to be accepted as the language of science*”. The point of view that constituted the perception of foreign admiration did not see that being international has nothing to do with broadcasting in a foreign language. On the contrary, this approach will push the Turkish academics to the lap of the broadcasting houses that broadcast abroad. It is not possible to evaluate this approach correctly by whom this publishing process, which has been determined to increase the value of the publishers that publish books in different countries of the world with different fees and to be damaged by Turkish publishers. In this process, which will result not only as a loss of dignity but also as an economic loss for our country, it will be very difficult for many Turkish publishers to meet these conditions.
2. **The Academic Commission (Article 5-4) :** According to the amended article, the appointment of the same faculty member to both the Unit Review and the Academic Incentive Regulation, Supervision and Objection Commission under the rectorate was prevented, but no obstacle was placed for the husband and wife or spouse to serve on the same commission.
3. **Scientific Meetings (Article 7-4) :** According to the amended article, the papers presented at scientific events such as congresses, symposiums, conferences

are excluded from the scope of incentives. This will prevent the papers, which have been published as an important source book by undergoing rigorous editorial reviews and published by qualified publishing houses, from being included in the collection as books.

4. **Editorial Activities :** Editorial board memberships are excluded from the scope of incentives. This process, which punishes academicians who work hard by acting as field editors for qualified journals, will cause serious damage to scientific production by breaking the enthusiasm of qualified field editors for our universities and Turkish scientific life.
5. **The Rate of Foreign Participants (Article 7-9):** The introduction of the condition that fifty percent of the participants are foreign in scientific events will also disrupt studies that contribute to the creation of joint synergy by bringing together outstanding scientists in the field organizing thematic congresses in our country and universities. In order to provide the number of foreigners to our universities and institutions, more invited speakers will have the burden of calling, thus creating economic difficulties. In addition, in order to meet these conditions, it will cause our academicians to choose to participate in such activities in foreign countries, which will cause unnecessary costs to our institutions that pay daily and travel; If these expenses are covered by the universities, they will cause public damage. Since many of the foreigners from different countries who do not want to publish their papers in full text are not included in the proceedings book, they cannot be included in the evaluation, even if it is a qualified international symposium.

It remains unclear what and how university board of directors will decide on the nature of the symposium. There is a lack of regulation on this issue. Moreover, while universities act arbitrarily in solving their own structural problems, the principles of this regulation do not seem logical and their auditability is not possible.

Proceeding books are also scientific books. For this reason, it is against logic and science not to accept references to papers.

6. **Calculation of Academic Incentive (Article 8):** According to AIS in 2015, different coefficients were used in the calculation of incentive allowance according to title (Prof., Assoc. Prof., Research Assistant), but the score coefficients were applied as 1, 1.5 and 2, thus providing a relative balance. With

the amendment made in 2018, the point coefficient system was removed, but the different rate of payment was continued and injustice emerged.

7. **Field indexes:** While some universities have defined international field indexes and published lists, many universities do not have a list for this. While the indexes that are registered by HEC are not up to date and equal, it is still a problem, while the personal savings of universities are mostly used in incentive applications; the other does not accept that one university accepts as the area index. This situation contrary to the principles of equality causes the payments made to academic staff to be questioned. The Court of Accounts criticizes universities for incentive calculations for these and similar reasons, and may request reimbursement of the support provided.

In addition, the expression “related field” under the condition of “publishing at least 20 books in foreign language in the related field” in the new definition of international publishers is uncertain. Because Social Sciences is the relevant field, Philology is the related field, and its sub-branches are the related field. Here too, universities reveal different practices.

The fact that it has been published for at least 5 years in the publication section of the cited magazine as in the requested journals is against scientific logic in general and in particular. Keeping articles in journals that do not exceed 5 years but have indexes, actively process boards, and whose publication period and evaluation processes are transparent, both from publication and citation points causes monopolization in favour of old journals and interruption of academic publishing.

If the citation score in the citation regulation is a symposium report, it does not use it within the scope of the incentive, which constitutes a double standard.

8. **Score Injustice:** In TUBITAK projects, while the executives have been given 30 full points before, reducing this score to 18 has an obstacle to encourage the project painful process that took years. In addition, while it was possible to evaluate the consultant within the scope of the incentive, only the executives and researchers were included in the incentive with the arrangements made.

9. Publication Refereeing: The publication refereeing, which was abolished by the amendment in 2018, has retained its place in AIS 2020 and has not been added to a difficult and demanding activity incentive system such as broadcast refereeing.

10. Records in HEC System : In the academic incentive application process, many problems arise in records of HEC. Available information is incomplete or inadequate, while some information is not available at all. In addition, in order to avoid waste of paper, applications are made online and all the work to be recorded in the system, causing disruptions in terms of operation. In addition, in the process of withdrawing the HEC Registration and Graduation Information from the system, problems arise only in people who have a PhD education or who have received equivalence by studying for a PhD abroad. In order to complete this process, additional time must be given or the relevant units should be allowed to enter this section manually by checking and approving the records and removing the grievance and unnecessary bureaucratic workload of the academics.

11. Score Problem: The 30-point threshold disrupts studies rather than encouraging academics. The question of why 30 points were brought as a barrier and that this score should be collected with different scientific activities is controversial. Academicians who do not exceed 30 points cannot receive incentive allowance. This situation causes serious retention of those who cannot benefit from academic incentives by staying at 25 points, 20 points and 27 points. Instead, it would be more logical to benefit from the incentive allowance, regardless of the number of points it receives. Thus, scientists who are candidates for more work and get more points with the idea of being encouraged as they work will be able to carry out their studies with a different enthusiasm.

LEGAL AND ETHICAL PROBLEMS

Both the 2018 year in May published RoAIS to be used for 2017 implementation, both the RoAIS released in January of 2020 to be used for 2019 implementation of Republic of Turkey, the rule of law principle of certainty, clarity and transparency policy as inconsistent with the rule of law principle, legal It clearly contradicts the principle of norms and laws not being implemented retrospectively.

Although this situation is also against the ethical rules, it also made victims of academicians performing their academic activities in 2017 and 2019 taking into account the provisions of the regulations in effect at that time.

In all incentive systems, criteria and rules are determined first, and then the activities carried out within this scope are carried out in accordance with these criteria and rules. As a result of the studies carried out within the scope of the rules and criteria, whether the applicant deserves the incentive is evaluated according to these rules and criteria. There is no logical explanation and an acceptable aspect for the use of the amendment made by HEC in 2020 for 2019 applications in the Academic Incentive Allowance Regulation aimed at promoting scientific production.

With reference to the decision of the Council of State Administrative Law Departments dated 20/07/2018 and numbered 2015/1146 Stopping Execution Appeal, referring to the public interest, service requirements, state of law, legal security and vested rights; *“Administrations have the discretion to take the necessary measures to ensure effectiveness in the service and to make legislative amendments, in contradiction with the hierarchy of norms. Since it is not always possible to predict under what conditions and how public services will be carried out, administrations have the discretion to make the necessary changes to the regulatory processes in order to keep up with the evolving situations and to meet the emerging needs. However, it is clear that this discretion granted to the administration does not mean that the administration can act arbitrarily. Because, with the discretionary power, the administration is granted only freedom of movement within the rules of law, this authority granted to the administration by the legislator should be used in accordance with the principles of service, in particular the public interest, the rule of law, the law of law and the rights acquired. One of the prerequisites of the rule of law principle, “legal security” aims to ensure the legal security of individuals. The principle of legal security requires that legal norms be predictable, that individuals can have confidence in the state in all their actions and actions, and that the state should avoid methods of undermining this sense of trust in its legal arrangements. In this context, the replacement of previously established legal situations with subsequent actions will not be compatible with the confidence expected from the law. The “acquired right” is defined in the doctrine as a right which is born in accordance with the applicable law and thus has positive results specific to the person, and which must be protected by the law in spite of the existence of circumstances such as changes in legislation or*

reversal of the transaction. Whether the administration is relying on regulatory action, a commitment, or a protracted application, it is also called “justified expectation” to hope that individuals can reach an outcome that is in their best interests or in their favour.

In the decision of the 8th Chamber of the Council of State dated 15/09/1998 and numbered E. 1998/2461, K. 1998/2571; *For the students who have registered to the faculty at the time of the previous regulation, when the old regulation created the right to be acquired, the transaction established on the way that they will be subjected to the success grade raised by the new regulation was illegal. In the case subject to the case, a medical school student repeated the grade in the 1995-1996 academic year due to the failure of some courses in the first grade. The success score of this medical faculty was increased from 50 to 60 out of 100 full marks with the amendment of the Regulation published in the Official Gazette dated 12 August 1995 and numbered 22372. In this regulation, it was stated that this change will be applied starting from the students studying in the first year starting from the academic year of 1995-1996. The student concerned applied to the Dean of the Faculty with the request of the implementation of the old provisions of the Regulation, this application was rejected by the Dean's Office and upon this, the relevant student filed a lawsuit against the refusal. In the appeal review of this case, the 8th Department of the Council of State decided that this regulation change would not be applicable to students who started school in 1994-1995 and completed their first year, but did a repetition of courses, and that they would create a “vested right in terms of former regulations” for these students.*

In the Recommendation Decision No. 2013/104 of the Ombudsman Institution dated 04.07.2019 and numbered 02.2013 / 265; *“One of the important requirements of the state of law is to ensure that individuals live in a predictable legal environment, that is, legal security. In this sense, the principle of administrative stability is one of the important principles in ensuring legal security. Administrative stability, in general, refers to the continuity of subjective legal situations created by the administration and that have been going on for some time, and the inability of the administration to arbitrarily change such situations. The concept of “just (legitimate) expectation”, which is frequently used by the European Court of Human Rights in its decisions, hopes that in the Constitutional Court and the Council of State, individuals can reach or achieve a result in their interests or favor, whether they rely on a commitment or a long-term application of the administration. expresses them. The*

new regulation should not be designed in a way that does not disturb the legal stability, make it difficult to exercise the rights, or ignore the rights born. " It is defined as. While the vested right means that certain legal situations that have occurred in the past can be protected in a way that covers both the past and the future, the right expectation is valid in terms of the expectations of the people for the future. In this context, although the vested rights are born and completed through an individual process, the right expectations have not been subject to an administrative process yet, they preserve a possible right". As a result of the evaluation made by our institution; Although it is accepted that the administration has the discretion to make arrangements regarding the academic incentive allowance, the changes subject to the application can be made within this framework and moreover, the applicant can get points according to the old Regulation, as it is rightly made for the purpose of public interest such as improving the academic quality and preventing inequalities. As the administration stated at this point, it is obvious that the main purpose of the academic activities carried out by academics is to contribute primarily to science and to raise the level of our country in academic activities, but with the academic activities carried out by academicians, on the other hand, the amendment that the administration justified or will make on behalf of legal certainty and predictability, on which the expectations of benefit cannot be ignored. It was evaluated that the s should be applied in a way that does not harm the right expectations, for example, temporary items that protect the right expectations should be included; As a result, it was concluded that there is no compliance with the law and equity in consideration of the justification that the changes will continue even though there is no violation of the law and equity in making the administration change.

The Constitutional Court's decision no 2005/128E 2008/54K and dated 07.02.2008 stated that *"the obligation to ensure the security of law, which is required by the state of law, as a rule requires that laws not be carried back. In accordance with the non-reversal of laws, laws are enacted in principle to apply to events, transactions and actions after their effective date, except in some separate cases, such as protection of acquired rights and improvement in financial rights, as required by the public interest and public order. It is in the general principles of the law that the laws that have come into force should not be effective in the past and in certain legal situations."* Again in the decision of the Constitutional Court No.2009/39E and 2011/68K and dated 28.04.2011 *".. the retroactive application of the legal norm to acquired rights and/or completed transactions will be unlawful, except in some*

exceptional circumstances, as it would violate the legal security of individuals. Because the purpose and goal of legal security is to secure the fundamental rights and freedoms of individuals..” statements are given.

On the other hand, in accordance with the principle of “*legal certainty*”, which is one of the requirements of the state of law, individuals must know in advance what legal consequences they will encounter in which situations and act accordingly.

In this context, the new RoAIS, published on 17.01 2020, does not coincide with the requirements of being a state of law according to both the backwardness of laws and the principles of legal security; such a “**de facto**” practice victimizes academics who work in their field and contradicts the purpose of the legislator who aims to promote academic work.

DISCUSSION, CONCLUSION AND RECOMMENDECTIONS

It is a fact that the academic incentive system applied in Turkey has many problems in terms of methodical, managerial, legal, ethical and economic aspects. Some of these problems have been partially addressed by Articles of regulation, which have been amended three times since 2015. However, each change brings with it other issues (Turan, Dil, Memiş Sağır, 2019).

The first problem in the regulation of academic incentives is seen in the measurement and evaluation of academic activities (Karabacak, Küçük, Korkmaz, 2020). The current score system has also disturbed the academic staff, and some academicians have created a “**score economy**” by taking care of each other, from adding each other’s names to projects and articles/papers to referring to each other. This inevitably led to ethical violations and controversy. This problem has led to another problem affecting the entire system, the quality problem, and has become valuable to many articles/papers and less qualified authors. Writing an article was considered more effective and valuable than writing a book and a “**project**” took its head off. Science, engineering and medicine in the field of broadcast facilities in excess of university-industry collaborative study and applied the project area the width of the concreteness of innovative output, mainly as a result of the incentive program but this area may be arranged according to, for example, literature and philosophy, such as social/the social sciences are increasingly regarded as worthless, to be caused by a loss of motivation in these areas (Yanardağ, 2020), and continues to be.

The incentive system is actually a premium system. In a simple analogy, employees in any sector, but especially in the marketing sector, receive as much premium as they work on a minimum fixed salary, as much as the sales they make or the customer they connect. This has two meanings. The first is to make each employee work more by paying as much as he or she works. Therefore, the lowest fixed salaries are often kept at a level that cannot meet the employee's living expenses. Secondly, when there are fluctuations in the market, for example, when demand is down and employees don't get as high a premium as they used to, companies take the brunt of falling profitability down to employees. The application of the premium system to academic staff increases in a sense the insecurity. This is not just income insecurity. Given that the incentive program has the same criteria as the appointment and upgrade processes at universities, it also means job security is eliminated. Academic production is not subject to fluctuations in demand in the market, it is accumulated in the process is created and matured. This maturation process may not always be at the same speed and intensity. As people learn, their accumulation increases, their production increases. However, paralleling the process of scientific production to capitalist production, measuring academic value by market value, and saying "**the more articles the more money**" to academicians is not a progressive and sustainable approach (Yanardağ, 2020).

As in many examples in our country, an incentive system that has been rushed and not considered much is more harm than good.

Problems related to the functioning of the academic incentive system have two indirect or external effects. The first is that the academic incentive system has created a "**point market**"; the second is that the teaching process is negatively affected by this process (Yanardağ, 2020).

Only publishing houses, magazines and translation agencies worked for this job to meet the demands of some academics who pushed every opportunity to collect points. In addition, there has been inflation of international scientific events such as congresses, conferences or symposiums at home and abroad. Moreover, these so-called international scientific events also serve tourism activities. In other words, like a bird with a stone, you have travelled, presented papers and collected points for incentives. For a long time, regardless of the quality of universities, they supported the participation of academic staff in such activities from their own

budget. Fortunately for the past few years, this type of event participation has been restricted by the warning of the Court of Accounts and the latest RoAIS.

The second external effect is most pronounced in the education process in universities. Some academicians are able to focus on research process and publishing to get academic incentives or score points rather than educational activities. In this context, the course contents are not renewed, the lessons are not made full-time and effectively. It can be seen as a chore in itself to spare time for students, consulting, and reading exam papers. Such negligence brings along poor quality of education.

The RoAIS was updated in 2020 with some important changes in the way to prevent or eliminate some of the above-mentioned negativities with the changes made in 2015 and after the RoAIS, which was prepared in 2015 and entered into force in 2016. However, this time, it was almost impossible to get academic incentives, as in the phrase **“to make things worse”**. Moreover, RoAIS, which was released in 2018 and 2020, has led to the disadvantage and economic damage of academics by introducing **“untimely”** practice against the universal rules of law and ethical values.

Some analytical studies (Özdemir & Akin, 2018; Yokuş, Ayçiçek & Kanadlı, 2018) reveal that academicians are mostly satisfied with the AIS. However, it is observed that this satisfaction turns into a negative within the framework of the last two regulations. Because the regulations issued are both against the law and ethical rules and contain harm to academicians. For these reasons, both ATÖY should be cancelled.

Instead of defining it as a personal income based on individual achievement, it would be more permanent to consider the academic incentive system as an imperative that would allow scientific production, to think through creating a scientific universe. Thus, instead of adding scientists to each other's name for their points in their publications, projects, they will make the incentive system more sustainable. It is also an academic incentive to use university resources or revolving fund revenues to create an infrastructure to support scientific research. It is also an incentive to find the book you want in the library rather than purchasing it, the physical infrastructure is suitable for work, the technical equipment is provided without a struggle, and that all these opportunities are seen as a precondition for scientific study, not the goodness that the university has bestowed.

In fact, the solution of the problem seems to be possible by improving the personal rights of academicians (Küçükkan & Gür, 2009; Bobat & Yılmaz, 2018).

The primary duty of HEC, which claims to be “**new**”, should be to encourage our universities in the national and local development of our country, by making academicians jump in and lead the Turkish universities in scientific production. While normally HEC has a duty to defend the academic and personal rights of university employees, to provide them with academic knowledge in a comfortable and peaceful environment, to support Turkish universities to work at a competitive level between world universities and their works; It should not be the duty of HEC, which is in its new claim, by causing difficulties to the personnel within the scope of the task by using various methods and sending them to work. HEC and Ministry of National Education should resolve the academic and administrative problems of our universities before anyone else and they should carry out encouraging works to produce qualified information and make it available for our country and state. It will always be open to debate for the institution, which should act with this mission and vision, to mediate a situation that will destroy the academic incentive process, which will seriously harm the personal rights of our academics and offer a limited economic contribution.

REFERENCES

- Bilasa, P. (2017). Ortaöğretim öğretmenlerinin öğrenme-öğretme sürecinde bilişsel farkındalık stratejilerini kullanma düzeyleri, *Ege Eğitim Dergisi* 2, 527-556.
- Bobat, A., Çakılcı, E.(2017). Performans aracı olarak akademik teşvik yönetmeliği : Sorun içinde sorular, *Çalışma ve Toplum Dergisi* 4, 1931-1952.
- Bobat, A., Yılmaz, S. (2019). Akademik Teşvik Sistemi Üzerine Bazı Düşünceler, *Uluslararası Fen ve Sosyal Bilimler Kongresi*, p. 1922-1928, 23-25 Kasım 2018-Kocaeli.
- Can, H., Akgün, A., Kavuncubaşı, Ş. (1995). *Kamu ve Özel Kesimde Personel Yönetimi*, 2.Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Çetinsaya, G. (2014). *Büyüme, kalite, uluslararasılaşma: Türkiye yükseköğretimi için bir yol haritası*, Yükseköğretim Kurulu Yayınları, Ankara.

- Chen, S., Yang, C. and Shiau, J. (2006). The application of balanced scorecard in the performance evaluation of higher education, *The TQM Magazine*, 18(2), 190-205.
- Danıştay, (1998). Danıştay 8. Daire'nin 15.09.1998 tarih ve 1998/2461 E., 1998/2571 K. Sayılı Kararı, Available : <http://emsal.danistay.uyap.gov.tr/BilgiBankasiIstemciWeb/DokumanGosterServlet?dokumanId=6dQp1E3JJN2TqHn5HwZgd7p-MO1SCD0Le%2BRwsNJGzcYM%2Fa%2B6gU8dOQa-q%2FfBdKB2erJjld1z9v8yR8MhiyikBDCjYCDI1OEKZD-PAUFmam3%2FwRBSmPG2ur4DsRxy1akbDKBfo4EV-sv0OrDwZudx8Z0c2w%3D%3D&aranan=&dokuman-Turu=DANISTAYKARAR> [Accessed 10 July 2020].
- Demirel, Ö. (2013). Eğitimde Program Geliştirme Kuramdan Uygulamaya, Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- DİDDK(Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu) (2018). Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 20.07.2018 tarihli ve 2015/1146 YD İtiraz nolu kararı.
- Doğan, M.(1994). Büyük Türkçe Sözlük, Ülke Yayınları, İstanbul.
- Esen, M., Esen, D.(2015). Öğretim üyelerinin performans değerlendirme sistemine yönelik tutumlarının araştırılması, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 5(1), 52-67.
- Hançerlioğlu, O. (1976). Felsefe Ansiklopedisi, Kavramlar ve Akımlar, Cilt 1 (A-D), Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Helvacı, M.A.(2002). Performans yönetimi sürecinde performans değerlendirmenin önemi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35(1-2), 155-169.
- Kamu Denetçiliği Kurumu(KDK), (2019). Tavsiye Kararı, 04.07.2019 tarih 2019/5099-7622 Sayılı Tavsiye Kararı, Available : <https://www.ombudsman.gov.tr/wp-content/uploads/2019/Kararlar/2019-486.pdf> [Accessed 10 July 2020].
- Karabacak, N., Küçük, M., Korkmaz, İ. (2020). Yükseköğretimde performansa dayalı akademik teşvik uygulamasının incelenmesi, *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – ENAD*, 8(3), 831-864.

- Küçükkan, T., Gür, B. (2009). Türkiye’de yükseköğretim: Karşılaştırmalı bir analiz, SETA, Ankara.
- Özdemir, M.Ç., Akın, F. (2018). Türkiye’de uygulanan akademik teşvik sisteminin karşılaştırmalı analizi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(56), 834-850.
- RG, (1995). Gelişmesinde Güçlük Çekilen Yükseköğretim Kurumlarının Yeterli Sayıda Öğretim Elemanı Sağlayamayan Fakülte, Anabilim, Anasana, Bilim Dallarında Görevli Öğretim Elemanlarına Geliştirme Ödeneği Verilmesi Hakkında Karar, 13.03.1995 Tarih ve 22226 sayılı Resmi Gazete.
- RG, (2005). Geliştirme ödeneği ödenmesine dair karar, 19.04.2005 tarih ve 8681 sayılı Resmi Gazete.
- RG (2008). Anayasa Mahkemesinin 07.02.2008 tarih ve 2005/128E 2008/54K sayılı kararı, 01.01.2008 tarih ve 26923 sayılı Resmi Gazete.
- RG (2011). Anayasa Mahkemesinin 28.04.2011 tarih ve 2009/39E ve 2011/68K sayılı kararı, 15.10.2011 tarih ve 28085 sayılı Resmi Gazete.
- RG, (2014). Yükseköğretim Personel Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 14.11.2014 tarih ve 29175 sayılı Resmi Gazete
- RG, (2015). Akademik Teşvik Yönetmeliği, 18.12.2015 tarih ve 29566 sayılı Resmi Gazete
- RG, (2016). Akademik Teşvik Ödeneği Tebliği, 31/12/2016 Tarih ve 29935 sayılı Resmi Gazete.
- RG, (2018). Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği, 27 Haziran 2018 Tarih ve 30461 Sayılı Resmi Gazete.
- RG, (2020). Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, 17.01.2020 tarih ve 31011 sayılı Resmi Gazete.
- Sarıaltın, H. (2017). Performans yönetiminde performans değerlendirme ve öneri sistemlerinin sürdürülebilir verimliliğe etkisinin incelenmesi: Bir örnek olay çalışması, *İşletme Bilimi Dergisi (JOBS)*, 5(1), 117-141.
- Tonbul, Y. (2008). Öğretim üyelerinin performansının değerlendirilmesine ilişkin öğretim üyesi ve öğrenci görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 56, 633-662.

- Turan, Ş.A., Dil, E., Memiş Sağır, P. (2019) Performans odaklı bir üniversitede akademisyenlerin çalışma deneyimleri, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 17(33), 59-84
- Uyargil, C. (2008). *İşletmelerde performans yönetimi sistemi*, 2. Baskı, Arıkan Basım Yayım, İstanbul.
- Uysal, Ş. (2015).Performans yönetimi sisteminin tanımı, tarihçesi, amaç ve temel unsurlarına genel bir bakış, *Electronic Journal of Vocational Colleges-October/Ekim 2015*, 32-39.
- Yanardağ, A.A. (2020). Akademisyeni ne teşvik eder? *Duvar Gazetesi*, Available : <https://www.gazeteduvar.com.tr/forum/2020/02/18/akademisyeni-ne-tesvik-eder/> [Accessed 12 Luly 2020].
- Yokuş, G., Ayçiçek, B., Kanadlı,S. (2018). Akademisyen görüşleri doğrultusunda yükseköğretimde performansa dayalı akademik teşvik sisteminin incelenmesi, *Yükseköğretim Dergisi*, 8(2),140-149.
- YÖKBİS, (2021). Yükseköğretim istatistikleri, 2020-2021, Available : <https://istatistik.yok.gov.tr/> [Accessed 10 August 2021].

CURRENT DEBATES IN SOCIAL SCIENCES 2021

The book, entitled “Current Debates in Social Sciences 2021”, aims to make contributions both to academic world, namely to the literature of economics, philosophy, linguistics and history and to real world through the formation of national economic policies in various aspects. The book is designed to examine economics, philosophy, linguistics and history from different perspectives. For this aim, 29 scholars, 3 editors and the precious employees of IJOPEC Publications came together and published this book. In all chapters, current issues are tried to be examined through state-of-the-art econometric approaches, economic theory and rigorous analysis. Like any other books, the process was toilsome and demanding but the aim is divine: to contribute to the literature. Consequently, any academician, or practitioner who is interested in economics, philisophy, linguistics and history would benefit from the book.

ŞEVKET ALPER KOÇ
ÜNAL ÇAĞLAR
ABİDİN ÇEVİK

CURRENT DEBATES
IN SOCIAL SCIENCES
2021

CURRENT DEBATES IN SOCIAL SCIENCES 2021

The book, entitled “Current Debates in Social Sciences 2021”, aims to make contributions both to academic world, namely to the literature of economics, philosophy, linguistics and history and to real world through the formation of national economic policies in various aspects. The book is designed to examine economics, philosophy, linguistics and history from different perspectives. For this aim, 29 scholars, 3 editors and the precious employees of IJOPEC Publications came together and published this book. In all chapters, current issues are tried to be examined through state-of-the-art econometric approaches, economic theory and rigorous analysis. Like any other books, the process was toilsome and demanding but the aim is divine: to contribute to the literature. Consequently, any academican, or practitioner who is interested in economics, philisophy, linguistics and history would benefit from the book.

IJOPEC
PUBLICATION
London IJOPEC.CO.UK Istanbul

CURRENT DEBATES
IN SOCIAL SCIENCES
2021

ŞEVKET ALPER KOÇ
ÜNAL ÇAĞLAR
ABDİN ÇEVİK

IJOPEC
PUBLICATION
London IJOPEC.CO.UK Istanbul

CURRENT DEBATES IN SOCIAL SCIENCES 2021

ŞEVKET ALPER KOÇ
ÜNAL ÇAĞLAR
ABDİN ÇEVİK

CAUTION CAUTION CAUTION

IJOPEC
PUBLICATION
London IJOPEC.CO.UK Istanbul